Colecția „Viața în Hristos. Pagini de Filocalie"
este coordonată de Pr. dr. Dragoș Bahrim

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
GRIGORIE PALAMAS, sfânt

Omilii / Sfântul Grigorie Palama ; trad. din lb. greacă veche şi introd. de pr. Roger Coresciuc ; ed. îngrij de pr. Dragoş Bahrim ; carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfinţitului Teofan Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei. - Iaşi : Doxologia, 2019-

3 vol.

ISBN 978-606-666-728-9

Vol. 2. - 2020. - ISBN 978-606-666-939-9

I. Coresciuc, Roger (trad.) (pref.)

II. Bahrim, Dragoş (ed.)

2

© DOXOLOGIA, 2020
ISBN General: 978-606-666-728-9
Vol. II: 978-606-666-939-9

Colecția *Viața în Hristos*
Pagini de Filocalie

12

Sfântul Grigorie Palama

OMILII
II

Traducere din limba greacă veche de
Pr. Roger Coresciuc

Ediție îngrijită de Pr. Dragoș Bahrim

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

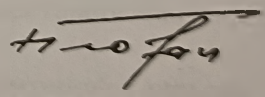

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2020

CUPRINS

Listă de abrevieri 9

Omilia a XXI-a
La Înălțarea Domnului și Dumnezeului
și Mântuitorului nostru Iisus Hristos;
întru care se arată și cum se plinește
Sabatul cel după Lege 13

Omilia a XXII-a
La același praznic [al Înălțării Domnului];
întru care [se vorbește] și despre patimi și virtuți 25

Omilia a XXIII-a
La cea de-a zecea Evanghelie *de dimineață*; întru care se
vorbește și despre războiul [pe care-l ducem] după simțuri
și după minte împotriva potrivnicului nostru 37

Omilia a XXIV-a
La arătarea și trimiterea Duhului Sfânt împlinită în ziua
Cincizecimii; întru care [se vorbește] și despre pocăință 47

Omilia a XXV-a
Rostită în Duminica Tuturor Sfinților 59

Omilia a XXVI-a
Rostită la vremea secerișului; întru care
[se vorbește și] despre secerișul cel duhovnicesc 69

Omilia a XXVII-a
Rostită și aceasta la vremea secerișului; întru care [se vorbește]
și despre secerișul nostru rațional, care va să fie 79

Omilia a XXVIII-a
Rostită la prăznuirea Sfinților
și corifeilor Apostoli Petru și Pavel 89

Omilia a XXIX-a
Având ca subiect pe paraliticul care, după Evanghelistul Matei, a fost tămăduit în Capernaum; întru care [se vorbește] și despre întristarea cea după Dumnezeu 99

Omilia a XXX-a
Având ca subiect pe cei doi orbi care, după Evanghelistul Matei, și-au redobândit vederea în casă; întru care [se pomenește] și despre faptul că nu există credință cu adevărat în afara faptelor de pocăință 111

Omilia a XXXI-a
Rostită la săvârșirea litaniei din ziua întâia a lunii august 123

Omilia a XXXII-a
La Evanghelia după Matei a celei de-a noua duminici; întru care [se vorbește] și despre cercări 135

Omilia a XXXIII-a
Despre virtuți și patimile potrivnice lor și că lumea, al cărei stăpânitor este diavolul nu este zidirea lui Dumnezeu, ci cei care s-au supus [diavolului] prin reaua întrebuințare a zidirilor. Rostită la litie 145

Omilia a XXXIV-a
La cinstita Schimbare la față a Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos; întru care se înfățișează că lumina de la această [Schimbare] este nezidită 155

Omilia a XXXV-a
La aceeași prăznuire a Schimbării la față a Domnului, întru care se arată că, chiar dacă lumina cea preadumnezeiască care [s-a arătat] atunci este nezidită, nu este ființa lui Dumnezeu 167

Omilia a XXXVI-a
La Evanghelia celei de-a unsprezecea duminici, a Evanghelistului Matei, având ca subiect parabola care zice: *Asemănatu-s-a Împărăția cerurilor omului împărat care a voit să se socotească*; întru care [se pomenește] și despre îngăduință și milostivire 179

Omilia a XXXVII-a
La întrutotcinstita Adormire a Întrutotpreacuratei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoare și Pururea Fecioarei Maria 189

Omilia a XXXVIII-a
La întâia [Evanghelie] de la Utrenie; întru care [se arată] și că nu e de ajuns dumnezeiescul Botez să-l mântuiască pe om dacă nu se străduie să aibă și păzirea dumnezeieștilor porunci 203

Omilia a XXXIX-a
Rostită la litia ținută la plaga de atunci, cea neobișnuită și larg răspândită, a morții 213

Omilia a XL-a
La Întrutotcinstitul profet, Înaintemergător și Botezător al Domnului, Ioan 223

Omilia a XLI-a
La Evanghelia după Matei din cea de-a paisprezecea duminică; la parabola care [ne] cheamă la nunțile Fiului; întru care [se face răspuns] către cei care zic: De ce i-a chemat Dumnezeu pe cei care nu ascultă deloc – sau care nu ascultă prin fapte –, și de ce i-a făcut pe cei care vor fi pedepsiți? 241

Omilia a XLII-a
La Mântuitoarea naștere a Întrutotpreacuratei Doamnei noastre, de Dumnezeu Născătoarea și Pururea Fecioara Maria 253

Omilia a XLIII-a
La Evanghelia după Matei a celei de-a șaptesprezecea duminici de peste an, cea despre femeia canaaneancă; întru care [se spune] și despre nimicnicia omului și despre cea vrednică de laudă smerenie 263

Omilia a XLIV-a
La Sfântul Apostol și Evanghelist și cel mai iubit al lui Hristos, Ioan Teologul; întru care [se pomenește] și despre iubirea către Dumnezeu și către aproapele 273

Listă de abrevieri

BHG - F. Halkin (ed.), *Bibliotheca Hagiographica Graeca*, 3 vol., Bruxelles, 1957

CCSG - *Corpus Christianorum Series Graeca*, Turnhout, 1977-

PG - *Patrologiae cursus completus. Series graeca*, ed. J.-P. Migne, 1–161, Paris, 1857–1866

PSB - *Părinți și scriitori bisericești*, București, 1977 -

PTS - *Patristische Texte und Studien*

VHPF - *Viața în Hristos. Pagini de Filocalie*, Iași, 2012 -

Listă de abrevieri

BHG - F. Halkin (ed.), *Bibliotheca Hagiographica Graeca*, 3 vol., Bruxelles, 1957

CCSG - *Corpus Christianorum Series Graeca*, Turnhout, 1977-

PG - *Patrologiae cursus completus. Series graeca*, ed. J.-P. Migne, 1–161, Paris, 1857–1866

PSB - *Părinți și scriitori bisericești*, București, 1977 -

PTS - *Patristische Texte und Studien*

VHPF - *Viața în Hristos. Pagini de Filocalie*, Iași, 2012 -

Sfântul Grigorie Palama
Omilii
(XXI-XLIV)

Omilia a XXI-a

La Înălţarea Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos; întru care se arată şi cum se plineşte Sabatul cel după Lege

1. Iudeii prăznuiau Paştile cel după Lege, adică trecerea din Egipt în pământul Palestinei[1]. Am prăznuit şi noi Paştile cel după Evanghelie[2], [adică] trecerea firii noastre, întru Hristos, de la moarte la viaţă[3], de la stricăciune la nestricăciune[4]. Oare ce cuvânt va putea exprima cel mai bine superioritatea care rezultă de aici [comparând acest Paşti] faţă de solemnităţile acelui vechi aşezământ de Lege şi faţă de temeiurile [acelor] sărbători? Dar nici un cuvânt omenesc nu ar putea spune în chip vrednic cât de mare este această superioritate! [Însă] Înţelepciunea enipostatică a Tatălui cel Preaînalt, Cuvântul cel mai înainte de veci şi mai presus de fiinţă al lui Dumnezeu, Care S-a unit cu noi din iubire de oameni şi a petrecut împreună cu noi[5], a arătat acum în realitate un temei de sărbătoare care este mai presus, în chip deosebit, faţă de [însăşi] această superioritate [a Paştilor noastre]. Căci acum sărbătorim

---

[1] *Cf.* Ieş. 12, 1-28.
[2] *Cf.* I Cor. 5, 17.
[3] *Cf.* In 5, 24, I In 3, 14.
[4] *Cf.* I Cor. 15, 42, 50.
[5] *Cf.* In 1, 14.

trecerea firii noastre întru El nu de la cele de dedesubt ale pământului la pământ, ci de la pământ la cerul cerului şi la tronul de dincolo de [cer] al Celui care stăpâneşte peste toate.

2. Căci astăzi, Domnul, după Înviere, nu doar a stat în mijlocul ucenicilor Săi, ci S-a şi despărţit de ei, şi pe când priveau ei[6], S-a înălţat la cer şi S-a întors şi a intrat în ceea ce cu adevărat este Sfânta Sfintelor[7] şi a şezut de-a dreapta Tatălui[8], *mai presus decât toată începătoria şi stăpânia şi decât tot numele* şi vrednicia care se cunoaşte *şi se numeşte, atât în veacul acesta, cât şi în cel viitor*[9]. Iar după cum înainte de Învierea Domnului s-au petrecut multe învieri, la fel, și înainte de Înălțarea Lui, s-au petrecut multe înălţări. Căci și pe profetul Ieremia[10] l-a ridicat Duhul, și pe Avacum[11], îngerul, iar mai mult decât în cazul altora, este scris că Ilie a fost înălţat într-un car de foc[12]. Dar nici acesta nu a trecut dincolo de hotarele din jurul pământului, ci înălţarea fiecăruia dintre aceştia era un fel de mutare [din loc], care îl răpea de pe pământ, nu îl scotea din cele din jurul pământului, precum şi aceia care au înviat [înainte de Hristos], iarăşi s-au întors în pământ şi au murit cu toţii. Dar în ceea ce-l priveşte pe Mântuitorul Hristos, aşa cum *după ce a înviat [El] din morţi, moartea nu mai are stăpânire asupra Lui*[13], la fel şi [după] ce S-a înălţat şi a şezut întru cele înalte, orice înălţare este mai prejos decât a Lui, dând mărturie tuturor că Acesta este Dumnezeu peste toate.

3. Și acesta este muntele cel vestit al lui Dumnezeu, după Isaia[14], şi casa lui Dumnezeu cea mai presus de toate piscurile

---

[6] *Cf.* Fapte 1, 6-11, Lc. 24, 50-51.
[7] *Cf.* Evr. 9, 12.
[8] *Cf.* Fapte 2, 33.
[9] Ef. 1, 20-21.
[10] Este vorba mai degrabă de Profetul Iezechiel, *cf.* Iez. 3, 12; 11, 1, 24; 43, 5.
[11] *Cf.* Bel și bal., 43.
[12] *Cf.* IV Rg. 2, 11.
[13] Rom. 6, 9.
[14] *Cf.* Is. 2, 2.

cele înalte ale munților celor inteligibili: trupul cel stăpânesc. Fiindcă nu un înger, nu un om[15], ci Însuși Domnul în trup a venit și ne-a mântuit pe noi, făcându-Se om ca noi, pentru noi, și rămânând Dumnezeu în chip neschimbat. Căci precum a coborât, nu mutându-Se[16], ci pogorându-Se [la starea noastră], la fel iarăşi Se întoarce, nu mutându-Se cu dumnezeirea, ci punând sus pe tron firea noastră pe care a luat-o. Căci cu adevărat trebuia ca firea noastră cea întâi născută dintre cei morți să fie adusă acolo lui Dumnezeu ca o pârgă a celor întâi născuți[17], pentru tot neamul.

4. Pentru aceasta, dintre multele învieri și înălțări, noi nu prăznuim pe niciuna cum prăznuim Învierea și Înălțarea Domnului, pentru că nu suntem părtaşi şi nici nu vom fi părtaşi ai acestor alte [învieri]. Căci de la ele nu ne folosim cu nimic mai mult decât de faptul că ne călăuzesc spre credința în Învierea şi Înălțarea Mântuitorului nostru, la care suntem părtaşi şi la care vom fi părtaşi cu toții. Pentru că aceasta este [cu adevărat] înviere a firii omeneşti şi înălțare a ei, şi nu este simplu [numai înviere şi înălțare a] firii omeneşti, ci şi a celor care cred în Hristos, a fiecăruia dintre cei care arată credința prin faptele lor[18]. Căci ceea ce a devenit Domnul, pentru noi a devenit, El fiind nenăscut şi nezidit după dumnezeirea Sa; şi viața pe care a trăit-o, pentru noi a trăit-o, arătându-ne calea care duce la viața cea adevărată; şi cele pe care le-a pătimit cu trupul, pentru noi le-a pătimit, ca să vindece patimile noastre; şi pentru păcatele noastre a fost dus la moarte; şi pentru noi a înviat şi S-a înălțat, iconomisind pentru noi de mai înainte învierea şi înălțarea cea pentru veacurile cele fără de sfârşit. Pentru

[15] *Cf.* Is. 63, 9.

[16] Aluzie subtilă la Ef. 4, 8-10: „Cel ce S-a pogorât, Acela este Care S-a suit mai presus de toate cerurile, ca pe toate să le umple". Nu mutându-Se din dumnezeire.

[17] *Cf.* I Cor. 15, 23.

[18] *Cf.* Iac. 2, 18.

că toți moștenitorii acestei vieți urmează, pe cât este cu putință, modul de viețuire al iconomiei Sale pe pământ.

5. Pentru noi, începutul acestei urmări este Sfântul Botez, care este chip al îngropării și Învierii Domnului[19]; mijlocul este viața în virtute și petrecerea după evanghelie; iar sfârșitul este biruința contra patimilor prin luptele cele duhovnicești, care ne procură viața cea fără de durere, nestricăcioasă și cerească[20], după cum zice și Apostolul către noi, că *dacă viețuiți în trup, veți muri, iar dacă ucideți cu Duhul faptele trupului, veți fi vii*[21]. Așadar, cei care trăiesc după Hristos urmează petrecerii Acestuia în trup: căci fiecare moare la vremea [rânduită], pentru că și Acela a murit cu trupul, și vor și învia [după trup] ca și Acela, slăviți și nestricăcioși – chiar dacă nu acum, ci când va fi vremea, când vor fi și înălțați, după cum spune și Pavel: *Vom fi răpiți în nori, spre întâmpinarea Domnului în văzduh, și așa pururea cu Domnul vom fi*[22].

6. Vedeți, dar, cum fiecare dintre noi, dacă va voi, va fi părtaș al Învierii Domnului și al Înălțării Lui și moștenitor al lui Dumnezeu și împreună moștenitor cu Hristos[23]? Pentru aceasta ne bucurăm, prăznuind învierea firii noastre, înălțarea și retocmirea ei și începutul învierii și înălțării fiecăruia dintre credincioși, punând înainte spusele Evangheliei citite astăzi, că Domnul, înviind, *a stat în mijlocul ucenicilor Săi*[24].

7. Pentru ce, dar, a stat în mijlocul lor, iar apoi a călătorit împreună cu ei? *Căci*, zice, *i-a scos pe aceștia afară până în Betania* și, *ridicându-și mâinile, i-a binecuvântat*[25]. Ca să Se arate pe Sine cu totul teafăr și nevătămat, ca să arate că picioarele sunt

---

[19] *Cf.* Rom. 6, 4; Col. 2, 12.

[20] Avem iarăși folosită triada maximiană *început – mijloc – sfârșit*; *cf.* Sf. Grigorie Palama, *Omilia XVI*, 34, *VHPF* 11, p. 203 și nota 76.

[21] Rom. 8, 13.

[22] I Tes. 4, 17.

[23] *Cf.* Rom. 8, 17.

[24] Lc. 24, 36.

[25] Lc. 24, 50.

puternice şi merg fără clătinare, [acele picioare care] suferiseră găurile cuielor, şi, de asemenea, [ca să arate] mâinile străpunse de cuie pe cruce şi însăşi coasta Sa cea împunsă cu suliţa, chiar dacă purtau semnele rănilor, spre încredinţarea pătimirii mântuitoare. Iar mie mi se pare că prin [spusa] *a stat în mijlocul ucenicilor* arată şi că îi întăreşte în credinţa în El printr-o aşa mare descoperire şi binecuvântare a Lui. Căci El nu a stat numai în mijlocul ucenicilor, ci a stat şi în mijlocul inimii fiecăruia şi a întărit-o prin credinţă, pentru ca să [se poată] zice şi despre însăşi fiecare inimă acel cuvânt al psalmistului: *Dumnezeu este în mijlocul ei şi nu se va clătina*[26]. Căci de la acea [întâlnire] s-au făcut Apostolii Domnului statornici şi neclintiţi.

8. A şezut, deci, în mijlocul lor şi le-a spus: *pace vouă!*[27] – această dulce şi atât de des folosită şi obişnuită a Lui spusă. Iar pacea fiind dublă: cea pe care o avem către Dumnezeu, care purcede mai ales din cinstirea lui Dumnezeu, şi cea pe care o avem noi între noi, adică cea care se naşte în chip firesc din urmarea cuvântului Evangheliei, pe acestea amândouă le-a dat Domnul atunci printr-o singură expresie. Şi cum le-a poruncit acestora să facă, atunci când i-a trimis pe ei întâia oară, zicând: *În care casă veţi intra, să ziceţi „pace casei acesteia"*[28], la fel a făcut şi El: întrând în casa în care erau adunaţi, de îndată a dăruit pacea. Şi pentru că i-a văzut înspăimântaţi şi tulburaţi din pricina vederii nesperate şi surprinzătoare (căci li se părea, zice, *că văd duh*[29], adică ceea ce vedeau ei era o fantasmă), El iarăşi, vestindu-le mişcările inimii lor şi arătându-le că este Însuşi Acela către Care ziceau, înainte de pătimire şi de Înviere: *Acum ştim că Tu ştii toate şi nu ai nevoie ca să Te întrebe cineva*[30], le-a propus încredinţarea prin examinarea şi pipăirea

[26] Ps. 45, 5.
[27] Lc. 24, 36, In 20, 19.
[28] Lc. 10, 5.
[29] Lc. 24, 37.
[30] In 16, 30.

Lui. [Şi] când i-a văzut că au primit adevărul[31], a confirmat încă [acest adevăr] prin examinare, oferindu-le totodată pacea şi împărtăşirea de mâncare, în timp ce ei priveau. *Iar ei, încă necrezând şi minunându-se,* dar nu pentru că nu erau de acord [cu ce vedeau], ci de bucurie, *El le-a zis: Aveţi aici ceva de mâncare? Iar ei I-au dat o bucată de peşte fript şi dintr-un fagure de miere. Şi luând, a mâncat în faţa lor*[32].

9. Acel trup curat a primit hrană după Înviere nu pentru că avea nevoie de hrană, ci ca să confirme Învierea Sa şi să arate că acelaşi este şi acum [trupul] care înainte de pătimire a mâncat împreună cu dânşii. A consumat însă mâncarea nu potrivit firii trupurilor muritoare, ci potrivit lucrării dumnezeieşti, şi cum ar zice cineva, aşa cum focul consumă ceara, cu diferenţa că focul are nevoie de combustibil pentru a subzista, în vreme ce trupurile nemuritoare nu au nevoie de hrană pentru a subzista.

10. A mâncat *o bucată de peşte fript şi dintr-un fagure de miere,* care sunt şi acestea simboluri ale Tainei Sale. Căci Cuvântul lui Dumnezeu, unindu-Şi după ipostas firea noastră, care era ca un fel de peşte care înota în curgerea voluptoasă a vieţii pline de plăceri şi de patimi şi curăţind cu focul cel dumnezeiesc şi neapropiat al dumnezeirii Lui orice aplecare[33] spre păcat, a făcut-o de aceeaşi dumnezeire (ὁμόθεον)[34] şi ca înroşită de foc. Şi nu numai frământătura pe care a luat-o pentru noi, ci şi pe fiecare dintre cei care [s-au arătat] vrednici de împărtăşirea cu El îi îndumnezeieşte prin participarea la focul pe care

---

[31] Că El este Hristosul.

[32] Lc. 24, 41-43.

[33] Este vorba de nepătimire, ca biruinţă asupra firii păcătoase, prin nimicirea de către focul iubirii dumnezeieşti curăţitoare a oricărei dispoziţii păcătoase a sufletului. Această biruinţă însă nu este biruinţa noastră, ci aparţine exclusiv lucrării dumnezeieşti mântuitoare, fără de care nu există nimic cu putinţă.

[34] Ὁμόθεον. Termenul poate fi tradus şi prin *aceeaşi cu Dumnezeu, asemenea cu Dumnezeu, una cu Dumnezeu.* În acest context, el este un sinonim pentru *îndumnezeire.*

Domnul *a venit să îl arunce în lume*[35]. Pe de altă parte, firea noastră se aseamănă cu un fagure de miere, [deoarece] ca într-un fagure ţine tezaurizată în trup, ca o miere, comoara cea cugetătoare; sau mai degrabă astfel este fiecare din cei care cred în Hristos, căci au harul Dumnezeiescului Duh păstrat în suflet şi în trup, ca mierea în fagure. Iar Domnul mănâncă din acestea, fiindcă cu plăcere face propria Lui mâncare mântuire fiecăruia[36] dintre cei care se împărtăşeşc de firea [umană]. Însă nu mănâncă tot, ci *dintr-un fagure de miere*, adică mănâncă doar o parte, pentru că nu toţi au crezut. Şi nu îşi ia El Însuşi prin Sine partea aceasta, ci Îi este dată de către ucenici. Căci ucenicii Îi aduc [la El] doar pe cei care cred, deosebindu-i de cei necredincioşi.

11. Astfel, şi din aceste motive, mâncând Domnul din peşte şi din fagurele de miere în faţa ucenicilor Săi, le-a adus aminte şi de cuvintele Sale pe care dinainte le-a spus lor, atunci când mergea spre pătimire, înfăţişându-Se pe Sine şi din acestea că este [cu] adevărat [El]. Căci aşa cum a spus mai înainte, aşa au şi decurs lucrurile. *Şi le-a deschis lor mintea ca să priceapă Scripturile*[37] şi să cunoască că astfel era scris, că astfel s-a petrecut şi că astfel trebuia, ca din nemăsuratul ocean al iubirii de oameni, Fiul cel Unul-Născut al lui Dumnezeu să Se facă om, pentru oameni, să fie arătat şi mărturisit de sus prin glasul părintesc şi prin epifania Dumnezeiescului Duh[38], să fie crezut şi să se minuneze de El [oamenii] din pricina lucrărilor şi cuvintelor Sale extraordinare, să fie zavistuit şi vândut de cei care nu căutau slava lui Dumnezeu, ci slava oamenilor, să fie răstignit, să fie îngropat şi să învieze din morţi a treia zi, să se propovăduiască întru numele Lui pocăinţa şi iertarea păcatelor şi propovăduirea să înceapă de la Ierusalim, iar propovăduitori

[35] *Cf.* Lc. 12, 49.

[36] *Cf.* Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Quaestiones et dubia* 45, *CCSG* 10, p. 38, *VHPF* I, p. 112.

[37] Lc. 24, 45.

[38] *Cf.* Lc. 3, 22.

şi martori ai acestora să devină însişi cei care au fost martori oculari şi slujitori ai Lui – cărora şi promiţându-le că le [va] trimite de sus făgăduinţa Tatălui, adică pe Duhul cel Sfânt, le-a poruncit să rămână în Ierusalim până ce se vor *îmbrăca cu putere de sus*[39].

12. Vorbind astfel Domnul cu Ucenicii Lui [despre] cele mântuitoare, i-a scos pe ei din casă şi i-a dus până în Betania[40]; apoi binecuvântându-i, S-a despărţit de ei şi a fost purtat la cer[41] şi, întrebuinţând norul cel de lumină ca pe un car[42], S-a înălţat în slavă şi a intrat în Sfânta Sfintelor cea nefăcută de mână[43] şi a şezut de-a dreapta măririi în ceruri[44], făcând frământătura noastră de un tron [cu dumnezeirea] (ὁμοθρονον), ca una care [a devenit] de aceeaşi dumnezeire (ὁμόθεον)[45]. Şi cum apostolii nu au încetat să îşi aţintească ochii către cer, au aflat, prin purtarea de grijă a îngerilor, că *astfel va şi veni* din cer[46], sub privirile tuturor. În acelaşi fel le-a grăit şi Domnul Însuşi mai înainte, iar Daniel mai înainte a văzut. Căci zice: *Am văzut pe Fiul Omului venind pe norii cerului*[47]; iar Domnul zice: *şi vor vedea toate neamurile pământului pe Fiul Omului venind pe norii cerului*[48].

13. Atunci Ucenicii, după ce s-au închinat[49], [s-au întors] de la muntele Eleonului – acolo unde S-a şi înălţat Stăpânul Cel mai presus de ceruri, Care S-a pogorât [din cele mai presus de ceruri] şi a făcut pământul cer şi iarăşi a urcat [acolo] de unde a şi coborât, şi le-a unit pe cele de jos cu cele de sus şi

---

[39] *Cf.* Lc. 24, 46-49.
[40] Lc. 24, 50.
[41] Lc. 24, 51.
[42] *Cf.* Fapte 1, 9.
[43] *Cf.* Evr. 9, 11.
[44] *Cf.* Fapte 2, 33.
[45] A se vedea anterior nota 34, p. 18.
[46] *Cf.* Fapte 1, 11.
[47] Dan. 7, 13.
[48] Mt. 24, 30.
[49] *Cf.* Lc. 24, 52.

a întemeiat o singură Biserică, cerească şi pământească în acelaşi timp, spre slava iubirii Sale de oameni –, [aşadar], bucurându-se, [ucenicii] *s-au întors în Ierusalim şi erau în toată vremea în Templu*, având mintea în cer, *lăudând şi binecuvântând*[50] pe Dumnezeu şi pregătindu-se pentru primirea venirii făgăduite a Dumnezeiescului Duh.

14. Fraţilor, aceasta este, pe scurt, petrecerea celor care poartă numele de la Hristos: a stărui în cereri şi rugăciuni[51], a avea ochiul minţii aţintit, întru asemănarea îngerilor, către Stăpânul cel mai presus de ceruri, lăudându-L şi binecuvântându-L printr-o petrecere fără prihană, şi a primi astfel venirea Lui cea tainică, după [psalmistul] care zice către El: *Voi înălţa psalm şi voi înţelege pe calea fără prihană. Când vei veni la mine?*[52]. Aceasta o arată limpede şi marele Pavel zicând: *Petrecerea noastră este în ceruri*[53], *unde Iisus a intrat pentru noi ca înaintemergător*[54]. Către aceasta ne călăuzeşte şi corifeul Petru, zicând: *încingând mijloacele cugetului vostru, trezindu-vă, nădăjduiţi desăvârşit în harul care [vi] se va da vouă, la arătarea lui Iisus Hristos*[55], pe Care, *fără să-L vedeţi, Îl iubiţi*[56]. Aceasta şi Domnul a lăsat-o să se înţeleagă: *Să fie mijloacele voastre încinse şi făcliile voastre aprinse. Şi voi fiţi asemenea oamenilor care aşteaptă pe Domnul lor, când să-I deschidă*[57]. Astfel, nu a stricat [nici] Sabatul, ci l-a împlinit[58], arătând că Sabat cu adevărat binecuvântat este ziua încetării lucrărilor trupeşti spre folosul a ceea ce este mai bun, şi de aceea binecuvântarea este legată de acesta, pentru că, încetând noi de la lucrările cele pământeşti şi care nu peste

---

[50] Lc. 24, 53.
[51] *Cf.* Rom. 12, 12.
[52] Ps. 100, 2.
[53] Filip. 3, 20.
[54] Evr. 6, 20.
[55] I Pt. 1, 13.
[56] I Pt. 1, 8.
[57] Lc. 12, 35-36.
[58] *Cf.* Mt. 12, 1-8.

mult timp vor înceta, ne dedicăm lui Dumnezeu, căutând cu nădejdea ce nu [va fi] ruşinată pe cele cereşti şi fără de prihană.

15. Aşadar, în Legea cea veche una [singură] din zilele săptămânii era Sabat[59]. Şi de aceea li s-a părut iudeilor celor fără de minte că Domnul strică Sabatul cel rânduit de Lege. Însă El zice: *nu am venit să stric Legea, ci să o plinesc*[60]. Cum, dar, nu a stricat acest Sabat, ci a plinit şi în această privinţă Legea? Făgăduind că Îl va da pe Duhul Sfânt celor care-L cer[61] zi şi noapte şi poruncind să fie totdeauna în stare de trezvie şi de priveghere – căci zice: *Fiţi gata, că în ceasul în care nu gândiţi va veni Fiul Omului*[62] – a făcut toate zilele Sabaturi binecuvântate pentru cei care aleg să-I slujească în chip desăvârşit, iar în acest fel nu a stricat, ci a plinit Legea şi în această privinţă.

16. Iar voi, care sunteţi încurcaţi cu lucruri lumeşti, dacă vă veţi ţine departe de nesaţ şi de toată pizma dintre voi şi dacă vă veţi strădui să ţineţi calea adevărului şi să fiţi cumpătaţi, veţi face toate zilele Sabaturi, prin nelucrarea celor rele. Când se întâmplă să fie ziua care e mai mult decât altele [lucrătoare] a mântuirii, trebuie să încetăm [chiar] şi de la faptele şi cuvintele cele care nu sunt reproşabile şi să rămânem cu răbdare în biserica lui Dumnezeu, să plecăm urechea cu bună pricepere la ce se citeşte şi la învăţătură, dedicându-ne cu [inimă] frântă cererii, rugăciunilor şi cântărilor celor către Dumnezeu. Căci astfel veţi împlini şi voi Sabatul, petrecând după Evanghelia harului lui Dumnezeu şi tinzând ochii cugetului către Hristos, Cel Care, dimpreună cu Tatăl şi cu Duhul, şade mai presus de bolţile cereşti şi Care ne-a făcut pe noi fii ai lui Dumnezeu, adoptaţi nu doar în baza unui nume gol[63], ci întru părtăşia Dumnezeiescului Duh, prin Trupul şi Sângele Său, fiind dintr-o familie cu Dumnezeu şi unii cu alţii.

---

[59] *Cf.* Ieş. 20, 8; 23, 12, 34, 21.
[60] Mt. 5, 17.
[61] *Cf.* Lc. 11, 13.
[62] Mt. 24, 44
[63] *Cf.* Rom. 8, 14-17.

17. Să păzim, aşadar, această unire a unora cu alţii prin dragostea cea de nedesfăcut; să privim pururea la Născătorul nostru, căci nu mai suntem din pământ, pământeşti, ca omul cel dintâi, ci ca omul cel de-al doilea[64], Domnul din ceruri. *Cum este cel pământesc, aşa sunt şi cei pământeşti ; şi cum este cel ceresc, aşa sunt şi cei cereşti. Şi după cum am purtat chipul celui pământesc, să purtăm şi chipul celui ceresc*[65], şi, având inima sus, către El, să privim această mare privelişte – firea noastră înveşnicindu-se [cu El] cu focul cel nematerialnic al dumnezeirii – şi, lepădând legătura cu hainele de piele pe care le-am îmbrăcat în urma căderii[66], să stăm în pământ sfânt[67], pe care fiecare cu privire la sine să îl arate pământ sfânt prin virtute şi prin aplecarea neabătută către Dumnezeu.

Astfel, vom putea avea îndrăzneală când va veni Domnul în foc, şi vom putea fi luminaţi când vom alerga [către El], iar, luminaţi fiind, ne vom putea înveşnici dimpreună [cu El], spre slava înseşi Luminii celei preaînalte, a strălucirii celei în trei sori şi în chip absolut de o Stăpânie, Căreia i se cuvine toată slava, puterea, cinstea şi închinăciunea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

---

[64] *Cf.* I Cor. 15, 47.
[65] I Cor. 15, 48-49
[66] *Cf.* Fc. 3, 21.
[67] *Cf.* Ieş. 3, 5.

Omilia a XXII-a

La acelaşi praznic [al Înălţării Domnului]; întru care [se vorbeşte] şi despre patimi şi virtuţi

1. Vedeţi prăznuirea noastră comună şi bucuria aceasta, pe care Domnul nostru Iisus Hristos, întru Învierea şi Înălţarea Lui, a hărăzit-o celor care au crezut în El? A răsărit din suferinţă. Vedeţi viaţa, sau mai degrabă această nemurire? Prin moarte ni s-a arătat. Vedeţi înălţimea cerului la care s-a ridicat Hristos, preaînălţat fiind, şi slava cea preaslăvită cu care S-a slăvit după trup? Au venit în urma smereniei şi lipsei de slavă. După cum spune şi Apostolul despre El, că *S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, şi încă moarte pe cruce. De aceea şi Dumnezeu L-a preaînălţat şi I-a dăruit Lui nume care este mai presus de tot numele, ca în numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti şi al celor pământeşti şi al celor de dedesubt. Şi să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl*[1].

2. Aşadar, dacă Dumnezeu L-a preaînălţat pe Hristosul Său [tocmai] pentru acestea, şi anume pentru că S-a smerit, pentru că a fost disprețuit, pentru că a fost ispitit, pentru că a suferit pentru noi cruce şi moarte de ruşine, cum ne va mântui, cum ne va slăvi şi cum ne va înălţa pe noi dacă nu vom alege smerenia, dacă nu ne vom arăta iubirea faţă de cei de

[1] Filip. 2, 8-11.

un neam cu noi, dacă nu ne vom câştiga sufletele prin răbdarea ispitelor[2] şi dacă nu vom urma, prin poarta cea strâmtă şi pe calea care duce la viaţa veşnică[3], pe Cel care conduce în chip mântuitor către aceasta? Căci spre aceasta am fost chemaţi, spune Petru, corifeul apostolilor: *că şi Hristos a pătimit pentru noi, lăsându-ne pildă, ca să păşim pe urmele Lui*[4].

3. Dar din ce pricină şi Hristosul lui Dumnezeu a trecut prin astfel de pătimiri şi [de ce] Dumnezeu L-a preaînălţat din această cauză şi ne cheamă şi pe noi să fim părtaşi la pătimirile Fiului Său? Dumnezeu Însuşi [este] singurul care este mereu Acelaşi, mai înainte de veacuri, de-a lungul veacurilor şi peste [veacuri], rămânând neschimbat, nu începând, nu sfârşind, nu devenind, nu stricându-Se, nu mărindu-Se, nu împuţinându-Se, nu mutându-Se în vreun chip sau loc, neînceput, nezidit, neschimbat, necompus, nemărginit, El Însuşi schimbându-le pe toate spre mai bine, după cum voieşte, [şi tot] El Însuşi îngăduind să se schimbe spre ceea ce e inferior cele care pătimesc aceasta [schimbarea spre rău din voia proprie]; El susţine tot ceea ce are început şi schimbare: căci începutul [însuşi] este o schimbare. Aşadar, toată firea zidirii – atât cea văzută, cât şi cea nevăzută, atât cea sensibilă, cât şi cea fără simţire, atât cea raţională, cât şi cea lipsită de raţiune – este schimbătoare, iar [dintre acestea] numai firea raţională, având voie liberă, posedă în sine şi de la sine schimbarea voluntară spre mai bine sau spre mai rău, fie ţinând voia lui Dumnezeu, din care îi provine o înaintare, o schimbare şi o creştere neîncetată spre mai bine, fie împotrivindu-se voii lui Dumnezeu şi căzând pe bună dreptate, în urma părăsirii de către Dumnezeu, şi prăbuşindu-se în chip nenorocit spre ceea ce e mai rău.

4. Aşadar, două fiind firile raţionale zidite de Dumnezeu – prima, cea a îngerilor, nemateriali, iar a doua, cea a

[2] *Cf.* Lc. 21, 19.
[3] *Cf.* Mt. 7, 13-14.
[4] I Pt. 2, 21.

oamenilor, materiali –, niciuna din acestea nu a păzit ascultarea față de Ziditorul şi Stăpânul prin fire, ci însăşi ceata cerească [conducătoare] a îngerilor celor fără materie, care a şi fost zidită prima, prima s-a şi îmbolnăvit de căderea de la Dumnezeu. Însă toți îngerii care au rămas mai presus de această boală, sunt lumină şi pururea se umplu de lumină şi pururea se fac mai luminoşi, folosindu-se în chip fericit de [posibilitatea de] schimbare pe care o au în fire şi dansând cu bucurie în jurul Luminii Dintâi, pururea privind la Aceasta şi de la Ea luminându-Se în chip nemijlocit, lăudând fără încetare izvorul luminii şi trimițând harul cel de lumină făcător către [cetele] inferioare ale celor ce sunt luminați, ca nişte slujitori ai Luminii.

5. Dar Satana, răzvrătindu-se şi respingând subordonarea față de Dumnezeu, căzând din Lumină, s-a prăbuşit în întuneric şi a fost osândit la bezna cea veşnică, vas al întunericului şi creator al întunericului, şi a devenit pricină şi slujitor al întunericului, prima dată pentru el însuşi şi pentru îngerii cei căzuți împreună cu el, iar mai apoi – o, nenorocire! – şi pentru noi care, în raiul lui Dumnezeu, ne-am îndepărtat de Dumnezeu şi ne-am încrezut lui. Dar toți îngerii răutății, fiind, ca să zicem aşa, întuneric în sine, ca unii care au devenit aşa nu prin participare, ci pentru că sunt început şi plinătate a neascultării, rădăcină amară şi izvor a tot păcatul, mai ales pentru faptul că s-au făcut şi pentru noi pricină a păcatului, poartă acest păcat de neiertat şi înaintează cu totul, pururea, către întunericul tot mai adânc, înaintând contra lor înşişi şi [neputând] să se întoarcă către [Lumina] care luminează toată firea cea rațională. În cazul nostru însă, care nu ne-am mişcat din noi înşine spre rău, pedeapsa lui Dumnezeu a venit de la bun început însoțită de milă: căci chiar dacă am fost osândiți la moarte, totuşi [ea vine] după ce avem parte de un timp de mulți ani fixat pentru pocăință, timp pe care l-a trăit şi Adam după neascultare şi pe care îl trăieşte şi fiecare dintre noi.

6. De aici reiese limpede că nu suntem fără nădejde de mântuire şi că nu este deloc în noi prilej de deznădăjduire. Căci toată viaţa noastră este un prilej bun de pocăinţă, pentru că *Dumnezeu nu vrea moartea păcătosului,* după cum este scris, *ci să se întoarcă şi să fie viu*[5]. Căci de ce moartea nu a urmat pe dată neascultării? Sau de ce noi cei care păcătuim nu suntem îndepărtaţi de la viaţă, dacă nu mai este nădejde de mântuire? Dar unde este nădejde de întoarcere, acolo nu are loc deznădejdea.

7. Dar şi despre Abel al lui Adam, chiar la început, Dumnezeu a mărturisit că s-a arătat bineplăcut şi bineprimit înaintea Lui[6]. Iar atunci, la puţină vreme după căderea noastră, Enos avea nădejde [că poate] să-L cheme pe Domnul[7]. Şi Enoh nu numai că a fost bineplăcut Domnului, ci a şi fost mutat de Domnul[8], făcându-se pildă limpede a milostivirii [Lui] pentru noi cei căzuţi. Şi iarăşi [a fost] alergare către păcat, şi iarăşi [a fost] întoarcere a lui Dumnezeu de la neamul nostru, şi am fost daţi, pe bună dreptate, potopului celui a toată lumea; şi iarăşi, nu [a fost] fără cruţare mânia Lui şi nici fără milă osândirea Lui, ci, ca pe o a doua rădăcină a neamului nostru[9], Dumnezeu l-a păzit în chip minunat pe Noe, pe care l-a găsit drept în neamul lui[10], ca şi cum ar fi tăiat spre curăţire, în pronia Sa, stirpea omenească, atunci când se înmulţea sălbatic[11], dar nu tăind-o de tot şi nici smulgând-o din rădăcină fără compătimire. După Noe, Avraam s-a arătat credincios şi bineplăcut lui Dumnezeu, mărturisit fiind de către Acela[12]; [şi s-au arătat credincioşi şi bineplăcuţi] şi Isaac, fiul lui, şi Iacov al lui Isaac, şi patriarhii care au ieşit din el, cărora [le-a fost dată] făgădu-

---

[5] Iez. 18, 23; 33, 11 (LXX).
[6] *Cf.* Fc. 4, 4.
[7] *Cf.* Fc. 4, 26 (LXX).
[8] *Cf.* Fc. 5, 24.
[9] *Cf.* Fc. 6, 5-8.
[10] *Cf.* Fc. 6, 9.
[11] *Cf.* Fc. 6, 12; 7, 23.
[12] *Cf.* Fc. 22, 1-19.

inţa şi prevestirea unei mile mai mari şi a unei iubiri de oameni care cu putere avea să biruiască păcatele noastre, [şi anume] că Însuşi Stăpânul cel mare va coborî din cerurile cele sfinte ca să caute oaia cea pierdută[13]. Au urmat apoi legiuitorii, judecătorii şi neamul regilor, din care s-a vestit în chip limpede că avea să vină Hristos după trup.

8. Iar acum a venit şi S-a arătat Hristos, Însuşi Cuvântul lui Dumnezeu cel mai înainte de veci, Care ne-a zidit la început, devenit ca noi, pentru noi, ca să înnoiască şi să zidească din nou pe cei învechiţi şi zdrobiţi de păcat. Şi pentru că ruinarea noastră a fost urmare a voii libere şi ne-a aparţinut, El lucrează şi înnoirea noastră, în chip înţelept şi cu iubire de oameni, în însăşi [firea omenească], pe care a luat-o pentru noi din pântecele Fecioarei, iconomisind toată taina mântuirii şi dându-ne puterea de a ne întoarce prin unirea Sa cu noi, cale făcându-ne către cer prin vieţuirea Sa şi arătându-ne, prin învăţătura Sa către noi, [această] cale care duce [la cer].

9. Dar pentru că cele contrare sunt remedii ale celor opuse lor, de vreme ce am fost daţi morţii prin sfatul viclean al celui rău, suntem făcuţi vii mai apoi prin sfatul bun al Celui Bun. Şi pentru că sfătuitorul morţii dispunea de plăcere, de slavă şi odihnă – lucruri care încântă şi trag în jos de la cele de sus neamul nostru –, de aceea şi Sfătuitorul vieţii celei adevărate, Însuşi călăuzindu-ne, merge şi ne arată [calea] cea strâmtă şi îngustă care duce către viaţa cea de sus, zicându-ne: *Sârguiţi-vă să intraţi pe poarta cea strâmtă*[14] şi *strâmtă şi îngustă este calea care duce la viaţă, dar largă şi lată este cea care duce la pieire*[15]. Această cale a pierzaniei o interzice în altă parte în chip mai lămurit, zicând: *Vai vouă, bogaţilor, vai vouă, celor sătui, vai vouă când toţi oamenii vă vor vorbi de bine*[16], numindu-i prin aceste cuvinte pe iubitorii de slavă, pe iubitorii de plăcere şi pe iubitorii

[13] *Cf.* Lc. 15, 4-7.
[14] Lc. 13, 24, *Cf.* Mt. 7, 13.
[15] Mt. 7, 13.
[16] Lc. 6, 25-26.

de argint. Şi iarăşi zice : *Nu vă adunaţi comori pe pământ*[17] şi *Luaţi seama să nu se îngreuieze inimile voastre de'mbuibare, de beţie şi de grijile vieţii*[18] şi *Cum puteţi voi să credeţi, când primiţi slavă de la oameni, iar slava de la Unul Dumnezeu nu o căutaţi?*[19].

10. Cu astfel de cuvinte ne răpeşte de pe [calea] care duce către moarte; iar calea care duce la viaţă o arată iarăşi, în altă parte, atunci când spune Fericirile: *Fericiţi cei săraci, fericiţi cei milostivi, fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate*[20], şi [când zice]: *Vinde averea ta, dă-o săracilor şi vei avea comoară în cer*[21] şi *tot cel care a lăsat casă, sau ţarină, sau altceva din cele pământeşti, pentru Mine şi pentru Evanghelie, va lua însutit înapoi şi va moşteni viaţa veşnică*[22]. Şi într-atât a restrâns irascibilitatea, încât arată că mânia este la fel cu uciderea, punând-o sub aceeaşi pedeapsă şi arătând că cel mişcat din mânie către ocărârea cuiva este vrednic de focul gheenei[23]. Iar blândeţea nu numai că a fericit-o, ci a învrednicit-o de cele mai mari răsplătiri[24]. Şi desfrânarea într-atât a osândit-o, încât până şi privirea împătimită şi curioasă asupra unei [femei] străine a numit-o adulter[25]. Iar despre cel care se re-modelează prin curăţie susţine că, pe lângă faptul că va fi fericit, va fi şi văzător[26]. Ce, oare nu a arătat că într-atâta este de lepădat jurământul strâmb, de vreme ce şi jurământul drept îl opreşte, şi tot ce este dincolo de *da* şi *nu* de la cel rău se arată a fi? *Să fie cuvântul vostru da, da, nu, nu, iar ce este mai mult decât acestea, de la cel rău este*[27]. Dar de ce este [aici] această dublare? Pentru ca *da*-ul sau *nu*-ul pe care îl spunem să fie în acord

---

[17] Mt. 6, 19.
[18] Lc. 21, 34.
[19] In 5, 44.
[20] *Cf.* Mt. 5, 3; 5, 7; 5, 10.
[21] Mt. 19, 21.
[22] *Cf.* Mt. 19, 29; Mc. 10, 29-30.
[23] *Cf.* Mt. 5, 21-22.
[24] *Cf.* Mt. 5, 5.
[25] *Cf.* Mt. 5, 28.
[26] *Cf.* Mt. 5, 8.
[27] Mt. 5, 37.

din realităţile lucrurilor. Căci în aşa fel va fi *da*-ul *da*, şi *nu*-ul *nu*. Iar dacă nu va fi aşa, atunci *da*-ul va fi *nu*, şi *nu*-ul *da*, ceea ce în mod evident este de la diavol. Căci acela, *când grăieşte minciuna, dintru ale sale grăieşte, şi nu a stat întru adevăr*[28].

11. Dar [Domnul] a restrâns şi a mărginit astfel cele pe care le spunem şi le facem ca să încercuiască viaţa noastră cu adevăr, dreptate, curăţie şi nemâniere. Dar faţă de cei care se mânie împotriva noastră şi care ne stau împotrivă în cuvânt şi în faptă şi ne atacă, cum ne sfătuieşte să ne purtăm? *Biruieşte răul cu binele*[29], *lasă loc mâniei [lui Dumnezeu]*[30], *nu te împotrivi celui rău*[31], *nu răsplăti rău cu rău*[32], sau *ocara cu ocară*[33], ci *iubiţi pe vrăjmaşi, binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă urăsc pe voi şi rugaţi-vă pentru cei ce vă fac necazuri şi vă prigonesc*[34]. Care este scopul acestei vieţi asuprite[35] şi care este răsplata luptelor? *Ca să fiţi fiii Tatălui vostru Cel din ceruri*[36] şi *moştenitori ai lui Dumnezeu şi împreună-moştenitori cu Hristos*[37], şi ca să aveţi viaţă veşnică şi să primiţi împărăţia cea negrăită, neclintită şi nepieritoare, trăind şi împărăţind cu Dumnezeu în veacul cel fără de sfârşit.

12. Vedeţi ce este calea cea strâmtă şi îngustă? Şi de ce se cere de la noi şi la ce slavă şi bucurie şi răsplată îl duce pe cel care alege să meargă pe ea? Oare dacă cineva ţi-ar făgădui că te va face [să trăieşti] mulţi ani, numai să asculţi de el, oare nu te vei angaja de bunăvoie la ascultare, afară numai dacă nu ţi-ar cere ceva cu neputinţă? Şi dacă ţi-ar făgădui şi sănătate, şi slavă, şi plăcere care să dureze [toată] viaţa cea de mulţi ani,

---

[28] *Cf.* In 8, 44; I In 1, 8; 2, 4.
[29] Rom. 12, 21
[30] Rom. 12, 19.
[31] Mt. 5, 39.
[32] Rom. 12, 17.
[33] I Pt. 3, 9.
[34] *Cf.* Mt. 5, 44; Lc. 6, 27-28.
[35] *Cf.* Mt. 11, 12; are şi sensul de viaţă de străduinţă.
[36] Mt. 5, 45.
[37] Rom. 8, 17.

ce oare nu vei răbda pentru aceasta? Şi dacă ţi-ar adăuga şi împărăţia, dar o împărăţie paşnică şi fără necazuri, alături de o viaţă lungă şi fără boală, oare nu vei prinde aripi şi nu vei socoti uşoară toată greutatea care duce la [dobândirea împărăţiei], nutrind nădejdi şi bucurându-te de [împărăţia] nădăjduită ca şi cum ar fi prezentă, dacă socoteşti adevărate cele spuse?

13. Apoi, noi dorim o viaţă lungă, dar nu vom ţine cont de viaţa veşnică? Şi ne dorim atât de mult o împărăţie, care chiar dacă e mare, are totuşi un capăt, şi slavă, şi bucurie, care, chiar dacă sunt mari, tot se ofilesc, şi bogăţie, care se desface odată cu viaţa aceasta, şi ne muncim pentru acestea, dar nu vom căuta pe cele care sunt dincolo de ceea ce e mai presus [de toate], care sunt fără prihană şi veşnice, şi nu vom răbda o mică asuprire pentru moştenirea lor? Ne-a fost pusă deci în faţă împărăţia cea fără război, care nu ar putea fi pe pământ, şi viaţa cea fără durere, care nu poate fi găsită decât în ceruri. Aşadar, dacă cineva le doreşte pe acestea, să alerge către cer! Şi fie că e uşoară, fie că e grea calea care duce către cer, să călătorească pe ea, *bucurându-se în nădejde* şi *răbdând în necaz*[38].

14. Ştiţi cu toţii pentru ce [fel de] lucruri se expun oamenii la osteneală şi la moarte. Oare nu pentru o mică soldă este gata soldatul să înfrunte primejdii de moarte şi masacre? Nu pentru un mic adaos disprețuieşte negustorul şi naufragiul, şi vânturile [mării], şi oamenii sălbatici care fac acte de violenţă şi pe pământ, şi pe mare? Nu pentru o bucată de pâine adesea mulţi se prind sclavi la stăpâni fără de omenie? Iar noi nu ne vom robi Stăpânului Celui din fire iubitor de oameni? Nu ne vom primejdui viaţa? Nu vom scăpa de surplusul averilor noastre ca să dobândim bogăţia cea veşnică[39]? Nu vom răbda necinstea din partea oamenilor – şi aceasta de multe ori din partea celor ticăloşi – ca să dobândim slava cea dumnezeiască, dând slava cea muritoare în schimbul slavei celei

[38] *Cf.* Rom.12, 12.
[39] *Cf.* Mt. 6, 19-20.

nemuritoare? Nu vom flămânzi, oare, un pic şi nu vom înseta[40], ca să mâncăm pâinea vieţii cea coborâtă din ceruri[41] şi să bem din apa cea vie cu adevărat, din care, dacă va fi cineva învrednicit să mănânce şi să bea, nici nu va mai flămânzi, nici nu va mai înseta în veac[42]? Nu ne vom curăţi, oare, ochiul sufletului, depărtându-ne de *toată întinarea sufletului şi a trupului*[43], ca să-L vedem pe Luminătorul cel mai înainte de soare sau, mai degrabă, ca să ne facem copiii Acelui Luminător[44] şi alţi luminători – prin participare –, *ţinând cuvântul vieţii*[45]?

15. Rogu-vă, fraţilor, să nu alegem întunericul în locul luminii, diavolul în locul lui Dumnezeu, plăcerea cea slujitoare morţii şi gheenei în locul bucuriei dumnezeieşti şi veşnice, posesia cea plină de bogăţie, care e spre stricăciune, în locul iubirii care îmbogăţeşte – [posesie] care e materia focului care îi arde veşnic pe cei ce în chip rău s-au îmbogăţit, aşa după cum ne arată limpede Domnul în parabola bogatului[46] –, ci să trăim aşa cum şi El a trăit, şi cum ne-a arătat, şi ne-a învăţat, făcându-Se ca noi. Şi luându-ne crucea, să-I urmăm[47], răstignindu-ne *trupul împreună cu patimile şi cu poftele*[48], ca să fim slăviţi împreună cu El[49] şi să înviem împreună cu El, iar după înviere să fim înălţaţi la El[50], după cum şi El S-a înălţat azi către Tatăl. Căci *stând* în mijlocul ucenicilor Săi, după cum spune Luca[51], sau mai degrabă *arătându-Se*, după cum spune Marcu[52], – căci

---

[40] *Cf.* Mt. 5, 6.
[41] *Cf.* In 4, 14; 6, 33; 6, 51.
[42] *Cf.* In 6, 35.
[43] II Cor. 7, 1.
[44] *Cf.* Ef. 5, 8.
[45] Filip. 2, 16.
[46] *Cf.* Lc. 16, 19-31.
[47] *Cf.* Lc. 9, 23; Mt. 16, 24.
[48] Gal. 5, 24.
[49] *Cf.* Rom. 8, 17.
[50] *Cf.* Rom. 6, 8; 8, 17; Ef. 2, 6, Filip. 3, 10-11.
[51] *Cf.* Lc. 24, 36.
[52] *Cf.* Mc. 16, 14.

nu a fost [cu ei] [numai] atunci când S-a arătat, ci, fiind mereu cu ei, S-a făcut văzut atunci când a voit –, deci stând azi în mijlocul ucenicilor Săi, le-a dat porunca propovăduirii şi le-a dăruit făgăduinţa Duhului[53] şi că va fi cu ei până la sfârşit[54]. Şi după aceste cuvinte, ridicându-şi mâinile, i-a binecuvântat, şi pe când ei priveau S-a înălţat[55], arătând că şi cei care aveau să asculte de El, vor fi înălţaţi după înviere la Dumnezeu[56].

16. Despărţindu-Se, aşadar, de ei cu trupul – căci cu dumnezeierea era împreună cu ei –, potrivit făgăduinţei făcute lor, după ce a fost preaînălţat, a şezut de-a dreapta Tatălui[57] dimpreună cu frământătura noastră. Aşadar, după cum Acela a trăit, a murit, a înviat şi a fost înălţat, la fel şi noi trăim, murim, şi vom fi cu toţii înviaţi. Însă nu toţi vom avea parte de înălţare, ci [doar aceia] pentru care *viaţă este Hristos, şi a muri [pentru El] este un câştig*[58], care înainte de moarte au răstignit păcatul prin pocăinţă şi prin petrecerea cea după Evanghelie. Căci numai aceştia, după învierea cea de obşte, *vor fi înălţaţi pe nori, spre întâmpinarea Domnului în văzduh*[59]; pentru că şi pe El L-a luat un nor şi L-a înălţat, după cum istoriseşte Luca în Faptele Apostolilor[60]. Şi după cum ucenicii, după ce S-a înălţat, chiar dacă nu L-au mai văzut în chip sensibil, ci cu ochii sufletului, totuşi I S-au închinat[61], şi noi să ne oprim [de la cele sensibile] [întorcându-ne] la pace, umblând în pace în noi înşine şi unii cu alţii – căci Ierusalim se tâlcuieşte „pace" –, şi, ajungând noi în partea cea mai de sus[62] a noastră, în minte,

---

[53] *Cf.* Lc. 24, 49.
[54] *Cf.* Mt. 28, 20.
[55] *Cf.* Lc. 24, 50-51.
[56] *Cf.* I Tes. 4, 16-17.
[57] *Cf.* Fapte 2, 33; Rom. 8, 34.
[58] Filip. 1, 21.
[59] I Tes. 4, 17.
[60] *Cf.* Fapte 1, 6-11.
[61] *Cf.* Lc. 24, 52.
[62] *Cf.* Fapte 1, 13.

rămânând în ea, rugându-ne, să ne curăţim de gândurile cele împătimite şi pământeşti.

17. Căci astfel vom avea parte de venirea Mângâietorului şi *ne vom închina în Duh şi în adevăr*[63] Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin!

[63] In 4, 23.

Omilia a XXIII-a

La cea de-a zecea Evanghelie *de dimineaţă*[1] întru care se vorbeşte şi despre războiul [pe care-l ducem] după simţuri şi după minte împotriva potrivnicului nostru

1. Evangheliile *de dimineaţă* nu sunt toate [relatări ale arătărilor Mântuitorului] de dimineaţă. Se numesc [în chip propriu] *de dimineaţă* cele care [relatează cele ce] se petrec dimineaţă, adică în zorii zilei. Dar arătarea Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos înaintea sfinţilor ucenici după Înviere, spre adeverirea acesteia, – arătare pe care o vestesc [evangheliile] *de dimineaţă* – nu a avut loc numai în zorii zilei, ci şi la amiază, şi spre seară, şi chiar şi seara. Căci atunci când, apropiindu-Se de Luca şi de Cleopa, care se îndreptau spre Emaus[2], a mers împreună cu ei, nu era dimineaţă. Şi când *s-au apropiat de satul unde se duceau, şi El se făcea că merge mai departe, ei L-au rugat stăruitor, zicând: Rămâi cu noi, că este spre seară şi s-a plecat ziua*[3]. Iar când S-a descoperit lor după ce a frânt şi le-a dat pâinea, *El S-a făcut nevăzut de la dânşii*[4], iar *ei, sculându-se în ceasul acela, s-au întors în Ierusalim*[5], *şi au povestit*

---

[1] *Cf.* In 21, 14.
[2] *Cf.* Lc. 24, 13-35.
[3] Lc. 24, 28-29.
[4] Lc. 24, 30-31.
[5] Lc. 24, 33.

şi celorlalţi ucenici *cele petrecute pe cale*[6]; *şi pe când vorbeau ei acestea, Iisus Însuşi a stat în mijlocul lor*[7], în mod evident când venise ziua [următoare], după seara aceea. Altă dată, iarăşi, vorbeşte cu Petru după masa de prânz şi îl rânduieşte păstor al oilor raţionale, [adică] al nostru: *După ce au prânzit, a zis lui Simon Petru: Simone, fiul lui Iona, mă iubeşti?*; şi după ce Petru a zis că da, Domnul îi spune: *Paşte mieluşeii Mei. Păstoreşte oile Mele*[8].

2. Aşadar, cum sunt şi acestea *de dimineaţă* şi se numesc astfel dacă nu s-au petrecut dimineaţa? *Soarele dreptăţii*[9], Hristos, fiind fără de început şi mai înainte de veci, nemişcat şi neschimbat, pentru că nu este [în El] mutare *sau umbră de schimbare*[10], este şi fără sfârşit şi neapus, Lumină care luminează, adevărată şi mai presus de lume, făcătoare a zilei celei neînserate, în care, împreună cu îngerii cei buni, sunt acum sufletele drepţilor. Iar după ce va trece veacul acesta, drepţii vor fi şi cu trupurile lor, ca unii care vor fi moştenitori ai luminii şi fii ai zilei celei adevărate. Aşadar, aceasta, fiind ziua cea neînserată şi neîntreruptă, nu are şi nici nu a avut zori; căci nici început nu are.

3. Pe noi însă, noaptea ne-a luat în stăpânire şi ne-a cuprins umbra morţii căzând în păcat şi pierzând puterea cea văzătoare pe care o aveam de la Dumnezeu prin har şi prin care primeam lumina care ne călăuzea către viaţa cea adevărată. Astfel, noapte şi moarte s-au vărsat în firea noastră, nu pentru că s-a schimbat lumina cea adevărată, ci pentru că noi ne-am întors şi nu am mai avut înclinarea de la noi înşine către acea lumină purtătoare de viaţă. Însă milostivindu-Se de noi la sfârşitul veacurilor Dătătorul luminii celei veşnice şi Pricinuitorul vieţii celei adevărate, nu numai că S-a coborât până la noi,

---

[6] Lc. 24, 35.
[7] Lc. 24, 36.
[8] In 21, 15-17.
[9] Mal. 3, 20.
[10] Iacov 1, 17.

pentru noi făcându-Se om ca noi, ci şi cruce, şi moarte a suferit pentru noi, iar după ce a despuiat prin moartea Lui împărăţiile iadului, a înviat a treia zi, arătând iarăşi în firea noastră lumina vieţii celei nestricăcioase şi fără de moarte, fiind în ea lumina Învierii.

4. Şi pentru că Învierea Lui s-a făcut acum *începătură a [învierii] celor adormiţi*[11], la cea de-a doua venire a Sa lumina vieţii celei fără de moarte îi va cuprinde pe ucenicii Săi şi atunci ziua cea adevărată şi neîntreruptă va străluci tuturor. De aceea, Învierea Domnului ţine locul de dimineaţă şi zori pentru ziua aceea. Şi din acest motiv toate evangheliile Învierii sunt [numite] *de dimineaţă* şi *de zori de zi/ale Utreniei.* De aceea şi cele ce s-au săvârşit în ziua de azi [duminica] spre seară sau chiar seara sunt şi se numesc *de dimineaţă.*

5. Dar evanghelia *de dimineaţă* care s-a citit astăzi în auzul tuturor[12] este *de dimineaţă* din amândouă punctele de vedere: căci ea nu numai că se ocupă cu Învierea Domnului şi cu arătarea de după, dar şi [relatează] ce s-a întâmplat în dimineaţa zilei sensibile. Căci zice: *Făcându-se deja dimineaţă, Iisus a stat pe ţărm. Dar ucenicii nu au ştiut că este Domnul*[13]. Şi totuşi, la început spune că Iisus *S-a arătat pe Sine* ucenicilor Săi, după ce a înviat din morţi, la marea Tiberiadei. S-a arătat, dar ei fiind departe pe mare, în barcă, şi departe de pământ – căci pescuiau –, nu L-au cunoscut.

6. Iisus le spune [atunci]: *Fiilor!.* De câtă cumpătare, de câtă aşezare, de câtă dulceaţă este plin acest cuvânt de salut! Aşadar, zice: *Fiilor, nu aveţi ceva de mâncare?*[14]. Nu a întrebat pentru că nu ştia, ci pentru a croi drum minunii folosindu-se de iconomie. Căci când aceia *I-au răspuns: Nu!, Iisus le-a zis: Aruncaţi mrejele în partea dreaptă a corabiei şi veţi afla*[15]. Spunând *veţi afla*

[11] I Cor. 15, 20.
[12] In 21, 1-14.
[13] In 21, 4.
[14] In 21, 5.
[15] In 21, 6.

a arătat că ştie că, deşi au aruncat mrejele toată noaptea, nu au aflat nimic. Aşadar, când aceia au văzut că El ştie cele despre ei, deşi nu a fost de faţă, au ascultat cu uşurinţă de cuvintele Lui. Deci *au aruncat [mrejele]*, ascultându-L.

7. Şi cum nu numai că au aflat peşti, aşa cum a zis Acela, dar au aflat atât de mulţi şi atât de mari încât nu puteau să ridice mreaja în corabie – căci, zice, *nu mai puteau s-o tragă de mulţimea peştilor*[16] –, Ioan, cel mai pregătit dintre toţi pentru dumnezeiasca cunoaştere, cel mai cu osebire iubit de Domnul şi Învăţătorul, amintindu-şi probabil şi de acea pescuire minunată de la început, de pe lacul Ghenizaret[17] – când, aruncând mrejele la cuvântul Domnului, au adunat atâta mulţime de peşti, încât era lucru de mirare cum nu s-au rupt mrejele de atâta mulţime de peşti –, aşadar, *ucenicul acela pe care-l iubea Iisus i-a zis lui Petru: Domnul este!*[18]. Iar Petru, care era cel mai fierbinte şi mai gata decât toţi pentru fapte, *auzind că este Domnul, şi-a încins haina, căci era dezbrăcat, şi s-a aruncat în apă*[19]. Haina [mantia] era o ţesătură, o vestă de lână, pe care o foloseau sirienii şi fenicienii peste veşminte, şi de aceea se numeşte haină [mantie]. Uneori o purtau când erau goi, ca şi tânărul care Îl urma pe Hristos când a fost prins de iudei şi care purta o ţesătură de lână peste trupul gol, pe care, lepădând-o în mâinile tinerilor care îl ţineau, a fugit gol[20]. Iar Petru, fiind gol, nu şi-a luat pe el această haină, ci împăturind-o, s-a încins cu ea, ca să poată înota. Căci era departe de pământ [ca la] două sute de coţi[21]. Astfel, în chip fierbinte, Petru a ajuns înaintea tuturor, iar ceilalţi Ucenici au venit şi ei cu barca, trăgând mreaja cu peşti şi [făcând aceasta] ca şi cum i-ar fi oferit [peştii] Celui

[16] In 21, 6.
[17] *Cf.* Lc. 5, 1-9.
[18] In 21, 7.
[19] In 21, 7.
[20] *Cf.* Mc. 14, 51-52.
[21] *Cf.* In 21, 8.

Care le dăduse, ca să Îi poată zice acel sfânt cuvânt: *Ale Tale dintru ale Tale*[22].

8. *Deci, când au ajuns la ţărm, au văzut cărbune pus jos şi peşte pus deasupra şi pâine*[23]. Unii au socotit că acesta era cărbunele focului pe care era fript peştele, dar ceea ce urmează, zic alţii, nu lasă să se înţeleagă în acest fel cărbunele; căci pâinea nu se pune pe foc. Apoi, nu a spus că era aprins cărbunele, ci că era *pus jos*: căci ei afirmă că se numeşte astfel şi [o bucată de] piele pe care călătorii o folosesc în loc de masă, pusă pe jos. Deci, atunci când apostolii au ajuns la ţărm, au văzut această altă minune, mai mare decât cea de pe mare; ei au văzut peşte şi pâine – care nu au izvodit din adânc, ci din cele ce nu sunt, şi care erau puse înainte gata pregătite –, şi [au avut parte şi de] vederea cea desfătătoare a Domnului, şi, fiind cu totul prinşi de minune, au uitat de pescuit. De aceea le şi spune Domnul: *Aduceţi din peştii pe care i-aţi prins acum*[24], întorcându-i la grija pentru aceia, ca să aducă pe uscat ceea ce s-a pescuit şi să o numere, ca nu cumva să zică cineva că mulţimea peştilor era doar închipuire.

9. Aşadar, *S-a suit Simon Petru [în corabie] şi a tras mreaja plină de peşti mari: o sută cincizeci şi trei. Şi deşi erau atâţia, mreaja nu s-a rupt*[25]. Puterea lui Hristos, care a ţinut mreaja întreagă, ar fi putut cumva să le dea putere celor care trăgeau să pară să fie uşoară greutatea, dar nu a făcut acest lucru, pentru ca Apostolii să simtă şi mai bine minunea. De aceea şi Petru, întorcându-se în corabie, a ridicat împreună cu ei, fiindcă ei nu puteau. Iar Domnul, vrând să Se facă arătat în mod clar fiecăruia, după ce le-a zis *veniţi de prânziţi*[26], le-a dat cu mâinile Sale pâinea şi peştele de care am vorbit, arătând, prin slujirea aceasta, faptul că: El Însuşi este Călăuzitorul şi Dătătorul

---

[22] *Cf.* anaforaua Liturghiei Sf. Ioan Gură de Aur.
[23] In 21, 9.
[24] In 21, 10.
[25] In 21, 11.
[26] In 21, 12.

bucuriei celei viitoare şi veşnice, care va fi după pescuirea cu năvodul cel apostolicesc, adică după ce aceştia vor aduna prin propovăduirea Evangheliei la adevărata cinstire a lui Dumnezeu pe toţi cei vrednici din fiecare neam. Printre aceştia vor apărea atunci *trei* şi *cincizeci* şi *o sută* [o sută cincizeci şi trei] mari, număraţi fie după mii, fie după după zecile de mii: El [singur] ştie, El Care a săvârşit minunile şi le-a făcut pline de taine.

10. Efortul fără câştig de-a lungul întregii nopţi a arătat nerodirea învăţăturii care a fost [în lume] înainte de arătarea Lui. Iar coborârea mrejelor în partea dreaptă, dimineaţa, şi pescuirea, au arătat eficienţa învăţăturii evanghelice de după venirea Lui. Căci atunci *când era de-acum dimineaţă,* atunci când Acesta ni S-a arătat în trup [drept] *Soarele dreptăţii*[27], atunci învăţătura cea dumnezeiască a devenit dreaptă şi lucrătoare, adunând împreună şi trăgând la Hristos mulţimea celor mântuiţi. Iar evanghelistul, după darea pâinii şi a peştelui, zice că *aceasta este acum a treia oară când Iisus S-a arătat ucenicilor, după ce S-a sculat din morţi*[28]. Căci a venit [o dată] la ei, în casa unde erau adunaţi, în seara zilei în care a înviat[29]; şi după ce a lăsat să treacă opt zile, a venit iarăşi, când era şi Toma împreună cu ei[30]. Şi deja a treia oară nu a mai venit la ei, ci S-a arătat, demonstrându-le că era cu ei şi când nu era văzut în chip sensibil, şi că le dădea posibilitatea să Îl vadă atunci când voia El. Căci una ca aceasta este puterea trupurilor nemuritoare.

11. Aşadar, fraţilor, El este [de faţă] şi cu fiecare dintre noi, chiar dacă noi nu Îl vedem. De aceea le-a şi zis apostolilor când era luat la cer: *Iată Eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârşitul veacului*[31]. Deci să ne ruşinăm în fiecare zi ca şi cum ar fi de faţă, şi să facem înaintea Lui cele plăcute. Şi chiar dacă acum nu

[27] Mal. 3, 20.
[28] In 21, 14.
[29] *Cf.* In 20, 19.
[30] *Cf.* In 20, 26.
[31] Mt. 28, 20.

Îl vedem cu ochii trupului, totuşi Îl [putem] vedea neîncetat cu ochii cugetului, dacă suntem în stare de trezvie, şi nu numai că Îl [putem] vedea, ci vom şi culege de aici mari bunătăţi. Căci însăşi vederea Lui este surparea a tot păcatul, dărâmarea a toată viclenia şi înstrăinare de tot răul. Vederea aceasta, ea însăşi este făcătoare a toată virtutea, izvoditoarea curăţiei şi a nepătimirii, pricinuitoarea vieţii celei veşnice şi a împărăţiei nesfârşite. Dacă ne vom îngriji de această desfătătoare vedere şi Îl vom urmări în chip intelectual pe Hristos, ca şi cum ar fi de faţă, fiecare dintre noi va zice ca şi David: *De s-ar rândui împotriva mea oştire, nu se va înspăimânta inima mea. De s-ar porni asupra mea război, tocmai atunci am eu nădejde*[32].

12. Căci există, fraţilor, un război care vine din afară împotriva noastră, prin simţuri, şi care îi trage spre păcat pe cei care nu se împotrivesc cu curaj, însă acest război nu se ridică mereu împotriva noastră, pentru că nici simţurile noastre nu lucrează fără încetare. De asemenea, se întâmplă uneori ca simţurile să lucreze, dar păcatul să rămână nesăvârşit, fie din lipsa materiei, fie din lipsa prilejurilor, fie din pricina locurilor nepotrivite, fără de care nici hoţul, nici tâlharul, nici curvarul, nici adulterul, nici răpitorul, nici lacomul nu şi-ar duce la capăt fărădelegea. Este însă şi un alt război, [de data aceasta] în noi, intelectual, care [vine] prin gânduri şi care este cu mult mai greu decât cel prin simţuri. Căci este pururea lucrător şi nu are nevoie nici de materii, nici de prilejuri şi nici de locuri pentru împlinirea răului. Căci spun că războiul acela sensibil, care duce la păcat, îşi are începutul din fapte şi din cele care se aud şi se văd în urma faptelor sau din altele asemenea. Însă războiul intelectual/mental, care este în noi înşine, este mişcat în chip nemijlocit de înseşi duhurile răutăţii şi de atacurile şi imboldurile care vin de la acestea. Şi dacă uneori se întâmplă ca cineva să învingă acel război sensibil, nu se va arăta din aceasta că e neînvins [în] războiul mental. În schimb, cel care biruieşte

[32] Ps. 26, 3.

războiul dinlăuntru îl biruieşte cu putere şi pe cel din afară. Şi aceasta este ceea ce zice apostolul: *În Duhul să umblaţi şi nu împliniţi pofta trupului*[33].

13. Împotriva războiului din afară, prin simţuri, mai ales Legea veche a înarmat neamul omenesc, poruncind întoarcerea de la săvârşirile păcatelor. Iar împotriva războiului dinlăuntru, cel din noi înşine, ne ridică legea harului şi învăţătura Evangheliei, care opreşte mânia cea din inimă, adulterul cel din inimă, pofta cea din inimă mişcată de atacul diavolului, care ne înarmează şi ne deşteaptă spre împotrivirea faţă de acest [atac], după cum şi apostolul le scrie efesenilor, zicând: *Îmbrăcaţi-vă cu toate armele lui Dumnezeu, ca să puteţi sta împotriva uneltirilor diavolului. Căci lupta noastră nu este împotriva sângelui şi a trupului, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii care sunt în văzduhuri*[34]. Căci, căzuţi din [cele cereşti], socotesc de nesuferit aceasta, şi se mişcă în chip nebunesc împotriva noastră care avem *petrecere în ceruri*[35] datorită tinderii minţii noastre către Dumnezeu.

14. De aceea, vă rog, să ne ţinem departe cu toată râvna de beţie şi de desfătare, precum şi de vorbele, auzirile şi vederile cele ruşinoase, căci acestea ne răscolesc carnea şi ne cheamă la o luptă care nu este a noastră şi nici nu ne lasă să vedem şi să purtăm bine războiul cel dinlăuntru, care e al nostru. De aceea noi suntem învinşi şi cădem, în chip necesar, şi suntem robiţi de păcat – cum se întâmplă, în general, sau în cea mai mare parte –, fiind încinşi cu orbirea faţă de duşmanii noştri dinlăuntru şi predându-ne noi pe noi înşine duşmanilor celor din afară. Dar noi, ţinându-ne departe de plăcerile cărnii, care nu-s nici bune, nici îngăduite, să stăm împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor întunericului celui înfricoşător,

[33] Gal. 5, 16.
[34] Ef. 6, 11-12.
[35] *Cf.* Filip. 3, 20.

împotriva celor care aruncă în noi gândurile cele pătimaşe şi poftele cele rele, care sunt fără îndoială demonii – [căci] aceştia sunt începătorii răutăţii întunericului, pentru că primii l-au dorit, cât şi stăpânitorii lumii, dar [numai] ai acelora pentru care nu are loc nicidecum cuvântul Adevăratului Stăpân: *Voi nu sunteţi din lume, căci Eu v-am ales pe voi din lume*[36] şi, născându-vă din nou prin harul Meu, v-am făcut ai Mei.

15. Pentru aceştia, duhurile răutăţii sunt şi stăpânii[37], pentru că de bunăvoie au căzut în puterea lor. Iar noi, doar dacă vom fi veghetori şi vom tinde ochii minţii către Stăpânul Care ne-a slobozit pe noi din robia cea amară a diavolului şi vom lua aminte la El ca şi cum ar fi de faţă, *nu ne vom teme,* după cum zice psalmistul, *de săgeata ce zboară ziua, de lucrul ce umblă în întuneric, de nenorocire şi de demonul de la amiază*[38]. Astfel, cei care încearcă să se apropie de noi vor cădea şi nu se vor apropia de noi şi nu vor zgudui temelia şi statornicia virtuţii, după cum însuşi scriitorul de cântări zice despre sine: *L-am văzut mereu în faţa mea pe Domnul, căci stă la dreapta mea ca să nu mă clatin*[39]. Aşadar, dacă şi noi Îl vom vedea mereu în faţa noastră, acum cântându-I, acum rugându-L, altădată mulţumindu-I după putere, ne va lua pe fiecare dintre noi de mâna dreaptă, ne va călăuzi cu sfatul şi puterea Sa[40], ne va izbăvi din stăpânia întunericului şi ne va reaşeza în Împărăţia Lui, dăruindu-ne viaţă nestricăcioasă şi veşnică.

16. Această viaţă fie ca toţi să o dobândim, spre slava Lui şi a Celui fără de început al Lui Părinte şi a Duhului Cel împreună veşnic şi de viaţă făcător, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

---

[36] In 15, 19.
[37] Cu sensul de autoritate conducătoare.
[38] Ps. 90, 5-6.
[39] Ps. 15, 8.
[40] *Cf.* Ps. 72, 23-24.

Omilia a XXIV-a

La arătarea şi trimiterea Duhului Sfânt împlinită în ziua Cincizecimii; întru care [se vorbeşte] şi despre pocăinţă

1. Am văzut cu puţin timp înainte, cu ochii cei mari ai credinţei, pe Hristos cel înălţat, nu mai puţin decât cei care s-au învrednicit să-L vadă cu proprii lor ochi şi, de aceea, nu am fost lipsiţi de fericirea pe care au avut-o aceia. Căci Domnul a zis: *Fericiţi cei ce n-au văzut şi au crezut*[1]. Iar aceştia sunt cei care se încredinţează prin auzire şi văd prin credinţă. L-am văzut, deci, mai înainte pe Hristos ridicat de pe pământ cu trupul[2], iar acum vedem, prin Duhul Sfânt trimis de El ucenicilor, până unde a ajuns Hristos când S-a înălţat şi la ce vrednicie a înălţat firea noastră pe care a luat-o. Căci, fără îndoială, S-a înălţat până acolo de unde a pogorât Duhul trimis de El. Iar de unde a pogorât Duhul ne arată Cel care spune prin Profetul Ioil: *Voi vărsa din Duhul Meu peste tot trupul*[3], şi către Care zice David: *Trimite-vei Duhul Tău şi se vor zidi şi vei înălţa faţa pământului*[4]. Aşadar, Hristos, înălţându-Se, a urcat la Tatăl cel Preaînalt, şi a ajuns în însuşi sânul părintesc, de unde [a venit] şi Duhul. Şi S-a arătat părtaş şi după omenitate vredniciei

---

[1] In 20, 29.
[2] Fapte 1, 9.
[3] Ioil 3, 1; Lc. 4, 18.
[4] Ps. 103, 30.

Aceluia, trimiţându-L acum şi El Însuşi pe Duhul din cer revărsat şi trimis de Tatăl. Dar nimeni să nu socotească că Duhul Sfânt nu e părtaş aceleiaşi cinstiri, auzind că e trimis de Tatăl şi de Fiul, căci El nu este simplu dintre cei trimişi, ci este şi dintre Cei Care trimit şi care împreună-binevoiesc [spre trimitere].

2. Iar aceasta o arată limpede Cel care zice prin profet: *Eu cu mâinile mele am întemeiat pământul şi cerul l-am întins şi acum Domnul M-a trimis pe Mine şi pe Duhul Lui*[5]. Iar Hristos, prin gura aceluiaşi proroc, zice iarăşi în altă parte: *Duhul lui Dumnezeu peste Mine, pentru care M-a uns ca să binevestesc săracilor şi M-a trimis*[6]. Aşadar, Duhul Sfânt nu este doar trimis, ci Îl şi trimite pe Fiul cel trimis de Tatăl, de unde se arată că este de o fire cu Tatăl şi cu Fiul, de aceeaşi putere, de aceeaşi lucrare şi de aceeaşi cinste. Deci, prin bunăvoinţa Tatălui şi împreună-lucrarea Duhului, datorită oceanului negrăit al iubirii de oameni, plecând cerurile[7] şi pogorându-Se de sus, Cel Unul-Născut al lui Dumnezeu, fiind văzut ca noi pe pământ şi petrecând împreună cu noi[8], a făcut şi ne-a învăţat lucruri minunate, mari şi înalte şi cu adevărat vrednice de Dumnezeu, şi mântuitoare şi îndumnezeitoare pentru cei care I se supun.

3. Apoi, pătimind de bunăvoie pentru mântuirea noastră şi, fiind îngropat şi înviind a treia zi, S-a înălţat la ceruri şi a şezut de-a dreapta Tatălui, împreună-lucrând de acolo la Pogorârea Dumnezeiescului Duh la ucenicii Săi, trimiţând împreună cu Tatăl, după cum împreună au făgăduit[9], puterea cea de sus. Iar El Însuşi, şezând acolo, întru cele înalte, [ne zice] ca şi cum ar striga de acolo: „Dacă ar vrea cineva să stea lângă slava aceea, să se facă părtaş Împărăţiei cerurilor, să fie numit fiu al lui Dumnezeu, să afle viaţă fără de moarte, slavă negrăită,

---

[5] *Cf.* Is. 48, 13-16; Is. 51, 13-16.
[6] Is. 61, 1.
[7] *Cf.* Ps. 17, 10; Ps. 143, 5; II Rg. 22, 10.
[8] *Cf.* Bar. 3, 38.
[9] *Cf.* Lc. 24, 49.

desfătare neîntinată şi bogăţie neîmpuţinată, atunci să asculte de poruncile Mele şi să-Mi urmeze, după putere, petrecerea Mea şi să petreacă pe pământ cum am făcut şi am învăţat Eu când am venit în trup pe pământ şi am pus legi de mântuire şi M-am dat pe Mine Însumi pildă"[10]. Căci Mântuitorul a încredinţat învăţătura cea evanghelică prin propriile fapte şi minuni, a împlinit-o prin pătimirile Sale şi i-a arătat marele folos, acela că e mântuitoare prin Învierea cea din morţi, prin Înălţarea la ceruri şi prin venirea din cer – care-acum se-nfăptuieşte – a Dumnezeiescului Duh la ucenicii Săi, venire pe care o prăznuim astăzi. Căci după Învierea cea din morţi şi după arătarea în faţa ucenicilor, care a urmat după Înviere, le-a zis acestora, în vreme ce Se înălţa: *Iată, Eu trimit peste voi făgăduinţa Tatălui Meu; voi însă şedeţi în cetatea Ierusalimului până când vă voi îmbrăca cu putere de sus*[11]. *Căci veţi lua putere, venind Duhul Sfânt peste voi, şi Îmi veţi fi martori în Ierusalim şi în toată Iudeea şi până la marginea pământului*[12].

4. Când s-a împlinit a cincizecea zi de la Înviere – a cărei pomenire ne stă de faţă acum –, fiind adunaţi toţi ucenicii în acelaşi loc şi fiind într-un cuget în partea de sus a templului aceluia[13], dar şi fiecare dintre aceştia fiind adunat în partea de sus a lui însuşi, [adică] în propria minte – căci erau dedicaţi şi cu luare aminte la rugăciune şi la imnele cele către Dumnezeu –, *s-a făcut*, zice Evanghelistul Luca, *din cer, fără de veste, un vuiet, ca o suflare de vânt ce vine repede şi a umplut casa unde şedeau ei*[14]. Acesta este vuietul despre care mai înainte a grăit Ana Proorocita, când a primit făgăduinţa despre Samuel: *Domnul S-a urcat la ceruri şi a tunat. El va da putere şi va înălţa cornul unşilor Săi*[15]. Acest vuiet l-a vestit de mai înainte vedenia lui

[10] *Cf.* I Pt. 2, 21.
[11] Lc. 24, 49.
[12] Fapte 1, 8.
[13] Fapte 2, 1
[14] Fapte 2, 2.
[15] I Rg. 2, 10 (LXX); *Cf.* II Rg. 22, 14.

Ilie: *Căci iată un freamăt de adiere lină; acolo este Domnul*[16]. Căci acest freamăt de adiere este vuietul vântului. Şi se poate găsi şi în Evanghelia lui Hristos o referire la acest vuiet şi la vânt: *Iar în ziua cea din urmă, ziua cea mare a sărbătorii, care este Cincizecimea, a stat Iisus,* după cum zice Teologul şi Evanghelistul Ioan, *şi a strigat zicând: Dacă însetează cineva, să vină la Mine şi să bea. Iar aceasta a zis-o despre Duhul, pe Care aveau să-L primească aceia care cred în El*[17]. Dar şi după Înviere, *a suflat* asupra Ucenicilor şi le-a zis: *Luaţi Duh Sfânt*[18].

5. Aşadar, strigarea aceea preînchipuie vuietul, iar suflarea [închipuie] vântul acela, care acum, revărsându-se de sus în chip îmbelşugat şi tare şi în auz răsunând din cer, cheamă toată [făptura] de sub cer şi revarsă şi răspândeşte harul în cei care se apropie cu credinţă. Este însă şi *repede*[19] pentru că pe toate le biruieşte şi calcă peste zidurile celui rău şi distruge cetăţile şi toată întăritura vrăjmaşului; pentru că îi smereşte pe cei mândri, iar pe cei smeriţi cu inima îi înalţă; pentru că leagă strâns cele rupte în chip rău, rupe legăturile păcatelor şi le dezleagă pe cele puternice. A umplut aşadar [Duhul] casa în care stăteau[20], făcând-o colimvitră duhovnicească şi împlinind făgăduinţa Mântuitorului pe care a rostit-o către ei când era luat [la ceruri]: *Că Ioan a botezat cu apă, iar voi veţi fi botezaţi cu Duhul Sfânt, nu după multe zile*[21]. Dar şi numele pe care l-a dat lor l-a arătat a fi adevărat. Căci prin vuietul cel din cer Apostolii au devenit cu adevărat fiii tunetului[22]. *Şi li s-au arătat, împărţite, limbi ca de foc, şi a şezut pe fiecare dintre ei. Şi s-au umplut toţi de Duhul Sfânt, şi vorbeau în alte limbi, după cum le dădea lor Duhul să vorbească*[23].

---

[16] III Rg. 19, 12 (LXX).
[17] In 7, 37-39.
[18] In 20, 22.
[19] Sensul mai precis este *violent*.
[20] Fapte 2, 2.
[21] Fapte 1, 5.
[22] *Cf.* Mc. 3, 17.
[23] Fapte 2, 3-4.

6. Minunile săvârşite prin trupul cel nepătimitor, care arătau că este Fiul cel Unul-Născut al lui Dumnezeu după Ipostasul Său propriu, unit cu noi în zilele cele din urmă, au luat sfârşit. Dar încep să se împlinească şi cele care arată că Duhul Sfânt există în Ipostas propriu, pentru ca noi să cunoaştem şi să vedem atent Taina cea mare şi închinată a Sfintei Treimi. Duhul Sfânt lucra şi mai înainte: căci El este Cel Care a grăit prin proroci şi Care a vestit de mai înainte cele ce aveau să fie. A lucrat mai apoi şi prin Ucenici, alungând demoni şi vindecând de boli[24]. Însă S-a arătat acum tuturor, în Ipostas propriu, prin limbile de foc, şi a şezut peste ucenicii lui Hristos ca un Stăpân, şi ca şi cum ar fi şezut pe un tron, i-a făcut pe aceştia instrumente ale puterii Sale.

7. Dar din ce pricină a fost văzut prin chipul limbilor? Ca să se arate că este de aceeaşi fiinţă cu Cuvântul lui Dumnezeu. Căci nimic nu este mai co-natural pentru cuvânt decât limba. În acelaşi timp, şi din pricina învăţăturii: pentru că învăţătorul cel după Hristos are nevoie de o limbă plină de har. Dar de ce limbi de foc? Nu numai din pricina deofiinţimii Duhului cu Tatăl şi cu Fiul – căci foc este Dumnezeu[25], şi foc care arde spurcăciunea –, ci şi din pricina îndoitului caracter al lucrării propovăduirii Apostolilor: căci ea are în acelaşi timp şi puterea de a face bine, dar şi de a osândi. Şi după cum în chip natural focul şi luminează, dar şi arde, la fel şi cuvântul învăţăturii celei după Hristos, pe cei care se supun îi luminează, însă pe cei necredincioşi până la sfârşit îi predă focului şi osândei veşnice. Dar nu a zis *limbi de foc*, ci *limbi ca de foc*, ca să nu socotească cineva focul acela sensibil şi material, ci ca să înţelegem, ca dintr-un exemplu, arătarea Duhului. Dar din ce pricină limbile le-au apărut împărţite? Pentru că numai lui Hristos, Care a venit şi El de sus, nu I S-a dat Duhul de la Tatăl cu măsură[26]. Căci Acela şi după trup avea întreaga dumnezeiască putere şi

[24] *Cf.* Fapte 5, 16.
[25] *Cf.* Evr. 12, 29.
[26] *Cf.* In 3, 34; Mt. 3, 16.

lucrare, în vreme ce harul Duhului nu a fost cuprins întreg în niciunul din ceilalți, ci fiecare [avea] în parte, dobândind fiecare o altă harismă: [şi aceasta a fost] ca să nu socotească cineva că harul dat sfinților de Duhul este o fire.

8. Expresia *a şezut* nu arată numai vrednicia cea stăpânească, ci şi unitatea Dumnezeiescului Duh. *A şezut*, zice, *pe fiecare dintre ei şi s-au umplut toți de Duhul Sfânt*[27]. Căci Duhul Sfânt, împărțit după puterile şi lucrările Sale diferite, este prezent şi lucrează întreg prin fiecare dintre lucrările Sale, fiind împărțit în chip neîmpărțit şi participat în întregime, după chipul razei de soare. Vorbeau *în alte limbi*, adică în graiuri, către cei care erau adunați [acolo] din fiecare neam, *după cum le dădea lor Duhul să vorbească*[28]. Căci deveniseră unelte ale Dumnezeiescului Duh, puse în lucrare şi mişcate după voia şi puterea Aceluia. Fiecare instrument din exterior de care se ajută [cineva], participând nu la ființa, ci la lucrarea celui care lucrează prin el, este astfel instrument al aceluia, după cum zice David, care grăieşte [mişcat de] Duhul Sfânt: *Limba mea este trestie a scriitorului care scrie degrab*[29]. Aşadar, trestia de scris este unealtă a scriitorului, care participă fără îndoială nu la ființa celui care scrie, ci la lucrarea lui, scriind toate cele pe care scriitorul voieşte şi poate [să le scrie].

9. Dar cum este Duhul Sfânt făgăduința Tatălui? Pentru că L-a vestit de mai înainte prin profeții Lui; [astfel,] prin Iezechiel a zis: *Vă voi da inimă nouă şi duh nou, şi Duhul Meu Îl voi pune în voi*[30], iar prin Ioil a zis: *Şi va fi în zilele din urmă că voi vărsa din Duhul Meu peste tot trupul*[31]. Pe Acesta şi Moise, dorindu-L, L-a vestit de mai înainte, zicând: *Cine-ar putea face ca tot poporul Domnului să fie profeți, [dacă nu] Domnul când dă Duhul Sfânt peste ei?*[32]. Şi pentru că una este bunăvoirea şi făgăduința Tatălui

---

[27] Fapte 2, 3-4.
[28] Fapte 2, 4.
[29] Ps. 44, 2.
[30] Iez. 36, 26-27.
[31] Ioil 3, 1.
[32] Num. 11, 29 (LXX).

şi a Fiului, de aceea şi Domnul L-a vestit celor care cred în El: *Cel care bea din apa pe care i-o voi da Eu se va face izvor de apă curgătoare către viaţa veşnică*[33] şi *cel care crede în Mine, după cum a spus Scriptura, râuri de apă vie vor curge din pântecele lui*[34]. Interpretând acest pasaj, Evanghelistul zice: *Şi aceasta a spus-o despre Duhul pe Care aveau să-L primească acei care cred în El*[35]. Dar şi când a mers către pătimirea cea mântuitoare, le-a zis ucenicilor: *De mă iubiţi, păziţi poruncile Mele. Şi Eu voi ruga pe Tatăl şi alt Mângâietor vă va da vouă, ca să rămână cu voi în veac, Duhul adevărului*[36]. Şi iarăşi: *Acestea vi le-am spus fiind cu voi. Dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Care-L va trimite Tatăl în numele Meu, Acela vă va învăţa toate*[37]. Şi iarăşi: *Când va veni Mângâietorul, pe Care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine*[38] şi *vă va călăuzi la tot adevărul*[39].

10. Acum, aşadar, s-a împlinit făgăduinţa, şi I-a pogorât Duhul Sfânt, Cel dat şi trimis de Tatăl şi de Fiul; şi luminându-i pe sfinţii ucenicii şi aprinzându-i dumnezeieşte ca pe nişte făclii, sau mai degrabă arătându-i [ca nişte] luminători mai presus de lume şi a toată lumea[40], care au cuvântul vieţii veşnice, a luminat prin ei toată lumea. Căci după cum, dacă cineva, de la o făclie purtătoare de lumină, aprinde o alta, şi de la aceea iarăşi [aprinde] o alta, şi tot aşa mai departe, păstrând [lumina] prin succesiune, are lumină care dăinuie veşnic, tot aşa, şi prin punerea mâinilor Apostolilor pe succesorii lor, şi de la aceştia iarăşi la alţii, şi aşa mai departe, harul Dumnezeiescului Duh cel transmis trece la fiecare neam şi îi luminează pe toţi cei care ascultă de păstorii şi învăţătorii duhovniceşti.

---

[33] In 4, 14.
[34] In 7, 38.
[35] In 7, 39.
[36] In 14, 15-17.
[37] In 14, 25-26.
[38] In 15, 26; In 16, 13.
[39] In 16, 13.
[40] *Cf.* Mt. 5, 14-16.

11. Aşadar, fiecare dintre arhierei, la vremea [sa], vine să aducă spre dăinuirea cetăţii acest har şi darul lui Dumnezeu şi luminarea Dumnezeiescului Duh cea prin Evanghelie. Aceia care însă resping pe vreunul dintre aceştia – atât cât o pot face – întrerup harul lui Dumnezeu, rup dumnezeieasca succesiune, se despart pe ei înşişi de Dumnezeu şi se predau unor dispute blestemate şi necazuri de multe feluri. Iar lucrul acesta fără îndoială l-aţi cunoscut şi voi – cu puţin mai înainte – din experienţă. Însă acum, întorşi fiind la păstorul cel de la Dumnezeu al sufletelor noastre, dacă mă ascultaţi pe mine care vă sfătuiesc [spre] cele de mântuire, veţi prăznui cu adevărat, în chip frumos, pomenirea cea de fiecare an a venirii Duhului Sfânt, Care S-a pogorât din neasemuita iubire de oameni pentru mântuirea noastră, iubire de oameni pentru care şi prin care şi Fiul cel Unul-Născut al lui Dumnezeu, aplecând cerurile[41], S-a pogorât şi a luat trup de la noi.

12. Căci, după ce a urcat cu trupul la ceruri, dacă nu ar fi trimis pe Duhul Sfânt ca să fie împreună şi să îi întărească pe Ucenicii Săi şi pe succesorii acestora din neam în neam şi pe învăţătorii Evangheliei harului, propovăduirea adevărului nu s-ar fi vestit tuturor neamurilor şi nici nu ar fi ajuns să coboare până la noi. De aceea, Stăpânul cel preaiubitor de oameni i-a arătat pe Ucenicii Săi acum [la Cincizecime] părtaşi, părinţi şi slujitori ai Luminii şi ai vieţii veşnice, care nasc din nou spre viaţa veşnică şi îi fac *copii ai luminii*[42] şi părinţi ai luminării pe cei vrednici, pentru ca astfel să fie El Însuşi cu noi până la *sfârşitul veacului*[43], după cum a făgăduit prin Duhul. Căci El este unul[44] cu Tatăl şi cu Duhul, nu în Ipostas, ci în dumnezeire, şi unul este Dumnezeu în trei [Ipostasuri], întru o [singură] Dumnezeiere triipostatică şi întrutotputernică. Pentru că Duhul

[41] *Cf.* Ps. 17, 10; Ps. 143, 5.
[42] Ef. 5, 8.
[43] Mt. 28, 20.
[44] Una.

Sfânt era de-a pururea, şi împreună-era cu Fiul în Tatăl. Căci cum putea să fie [un] Tată şi [o] Minte fără de început fără [un] Fiu şi [un] Cuvânt împreună fără de început? Şi cum putea să fie Cuvânt veşnic fără un Duh împreună veşnic? Aşadar, Duhul Sfânt era de-a pururi, este şi va fi, împreună Ziditor cu Tatăl şi cu Fiul al celor zidite, la timpul potrivit, împreună înnoitor al celor stricate, şi împreună Susţinător al celor care durează, pretutindenea fiind şi pe toate umplându-le, pe toate călăuzindu-le şi păzindu-le. Căci zice psalmistul către Dumnezeu: *Unde mă voi duce de la Duhul Tău şi de la faţa Ta unde voi fugi?*[45].

13. Duhul Sfânt nu numai că este pretutindeni, ci este şi mai presus de toate, nu [numai] în fiecare veac şi timp, ci mai înainte de tot veacul şi timpul. Şi nu va fi cu noi numai până la sfârşitul veacului, potrivit făgăduinţei, ci cu mult mai mult va rămâne în veacul ce va să fie cu cei vrednici, făcându-i nemuritori şi umplând şi trupurile lor de slava cea veşnică, ceea ce şi Domnul a spus limpede ucenicilor Săi: *Eu voi ruga pe Tatăl şi alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac*[46]. Căci *se seamănă*, zice apostolul, adică se înmormântează şi se îngroapă în pământ *trup muritor însufleţit*[47], adică firesc, creat atât în ce priveşte sufletul [puterea de viaţă], cât şi în ce priveşte trupul, care se constituie [în existenţă de la sine] şi se mişcă. Şi *înviază*, adică revine la viaţă trup duhovnicesc, cu alte cuvinte mai presus de fire, pentru că este constituit şi orânduit de Dumnezeiescul Duh, fiind îmbrăcat prin puterea Duhului cu nemurire, slavă şi nestricăciune[48]. Căci zice: *Făcutu-s-a cel dintâi Adam, cu suflet viu. Iar Adam cel de pe urmă cu Duh Făcător de viaţă. Omul cel dintâi este din pământ, pământesc; omul cel de-al doilea, Domnul, este din cer. Cum este cel pământesc, aşa sunt şi cei pământeşti; şi cum este cel ceresc, aşa sunt şi cei cereşti*[49].

---

[45] Ps. 138, 7.
[46] In 14, 16.
[47] *Cf.* I Cor. 15, 42-44.
[48] *Cf.* I Cor. 15, 53.
[49] I Cor. 15, 45; 47-48.

14. Cine sunt aceştia [cereşti]? Cei statornici şi nestrămutaţi în credinţă, care totdeauna prisosesc în lucrarea Domnului şi poartă chipul Celui Ceresc prin buna ascultare faţă de El. *Căci cel care nu ascultă de Fiul,* zice Înaintemergătorul Domnului iarăşi prin Evanghelistul Ioan, *nu va vedea viaţa, ci mânia Domnului rămâne peste el*[50]. Şi cine poate suferi mânia lui Dumnezeu? *Înfricoşător lucru este, fraţilor, a cădea în mâinile Dumnezeului cel viu*[51]. Căci dacă ne e frică de mâinile vrăjmaşilor – şi aceasta chiar dacă Domnul spune: *Nu vă temeţi de cei care ucid trupul*[52] –, cine, minte având, nu se va înfricoşa de mâinile lui Dumnezeu ridicate întru mânie împotriva celor care nu ascultă? *Căci mânia lui Dumnezeu se va descoperi peste tot sufletul* celor care merg fără întoarcere întru neruşinări şi nedreptăţi *şi care ţin adevărul în nedreptate*[53].

15. Să fugim, aşadar, de mânia [aceasta] şi să ne străduim să dobândim prin pocăinţă bunătatea şi mila Întrutotsfântului Duh. Cel care are ură faţă de cineva să se împace şi să se întoarcă la dragoste, ca nu cumva ura şi lupta contra aproapelui să dea mărturie împotriva lui că nu-l iubeşte pe Dumnezeu. *Căci dacă pe fratele tău, pe care l-ai văzut, nu îl iubeşti, pe Dumnezeu, pe Care nu L-ai văzut, cum Îl vei iubi?*[54]. Având dragoste unii faţă de alţii, avem dragostea cea adevărată, nefăţarnică, şi pe aceasta o arătăm prin fapte, nimic suferind a spune, sau a face [împotriva aproapelui], sau mai degrabă a asculta necinstirea şi vătămarea adusă fraţilor noştri, după cum ne-a învăţat şi Teologul cel iubit de Hristos: *Fraţilor, nu iubim cu vorba şi cu limba, ci cu fapta şi cu adevărul*[55].

16. Cel care a căzut în curvie sau în adulter sau în vreo altă necurăţie de acest fel a trupului, să se depărteze de acest noroi

---

[50] In 3, 36.
[51] Evr. 10, 31.
[52] Mt. 10, 28.
[53] *Cf.* Rom. 1. 18
[54] *Cf.* I In 4, 20.
[55] I In 3, 18.

împuţit şi să se cureţe pe sine prin mărturisire, prin lacrimi, prin postire şi prin celelalte asemenea. Căci pe curvarii şi pe adulterinii care nu se pocăiesc îi va judeca Dumnezeu şi îi va trimite şi îi va preda gheenei şi focului nestins[56] şi altor pedepse veşnice, zicând: *Să fie smuls cel necucernic şi blestemat, ca să nu vadă şi să se bucure de slava Domnului*[57]. Furul sau cel care răpeşte făţiş şi e lacom să nu mai fure[58], să nu se mai lăcomească, să nu mai răpească cele care nu-s ale lui, ci să dea din cele ale sale celor care nu au. Şi, ca să spun în puţine cuvinte, dacă vreţi viaţă, dacă vreţi să *vedeţi zile bune*[59] şi să fiţi izbăviţi de vrăjmaşii cei văzuţi şi nevăzuţi – de barbarii care ne împresoară acum şi de acele pedepse care sunt păstrate începătorului răului şi îngerilor lui –, întoarceţi-vă de la tot răul şi faceţi cele bune. Căci spune apostolul către corinteni: *Nu vă amăgiţi: nici curvarii, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiţii, nici lacomii, nici beţivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu*[60]. Aşadar, cel care nu are moştenire cu Dumnezeu, nu este al lui Dumnezeu şi nici nu Îl are Tată pe Dumnezeu.

17. Însă noi, fraţilor, rogu-vă, să stăm departe de faptele şi cuvintele urâte lui Dumnezeu, ca să chemăm cu îndrăzneală *Tată* pe Dumnezeu. Să ne întoarcem la El întru adevăr, ca şi El să se întoarcă spre noi şi să ne curăţească de tot păcatul şi să ne facă vrednici de dumnezeiescul Său har. Căci astfel, şi acum, şi în veci vom prăznui şi vom sărbători în chip dumnezeiesc şi duhovnicesc împlinirea dumnezeieştii făgăduinţe, venirea şi odihna Întrutotsfântului Duh în oameni, împlinirea şi realizarea fericitei nădejdi întru Însuşi Hristos, Domnul nostru.

18. Fiindcă Acestuia I se cuvine slava, cinstea şi închinarea, împreună cu Cel fără de început al Lui Părinte şi cu Întrutotsfântul şi Bunul şi de viaţă Făcătorul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin!

---

[56] *Cf.* Mc. 9, 43.
[57] Is. 26, 10 (LXX).
[58] *Cf.* Ef. 4, 28.
[59] *Cf.* Ps. 33, 12-14.
[60] I Cor. 6, 9-10.

Omilia a XXV-a

Rostită în Duminica Tuturor Sfinţilor[1]

1. Cu adevărat, *minunat este Dumnezeu întru sfinţii Lui*[2]. Căci, atunci când se gândeşte cineva la luptele cele mai presus de fire ale mucenicilor, cum în slăbiciunea trupului au ruşinat pe cel tare în răutate, încât nu au simţit chinurile şi rănile când se luptau cu trupurile contra focului, a sabiei şi a diferitelor chipuri de torturi aducătoare de moarte, rezistând cu răbdare, şi deşi le erau tăiate trupurile, le era risipită buna întocmire [a mădularelor], le erau zdrobite oasele, ei păzeau neatinsă, neîmpărţită, nevătămată şi neclintită mărturisirea credinţei în Hristos, drept pentru care le-a fost hărăzită negrăita înţelepciune a Duhului şi puterea minunilor; sau când se va gândi cineva la răbdarea cuvioşilor, cum ca nişte fără de trup au purtat de bunăvoie nemâncările cele de multe zile, privegherile şi celelalte felurite rele ale trupului, împotrivindu-se până la sfârşit patimilor celor rele, feluritelor chipuri ale păcatului, războiului cel lăuntric şi nevăzut din noi înşine, *începătoriilor, stăpâniilor* şi *duhurilor răutăţii*[3], topind şi stricând omul cel din afară, dar înnoind şi îndumnezeind omul cel dinlăuntru, pentru care li s-au şi dat harismele vindecărilor şi lucrarea puterilor [Duhului]; aşadar, când se gândeşte cineva la acestea şi cugetă că ele depăşesc firea noastră, atunci laudă şi slăveşte pe

---

[1] *Cf.* Mt. 10, 32-38; 19, 27-30.
[2] Ps. 67, 36.
[3] Ef. 6, 12.

Dumnezeu, Care le-a dat acelora un astfel de har şi de putere. Căci chiar dacă [făcuseră] alegerea cea bună şi frumoasă, fără puterea lui Dumnezeu nu ar fi putut să devină mai presus de fire, şi, în trup fiind, nu ar fi putut birui războiul cel netrupesc.

2. De aceea şi psalmistul profet, după ce zice *minunat este Dumnezeu întru sfinţii Săi*[4] adaugă: *El va da putere şi tărie poporului Său*[5]. Şi uitaţi-vă cu pricepere la puterea cuvintelor profetice: *Dumnezeu dă putere şi tărie întregului Său popor, pentru că la Dumnezeu nu este căutare la faţă*[6]. Însă este minunat numai întru sfinţii Săi. Căci după cum soarele îşi revarsă de sus, din belşug, razele sale peste toţi, în mod egal, dar le văd doar aceia care au ochi, dar nu închişi, şi se bucură de strălucirea curată [doar] cei care au vederea ascuţită datorită curăţiei ochilor şi nu cei care au vederea întunecată din pricina vreunei boli, sau a unei înceţoşări sau a ceva asemănător care le-a afectat ochii, în acelaşi fel şi Dumnezeu împarte de sus ajutorul Său cel bogat. Căci El este izvorul cel mântuitor şi luminător, pururea izvorâtor al milei şi al bunătăţii. Dar nu se bucură toţi de harul şi de puterea care vin de la El, ca să lucreze şi să împlinească virtutea sau ca să arate minunile, ci [doar] cei care dobândesc alegerea cea bună, care arată prin fapte dragostea şi credinţa către Dumnezeu[7], care se întorc desăvârşit de la cele deşarte şi se ţin neclătinat de poruncile lui Dumnezeu, care îşi aţintesc ochiul minţii către Însuşi *Soarele dreptăţii*[8], Hristos, Care nu numai că întinde de sus, în chip nevăzut, mână de ajutor celor care se luptă, ci ni se şi adresează astăzi, în chip simţit, îndemnându-ne prin Evanghelie: [Pentru] *Tot cel care va mărturisi* ***întru*** *Mine înaintea oamenilor, voi mărturisi şi Eu* ***întru*** *el înaintea Tatălui Meu Cel din ceruri*[9].

---

[4] Ps. 67, 36.
[5] Ps. 67, 36.
[6] Fapte 10, 34; Efes. 6, 9.
[7] *Cf.* Iac. 2, 20-26.
[8] Mal. 3, 20.
[9] Mt. 10, 32.

3. Vedeţi că nici noi nu putem afirma deschis credinţa şi mărturisirea în Hristos fără puterea cea de la El şi fără împreună-lucrarea Lui, şi că nici Domnul nostru Iisus Hristos nu va grăi deschis pentru noi în veacul ce va să fie, nu ne va uni şi nu ne va sălăşlui cu Tatăl cel Preaînalt fără să ia de la noi prilejurile pentru acestea? Căci arătând lămurit aceasta, nu a spus: *Tot cel care **Mă** va mărturisi înaintea oamenilor,* ci *tot cel care va mărturisi **întru** Mine*[10], pentru că [numai] întru El şi cu ajutorul Lui poate acela să afirme deschis credinţa cea dreaptă. Şi tot aşa, iarăşi, nu a spus: *îl voi mărturisi şi eu",* ci *„voi mărturisi **întru** el,* adică [voi mărturisi] *prin* statornicia cea bună şi răbdarea celui care mărturiseşte, pe care le-a arătat pentru credinţa cea dreaptă. Vezi însă ce spune mai departe despre cei care sunt moi şi trădează credinţa cea dreaptă: *Iar cel care se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, şi Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu Cel din ceruri*[11]. Aici nu a mai zis: *Cel care va se va lepăda **întru** Mine.* De ce? Pentru că cel care se leapădă, se leapădă de Dumnezeu pentru că este gol de ajutorul din partea lui Dumnezeu. De ce însă a fost părăsit şi a devenit gol de Dumnezeu? Pentru că el primul L-a părăsit pe Dumnezeu, iubind mai mult cele trecătoare şi pământeşti decât bunătăţile cele cereşti şi veşnice făgăduite de Dumnezeu. Astfel, iarăşi, şi Hristos, nu se va lepăda *întru el,* ci *de el,* pentru că nu găseşte nimic *în el* care să poată fi folosit pentru [apărarea] lui.

4. Dat fiind că cel care are dragostea cea după Dumnezeu rămâne întru Dumnezeu şi Dumnezeu întru el, după cum spune Teologul cel iubit de Dumnezeu[12], având în vedere că Dumnezeu rămâne în cel care-L iubeşte pe El, atunci cel care-L iubeşte întru adevăr pe Dumnezeu îşi face pe bună dreptate mărturisirea *întru Dumnezeu.* Iar pe de altă parte, având în vedere că şi acesta rămâne întru Dumnezeu, atunci şi Dumnezeu

[10] Mt. 10, 32.
[11] Mt. 10, 33.
[12] *Cf.* I In 4, 16; In 15, 9-10.

va face mărturisirea despre el *întru el*. Aşadar, zicerea: *tot cel care va mărturisi întru Mine, voi mărturisi şi Eu întru el*[13], arată unirea neştirbită a lui Dumnezeu cu cei care-L mărturisesc, unire de la care cel care Îl reneagă pe Dumnezeu s-a depărtat mult. Astfel, dumnezeieştile răsplătiri au împreună cu ele dumnezeiasca dreptate, fiind aplicate în chip potrivit, în funcţie de asemănarea [cu cele bune sau cu cele rele].

5. Aşadar, de acest fel şi astfel este asemănarea dintre răsplăţile lui Dumnezeu şi cele pe care noi I le aducem lui Dumnezeu. Dar luaţi în considerare şi cât de mare este deosebirea copleşitoare a răsplătirii lui Dumnezeu pentru cei care Îl mărturisesc *întru El*. Căci fiecare dintre sfinţi, fiind rob al lui Dumnezeu, şi-a exprimat deschis mărturisirea în viaţa aceasta trecătoare şi înaintea unor oameni muritori, sau mai degrabă, pentru o scurtă vreme a veacului acestuia şi în faţa câtorva oameni, precum am spus. Însă Domnul nostru Iisus Hristos, Dumnezeu fiind şi Domn al cerului şi al pământului, va grăi deschis pentru ei în lumea aceea veşnică şi netrecătoare, înaintea lui Dumnezeu şi Tatăl, a îngerilor care stau împrejurul Lui, a arhanghelilor, a tuturor puterilor cereşti, şi a tuturor oamenilor care sunt [acolo] de faţă, de la Adam până la sfârşit. Căci toţi vor învia şi se vor înfăţişa înaintea scaunului de judecată al lui Hristos. Şi atunci, toţi fiind de faţă, toţi văzând, îi va vesti, îi va slăvi şi îi va încununa pe cei care până la sfârşit au arătat prin fapte credinţa în El.

6. Ce trebuie să încercăm să facem ca să arătăm acele cununi mai presus de fire şi mărimea acelor răsplătiri viitoare, pe care niciun ochi cum este al nostru nu poate să le vadă, nici urechea nu poate să le audă şi nici inima nu poate să le cugete[14]? Dar [şi cu privire] la felul cum sunt acum şi la cele ce se văd [ce am putea spune]? Ce cuvânt ar putea spune după vrednicie slava cea de la Dumnezeu care este în raclele sfinţilor şi în rămăşiţele

[13] Mt. 10, 32.
[14] *Cf.* I Cor. 2, 9; Is. 64, 3 (LXX).

oaselor lor, care le însoţeşte în toată vremea, precum şi mireasma cea sfântă care se revarsă de la aceştia, mirurile care izvorăsc, harismele vindecărilor, lucrarea puterilor şi arătările cele de multe chipuri care ni s-au făcut de la aceştia?

7. Voi zice ceva din cele pe care [suntem datori] să le aducem sfinţilor. După cum am spus, îndrăzneala mărturisirii celei după Dumnezeu, a fiecăruia dintre sfinţi, înaintea unor arhonţi şi împăraţi, a durat puţină vreme. [Acum] însă, nu numai pe ei îi cântă, îi măresc, îi cinstesc, îi slăvesc şi li se închină, ci şi icoanelor lor, ca unor stăpâni, sau mai degrabă mai mult decât unor stăpâni şi împăraţi, [li se închină] împăraţi şi arhonţi şi tot cel care ascultă [de ei] şi într-atât cad înaintea lor de bunăvoie şi cu bucurie, încât şi doresc să lase această [închinare] copiilor lor mai mult decât orice altceva, ca o moştenire binecuvântată şi făuritoare a fericirii celei preaînalte. Aceasta este un semn şi o înfăţişare şi un fel de preludiu al acelei slave viitoare negrăite, pe care o au şi acum în ceruri duhurile drepţilor şi de care vor avea parte în veacul viitor dimpreună cu trupurile lor, cu care au împărţit până la sfârşit luptele cele după Dumnezeu. Arătând Domnul această copleşire a slavei şi a bunătăţilor viitoare, Domnul a zis către sfinţii Săi ucenici şi apostoli: *Amin zic vouă, că voi, cei ce Mi-aţi urmat Mie, la înnoirea [lumii], când va şedea Fiul Omului pe tronul slavei Sale, veţi şedea şi voi pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece seminţii ale lui Israel*[15], iar către toţi cei care cred zice la modul general: *Şi oricine a lăsat casă, sau fraţi, sau surori, sau tată, sau mamă, sau femeie, sau copii, sau ţarine, pentru numele Meu, înmulţit va lua înapoi şi va moşteni viaţă veşnică*[16]. *Iar cel care iubeşte pe tată sau pe mamă mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine*[17].

8. Pentru că Dumnezeu şi Tatăl L-a dat pe Fiul Său Cel iubit pentru noi, şi pentru că Însuşi Fiul cel Unul-Născut al

[15] Mt. 19, 28.
[16] Mt. 19, 29.
[17] Mt. 10, 37.

lui Dumnezeu S-a dat pe Sine Însuşi pentru noi[18], ne cere, în chip drept, ca şi noi să îi nesocotim pe toţi cei care ne sunt înrudiţi după neam atunci când sunt o piedică pentru dreapta credinţă şi pentru viaţa cea conformă ei. Dar ce spun de cei care se înrudesc după neam? Căci e drept şi în acelaşi timp necesar ca fiecare să-şi piardă însuşi sufletul său, atunci când vremea o cere, dacă vrea să dobândească viaţa veşnică, pentru că şi Însuşi Fiul lui Dumnezeu şi-a pus viaţa pentru noi[19]. De aceea zice iarăşi: *Cel care nu-şi ia crucea şi nu-Mi urmează nu este vrednic de Mine*[20]. Iar crucea este răstignirea trupului dimpreună cu patimile şi cu poftele[21].

9. Aşadar, în vreme de pace în privinţa dreptei credinţe, omul, omorându-şi patimile cele rele şi poftele[22] prin virtute, în acest fel îşi ia crucea şi Îl urmează pe Domnul. Iar când este vreme de prigoană, dispreţuindu-şi până şi propria viaţă şi dându-şi sufletul pentru dreapta credinţă, astfel îşi ia crucea şi Îl urmează pe Domnul, şi astfel moşteneşte viaţa veşnică. *Căci cine şi-a găsit sufletul său îl va pierde, iar cine-şi va pierde sufletul său pentru Mine îl va afla*[23]. Ce se înţelege prin: *Cine-şi va pierde sufletul său îl va afla*? Îndoit este omul: cel din afară, trupul adică, şi omul cel dinlăuntru, adică sufletul. Iar când cineva se dă pe sine morţii după omul nostru cel din afară, îşi *pierde* sufletul – care se desparte de el. Deci cel care-şi pierde astfel sufletul pentru Hristos şi pentru Evanghelie cu adevărat şi-l va afla, procurându-i viaţă cerească şi veşnică, şi la înviere astfel îl va purta, devenind el însuşi astfel şi după trup datorită acestuia, [adică] ceresc şi veşnic. Dar pentru că acestea sunt grele şi mari, şi numai pentru cei desăvârşiţi, şi ca să zicem aşa, apostoliceşti – a-ţi răstigni trupul împreună cu patimile

[18] *Cf.* Tit 2, 14.
[19] *Cf.* In 10, 11; 10, 15; 10, 17; 10, 18.
[20] Mt. 10, 38.
[21] *Cf.* Gal. 5, 24.
[22] *Cf.* Col. 3, 5.
[23] Mt. 10, 39.

şi poftele[24], a fi gata pentru cea din urmă necinste şi pentru moartea cea ruşinoasă pentru bine, a-ţi pierde sufletul pentru Evanghelie –, ceea ce spune mai departe Domnul, continuând, este atât pentru încurajarea celor care se luptă astfel mai presus de fire, cât şi pentru mântuirea celor mai nedesăvârşiţi: *Cine vă primeşte pe voi,* adică pe Apostoli şi pe părinţii şi învăţătorii dreptei credinţe care au urmat Apostolilor, *pe Mine Mă primeşte, şi cine Mă primeşte pe Mine primeşte pe Cel care M-a trimis pe Mine*[25].

10. Aşadar, pentru aceia care sunt desăvârşiţi, [Dumnezeu] le pregăteşte încă de aici primire, iar pentru cei care nu sunt ca unii ca aceştia, le dă mântuirea din faptul de a-i fi primit pe cei dintâi. Vedeţi însă câtă plată dobândesc cei care îi primesc pe cei care trăiesc după Dumnezeu şi sunt învăţători ai adevărului? Căci cel care îi primeşte pe aceştia Îl primeşte pe Tatăl Însuşi şi pe Fiul. Dar cum trebuie să îi primim pe aceştia? Nu numai găzduindu-i şi odihnindu-i, ci şi ascultându-i. De aceea, în altă parte, pentru a-i înfricoşa pe cei care nu primesc, le spune ucenicilor Săi: *Cel care se leapădă de voi de Mine se leapădă. Iar cel care se leapădă de Mine se leapădă de Cel care M-a trimis pe Mine*[26]. Dar şi cel care îi găzduieşte şi îi odihneşte pe cei ai lui Dumnezeu, dacă face aceasta pentru Dumnezeu, multă plată va lua. Şi aceasta, arătând-o lămurit Hristos, a zis: *Cine primeşte profet în nume de profet, plată de profet va lua; şi cine primeşte drept în nume de drept, plata dreptului va lua*[27]. În ce fel va primi plată de profet şi de drept? Aşa după cum zice apostolul: *Prisosinţa noastră [să împlinească] lipsa acelora, pentru ca şi prisosinţa acelora să fie spre [plinirea] lipsei noastre*[28]. Cel care primeşte şi odihneşte pentru Dumnezeu pe cel drept, pentru că este drept, chiar dacă nu este foarte generos, şi i-ar da [numai] puţine, mari

[24] *Cf.* Gal. 5, 24.
[25] Mt. 10, 40.
[26] Lc. 26, 10.
[27] Mt. 10, 41.
[28] II Cor. 8, 14.

lucruri va câştiga: *Căci cel care va da de băut unuia dintre aceştia mici numai un pahar cu apă rece, în nume de ucenic, adevărat vă spun vouă, că nu va pierde plata lui*[29].

11. Prin aceste cuvinte şi porunci are grijă nu numai de cei drepţi şi de ucenici, ci cu mult mai mult de cei care-i primesc pe aceştia. Căci dacă s-ar fi îngrijit numai de aceia, ar fi îndemnat doar [să li se dea] găzduire, şi ar fi cerut găzduirea şi odihna acelora, indiferent cum ar fi fost. Dar în realitate, adăugând *în nume de profet, de ucenic* şi *de drept*, arată că poartă mai mult de grijă de cei care primesc, schimbând în mai bine felul lor de a gândi, astfel încât pentru aceştia plata să urmeze împreună cu virtutea.

Aşadar, Biserica lui Hristos, cinstindu-i şi după moarte pe cei care cu adevărat au trăit după Dumnezeu, face pomenire sfinţilor în fiecare an în ziua în care s-au mutat de aici şi au plecat din această viaţă trecătoare punându-ne înainte viaţa fiecăruia spre folosul nostru şi arătându-le sfârşitul, fie că în pace au adormit, fie că şi-au săvârşit viaţa prin sfârşit mucenicesc.

12. Acum însă, după Cincizecime, [Biserica], adunându-i pe toţi laolaltă, le înalţă un imn comun, nu numai pentru că toţi sunt uniţi unii cu alţii, şi pentru că, după rugăciunea Domnească, una sunt – căci zice Domnul către Tatăl Său în Evanghelii: *Dă-le lor ca toţi să fie una, după cum Eu, Părinte, întru Tine şi Tu întru Mine, ca şi aceştia întru Noi să fie una, întru adevăr*[30] –, aşadar, nu numai din acest motiv Biserica lui Dumnezeu le aduce imn comun tuturor acestora, ci şi, pentru că, de-a lungul Sfintelor Păresimi şi al celor cincizeci de zile de după, s-a străduit să arate şi să cânte toate lucrările lui Dumnezeu. Fiindcă, după cum ştiţi, pe toate le-a înfăţişat: cum a fost făcut de Dumnezeu, la început, întreg universul acesta, cum a fost Adam izgonit din rai şi de la Dumnezeu după ce încălcat porunca, cum a fost ales poporul cel vechi, cum şi ei, călcând porunca,

[29] Mt. 10, 42.
[30] In 17, 21-23.

au fost izgoniţi din familiaritatea cu Dumnezeu, cum Fiul cel Unul-Născut al lui Dumnezeu, aplecând cerurile[31], S-a pogorât pentru noi şi pentru noi a făcut lucruri mai presus de fire şi ne-a învăţat cele mântuitoare, a pătimit, a murit pentru noi, a fost îngropat ca un om şi a înviat ca un Dumnezeu a treia zi, S-a înălţat mai apoi cu trupul la ceruri, de unde S-a pogorât, şi, şezând de-a dreapta Tatălui[32], ne-a trimis de acolo Duhul cel Preasfânt. Aşadar, pentru că Biserica lui Dumnezeu a cântat [până acum] toate acestea, acum, adăugând şi arătând şi restul – ce fel şi câte roade a adunat venirea Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos şi puterea Duhului Întru-totsfânt –, face pomenirea tuturor sfinţilor laolaltă şi aduce astăzi cântare şi cinste tuturor.

13. Să-i cinstim aşadar şi noi, fraţilor, pe sfinţii lui Dumnezeu! Dar cum îi cinstim? Dacă, imitându-i, ne curăţim pe noi înşine de toată întinăciunea trupului şi a sufletului[33] şi ne ţinem departe de răutăţi până ce, prin depărtarea de acestea, ajungem la sfinţenie; dacă ne oprim limba noastră de la jurământ şi de la jurământul strâmb, de la vorbirile neruşinate şi de la ocărâri, şi buzele noastre de la minciună şi acuzaţii false[34]. Şi aşa vom putea să le aducem laudă. Dacă însă nu ne curăţim astfel, fiecare dintre noi va auzi pe bună dreptate de la aceştia acele cuvinte pe care Dumnezeu [le spune] celor păcătoşi: *De ce cutezi să îţi aduci aminte şi să rosteşti cu limba înseşi numele sfinţilor şi să povesteşti petrecerea lor cea plină de toată virtutea şi curăţia? Tu ai urât viaţa virtuoasă şi ai alungat de la tine curăţia sufletului şi a trupului.*

Dacă vedeai un hoţ, i te alăturai, şi cu desfrânatul te-ai făcut părtaş. Gura ta prisosea în răutate şi limba ta împletea vicleşug. Te aşezai să grăieşti împotriva fratelui tău şi fiului mamei tale i-ai pus

[31] *Cf.* Ps. 17, 10; 143, 5.
[32] *Cf.* Fapte 2, 33.
[33] *Cf.* II Cor. 7, 1.
[34] *Cf.* Ps. 33, 14.

piatră de poticnire[35]. Nici Dumnezeu şi nici sfinţii lui Dumnezeu nu primesc, fraţilor, laudă din astfel de guri. Căci dacă fiecare dintre noi, atingându-şi mâna de excremente, nu acceptă să ia cu acea mână ceva ce îi este necesar dacă nu îşi spală mai întâi mâna, cum va primi Dumnezeu cele aduse de un trup şi o gură necurată dacă nu ne vom curăţi mai întâi? Căci cu cât mai scârbavnice decât excrementele sunt păcatul, înşelăciunea, minciuna, invidia, ura, lăcomia, trădarea, gândurile şi cuvintele cele neruşinate, precum şi faptele nenorocite care le urmează? Dar cum poate cineva care a căzut în acestea să se cureţe iarăşi? Prin pocăinţă, prin mărturisire, prin lucrarea binelui, prin rugăciunea necontenită către Dumnezeu.

14. Aşadar, atunci când în vremea sărbătorilor în care îi pomenim pe sfinţi, fiecare dintre noi lasă deoparte meşteşugurile şi cele cu care obişnuim să ne ocupăm, aceasta să o avem drept preocupare: cum să facem ca să ne îndepărtăm şi să fim liberi de păcatele şi întinăciunile în care a căzut fiecare! Iar dacă şi atunci ne jucăm împotriva sufletelor noastre, şi suntem nepăsători, şi ne îmbătăm, cum mai putem spune că îi prăznuim pe sfinţi atâta vreme cât întinăm ziua lor [de prăznuire]? Dar nu astfel să prăznuim, fraţilor, vă rog, ci să ne înfăţişăm şi noi trupurile şi sufletele bineplăcute lui Dumnezeu în aceste zile de prăznuire, pentru ca prin rugăciunile sfinţilor să devenim şi noi părtaşi acelei prăznuiri şi veselii nesfârşite.

15. Pe care fie să o dobândim noi toţi, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slavă, dimpreună cu Cel fără de început al Său Părinte, şi cu Preasfântul şi Bunul şi de viaţă Făcătorul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

---

[35] Ps. 49, 18-20 (LXX).

Omilia a XXVI-a

Rostită la vremea secerişului; întru care [se vorbeşte şi] despre secerişul cel duhovnicesc[1]

1. Făcătorul şi Stăpânul tuturor, Care le-a făcut pe toate din cele ce nu sunt, din bunătate, după [zidirea] tuturor, potrivit preaplinului puterii Sale şi bogăţiei celei negrăite şi de necuprins cu mintea a înţelepciunii şi a bunătăţii Sale, l-a făcut pe om în chip minunat, reunind într-o singură şi mică plăsmuire, şi ca să zicem aşa, însumând [în el] întreaga zidire. De aceea l-a şi zidit cel din urmă, având amândouă lumile şi pe amândouă împodobindu-le, pe aceasta văzută, vreau să spun, şi pe cea nevăzută. Căci a unit în el în chip negrăit minte şi simţire, folosindu-se de imaginaţie, părere şi gândire ca de nişte legături intermediare preanobile, şi astfel l-a făcut pe acelaşi fiinţă vie – intelectuală şi văzută [în acelaşi timp] –, după cum şi cerul cel pururea mişcător l-a unit cu pământul cel nemişcător prin cele intermediare şi a făcut ca aceeaşi lume să fie pururea stătătoare şi în acelaşi timp mişcătoare. Căci omul şi lumea, după modul zidirii, [fiind opera] unui singur Meşter, au multă înrudire astfel unul cu celălalt. Însă se şi întrec unul pe altul: unul [lumea adică] prin mărime, celălalt prin [capacitatea] de înţelegere. Şi omul este în lume ca o comoară, aşa

[1] Rostită în duminica a III-a după Rusalii, în care se citeşte pericopa de la Mt. 6, 22-33.

cum într-o casă mare se află un lucru foarte preţios care este cu mult mai preţios decât casa care-l ţine înăuntru, sau după cum în palatele regeşti se află un vas regesc multicolor şi de foarte mare preţ: palatele sunt construite cu pietre mari, dar ieftine şi uşor de găsit, în vreme ce vasul este confecţionat din pietre mici, dar greu de găsit şi foarte scumpe.

2. Cu cât mai presus de cer este mintea omenească, care este chip al lui Dumnezeu şi Îl cunoaşte pe Dumnezeu şi singură dintre cele lumeşti, dacă vrea, devine dumnezeu[2], înălţând împreună cu ea şi trupul smereniei! Cât de mult se deosebeşte simţirea omenească de pământ, ca una care nu doar percepe dimensiunile şi diferitele proprietăţi ale pământului, ci a şi atins deja prin cunoaştere sferele cereşti, a perceput mişcările lor diferite şi a cunoscut conjuncţiile cele de multe feluri – şi, poate, cu multe semnificaţii –, precum şi disjuncţiile stelelor şi planetelor, [motiv] pentru care la început [i] s-au hărăzit ştiinţele raţionale. De asemenea, şi cele care se află între cer şi pământ sunt inferioare ca vrednicie celor care sunt la limita dintre minte şi simţire, [pentru că] chiar dacă în termeni de analogie sunt aceleaşi, ele diferă foarte mult prin vredniciile care le acoperă.

3. Dumnezeu a înfrumuseţat astfel firea noastră pentru că ea urma să îi fie propriul veştmânt, pentru că urma să o îmbrace din sângele cel fecioresc, să o schimbe în mai bine, să o aşeze sus, mai presus de toată începătoria şi puterea şi de tot numele care se numeşte fie în veacul acesta, fie în cel care va să fie[3]. De mai înainte iconomisind lucrul acesta, cu înţelepciune, dar şi cu iubire de oameni, astfel a cinstit-o, cu haruri multe, sau mai bine zis cu toate harurile cele de multe feluri. Şi pentru că ne-a dat îndoit – sau, mai degrabă, înmulţit – puterile cele cunoscătoare, minte şi simţire, dăruindu-ne şi cele

[2] Prin har.
[3] *Cf.* Ef. 1, 21.

dintre acestea, de aceea şi cele care ne sunt puse înainte spre cunoaştere sau făptuire, pe fiecare le-a făcut îndoite şi multiple.

4. Acum, aşadar, este timpul din an pentru seceriş, şi seceriş nu este la noi. Căci pentru noi nu este doar un seceriş văzut, ci şi unul raţional şi duhovnicesc. Şi vremea potrivită pentru fiecare seceriş al unora ca acestea este întreg ciclul anului. Acum, dar, pentru că stăm înlăuntrul zidurilor locului cel sfânt şi ne înfăţişăm înaintea lui Dumnezeu, ridicându-ne un pic de acolo [de la gândul secerişului material], să avem nădejdile la El, şi mutându-ne sus mintea noastră, să cugetăm la secerişul cel raţional şi duhovnicesc. Despre aceste [feluri de seceriş] vom spune acum şi noi câteva cuvinte iubirii voastre, procurându-vă de aici prilej pentru mântuire. Căci mie, în fiecare perioadă din fiecare an, când vine vremea aceasta [a secerişului], văzând mulţimea curgând afară din cetate şi trudindu-se pentru seceriş, pentru adunarea roadelor şi pentru depozitarea recoltei, îmi vin în minte astfel de gânduri: „Pentru că este şi un seceriş al oamenilor, care îi taie din viaţa aceasta de faţă, trecătoare şi curgătoare, şi îi mută în cealaltă viaţă, viitoare şi netrecătoare, oare este cineva dintre cei care seceră spice neînsufleţite, sau angajează pe alţii să secere, sau culeg roadele, sau cumpără de la cei care le culeg şi le adună în hambar, [oare este cineva] care îşi aduce aminte că acel seceriş viitor îl va secera şi pe el, şi oare este cineva care se gândeşte să se înfăţişeze Lucrătorului sufletelor fiind vrednic să fie iubit, şi vrednic de hambarele şi cămările Sale cele din ceruri, atunci când va veni timpul acela? Sau [nu cumva] toţi s-au îndoit cu totul spre pământ, şi după cum cei care muncesc la câmp [îşi îndoaie] trupul, la fel [şi ei] nu îşi ridică cugetarea şi nici nu se înalţă din cele pământeşti?".

5. Dar dacă se întâmplă acest lucru, nu ne deosebim cu nimic de neamuri. Pentru că lor le este caracteristic să se dedice grijilor pământeşti cu toată puterea sufletului şi a trupului; căci nu se gândesc deloc la cele viitoare şi de bună seamă nu au nici vreo credinţă sau noţiune despre cele cereşti. De aceea,

precum este scris, întreaga viaţă a celui necredincios este o viaţă petrecută în griji, de bună seamă griji ale celor de jos şi stricăcioase[4]. Pentru aceasta şi Domnul, atunci când ne zice în Evanghelii: *Nu vă îngrijiţi pentru sufletul vostru ce veţi mânca şi ce veţi bea, şi nici pentru trupul vostru cu ce vă veţi îmbrăca*[5], adaugă: *căci toate acestea le caută neamurile*[6]. Nu te depărta de cele pe care le lucrezi, dar stai departe de grijă, mutându-ţi nădejdea în Dumnezeu, pentru ca nici lucrarea să nu ne fie lipsită de nădejde şi nici să ne punem nădejdea în ea în chip rău. *Deci, nu duceţi grijă spunând: Ce vom mânca, sau ce vom bea sau cu ce ne vom îmbrăca*[7], gândindu-ne mereu la aceasta, ca şi cum am refuza [să acceptăm] nevoia care [ne] aşteaptă, îndreptând şi atrăgând sufletul spre această [grijă] şi neîngăduindu-i să privească la cele de sus.

6. De aceea a şi gătit Dumnezeu firea noastră în acest fel, încât nu numai când trupul stă liniştit, ci şi când se mişcă şi se schimbă, şi face tot ceea ce are nevoie, cugetarea noastră să poată să fie în altele, pentru ca atunci când lucrăm cu trupul cele caracteristice lui, privind cu sufletul către Dumnezeu, să căutăm de la El cele cereşti. Pentru că, după ce ne-a poruncit să nu ne îngrijim pentru sufletul nostru – căci aceasta este a neamurilor –, a adăugat: *Căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui, şi toate acestea se vor adăuga vouă*[8], arătând că dacă ai îndreptată către Dumnezeu preocuparea sufletului tău, nu vei suferi, din această cauză, nimic din cele privitoare la trebuinţele trupului. Ci, mai degrabă, vei avea necontenit şi acestea, dimpreună cu mântuirea sufletului, Dumnezeu fiind Cel care le dă [pe amândouă]. Căci El este Cel care-Şi deschide mâna şi umple toată fiinţa vie de bunăvoirea [Sa]. Către El zice şi David: *Vara şi primăvara, Tu le-ai plăsmuit*[9],

---

[4] *Cf.* Iov 15, 20.
[5] Mt. 6, 25.
[6] Mt. 6, 32.
[7] Mt. 6, 31.
[8] Mt. 6, 33.
[9] Ps. 73, 17 (LXX).

vorbind nu numai despre cele văzute, ci şi despre cele ale duhului. De aceea a şi pus vara înaintea primăverii, căci dacă nu ajungi să te rupi de cei necredincioşi, sau de faptele şi de oamenii cei răi, nu te vei împrimăveri în virtuţi.

7. Există aşadar, fraţilor, şi vară, şi primăvară, şi sămânţă care sunt nu numai trupeşti, ci şi raţionale. Şi nu numai raţionale, ci şi duhovniceşti, după cum este şi un semănat şi o recoltare [duhovnicească], şi cele care urmează acestora. Pentru că există şi [o lucrare] de cultivare şi o ţarină cultivată. Iar Lucrătorul acestei ţarini este Dumnezeu, după cum le zice şi apostolul corintenilor: *Voi sunteţi ogorul lui Dumnezeu, zidirea lui Dumnezeu*[10]. Şi Domnul Însuşi le-a spus ucenicilor Săi: *Eu sunt viţa, voi sunteţi mlădiţele*[11]. *Tatăl Meu este Lucrătorul*[12]. Iar în altă parte, iarăşi zice despre Sine: *A ieşit Semănătorul să semene sămânţa Lui*[13]. Iar sămânţa aceasta este cuvântul învăţăturii.

8. Aşadar, pentru că cuvântul învăţăturii Duhului este asociat cu sămânţa, atunci de bună seamă există şi o recoltare a acestei semînţe, care se împlineşte prin credinţă. Şi arătând lămurit aceasta Domnul Însuşi, iarăşi le-a zis ucenicilor Săi, atunci când oamenii au început să vină cu mulţimile la credinţa în El: *Ridicaţi ochii voştri şi priviţi holdele, că sunt deja albe pentru seceriş. Iar cel care seceră primeşte plată şi adună roadă spre viaţa veşnică*[14]. Căci după cum spicele, uscându-se sub căldura soarelui sensibil şi pierzându-şi culoarea pe care o aveau în urma umezelii, devin albe şi sunt gata în chip natural pentru seceriş şi pentru adunat în hambare, la fel şi atunci când a venit pe pământ în trup *Soarele dreptăţii*[15], sufletele oamenilor s-au albit, curăţindu-se prin puterea venirii Sale: întunericul şi pierzania care apăruseră în suflete în urma unei vieţi pline de plăceri şi veştejită s-au transformat, şi astfel au fost gata pentru secerişul

---

[10] I Cor. 3, 9.
[11] In 15, 5.
[12] In 15, 1.
[13] Lc. 8, 5; Mt. 13, 3.
[14] In 4, 35-36.
[15] Mal. 3, 20.

cel duhovnicesc, în urma căruia să fie tăiate şi mai desăvârşit de la impietate şi necredinţă şi prin credinţa cea adevărată să fie adunate în [hambarul] vieţii veşnice.

9. Şi dacă voieşte cineva să înţeleagă adevărul acestui cuvânt, şi anume că în acele zile puterea venirii Domnului nostru Iisus Hristos a făcut inimile oamenilor, ca să zicem aşa, mai albe şi mai curate şi gata pentru credinţa [adevăratei] cinstiri a lui Dumnezeu, să se gândească că atunci nu toate popoarele mărturiseau pe Dumnezeu ca singurul Stăpân şi Ziditor al universului, ci se închinau soarelui, lunii, stelelor şi altor zidiri, precum şi idolilor acestora, ca unor dumnezei. Însă puterea venirii lui Hristos i-a convins pe toţi să mărturisească un singur Dumnezeu, Stăpân şi Ziditor al universului. Şi ceea ce Avraam, Isaac, Iacov şi Moise acela, precum şi Legea cea dată prin el, au putut să facă doar pentru neamul iudeilor, adică să-i convingă pe aceştia să cinstească un singur Dumnezeu, dar nici măcar cu acest singur neam nu au putut să facă acest lucru până la capăt, chiar dacă le-a fost dată acestora de sus, prin strămoşii lor, dogma cea dumnezeiească, aceasta a făcut-o puterea venirii lui Hristos pentru toate neamurile şi popoarele; şi astfel ogoarele au devenit gata pentru secerişul cel duhovnicesc, din moment ce vin gata la Hristos şi la adevărata cinstire de Dumnezeu cei care au crezut, din fiecare neam, că unul este Făcătorul Universului, şi ascultă cu înţelepciune propovăduirea cea profetică şi apostolică şi cercetează Scripturile.

10. Astfel, şi numai arătându-Se pe pământ Domnul, a ridicat întreg neamul oamenilor din rătăcirea idolilor, chiar dacă nu i-a arătat pe toţi binecinstitori. Căci şi în veacul ce va să fie, puterea celei de-a doua veniri ale Sale îi va ridica pe toţi din moarte, chiar dacă nu îi va învrednici pe toţi de viaţa cea adevărată. Căci cei lipsiţi de evlavie şi necucernici şi cei care nu iau aici iertarea păcatelor prin mărturisire şi pocăinţă, pentru că nici nu se îngrijesc şi nici nu se curăţesc pe ei înşişi de poftele nemăsurate ale trupului – care sunt mâncarea nesăţioasă, băutura cea multă, beţia şi desfătarea, din care

izvorăşte nemăsurarea patimilor celor de sub pântece: malahiile, curviile, adulterele şi toată fapta cea ruşinoasă, prin care devin de dorit vorbele şi auzirile cele scârboase, precum şi podoabele, şi cosmeticele, care însă, necesitând multă cheltuială, îi fac pe cei prinşi în acestea să fie hoţi, lacomi, nedrepţi şi răpitori. Şi ce mai trebuie spus despre urile şi luptele care se stârnesc de aici, de mulţimea fără număr a patimilor şi a gândurilor de necinste [care se nasc] în suflet? –, aşadar, cei care nu s-au păzit pe ei înşişi de acestea şi care nu L-au împăcat pe Dumnezeu prin mărturisire şi pocăinţă vor învia şi ei, dar vor suferi o viaţă mai cumplită decât moartea, fiind predaţi pe veci durerii, necazului, strâmtorării şi ruşinii, trăind veşnic împreună cu viermii cei neadormiţi şi arzând în focul cel întunecat şi nestins, precum zice şi profetul Isaia, că *vor fi arşi nelegiuiţii cu păcătoşii laolaltă, şi nu va fi cine să stingă*[16].

11. De aceea şi apostolul zice către efeseni: *Aceasta s-o ştiţi, că niciun desfrânat, sau necurat, sau lacom, care este un închinător la idoli, nu are moştenire în împărăţia lui Hristos şi a lui Dumnezeu*[17]. Şi ca să întărească încă [cele spuse] şi să închidă gura celor care învăţau în alt fel, adaugă: *Nimeni să nu vă amăgească cu cuvinte deşarte, căci pentru acestea vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării. Deci să nu vă faceţi părtaşi cu ei*[18]. La fel, acelaşi apostol le scrie şi corintenilor, zicându-le iarăşi: *Nu vă amăgiţi: nici desfrânaţii, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiţii, nici lacomii, nici hoţii, nici beţivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu*[19].

12. Însă cei care cred drept în Domnul nostru Iisus Hristos şi îşi arată credinţa prin fapte şi se păzesc pe ei înşişi, sau se curăţesc prin mărturisire şi pocăinţă de întinăciunile păcatelor mai sus amintite, şi care lucrează virtuţile cele contrare

[16] Is. 1, 31.
[17] Ef. 5, 5.
[18] Ef. 5, 6-7.
[19] I Cor. 6, 9-10.

răutăţilor, înfrânarea, cumpătarea, dragostea, milostenia, dreptatea, adevărul, toţi aceştia, înviind, vor auzi de la Însuşi Împăratul cerurilor: *Veniţi, binecuvântaţii Tatălui Meu, moşteniţi împărăţia cea gătită vouă de la întemeierea lumii*[20]. Şi astfel vor împărăţi împreună cu Hristos – pentru că au moştenit o Împărăţie cerească şi neclintită –, trăind pentru totdeauna în lumina cea negrăită şi neînserată şi pe care nici o noapte nu o va întrerupe, şi petrecând veşnic împreună cu sfinţii cei din veac în desfătarea cea negrăită, în sânurile lui Avraam, de unde a fugit toată durerea, întristarea şi suspinarea.

13. Pentru spicele cele neînsufleţite unul este secerişul, iar pentru spicele cele raţionale, adică pentru neamul omenesc, Unul este, aşa cum am spus, Cel care seceră de la necredinţă şi îi aduce la credinţă pe cei care primesc propovăduirea Evangheliei. Iar secerătorii acestui seceriş sunt apostolii Domnului şi următorii acestora şi învăţătorii Bisericii din [diferite] timpuri, despre care mai sus a spus Hristos că *cel care seceră primeşte plată şi adună roade spre viaţa veşnică*[21]. Căci o astfel de plată vor lua de la Dumnezeu şi învăţătorii bunei cinstiri de Dumnezeu, pentru că îi aduc către viaţa veşnică pe cei care îi ascultă. Este însă şi un alt seceriş, şi anume mutarea prin moarte a fiecăruia dintre noi din cele de aici către viaţa cea viitoare. Şi acest seceriş îi are drept secerători nu pe apostoli, ci pe îngeri, care au ceva mai mult [de făcut] decât apostolii, şi anume că, după seceriş, îi aleg şi îi despart pe cei răi de cei buni, precum neghinele de grâu. Şi pe cei buni îi duc în Împărăţia cerurilor, iar pe cei răi îi aruncă în gheena focului. Însă înfăţişarea acestor lucruri [aşa cum le prezintă] Evanghelia lui Hristos se va face altă dată, când El Însuşi [îmi] va da timp potrivit şi cuvânt.

---

[20] Mt. 25, 34.
[21] In 4, 36.

14. Fie, dar, ca noi, aşa cum suntem acum: popor ales al lui Dumnezeu, neam sfânt[22], Biserica Dumnezeului cel viu[23], despărţită de toţi cei necucernici şi lipsiţi de evlavie, la fel să ne găsim şi în veacul ce va să fie, despărţiţi de neghine şi uniţi cu partea celor mântuiţi, în Însuşi Hristos, Domnul nostru, Care este binecuvântat în veci. Amin.

[22] *Cf.* I Pt. 2, 9; Ieş. 19, 6.
[23] *Cf.* I Tim. 3, 15.

Omilia a XXVII-a

Rostită şi aceasta la vremea secerişului; întru care [se vorbeşte] şi despre secerişul nostru raţional, care va să fie

1. *Cuvântul pe care l-am spus, acela îl va judeca*[1] zice Domnul în Evanghelii. Acest cuvânt vi-l vestim şi noi, fraţilor. Prin urmare, nimeni să nu-l asculte ca pe ceva care se destramă în aer, ci ca pe unul care rămâne şi care va dărui mântuire celor care cred, prin faptele lor, iar celor care resping [acest cuvânt] şi arată cele potrivnice prin faptele lor, le va sta împotrivă, drept acuzator, la acel înfricoşător scaun de judecată care va să fie. Aşadar, după cum fiecare dintre noi are o casă, o familie, o ţarină şi, poate, chiar şi o vie, şi mai are şi animale, bani şi diferite proprietăţi, la fel şi Dumnezeu ne socoteşte pe noi în locul tuturor acestora, din iubirea Sa de oameni. *Căci noi*, zice apostolul, *suntem casă a lui Dumnezeu numai dacă ţinem până la sfârşit neclintită mărturisirea şi lauda nădejdii*[2], arătând prin *mărturisire* buna cinstire, iar prin *lauda nădejdii* viaţa cea bineplăcută lui Dumnezeu, precum şi Dumnezeu a spus prin porocul: *Fiţi sfinţi, că Eu sfânt sunt*[3], iar Ioan cel iubit de Dumnezeu a arătat, zicând: *Încă nu s-a arătat ce vom fi. Însă ştim că, dacă Se va arăta, noi vom fi asemenea Lui. Şi tot cel ce are nădejdea*

---

[1] In 12, 48.
[2] Cf. Evr. 3, 6; I Pt. 4, 17.
[3] Lev. 11, 44.

aceasta se curăţeşte pe Sine, aşa cum Acela curat este[4]. Aşadar, suntem şi rămânem casă a Celui care zice: *Voi locui în ei şi voi umbla şi le voi fi Dumnezeu*[5] dacă dimpreună cu buna cinstire avem şi viaţă curată. Dacă însă trăim în chip greşit şi nepocăit, vom auzi de la Acela: *Iată casa voastră vi se lasă pustie*[6], şi vom fi abandonaţi, ca să zic iarăşi cuvântul Scripturii, *ca o colibă în vie şi ca un bordei într-o grădină de castraveţi*[7], atunci când, trecând vremea când erau necesare, nu mai au nimic folositor adăpostit în ele.

2. Iar că Domnul ne socoteşte ca rude ale Lui, El Însuşi este Cel care o spune: *Cel care va face voia Tatălui Meu care este în ceruri, acesta este şi fratele Meu, şi sora Mea, şi mama Mea*[8]. Vedeţi ce ne dă această prea înaltă înrudire? O trăire iubitoare de Dumnezeu, o viaţă în virtuţi, o petrecere după dumnezeieştile porunci. Căci aceasta este voia Tatălui celui Preaînalt. Iar cel care nu face voia Tatălui celui Preaînalt şi Ceresc într-atât se îndepărtează de înrudirea cu El, încât [ajunge] să aibă o relaţie de înrudire cu vrăjmaşul. De aceea le-a şi zis Domnul iudeilor: *Voi sunteţi din tatăl vostru, diavolul, şi vreţi să faceţi poftele lui*[9]. Iar celor care ziceau că sunt fii ai lui Avraam, le zice iarăşi: *Dacă aţi fi fii ai lui Avraam, aţi face faptele lui Avraam*[10].

3. *Via Domnului Savaot este casa lui Israel*[11], după Isaia, adică toţi cei care [au primit] întru cunoştinţă buna cinstire. Dar via aceasta obţine îngrijire şi purtarea de grijă din partea lui Dumnezeu atunci când poartă rod plăcut lui Dumnezeu. Când însă face spini în loc de struguri, adică boldurile morţii, care sunt păcatele, este lăsată neîngrijită şi lăsată să fie călcată în picioare

---

[4] I In 3, 2-3.
[5] II Cor. 6, 16; *cf.* Lev. 26, 11-12; *cf.* Iez. 37, 27.
[6] Mt. 23, 38.
[7] Is. 1, 8 (LXX).
[8] Mt. 12, 50; Mc 3, 35.
[9] In 8, 44.
[10] In 8, 39.
[11] Is. 5, 7 (LXX).

de demonii cei cu adevărat sălbatici şi răi şi este dată focului spre a fi arsă. De aceea şi Domnul, spunându-le ucenicilor Săi: *Eu sunt viţa, voi sunteţi mlădiţele*[12], *iar Tatăl Meu este Lucrătorul*[13], a adăugat: *orice mlădiţă care aduce roadă întru Mine, El o curăţeşte, ca mai multă roadă să aducă*[14]. *Iar cel care nu aduce roadă se aruncă afară ca mlădiţa, şi se usucă; şi le adună pe acestea şi le aruncă în foc şi ard*[15]. Iar că Cel care ne-a făcut pe noi ne socoteşte şi ca o turmă a Sa, [o arată] zicând către întâistătătorul întâistătătorului cor al apostolilor: *Petre, mă iubeşti? Păstoreşte mieluşeii Mei, păstoreşte oile Mele*[16]. Căci *noi toţi ca nişte oi ne-am rătăcit*[17], şi ne-am pierdut ca drahma cea căzută din mâna Stăpânului[18]; dar a venit Păstorul cel Bun[19], Stăpânul prin fire, şi ne-a căutat, ne-a găsit, ne-a mântuit şi ne-a unit cu El în chip de negrăit!

4. Să urmăm, aşadar, fraţilor, Bunului Păstor, lui Hristos, Care ne conduce către păşunile şi staulele vieţii veşnice! Să păzim prin virtuţi chipul şi asemănarea cu El, ca să nu cădem din mâna cea de viaţă făcătoare! Să-i aducem roade prin fapte bune, ca să fim vie a Domnului Savaot şi vlăstar iubit[20]! Să facem voia lui Dumnezeu cea bună, bineplăcută şi desăvârşită[21], ca să ne îmbogăţim cu acest Tată! Să ne curăţim pe noi înşine *de toată întinăciunea trupului şi a duhului*[22], ca să fim numiţi casă a lui Dumnezeu, Care are neamul nostru nu numai ca pe o vie şi ca pe o casă, ci şi ca pe o ţarină a sa şi ca un pământ semănat: *Asemănatu-S-a Împărăţia cerurilor unui om care a semănat sămânţă*

---

[12] In 15, 5.
[13] In 15, 1.
[14] In 15, 2.
[15] In 15, 6.
[16] In 21, 15-16.
[17] Is. 53, 6 (LXX).
[18] *Cf.* Lc. 15, 8-10.
[19] *Cf.* In 10, 11.
[20] *Cf.* Is. 5, 7.
[21] *Cf.* Rom 12, 2.
[22] II Cor. 7, 1.

bună în ţarina sa, dar pe când oamenii dormeau, a venit vrăjmaşul şi a semănat neghină printre grâu şi s-a dus[23].

5. Nu la vreme nepotrivită am adus în cuvântul meu de faţă parabola aceasta. Căci e posibil ca prin ea să-mi plătesc datoria şi să împlinesc făgăduinţa pe care am făcut-o în omilia precedentă către dragostea voastră. Căci învăţându-vă despre secerişul cel raţional şi duhovnicesc, [v-am spus] că secerătorii secerişului duhovnicesc – care este mutarea de la necredinţă la credinţă – sunt sfinţii apostolii şi urmaşii lor şi învăţătorii de până la noi ai bunei cinstiri, din neam în neam. Iar despre secerişul cel raţional, care este trecerea fiecăruia dintre noi din cele de aici la viaţa veşnică, am spus că secerători sunt sfinţii îngeri ai lui Dumnezeu, şi că au ceva mai mult [de făcut] decât apostolii, şi anume că, după seceriş, îi aleg şi îi despart [punându-i] într-o parte pe cei buni, în altă parte pe cei răi; şi pe cei buni îi duc în Împărăţia lui Dumnezeu, iar pe cei răi îi aruncă în gheena focului.

6. Le-am amintit pe acestea mai înainte, însă nu le-am explicat, ci am făgăduit că atunci când Domnul îmi va da vreme şi cuvânt, le voi înfăţişa; iar acum ne oferă ocazia în chip suficient această parabolă a Domnului. *Văzând,* zice, *slugile Domnului neghinele în ţarină, I-au zis Domnului: Voieşti să ne ducem şi să le plivim? El însă a zis: Nu, ca nu cumva plivind neghinele, să smulgeţi odată cu ele şi grâul. Iar la vremea secerişului voi zice secerătorilor: Pliviţi întâi neghinele şi legaţi-le în snopi ca să fie arse, iar grâul adunaţi-l în jitniţa Mea*[24].

7. Neghinele sunt, după cum zice şi Domnul, fiii celui rău. Căci, purtând chipul aceluia, din cauza asemănării faptelor, sunt mereu seminţe ale lui şi fii ai săi adoptivi. Vremea secerişului este sfârşitul veacului acestuia. Căci chiar dacă a început de mult, chiar dacă acum lucrează prin moarte, atunci însă totul are un sfârşit. Iar secerătorii sunt îngerii, căci aceştia

[23] Mt. 13, 24-25.
[24] Mt. 13, 27-30.

sunt – şi mai ales vor fi atunci – slujitorii Împăratului Ceresc: *Şi după cum se aleg neghinele şi se ard în foc, aşa va fi la sfârşitul veacului acestuia. Trimite-va Fiul Omului* – Care este Însuşi Fiul Tatălui celui Preaînalt – *Trimite-va*, aşadar, *pe îngerii Săi şi vor culege din Împărăţia Lui toate smintelile*[25]. Căci Domnul nostru Iisus Hristos, ca Dumnezeu, este Stăpân şi Împărat al cerului şi al pământului şi al celor mai presus de ceruri; iar ca om – făcut om pentru noi, zdrobind prin cruce pe cel ce a înrobit neamul nostru prin înşelăciune, răscumpărându-ne prin Sine şi ducându-ne la Născătorul Său –, are neamul omenesc, şi mai ales Sfânta Biserică cea din tot neamul ca Împărăţie a Sa.

8. Aşadar, *va trimite Acesta pe îngerii Săi şi vor culege din Împărăţia Lui toate smintelile şi pe cei care fac fărădelegea*[26], adică pe eretici şi pe cei care nu se îndepărtează de păcat prin pocăinţa [dovedită] prin fapte – fiindcă orice păcat este călcare de lege. Şi plivindu-i pe aceştia, *îi va arunca în cuptorul focului; acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinţilor*[27]. Uitaţi-vă, fraţilor, [ce] seceriş şi despărţire cu adevărat foarte înfricoşătoare şi cumplite! Adevărat am grăit că îngerii sunt secerătorii acestui seceriş şi că au ceva mai mult [de făcut] decât apostolii. Văzând, deci, slugile Domnului – adică îngerii lui Dumnezeu – că neghinele din ţarină – adică oamenii cei lipsiţi de evlavie şi răi – trăiesc împreună cu cei buni şi vieţuiesc împreună cu aceştia în Biserica lui Hristos, i-au zis Domnului: *Voieşti să ne ducem şi să le plivim?*[28], adică să-i smulgem prin moarte de pe pământ? Însă Domnul le-a zis: *Nu, ca nu cumva plivind neghinele să smulgeţi odată cu ele şi grâul*[29].

9. Cum, dar, dacă ar fi cules neghinele dintre aceştia, dacă i-ar fi despărţit pe cei răi de cei buni, tăindu-i prin moarte, cum s-ar fi întâmplat să smulgă şi grâul, adică pe oamenii buni?

---

[25] Mt. 13, 40-41.
[26] Mt. 13, 41.
[27] Mt. 13, 42.
[28] Mt. 13, 28.
[29] Mt. 13, 29.

Mulţi dintre cei lipsiţi de evlavie şi păcătoşi, trăind împreună cu cei care vieţuiesc în chip binecinstitor şi drept, se pot uneori schimba cu timpul, prin pocăinţă, şi [pot] învăţa din nou buna cinstire şi virtutea, devenind grâu în loc de neghine! Şi astfel, s-ar întâmpla ca la plivirea neghinelor să fie smuls şi grâul dacă ar fi smulşi de îngeri înainte de pocăinţă. De asemenea, sunt şi mulţi [oameni] răi care au dat naştere unor copii sau nepoţi [care vor face] o alegere bună. De aceea, Cel care le ştie pe toate înainte de naşterea [fiecăruia] nu a îngăduit ca neghinele să fie smulse înainte de vreme. *Însă la vremea secerişului va zice secerătorilor: Pliviţi întâi neghinele şi legaţi-le în snopi ca să fie arse, iar grâul adunaţi-l în jitniţa Mea.*[30]

10. Aceasta este exact ceea ce spune Domnul în altă parte, că *intrând împăratul să privească pe oaspeţi, a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat cu haină de nuntă şi i-a zis: Prietene, cum ai intrat aici neavând haină de nuntă? El însă a tăcut. Atunci a zis slujitorilor săi: Legaţi-l de mâini şi de picioare, luaţi-l şi aruncaţi-l în întunericul cel mai din afară. Acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinţilor*[31]. Căci după cum acolo neghinele stăteau împreună cu seminţele cele bune, la fel şi aici, alături de cei care purtau faptele bune ca o haină de nuntă, se afla la masă cel care purta veşmântul cel stricat şi murdărit al păcatului. Şi după cum acolo a poruncit prima dată ca neghinele să fie legate şi apoi să fie aruncate în foc, la fel şi aici, după ce a zis prima dată: *legaţi-l de mâini şi de picioare,* a zis apoi: *aruncaţi-l în întunericul cel mai din afară.* Şi a adăugat şi aici ceea ce spusese acolo, şi anume: *că acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinţilor.* Prin urmare, gheena focului este acelaşi lucru cu întunericul cel mai din afară.

11. Dar, de vreme ce acesta este mai întunecat, cum de nu este numit *întunericul cel mai dinlăuntru,* ci *mai din afară*? Dumnezeu este lumină neînserată, adevărată şi veşnică, în care sunt acum sufletele celor drepţi, şi în care, atunci, sfinţii vor fi şi

[30] Mt. 13, 30.
[31] Mt. 22, 11-13.

cu trupul. Căci El este *Soarele dreptăţii*[32]. Şi acum, cei care vieţuiesc în necurăţie şi în nedreptate sunt în afara Acestui Soare şi a luminii care vine de la El, dar au aici nădejdea pocăinţei şi trăiesc bucurându-se acum de lumina cea simţită şi de mângâierea cea din alte zidiri ale lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu îi suferă în chip iubitor de oameni şi aşteaptă cu milosârdie întoarcerea lor. Însă cei care nu se pocăiesc aici vor fi lipsiţi atunci şi de îndelunga răbdare, şi de milosârdia, şi de bucuria care vine de la zidirile simţite ale lui Dumnezeu; şi astfel, ajungând să fie mai departe de Dumnezeu şi despuiaţi şi de nădejdea însăşi, vor fi daţi pedepsei celei veşnice. Şi dacă acum sunt afară de lumina cea adevărată, atunci, după cum am spus, vor fi şi *mai în afară* de această [lumină], fiind predaţi întunericului, *care este mai în afară* de lumina cea adevărată, şi necazului celui nemângâiat şi strâmtorării, după cum şi apostolul zice, că *bunătatea lui Dumnezeu te duce la pocăinţă, dar după învârtoşarea ta şi după inima ta cea nepocăită, îţi aduni mânie în ziua mâniei şi a dreptei judecăţi şi a descoperirii lui Dumnezeu*[33].

12. Dar cine va suferi mânia lui Dumnezeu[34]? Cine va răbda atunci acuzarea şi ruşinea aceea pe care ne-a arătat-o Domnul în Evanghelie prin parabola aceasta, zicând către cel îmbrăcat cu păcatul ca un veşmânt urât: *Cum ai intrat aici, neavând haină de nuntă*[35], adică podoaba cea plină de har a virtuţii? Iar acela a amuţit, neputând să-şi deschidă gura! Cine va răbda acea sentinţă pronunţată cu mânie şi năvălirea cea foarte silnică a îngerilor pentru împlinirea sentinţei, smulgându-l pe cel osândit din ceata celor drepţi, despărţindu-l ca pe neghină de grâu, legându-l fără milă şi împingându-l, vai!, în gheenă? Cine va răbda întunericul acela *mai din afară* şi în veci fără lumină, necurmatul şi nemângâiatul zbucium care vine din jalea aceea

[32] Mal. 3, 20.
[33] Rom. 2, 4-5.
[34] *Cf.* Mih. 7, 9.
[35] Mt. 22, 12.

fără de margini, scrâşnirea şi lovirea dinţilor, durerea neîncetată şi de nesuferit care vin din arderea în focul cel nestins? Ce fel e focul acela care arde şi trupurile, şi fiinţele care sunt în trupuri, şi fiinţele cele spirituale care nu sunt în trupuri, făcându-le să sufere, dar în acelaşi timp ţinându-le fără de moarte, şi care va topi şi focul nostru [cel material], precum este scris: *stihiile aprinse se vor topi*[36]? Ce adaos de durere va aduce lipsa nădejdii slobozirii? Şi ce [să mai spunem] de faptul că nici nu vedem [cât de grozav] e răul în care zacem? Căci focul acela este lipsit de lumină.

Acest seceriş este acelaşi cu aria pe care Domnul, ţinând lopata în mână, o va curăţi, după cum a arătat şi Înaintemergătorul şi Botezătorul Lui: *şi va aduna grâul în jitniţa Sa, iar pleava o va arde în focul cel nestins*[37]. Căci Botezătorul, [vorbind de] *lopata din mâna Domnului*, s-a referit la puterile cele îngereşti. Iar lopata este ceva care vântură [pleava].

13. Căci după cum lopata care este în mâinile ţăranului, se mişcă unde şi în ce fel voieşte ţăranul, la fel şi îngerii, fiind în mâinile şi în puterea Domnului nostru Iisus Hristos, se mişcă unde şi cum vrea Acesta, şi împlinesc voia Lui. Iar ceea ce a numit *ţarină* în cazul acelui seceriş numeşte aici *arie*. Căci în arie toate cele adunate din ţarină sunt separate. Iar plivirea neghinelor pe care a poruncit-o acolo a numit-o aici vânturarea ariei. Aici a numit neghinele pleavă: căci şi neghinele, fiind uşoare pentru că sunt fără rod, sunt luate de vânt împreună cu pleava. Poate că aici închipuie şi ceva mai mult prin pleavă, şi anume că nu numai cei care îi vatămă pe vecinii cei buni [sunt vrednici de foc] – după cum neghinele dăunează [plantelor] cu care şi-au împletit rădăcinile –, ci sunt vrednici de foc şi cei care chiar dacă nu îi vatămă pe alţii, dar sunt uşor de întors şi îşi sunt loruşi nefolositori prin nerodire. Ceea ce acolo a numit *cuptorul cel de foc* l-a numit aici *foc nestins*, arătând că nesfârşită este

[36] II Pt. 3, 12.
[37] Mt. 3, 12.

pedeapsa aceea care vine şi dăinuie pentru cei care din pricina nelucrării virtuţii şi din cauza unei vieţi împătimite şi păcătoase sunt asemuiţi cu pleava şi cu neghinele. Iar ceea ce aici a numit *jitniţă*, acolo a arătat-o drept Împărăţia lui Dumnezeu: *Căci atunci*, zice, *drepţii vor străluci ca soarele în Împărăţia Tatălui lor*[38]. Cum oare de nu a spus: *Întru Împărăţia lui Dumnezeu*, ci *Întru Împărăţia Tatălui lor*? Ca să arate că mai întâi omul devine fiu al lui Dumnezeu şi vrednic să-L numească pe Dumnezeu drept Tată al său, şi astfel, mai apoi, este aşezat în mod potrivit drept moştenitor al Împărăţiei Lui. Dar cum devine omul fiu al lui Dumnezeu? Prin asemănarea faptelor. De aceea şi Domnul le spune iudeilor care ziceau că *suntem fiii lui Avraam: Dacă aţi fi fiii lui Avraam, aţi face faptele lui Avraam*[39]. Şi iarăşi, zicând aceştia că: *noi avem un singur tată, pe Dumnezeu*[40], le spune: *Dacă Dumnezeu ar fi Tatăl vostru, M-aţi iubi pe Mine; căci Eu de la Dumnezeu am ieşit şi vin*[41]. *Voi sunteţi din tatăl vostru, diavolul, şi vreţi să faceţi poftele lui*[42].

14. Vedeţi cum din poftele şi faptele cele rele se face omul fiu al diavolului, şi astfel devine moştenitor al focului cel veşnic? La fel, prin doririle şi faptele cele bune, omul se aseamănă lui Dumnezeu şi se face fiu al Lui şi devine moştenitor al Împărăţiei Lui. Şi aceasta arătând-o Domnul, şi anume, că asemănarea cu Dumnezeu este virtutea, zice: *Poruncă nouă vă dau vouă: Să vă iubiţi unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, aşa şi voi să vă iubiţi unii pe alţii*[43]. *Şi dacă Eu, Domnul şi Învăţătorul, v-am spălat vouă picioarele, şi voi sunteţi datori să vă spălaţi picioarele unii altora. Că v-am dat vouă pildă, ca, precum v-am făcut Eu vouă, să faceţi şi voi*[44]; şi *Învăţaţi de la Mine că sunt blând şi smerit*

[38] Mt. 13, 43.
[39] In 8, 39.
[40] In 8, 41.
[41] In 8, 42.
[42] In 8, 44.
[43] In 13, 34.
[44] In 13, 14-15.

cu inima, şi veţi găsi odihnă sufletelor voastre[45]; şi *Fiţi milostivi, precum şi Tatăl vostru milostiv este*[46]; şi *Iubiţi pe vrăjmaşii voştri şi faceţi bine şi daţi cu împrumut, nimic nădăjduind în schimb. Şi multă va fi răsplata voastră şi veţi fi fiii Celui Preaînalt, că El este bun cu cei neumulţumitori şi răi*[47].

15. Aşadar, cel care are asemănarea cu Dumnezeu prin dragoste şi prin celelalte virtuţi, pentru că prin fapte s-a îmbogăţit cu Dumnezeu ca Tată, va fi moştenitor al Împărăţiei Părinteşti. Iar cel care cade din aceasta nu numai că nu o dobândeşte, ci este dat întunericului celui fără de lumină, care arde în chip de nesuferit şi fără încetare. Deci, cel care voieşte să fie izbăvit de pedeapsa aceea neîncetată şi să devină moştenitor al Împărăţiei veşnice a lui Dumnezeu să nu fie neghină, sămânţă rea şi vătămătoare – astfel încât să fie vătămare comună pentru trupurile şi sufletele celor care se apropie de ei –, fiind dat drept pildă urâtă de Dumnezeu din pricina faptelor şi a cuvintelor rele; să nu fie nici pai şi pleavă – atât de uşor încât să fie lesne de vânturat de vânturile duhului cel rău, şi atât de nefolositor încât să fie pus înainte drept hrană patimilor celor neraţionale şi demonilor. Ci să fie grâu, rămânând departe de toate faptele şi cuvintele nefolositoare şi rele, lucrând virtuţile cele contrare acestora şi aducând roadele pocăinţei[48]. Căci astfel ar fi vrednic de hambarul cel ceresc, ar fi numit fiu al Tatălui cel Preaînalt şi ar intra bucurându-se în Împărăţia Sa, ca moştenitor, luminat fiind de slava cea dumnezeiească.

16. Pe care fie ca toţi să o dobândim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slavă, dimpreună cu Cel fără de început al Lui Părinte şi cu Preasfântul şi Bunul şi de viaţă Făcătorul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin!

---

[45] Mt. 11, 29.
[46] Lc. 6, 36.
[47] Lc. 6, 35.
[48] *Cf.* Lc. 3, 8.

Omilia a XXVIII-a

Rostită la prăznuirea Sfinţilor şi corifeilor Apostoli Petru şi Pavel

1. Pomenirea fiecăruia dintre sfinţi, rânduită în ziua ei de prăznuire, este prilej de bucurie de obşte pentru popoare şi cetăţi, pentru cetăţeni şi dregători, şi este aducătoare de mare folos pentru toţi cei care o prăznuiesc. Căci zice înţeleptul Solomon că *pomenirea dreptului [este] cu laude*[1], şi *când dreptul va fi lăudat, se vor bucura popoarele*[2]. Pentru că, după cum în vremea nopţii, când se aprinde o lampă, lumina apare spre folosul şi bucuria tuturor celor prezenţi, tot aşa viaţa bineplăcută lui Dumnezeu a fiecăruia dintre sfinţi, sfârşitul fericit al acestei vieţi şi harul dat lui de Dumnezeu pentru curăţia vieţii sunt ca o făclie luminoasă adusă în mijloc prin pomenire şi aduc celor adunaţi împreună obştească bucurie şi folos duhovnicesc. Şi după cum atunci când pe pământ este o perioadă de abundenţă, se veselesc nu numai cultivatorii, ci şi toţi oamenii – căci bucuria care vine de la roadele pământului este comună tuturor –, la fel şi rodirea cea pentru Dumnezeu prin virtute a sfinţilor nu Îl veseleşte numai pe Cultivatorul sufletelor, ci şi pe noi toţi, pentru că e pusă înainte spre desfătarea şi bucuria obştească a sufletelor noastre. Căci şi în viaţa aceasta fiind, toţi sfinţii sunt un îndemn la virtute pentru toţi cei care-i ascultă şi îi privesc cu înţelepciune. Pentru că ei sunt icoane însufleţite

[1] Prov. 10, 7 (LXX).
[2] Prov. 29, 2 (LXX).

ale virtuții, stâlpi a tot binele, de sine mișcători, cărți vii și grăitoare ale celor ce călăuzesc spre ceea ce e mai bun. Iar după mutarea lor din viața de aici, prin pomenirea celor bune care [s-au săvârșit] într-înșii, păstrăm nemuritor pentru noi ajutorul care ne vine de la aceștia. Pe de altă parte, amintirea facerii lor de bine este [și] un elogiu al acelora, pe care li-l datorăm pentru ajutorul de mai înainte, dar care ne este de folos și acum datorită ajutorului dat nouă de acei [sfinți].

2. Făcând pomenirea celor săvârșite de aceia, noi nu adăugăm ceva la bunătățile acelora[3]. Căci cum ar fi cu putință așa ceva de vreme ce noi nu suntem capabili nici să înfățișăm toată virtutea lor? Pentru că ei au fost cinstiți cu răsplătirile cele mai presus de cuvânt, făgăduite de Dumnezeu, în măsura în care a îngăduit firea să se arate petrecerea cea potrivită, adică care a biruit tot cuvântul. Așadar, cinstindu-i pe aceștia, noi nu le mărim [meritele] – să nu fie! –, ci ne mărim bunătățile care ne vin nouă de la aceia, tinzând noi înșine spre ei ca spre niște lămpi care revarsă lumina cea dumnezeiască, înțelegând mai bine și primind puterea cea de frumusețe făcătoare care de la dânșii [ne] e dată.

3. Dacă pomenirea fiecăruia dintre sfinți, după cum am spus, se săvârșește de noi cu imne și cu elogii pe măsură, cu cât mai mult [se cuvine a cinsti pomenirea] lui Petru și Pavel, corifeii cei mai înalți ai corului corifeic al apostolilor? Ei sunt părinți de obște și călăuzitori ai tuturor celor numiți de la Hristos – ai apostolilor, mucenicilor, cuvioșilor, preoților, ierarhilor, păstorilor și învățătorilor, ai tuturor celor păstoriți și învățați – pentru că sunt întâipăstori sau [primii] făuritori ai dreptei credințe și ai virtuții comune a tuturor, ținând ca niște luminători în lume cuvântul vieții[4]. Și atâta îi întrec, strălucind, pe [ceilalți] care strălucesc prin dreapta credință și prin virtute, pe cât [întrece] soarele celelalte stele, sau ca cerurile cerurilor, care

[3] Lauda noastră nu este niciodată pe măsura faptelor sfinților. Plata lor este în ceruri, noi nu sporim prin lauda noastră starea lor de bine.

[4] *Cf.* Filip. 2, 15-16.

povestesc slava cea preaînaltă a lui Dumnezeu[5]. Şi atâta întrec măreţia cerurilor şi frumuseţea stelelor şi grabnica mişcare a amândurora, şi ordinea, şi puterea lor, pe cât aceştia arată şi cele mai presus de simţire în raport cu înseşi cele mai presus de ceruri şi mai presus de lume, şi luminează [cu o] lumină *la care nu este schimbare sau umbră de mutare*[6]. Ei nu doar scot din întuneric la *lumina cea minunată*[7], ci îi şi fac lumină şi copii ai luminii cele desăvârşite[8] pe cei care se împărtăşesc de [această] difuziune [de lumină], pentru ca fiecare dintre aceştia, la viitoarea venire şi arătare întru slavă a Luminii cea Dintâi şi a Cuvântului Dumnezeu-Om, să strălucească ca soarele[9].

4. Astfel de luminători care ni se arată împreună astăzi fac să strălucească Biserica. Căci soborul lor nu produce o umbrire [a vreunuia dintre ei], ci o îmbelşugare de lumină. Pentru că nu se întâmplă ca unul, umblând sus, să stea aşezat la înălţime, în vreme ce celălalt coboară ca să-l eclipseze pe celălalt, mergând mai jos [decât el]. Şi nici nu stăpâneşte unul peste zi, iar celălalt peste noapte, astfel încât să cadă în umbră [vreunul din ei], mişcându-se în chip contrar. Şi nici [nu se întâmplă] ca unul să se apropie de lumină, iar altul să plece de la lumina cea de acolo, [şi astfel] din această pricină să pătimească vreo schimbare, pentru că acum unul, acum altul se împărtăşesc de luminare, în funcţie de mărimea distanţei [faţă de lumină]. Ci amândoi se împărtăşesc în chip egal de Hristos, Izvorul cel pururea-curgător al luminii celei veşnice, având în chip egal şi înălţimea, şi slava, şi strălucirea. De aceea soborul acestor luminători este o împreunare care aduce sufletelor celor credincioşi o îndoită strălucire.

5. Dar cel dintâi apostat, care l-a îndepărtat pe primul om de Dumnezeu, văzând că Cel care Îl plăsmuise deja pe Adam

---

[5] *Cf.* Ps. 18, 1; 148, 4.
[6] Iac. 1, 17.
[7] I Pt. 2, 9.
[8] *Cf.* Ef. 5, 8; I Tes. 5, 5.
[9] *Cf.* Mt. 13, 43.

tată al neamului oamenilor Îl plăsmuieşte din nou pe Petru [ca să fie] mai apoi tată al celor cu adevărat cinstitori de Dumnezeu – şi nu doar că vede, dar Îl şi aude zicându-i lui Petru: *Tu eşti Petru, şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea*[10] –, aflând, aşadar, aceasta începătorul răutăţii, se ridică, prin răutatea care este de la sine pizmuitoare, şi împotriva lui Petru, începătorul neamului celor de Dumnezeu cinstitori, după cum s-a ridicat oarecând împotriva lui Adam, începătorul neamului omenesc. Ştiind însă că Petru era împodobit cu înţelegere şi că era aprins de dragostea faţă de Hristos, nu îndrăzneşte atacul făţiş, ci, ca să zicem aşa, lăturalnic, din partea cea de-a dreapta, şi cu un mare vicleşug furându-l, îl predispune să facă mai mult decât era necesar. Şi [astfel], în vremea mântuitoarelor pătimiri, când Domnul a zis către ucenici: *În noaptea aceasta toţi vă veţi sminti întru Mine*[11], Petru l-a contrazis, necrezând. Şi nu numai atât, ci s-a şi pus pe sine mai presus de ceilalţi, zicând: *Dacă toţi se vor sminti, eu nu [mă voi sminti]*[12]. [Ca urmare] se şi leapădă mai mult decât toţi, fiind înşelat de lăudăroşenie, pentru ca, fiind smerit mai mult decât toţi, la vremea potrivită să fie arătat mai strălucitor. [Căci în cazul lui nu a fost] ca la Adam, care fiind ispitit, totodată a fost şi biruit, şi cu totul doborât jos, ci ispitit fiind şi înşfăcat puţin, l-a biruit pe ispititor. Cum? Prin osândirea de sine imediată, prin puternica întristare şi pocăinţă, şi prin medicamentul cel lucrător spre ispăşire – lacrimile: *Căci inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi*[13]. Şi întristarea cea după Dumnezeu lucrează pocăinţa cea fără părere de rău, spre mântuire[14]. Căci *cel care seamănă* cererea sa *cu lacrimi cu bucurie va secera*[15] iertarea.

---

[10] Mt. 16, 18.

[11] Mt. 26, 31.

[12] Mt. 26, 33.

[13] Ps. 50, 18.

[14] *Cf.* II Cor. 7, 10. Pocăinţa care nu se face în zadar, care nu aduce părere de rău pentru un oarecare timp irosit fără sens.

[15] Ps. 125, 5 (LXX).

6. Dacă va cerceta cineva, va vedea că Petru nu numai că şi-a tămăduit suficient prin pocăinţă şi prin întristarea cea plină de durere lepădarea cu care fusese înşfăcat, ci a şi smuls din rădăcină din sufletul său patima pentru care s-a şi lepădat mai mult decât alţii. Şi vrând Domnul să arate aceasta tuturor, după pătimirea Sa cea în trup pentru noi şi după ridicarea Sa cea din morţi în a treia zi, s-a adresat lui Petru cu cuvintele citite acum în Evanghelie, zicându-i: *Simone al lui Iona, mă iubeşti mai mult decât aceştia?*[16]– adică decât ucenicii Mei. Dar uită-te la schimbarea lui, care [arată] o mai mare smerenie. Căci prima dată, nefiind întrebat, se pune pe sine mai presus decât alţii şi zice: *chiar dacă toţi [se vor sminti], eu nu*[17]. Iar acum, întrebat fiind dacă iubeşte mai mult decât alţii, admite că iubeşte, dar lasă deoparte *mai mult [decât alţii]*, zicând: *Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc*[18].

7. Ce face, atunci, Domnul? După ce a arătat că Petru nici nu a căzut din dragostea cea faţă de El şi a şi dobândit smerenia, plineşte deschis făgăduinţa pe care i-o făcuse demult şi-i zice: *Paşte mieluşeii Mei*[19]. Căci atunci când a numit *clădire* adunarea credincioşilor, îi făgăduieşte că-l va pune drept temelie: *Tu eşti Petru, şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea*[20]. Iar când a fost vorba de pescuit, l-a făcut pescar de oameni, zicându-i: *De acum înainte vei fi pescar de oameni*[21]. Şi când îi numeşte pe ai Săi oi, îl aşază păstor, zicându-i: *Paşte mieluşeii Mei, paşte oile Mele*[22].

8. E cu putinţă să vedem de aici, fraţilor, cât de mult doreşte Domnul mântuirea noastră. Atât de mult o doreşte încât nu cere nimic altceva de la cei care-L iubesc decât să ne conducă către păşunea şi staulul cel mântuitor. Să dorim şi noi,

---

[16] In 21, 15.
[17] Mt. 26, 33.
[18] In 21, 15; 16, 17.
[19] In 21, 15.
[20] Mt. 16, 18.
[21] Lc. 5, 10.
[22] *Cf.* In 21, 15-17.

aşadar, mântuirea noastră, şi prin faptă şi cuvânt să ascultăm de cei care ne duc către aceasta. Trebuie doar ca fiecare dintre noi să voiască să o ia pe [drumul] care duce la mântuire, şi [va vedea că] aproape era călăuza-învăţătorul, fiind pregătită de Mântuitorul de obşte, Cel care călăuzeşte la mântuire fiind în chip absolut pregătit [pentru călăuzire], din excesul iubirii Sale de oameni, ca Unul care face aceasta de Sine-chemat, sau mai degrabă de Sine-dăruitor de sprijin. [Deci] de trei ori l-a întrebat, pentru ca răspunzând de trei ori, Petru să mărturisească mărturisirea cea bună, şi prin [caracterul] întreit al mărturisirii să tămăduiască întreitul [caracter] al lepădării. Şi de trei ori l-a pus [păstor] al mieluşeilor şi oilor Sale, punând sub Petru cele trei stări ale celor mântuiţi: robimea, starea de năimit şi starea de fiu; sau fecioria, văduvia cea înţeleaptă şi nunta cea cinstită.

9. Dar Petru, întrebat fiind iară şi iară dacă Îl iubeşte pe Hristos, s-a întristat[23], zice, din pricină că a fost adesea întrebat, socotind că nu este crezut. Ştiindu-se, aşadar, pe sine că iubeşte şi neignorând nici faptul că este cunoscut de către Cel care îl întreba mai mult decât [se cunoştea] el singur pe sine, fiind ca şi cuprins din toate părţile, nu mărturiseşte doar că Îl iubeşte, ci propovăduieşte şi că Cel iubit de El este Însuşi Dumnezeu, Cel mai presus de toate[24], zicând: *Tu, Doamne, Care ştii toate, Tu ştii că Te iubesc*[25]. Căci a şti toate este numai a lui Dumnezeu, Care este peste toate.

10. Însă Domnul, după ce [Petru] a făcut această mărturisire din suflet, nu doar îl hirotoneşte păstor şi arhipăstor al întregii Sale Biserici, ci îi şi făgăduieşte că îl va încinge cu atât de mare putere, încât să reziste până la moarte – şi încă moarte pe cruce –, el care înainte de această întărire nu a rezistat nici măcar la întrebarea şi convorbirea cu o copilă[26]. *Amin, amin,*

---

[23] *Cf.* In 21, 17.
[24] *Cf.* Rom. 9, 5.
[25] In 21, 17.
[26] *Cf.* In 18, 17; Mt. 26, 69-75.

zic ţie, îi spune [Domnul], *când erai mai tânăr* – şi la vârsta trupească şi la cea duhovnicească –, *te încingeai singur,* adică te foloseai de propria ta putere, *şi umblai unde voiai,* mişcându-te de la sine şi trăind conform alegerii care era proprie firii; *dar când vei îmbătrâni,* ajungând la culmea vârstei trupeşti şi duhovniceşti, *vei întinde mâinile tale:* [Domnul] face aluzie aici prin aceste cuvinte la sfârşitul prin cruce şi dă mărturie că întinderea pe cruce nu va fi fără voia lui Petru. *Vei întinde, aşadar, tu însuţi mâinile tale şi altul te va încinge,* adică îţi va da putere, *şi te va duce unde nu voieşti*[27] – îndepărtându-te dintre oameni[28] – pentru că firea nu voieşte destrămarea ei prin moarte. Aici arată, pe de o parte, starea firii noastre faţă de faptul de a trăi, iar, pe de altă parte, martiriul cel mai presus de fire al lui Petru. Căci, zice [Domnul], acelea pe care le vei răbda de bunăvoie pentru Mine şi pentru mărturia Mea, întărit fiind de Mine, pentru că sunt mai presus de fire, firea nu le [poate] voi în chip natural.

10. Dar Petru a fost de aşa fel încât [poate] fi cunoscut din puţine [cuvinte]. Ce [să spunem] însă de Pavel, şi ce limbă, sau mai degrabă ce fel de limbi şi câte limbi vor putea să înfăţişeze îndestul răbdarea aceluia pentru Hristos până la moarte? El care murea în fiecare zi, sau mai degrabă trăia fiind mereu mort, nemaitrăind el însuşi, precum singur zice, ci având-L în sine pe Hristos trăind [în el][29]. Pentru dragostea lui Hristos nu doar a socotit gunoaie cele prezente[30], ci şi pe cele viitoare le pune pe locul al doilea, comparându-le cu Hristos: *Căci sunt încredinţat că nici moartea, nici viaţa, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici înălţimea, nici adâncul nu vor putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus*[31]. Avea râvna lui Dumnezeu şi ne râvnea şi pe noi cu râvna lui Dumnezeu[32].

---

[27] In 21, 18.
[28] Sau „din această viaţă".
[29] *Cf.* Gal. 2, 20.
[30] *Cf.* Filip. 3, 8.
[31] Rom. 8, 38-39.
[32] *Cf.* II Cor. 11, 2.

Şi faţă de care dintre toţi cei egali lui se dădea înapoi, dacă nu doar faţă de Petru? Însă, [ca să vezi] ce fel [i-a fost] smerenia, ascultă-l, din nou, grăind despre dânsul: *Căci eu sunt cel mai mic dintre apostoli, care nu sunt vrednic să mă numesc apostol*[33].

11. Ce, dar? De vreme ce [Pavel] este [asemenea] lui Petru în ceea ce priveşte mărturisirea, râvna, smerenia şi dragostea, oare nu a dobândit şi aceleaşi răsplătiri de la Cel care pe toate le cântăreşte [cu] o măsură şi o greutate întru totul drepte? Dar cum să mai încapă discuţie de aşa ceva? De aceea lui Petru îi zice: *Tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea*[34]. Iar despre Pavel ce îi spune [Domnul] lui Anania? *Acesta Îmi este vas ales, ca să poarte numele Meu înaintea neamurilor şi a împăraţilor*[35]. Care nume? De bună seamă supranumele [care ne-a fost dat] nouă, Bisericii lui Hristos, pe care Petru o susţine ca o temelie. Vedeţi cât de mare este strălucirea şi egalitatea cinstirii, şi cum Biserica lui Hristos este susţinută de amândoi? De aceea şi Biserica le atribuie acum amândurora una şi aceeaşi cinste, prăznuindu-i astăzi împreună pe ambii cu aceeaşi cinstire.

12. Iar noi, cercetându-le plecarea [din lumea aceasta], să imităm întoarcerea lor. Şi dacă [nu putem imita] celelalte ale lor, [să imităm] îndreptarea lor cea din smerenie şi pocăinţă. Căci celelalte fapte ale lor, fiind mari şi înalte şi potrivite celor mari şi care îi privesc pe cei mari atunci când vine vorba de imitarea lor, probabil că nu pot fi imitate întru totul de toţi. Însă îndreptarea cea din pocăinţă ne este mai potrivită nouă decât acelora, ştiind cât de mult cade fiecare dintre noi în fiecare zi[36] şi că de nicăieri altundeva nu avem nădejde de mântuire dacă nu o câştigăm pe aceasta prin pocăinţa cea fără încetare. Recunoaşterea propriilor căderi ne călăuzeşte către pocăinţă, care este un prilej mare pentru milostivirea [lui Dumnezeu].

---

[33] I Cor. 15, 9.
[34] Mt. 16, 18.
[35] Fapte 9, 15.
[36] *Cf.* Iac. 3, 2.

Căci spune psalmistul profet către Dumnezeu: *Miluieşte-mă, că fărădelegea mea eu o cunosc*[37], atrăgând prin recunoaştere mila şi dobândind desăvârşita iertare prin mărturisire şi defăimarea de sine. *Zis-am: Voi mărturisi împotriva mea fărădelegea mea Domnului, şi Tu ai iertat nelegiuirea păcatului meu*[38]. Căci recunoaşterii propriilor păcate îi urmează osândirea de sine. Iar acesteia îi urmează întristarea pentru păcate, pe care Pavel a numit-o *după Dumnezeu*[39]. Iar întristării celei *după Dumnezeu* îi urmează în chip firesc mărturisirea şi rugăciunea către Dumnezeu cu inimă înfrântă şi făgăduinţa abţinerii pe viitor de la cele rele. Şi aceasta este pocăinţa.

13. Şi Manase acela[40] tot prin aceasta a fost izbăvit de osânda pentru păcate, deşi căzuse în mulţimea şi mărimea şi adâncul fărădelegilor în care se tăvălise o perioadă de mulţi ani. Iar lui David nu numai că i-a ridicat păcatele[41], dar nu i-a luat nici darul prorocesc. De [pocăinţă] folosindu-se Petru, nu numai că s-a ridicat din cădere şi a dobândit iertare, dar i-a şi fost rânduită conducerea Bisericii lui Hristos[42]. Şi vei găsi că şi Pavel caută [pocăinţa] [chiar şi] după întoarcere, după sporire şi după familiaritatea cu Dumnezeu cea mai presus de [toţi] ceilalţi. Căci pocăinţa, dacă e adevărată şi este cu adevărat din inimă, îl convinge pe cel care a dobândit-o să nu se mai predea păcatelor, să nu se mai agaţe de cele stricăcioase, să nu mai caşte gura la plăcerile care nu sunt bune, ci să le disprețuiască pe cele prezente, să se ţină de cele care vor să fie, să lupte împotriva patimilor, să pună în loc virtuţile, să fie înfrânat în toate, să

[37] Ps. 50, 1; 50, 4.
[38] Ps. 31, 5 (LXX).
[39] *Cf.* II Cor. 7, 10.
[40] *Cf.* II Paralip. 33, 1-20.
[41] *Cf.* Ps. 50.
[42] Petru primeşte vrednicia de a fi păstor al Bisericii lui Hristos nu în înţelesul impus de romano-catolici, ci în sensul unei păstoriri întemeiate pe smerenia şi pocăinţa de care aminteşte Sfântul Grigorie Palama în aceste pasaje.

privegheze în rugăciuni către Dumnezeu, să se îndepărteze de câştigul cel din nedreptate, să fie milostiv cu cei care i-au greşit, să fie binevoitor cu cei care îl roagă, pe cei care au nevoie de ajutor de la el – pe cât se poate – [să-i ajute] cu cuvinte, fapte şi cheltuieli, fiind întru totul gata să sară tuturor în ajutor, din suflet, ca prin iubirea sa de oameni să dobândească iubirea de oameni [a lui Dumnezeu], să ia răsplata de la Dumnezeu pentru iubirea sa faţă de aproapele, să-şi câştige dumnezeiasca bunăvoinţă şi să dobândească mila cea veşnică şi harul şi binecuvântarea care durează în veci.

14. Pe care fie ca toţi să o dobândim cu harul Unuia-Născut Fiului lui Dumnezeu, Căruia I se cuvine slava, stăpânirea, cinstea şi închinarea împreună cu Cel fără de început al Lui Părinte şi cu Preasfântul şi Bunul şi de viaţă Făcătorul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Omilia a XXIX-a

Având ca subiect pe paraliticul care, după Evanghelistul Matei, a fost tămăduit în Capernaum[1]; întru care [se vorbeşte] şi despre întristarea cea după Dumnezeu

1. Din multe locuri putem învăţa că glasul Evangheliei este asemenea unui fagure de miere. Căci, după cum este scris în Cântarea Cântărilor, cerul gurii Mirelui cel cugetător al sufletelor – care e mai frumos cu frumuseţea decât fiii oamenilor[2] – este dulceaţă şi întru tot dorinţă[3]. Iar către sufletul nuntit cu Acesta, acelaşi scriitor al Cântării zice prin Duhul înţelepciunii şi al nestricăciunii: *Buzele tale picură fagure, mireasă, miere şi lapte sub limba ta*[4]. De bună seamă că astfel sunt toţi evangheliştii, al căror cuvânt, pe de o parte, redă istoria, care este văzută ca un fagure, iar pe de altă parte, [poartă] un înţeles moral, ascuns sau arătat limpede – care este văzut ca miere şi lapte –, şi care este potrivit nu numai celor desăvârşiţi, ci este [destinat], de asemenea, şi pentru cei nedesăvârşiţi, ca lapte duhovnicesc[5]. Căci zice că buzele miresei duhovniceşti *picură*, şi nu că *izvorăsc îmbelşugat*, privind la adâncul cel necuprins

---

[1] Mt. 9, 1-8.
[2] *Cf.* Ps. 44, 3.
[3] *Cf.* Cânt. 5, 16; 2, 3.
[4] Cânt. 4, 11.
[5] *Cf.* I Pt. 2, 2.

al înțelepciunii și puterii Mirelui Acela, precum și la mulțimea celor împlinite dintr-o astfel de înțelepciune și putere. *Căci cele pe care le-a făcut Iisus, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris*[6], zice cel mai înalt teolog dintre evangheliști.

2. Pentru noi însă, și această picurare este adânc și mare inepuizabilă. Pentru că, deși și atunci când am ajuns la minunea cu paraliticul – când a binevestit-o Marcu în Biserică[7] –, am cercetat-o [deja] pentru dragostea voastră și am hrănit sufletele voastre prin harul din acea [pericopă], însă și acum, examinând ceea ce se istorisește de către Evanghelistul Matei[8], vom descoperi din nou în ea multă bogăție de hrănuri duhovnicești, sau, mai degrabă, vom dezvălui și acum o mică parte din bogăția care e în ea. Și fărâma aceasta va ajunge tuturor și va fi mai multă decât e necesar, așa după cum au fost pâinile acelea prin care Domnul a hrănit în pustie miile de oameni, [pâini pe care] le-a înmulțit prin împărțire[9]. Atunci așadar, ați primit mai întâi spre mâncare mierea cu fagurele, pentru că v-am expus istoria dimpreună cu înțelesul arătat în ea, mai subțire și mai moral. Iar acum, storcând mierea, cât ni se va da timp, îi voi întâmpina cu aceasta pe cei care azi s-au adunat pentru masa cea duhovnicească.

3. *În vremea aceea, intrând Iisus în corabie, a trecut și a venit în cetatea Sa. Și iată i-au adus un slăbănog zăcând pe pat*[10]. [În predica] de mai înainte am arătat că paraliticul acesta nu este același cu cel care, după Ioan, a primit vindecarea în Ierusalim[11]; am arătat și că Capernaumul este numit cetatea lui Iisus și am arătat și de ce el singur dintre alte cetăți este numit astfel. Dar dându-vă să gustați și mierea [cea din istorisire], ca

---

[6] In 21, 25.
[7] *Cf.* Mc. 2, 1-12; a se vedea *Omilia* a X-a.
[8] *Cf.* Mt. 9, 1-8.
[9] *Cf.* Mt. 14, 19, 20; Mc. 6, 37-44; 8, 15-21.
[10] Mt. 9, 1-2.
[11] In 5, 1-15.

unor oaspeţi duhovniceşti, şi luând istorisirea în chip anagogic, drept pildă pentru virtute, am arătat că cetatea lui Iisus, spre care Acesta a venit, este lumea aceasta. Căci *întru ale Sale a venit*[12], după [cum zice] evanghelistul. Iar slăbănogul am spus că este sufletul fiecăruia [care], atunci când ia gând de întoarcere, este purtat către Domnul de patru: osândirea de sine, mărturisirea păcatelor, făgăduinţa de încetare de la cele rele şi rugăciunea către Dumnezeu.

4. Iar aici, auzindu-l pe Matei spunând că, *intrând Iisus în corabie, a trecut şi a venit în cetatea Sa*[13], trebuie iarăşi să înţelegem în chip anagogic această [parte] din istorisire, în acord cu cele de dinainte, chiar dacă diferit la înfăţişare, şi anume că Mântuitorul de obşte al tuturor, după ce a îmbrăcat firea noastră, a traversat marea vieţii acesteia a noastre şi a ajuns în cetatea Sa, adică la acel tron şi la acea petrecere care este mai presus de orice începătorie şi stăpânie şi decât tot numele şi vrednicia, cunoscută fie în veacul de acum, fie în veacul ce va să fie[14]. Căci acela este cu adevărat locul propriu al Său, şi Lui singur Îi este acesibil. Pe acesta arătându-l psalmistul, a zis: *Cerul cerului [este] al Domnului*[15], pentru că există un cer şi un loc, care sunt cu adevărat casa proprie a lui Dumnezeu. Dar pentru că Domnul nu a lăsat deoparte firea noastră când a ajuns în acest loc al Său, de aceea şi evanghelistul acesta, zicând că, *intrând Iisus în corabie, a trecut,* nu a adăugat şi *coborând din corabie* – şi astfel *a intrat în cetatea Sa* –, ci [spune], *intrând în corabie, a trecut şi a intrat în cetatea Sa,* rămânând în cele mai presus de ceruri dimpreună cu corabia potrivită, adică cu trupul nostru.

5. Aşadar, când a ajuns în cetatea cea de sus şi a intrat în cea cu adevărat Sfântă a Sfintelor şi a şezut de-a dreapta

[12] In 1, 11.
[13] Mt. 9, 1.
[14] *Cf.* Ef. 1, 20-21.
[15] Ps. 113, 24 (LXX).

Tatălui dimpreună cu frământătura noastră, ca să zic după apostol, câştigând [astfel] pentru noi o răscumpărare veşnică[16], atunci apostolii, pe cei dintre neamuri care au primit propovăduirea adevărului şi care, pe de o parte, erau înfricoşaţi şi smeriţi înţelegând cele auzite, dar care, pe de altă parte, zăceau încă ca pe un pat al plăcerii păcătoase, fiind slabi şi paralitici, pentru că nu luaseră încă vindecarea bolilor sufleteşti, adică iertarea păcatelor lor, şi de aceea aveau şi trupul nemişcat către lucrarea binelui, pe aceştia, aşadar, apostolii, după ce i-au ridicat, adică după ce i-au ales şi i-au separat de cei care nu au primit propovăduirea pocăinţei şi a dreptei credinţe, i-au adus lui Hristos. Şi mai mult decât alţi apostoli [au făcut aceasta] cei care au alcătuit împreună Evanghelia. Iar aceştia au fost patru.

6. Iar Domnul, văzând credinţa lor, adică a apostolilor care-i aduceau, din pricina credinţei lor desăvârşite – căci aceşti ne sunt şi învăţători şi mijlocitori în cele către Dumnezeu –, le dăruieşte şi celor nedesăvârşiţi înfierea, zicând fiecăruia dintre cei aduşi astfel: *Îndrăzneşte, fiule, iertate îţi sunt păcatele*[17]. Leapădă, zice, teama pentru păcate, căci sunt iertate. Leapădă, zice, îngrozirea cea pentru ameninţări, pentru că devenind copilul Meu şi moştenitorul Meu vei dobândi făgăduinţele. Aceasta însă se săvârşeşte efectiv prin dumnezeiescul Botez, întru care suntem născuţi din nou întru Duhul înfierii[18], primind iertarea păcatelor de mai înainte şi devenind, după făgăduinţă[19], moştenitori ai lui Dumnezeu [şi] împreună-moştenitori cu Hristos[20].

7. Dar cărturarii şi fariseii, elini şi iudei, nu au dat crezare puterii şi harului dumnezeiescului Botez, [putere şi har] crezute de noi, şi au zis: *Cine poate să ierte păcatele?*[21]. Noi însă,

---

[16] *Cf.* Evr. 9, 12.
[17] Mt. 9, 2.
[18] *Cf.* Rom. 8, 15.
[19] *Cf.* Gal. 3, 29.
[20] *Cf.* Rom. 8, 17.
[21] Mc. 2, 7; *cf.* Mt. 9, 2-3.

care mai înainte eram paralizaţi şi cu sufletul, şi cu trupul, de plăceri şi patimi, rămânând neputincioşi de a ne mişca spre bine, auzim fiecare dintre noi, ca şi paraliticul acela: *Scoală-te, ia-ţi patul şi mergi la casa ta*[22]. Pentru că, întăriţi de harul şi puterea dumnezeiescului Botez din noi, ne facem viguroşi şi sprinteni pentru virtute, şi înrobind puterile sufletului şi ale trupului şi materiile supuse acestora în faptele [noastre], de care eram stăpâniţi mai înainte, ne îndreptăm spre locul plăcut şi lui Dumnezeu şi nouă, şi ne mutăm, pe cât e cu putinţă, în ceea ce este cu adevărat casa noastră, în lăcaşurile cele veşnice şi cereşti. Astfel, noi înşine deosebind cele ale noastre, în chip plăcut lui Dumnezeu, suntem admiraţi de cei care văd [această schimbare] şi care slăvesc pe Dumnezeu, Cel care dă o astfel de putere şi autoritate celor care cred în El[23], pentru că, trăind încă pe pământ, au petrecere în ceruri. Iar harul şi puterea Botezului rămân [în noi] datorită iubirii de oameni a Dăruitorului, însă dacă noi păcătuim după Botez, sănătatea şi curăţia sufletului nu mai rămân [în noi].

8. De aceea, noi, cei care am păcătuit, avem nevoie iarăşi, pentru păcatele săvârşite mai înainte, de întristare, de mâhnire şi de cădere [în genunchi] prin pocăinţă, ca să auzim fiecare iarăşi, în chip tainic, ca şi paraliticul acela: *Îndrăzneşte, copile*, şi luând milostivirea, să prefacem întristarea în bucurie. Căci aceasta este întristarea: mierea cea duhovnicească, pe care noi o sugem din piatra cea tare, după cum s-a zis în chip figurat: *au supt miere din piatră*[24]. Iar *piatra este Hristos*[25], după cum zice Pavel. Dar să nu vă minunaţi dacă am numit miere întristarea. Căci aceasta este cea despre care iarăşi Pavel spune că *întristarea cea după Dumnezeu lucrează pocăinţa cea fără părere de rău, spre mântuire*[26]. Căci după cum mierea adusă celui care e rănit

[22] Mt. 9, 6.
[23] *Cf.* Mt. 9, 8.
[24] *Cf.* Deut. 32, 13.
[25] I Cor. 10, 4.
[26] II Cor. 7, 10.

la limbă i se pare usturătoare, dar dacă va lua tămăduirea rănilor, va simți și dulceața mierii, la fel și frica de Dumnezeu, născându-se din propovăduirea evanghelică în sufletele care înțeleg, provoacă întristarea, fiind încă împresurate [aceste suflete] de rănile păcatelor. Dar când [rănile păcatelor] sunt lepădate prin pocăință, sufletele primesc în schimb bucuria cea evanghelică, după cuvântul spus de Mântuitorul: *Și întristarea voastră se va preface în bucurie*[27]. Care întristare? Aceea cu care s-au întristat ucenicii Domnului, când au fost lipsiți de Domnul și Învățătorul. Aceea cu care s-a întristat Petru din pricina lepădării. Aceea cu care se întristează tot cel drept-credincios care se pocăiește pentru păcatele sale și pentru lipsurile în ceea ce privește virtutea, lipsuri venite din nepăsare, în care și noi cădem, dar [pentru care însă] să ne acuzăm [doar] pe noi înșine și pe nimeni altcineva dintre toți. Căci nici lui Adam, după ce a lepădat porunca, nu i-a folosit mutarea vinei către Eva, după cum nici acesteia nu i-a folosit mutarea vinei către șarpele cel începător al răutății[28]. Căci fiind de la Dumnezeu cu voință liberă și primind înlăuntrul nostru vrednicia de a exercita de la noi înșine puterea împotriva patimilor – [adică] partea stăpânitoare a sufletului –, nu avem deloc [pe cineva] care să ne stăpânească și să ne forțeze.

9. Așadar, aceasta este întristarea cea *după Dumnezeu* și mântuitoare: a ne acuza pe noi înșine și pe nimeni altcineva pentru cele pe care noi înșine le facem în chip rău, a ne întrista pentru noi înșine și a-L îndupleca pe Dumnezeu prin mărturisirea păcatelor noastre și prin străpungerea cea întristătoare pentru ele. Acestei osândiri de sine și străpungeri i-a pus început Lameh acela de demult, atunci când și-a mărturisit cu îndrăzneală păcatul și s-a judecat pe sine și s-a osândit mai mult decât Cain – *Cain a fost pedepsit de șapte ori*, zice el, *iar Lameh de șaptezeci de ori câte șapte*[29], și astfel, plângându-se pe

[27] In 16, 20.
[28] *Cf.* Fc. 3, 12-13.
[29] Fc. 4, 24.

sine ca vinovat, a scăpat de osânda lui Dumnezeu prin străpungerea cea plină de durere, după cum avea să spună mai târziu şi profetul: *Spune tu cel dintâi păcatele tale, ca să fii îndreptăţit*[30], iar apostolul după aceea spune: *Căci de ne-am fi judecat noi înşine, nu am mai fi judecaţi*[31].

10. Aşadar, e scris că Lameh a fost primul care a scăpat de judecata cea de sus prin pocăinţă şi prin întristarea pentru păcate. Iar după el au fost ninivitenii – cetăţi întregi şi mulţime care nu se poate număra. Aceştia nu numai că păcătuiseră, ci şi primiseră de la Dumnezeu sentinţa osândirii lor, dar au avut îndrăzneala să [creadă] că pot răsturna [sentinţa] prin pocăinţă şi prin străpungerea cea dureroasă care se afla într-însa. Căci l-au ascultat pe Iona şi l-au crezut atunci când a anunţat cu glas mare sentinţa dumnezeiască: *încă trei zile şi Ninive va fi nimicită*[32]. Auzind însă şi crezând, nu s-au aruncat în adâncul cel rău al deznădejdii şi nici nu şi-au pus în inimile lor bolovanul nepăsării, ci şi-au spus lor înşişi şi unii altora: *Cine ştie, poate Domnul Se va întoarce şi Se va milostivi şi nu vom pieri!*[33]. Şi s-a întors fiecare din calea sa rea şi de la nedreptatea mâinilor lor, şi au vestit post şi s-au încins cu saci, de la mic până la cel mare al lor, încât şi regele, stând dimpreună cu ei, în sac şi cenuşă, se pocăia, iar pruncii nu mai sugeau – căci mamele, pe cât se pare, din pricina întristării, au uitat chiar şi de copiii lor sugari, după cum zice şi psalmistul: *Am uitat să-mi mănânc pâinea mea, de glasul suspinului meu*[34] –, iar vitele nu au fost duse la păşune. Şi aceasta s-a întâmplat, după cum se pare, pentru că văcarii şi păstorii le-au lăsat închise în staule şi grajduri, fiind constrânşi [la aceasta] de străpungerea cea puternică. Şi astfel, unind petrecerea împreună cea mântuitoare cu tânguirea mântuitoare cea după Dumnezeu, au transformat sentinţa

[30] Is. 43, 26 (LXX).
[31] I Cor. 11, 31.
[32] Iona 3, 4 (LXX). În *Vulgata* se menţionează patruzeci de zile.
[33] Iona 3, 9 (LXX).
[34] Ps. 101, 5-6.

lui Dumnezeu cea împotriva lor, au oprit mânia cea de sus şi au întors-o în dumnezeiască bunăvoinţă.

11. Aşadar, pentru că aproape toată viaţa ne este în păcate, fraţilor, e nevoie ca noi toţi să alegem această întristare mântuitoare şi viaţa cea întru pocăinţă. Căci dacă nu vom facem aceasta, precum spune Domnul, ninivitenii ne vor judeca pe noi la înviere, pentru că ei s-au pocăit la propovăduirea lui Iona[35], iar noi nu ne pocăim la propovăduirea Domnului, Domn care este Dumnezeul lui Iona. Iar Iona nu le-a propovăduit pocăinţa, ci, după cum am spus, [le-a vestit] sentinţa de osândire, luarea vieţii, nimicirea, moartea şi desăvârşita distrugere. Domnul însă a venit ca să avem viaţă, şi din belşug să avem[36] – şi înfiere dumnezeiască, şi Împărăţie cerească. Iona, vestind distrugerea, nu a sugerat pocăinţa şi nici nu a binevestit Împărăţia cerurilor. Hristos însă, propovăduind pocăinţa şi făgăduind Împărăţia, a anunţat de mai înainte şi nimicirea cea de obşte şi nestrămutată. Căci zice că, precum erau cei din vremea lui Noe, care se bucurau de cele trupeşti, fără lipsă şi în chip neruşinat, dar a venit fără veste potopul şi i-a luat pe toţi, la fel va fi şi la sfârşitul veacului acestuia[37]. Căci trece chipul lumii acesteia[38].

12. Iona i-a ameninţat atunci pe niniviteni doar cu nimicirea celor de aici, care se văd, însă nu şi cu înfricoşător scaun de judecată şi cu judecata nepărtinitoare de după nimicire; [nu i-a ameninţat] nici cu foc nestins, nici cu vierme neadormit, nici cu întunericul cel mai din afară, nici cu scrâşnire vrednică de milă a dinţilor şi nici cu tânguire nemângâiată. Domnul însă a ameninţat şi cu acestea, dar le-a descoperit celor care petrec aici în chip nesimţit că sunt păstrate pentru sfârşitul lumii şi nu se vor întâmpla după trei zile, aşa cum a vestit Iona, ci după

[35] *Cf.* Mt. 12, 41.
[36] *Cf.* In 10, 10.
[37] *Cf.* Mt. 24, 38-39; Lc. 17, 27.
[38] *Cf.* I Cor. 7, 31.

multă vreme; şi aceasta este din marea milostivire a Stăpânului. Aşadar, marea milostivire a lui Dumnezeu te duce la pocăinţă, însă vezi ca nu cumva, pentru împietrirea ta şi pentru inima ta cea nesimţită, nestrăpunsă şi nepocăită, să îţi agoniseşti mânie în ziua dreptei judecăţi şi a descoperirii lui Dumnezeu. Căci Domnul va da fiecăruia după faptele lui: celor care cer iertarea păcatelor întru răbdare, prin faptele pocăinţei, cu inimă înfrântă, [le va da] alinare, bucurie, viaţă veşnică şi Împărăţie negrăită, iar celor care zac în chip nesimţit şi nu se pocăiesc pentru păcate, le va fi necaz şi strâmtorare[39] şi pedeapsă de nesuferit şi fără sfârşit.

13. Iar după niniviteni, David s-a arătat drept stâlp al întristării celei *după Dumnezeu*, stâlp viu şi grăitor al celor despre străpungerea cea mântuitoare şi dureroasă, cea *după Dumnezeu*. Căci acesta a pus în scris păcatul pe care l-a făcut, precum şi câtă tânguire şi pocăinţă a arătat către Dumnezeu şi ce fel de milostivire a dobândit de la Dumnezeu. Căci spune: *Zis-am: Voi mărturisi împotriva mea fărădelegea mea Domnului, iar Tu ai iertat nelegiuirea inimii mele*[40], numind nelegiuire rădăcina răutăţii, [adică] patima care sălăşluieşte în suflet, iar fărădelege, păcatul săvârşit cu fapta. Pe acesta trâmbiţându-l tuturor şi străpungându-se şi întristându-se pentru el, nu a aflat doar iertarea [acestuia], ci a luat şi vindecarea cea dinlăuntru.

14. În ce fel era în continuu îndurerat/tânguindu-se, să-l auzim iarăşi pe acesta zicând: *Şi am fost lovit ziua întreagă, şi mustrat în [fiecare] dimineaţă*[41], şi toată ziua *[eram] ca unul care jeleşte şi se mâhneşte, aşa mă smeream*[42]. *Şi voi spăla în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele îmi voi scălda aşternutul*[43], şi *m-am făcut ca bufniţa dintre ziduri*, singur pe acoperiş[44], şi *am mâncat*

[39] *Cf.* Rom. 2, 4-9.
[40] Ps. 31, 5 (LXX).
[41] Ps. 72, 14 (LXX).
[42] Ps. 34, 14 (LXX).
[43] Ps. 6, 7 (LXX).
[44] Ps. 101, 7-8 (LXX).

cenuşă ca pâine şi înghiţitura mea cu lacrimi o amestecam[45]. Şi *genunchii mi-au slăbit de post, şi trupul mi s-a schimbat din [lipsă de] untdelemn*[46], şi *înjosit am fost, dar m-a mântuit Domnul*[47]. Şi ce strigăte nu înalţă el către Domnul? *Doamne, să nu mă mustri în mânia Ta, nici cu urgia Ta să nu mă pedepseşti*[48], şi *miluieşte-mă Doamne*[49], şi *fărădelegea mea eu o cunosc şi păcatul meu înaintea mea este pururea*[50], şi *Doamne, ascultă rugăciunea mea, şi să nu intri la judecată cu robul Tău*[51].

15. Haideţi, aşadar, şi noi, fraţilor, să ne închinăm, şi să cădem, şi să plângem, după cum iarăşi acelaşi David zice îndemnându-ne, înaintea Domnului, Care ne-a făcut pe noi[52] şi Care ne cheamă la pocăinţă, şi la întristarea aceea mântuitoare, şi la plângere, şi la străpungere. Pentru că cel care nu le are pe acestea şi nici nu ascultă de Cel care cheamă nu este numărat dimpreună cu sfinţii cei chemaţi de Dumnezeu şi nici nu va dobândi fericirea cea vestită în Evanghelie şi dumnezeiasca mângâiere cea încunoştinţată. Căci zice: *Fericiţi sunt cei care plâng, că aceia se vor mângâia*[53].

16. Dar poate va zice cineva că este afară de păcat şi nu are nevoie de tânguire. Dar chiar dacă aşa ceva [să fii fără păcat] este greu şi foarte rar şi aproape cu neputinţă – căci ar fi de dorit ca omul [măcar] să-şi ţină în frâu patimile –, totuşi[54] [chiar de ar fi aşa ceva] cuvântul [nostru] a arătat la început şi o altă cauză a acestei tânguiri mântuitoare: ucenicii s-au întristat când au fost lipsiţi de Cel cu adevărat Bun şi Mântuitor, de

---

[45] Ps. 101, 10 (LXX).
[46] Ps. 108, 24 (LXX).
[47] Ps. 114, 6 (LXX).
[48] Ps. 6, 2 (LXX); Ps. 37, 2 (LXX).
[49] Ps. 50, 3 (LXX).
[50] Ps. 50, 5 (LXX).
[51] Ps. 142, 1-2 (LXX).
[52] *Cf.* Ps. 94, 6 (LXX).
[53] Mt. 5, 4.
[54] Dacă aşa ceva ar fi cu putinţă, să fie cineva fără păcat şi să nu aibă nevoie de tânguire, totuşi este nevoie de ea şi pentru alte motive.

învățătorul Hristos, de Care suntem şi noi lipsiţi acum. Şi [nu suntem lipsiţi] numai de Acesta, ci şi de desfătarea raiului. Căci am căzut din aceasta şi am schimbat locul cel nepătimitor cu locul acesta împătimit şi plin de suferinţă. Am fost lipsiţi de convorbirea faţă către faţă cu Dumnezeu, de împreuna vieţuire cu îngerii Lui şi de viaţa cea veşnică. Cine, cunoscând lipsirea de acestea, nu se va tângui? Iar cel care nu cunoaşte aceasta nu este din partea celor credincioşi. Aşadar şi noi, prin de Dumnezeu insuflata învăţătură, cunoscând o astfel de lipsire, să ne tânguim pe noi înşine, fraţilor, şi să ne spălăm de întinăciunile păcatului prin tânguirea cea după Dumnezeu, ca să aflăm milă, să ne întoarcem în rai şi să avem parte de viaţa veşnică şi de mângâiere.

17. Pe care să o dobândim noi toţi, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine toată slava, puterea, cinstea şi închinarea, dimpreună cu Cel fără de început al Lui Părinte şi cu Preasfântul şi Bunul şi de viaţă Făcătorul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Omilia a XXX-a

Având ca subiect pe cei doi orbi care, după Evanghelistul Matei, şi-au redobândit vederea în casă[1]; întru care [se pomeneşte] şi despre faptul că nu există credinţă cu adevărat în afara faptelor de pocăinţă

1. Domnul nostru Iisus Hristos, petrecând cu cei de pe pământ cu trupul pe care l-a luat de la noi pentru noi, a vindecat mulţi orbi, atât după suflet, cât şi după trup. Ba mai mult, dacă cineva va avea în vedere şi redobândirea vederii celei după cuget, care este mutarea de la necredinţă la credinţă, şi de la necunoaştere la cunoaşterea lui Dumnezeu, nu va putea cuprinde cu numărul pe orbii care şi-au redobândit vederea prin înomenirea Domnului. Căci ei sunt număraţi numai de El, Cel care are numărate şi firele noastre de păr[2]. Iar dacă vom avea în vedere redobândirea vederii ochilor celor trupeşti, vom afla şi în acest caz mulţi care [au primit] vindecarea, unii numai prin cuvânt, iar alţii numai prin atingere. Şi sunt şi unii care [s-au vindecat] doar căzându-I la picioare sau apropiindu-Se de El, iar alţii au luat vindecarea prin ungerea cu scuipat sau cu tină de către Hristos. Căci, *venind lângă Marea Galileii*[3], după cum zice Matei, *mulţimi multe au venit la El, având cu ei şchiopi,*

[1] Mt. 9, 27-35.
[2] *Cf.* Mt. 10, 30.
[3] Mt. 15, 29.

orbi, muți, ciungi și mulți alții. Și pe toți pe care s-au aruncat la picioarele Lui i-a vindecat, încât se minunau mulțimile și Îl slăveau, văzând pe muți vorbind, pe șchiopi umblând, pe ciungi sănătoși și pe orbi văzând[4].

2. Dar și când a intrat în chip minunat în Ierusalim, așezat pe mânzul asinei, după profeție[5], și a fost proslăvit de copii ca Dumnezeu, i-a vindecat pe toți orbii și șchiopii care veniseră acolo[6], după cum spune Matei și despre aceasta. Iar când a venit în Betsaida, după cum zice Marcu, *i-au adus un orb, și L-au rugat să se atingă de el*[7]. Și Domnul, scoțându-l afară din sat și scuipând pe ochii lui și punându-și mâinile peste el, l-a făcut să vadă în chip nedesluşit. Apoi, punându-și iarăși mâinile peste el, i-a dăruit vederea în chip limpede. Și [tot așa], *când S-a apropiat de Ierihon*[8], după cum spune Luca, l-a vindecat numai cu cuvântul pe orbul care ședea lângă drum și cerșea, zicând către cel care cerea vindecare: *Vezi!*. Și când a ieșit din Ierihon, după cum spune din nou Marcu, l-a luminat iarăși pe un alt orb, pe Bartimeu al lui Timeu, zicând către cel care cerea redobândirea vederii: *Fie ție după credința ta!*[9]. Iar în Ierusalim, văzându-l pe orbul cel din naștere, după cum ne spune Ioan, fără să I se ceară, mișcându-Se de la Sine, din preamulta bunătate, a scuipat pe pământ și, făcând tină, a uns ochii orbului, zicând către el: *Mergi și te spală în scăldătoarea Siloamului. Deci s-a dus și s-a spălat și a venit văzând*[10].

3. Dar, așa cum îl vom auzi astăzi pe Matei binevestindu-ne[11], și după ce a înviat-o pe copila care murise, [pe fiica] lui Iair, mai marele sinagogii[12], *după ce a plecat Iisus de acolo,*

---

[4] Mt. 15, 30, 31.
[5] *Cf.* Zah. 9, 9; In 12, 15.
[6] *Cf.* Mt. 21, 7-14.
[7] Mc. 8, 22.
[8] Lc. 18, 35.
[9] *Cf.* Mc. 10, 46-52.
[10] *Cf.* In 9, 1-7.
[11] *Cf.* Mt. 9, 27-35.
[12] *Cf.* Mt. 9, 18-26; Mc. 5, 22-43; Lc. 8, 41-56.

doi orbi se ţineau după El, strigând şi grăind: Miluieşte-ne pe noi, Fiule al lui David[13]. Şi El, intrând împreună cu ei în casă, atingându-Se de ochii lor şi zicând către dânşii: *După credinţa voastră, fie vouă*[14], i-a vindecat. Aşadar, în afară de cei care nu pot fi cuprinşi într-un număr, şase sunt cei enumeraţi. Şi socotesc că nimeni din orbii care erau atunci în Iudeea sau în împrejurimi nu a rămas fără lumină. De aceea şi Isaia, ca şi cum ar vorbi din partea persoanei lui Hristos, zice că a fost trimis de Tatăl şi de Duhul Lui *ca să vestească celor robiţi slobozire şi orbilor vederea din nou*[15]. Dar cum de nu a spus profetul că a fost trimis *să dea* orbilor vederea din nou – ceea ce s-a şi întâmplat –, ci a zis că a fost trimis *să vestească orbilor vederea din nou*? Pentru că Domnul nu a venit pe pământ cu scopul principal ca să deschidă ochii trupeşti, ci pe cei ai sufletului, ochi care dobândesc vederea din nou prin vestirea evanghelică. Aşadar, pe drept cuvânt profeţia spune că Domnul *vesteşte* celor orbi redobândirea vederii.

4. Pe de altă parte, după cum ne îndeamnă pe noi Domnul Însuşi să le căutăm [întâi] pe cele duhovniceşti – *Lucraţi nu [pentru] mâncarea cea pieritoare, ci [pentru] mâncarea care rămâne spre viaţa veşnică*[16] –, [dar] făgăduieşte să ne adauge [apoi] şi cele trupeşti, dacă căutăm cele folositoare sufletului – *Căutaţi împărăţia cerurilor, şi toate acestea vi se vor adăuga*[17] –, la fel face şi în privinţa ochilor. Căci plecând cerurile şi coborând pe pământ[18] din iubire de oameni – astfel încât prin vestirea evanghelică să deschidă ochii sufletelor noastre şi să ne dăruiască vederea cea din nou a minţii –, a adăugat la aceasta şi vindecarea ochilor nevăzători în chip sensibil. De aceea şi este multă asemănare între cele două vederi din nou, cea trupească şi cea

[13] Mt. 9, 27.
[14] Mt. 9, 29.
[15] Is. 61, 1.
[16] In 6, 27.
[17] Lc. 12, 31.
[18] II Rg. 22, 10.

sufletească. Căci după cum între orbii cei după trup sunt unii care au dobândit deodată vederea din nou[19] – precum acela care, auzind: *Vezi!*, a fost vindecat pe dată[20] –, iar alţii puţin câte puţin – precum acela care a zis înainte să primească vindecarea în chip desăvârşit: *Văd oamenii ca pe nişte copaci umblând*[21] –, la fel e şi cu cei care primesc prin credinţă vindecarea ochilor noetici: unii o află deodată, precum cel care pe dată din vameş s-a arătat evanghelist[22], iar alţii puţin câte puţin, precum Nicodim, ucenicul care încă era pe atunci [ucenic doar] noaptea[23].

5. Şi precum, între orbii cei după trup, unii au dobândit vindecarea doar prin cuvânt, precum Bartimeu[24], iar alţii şi prin lucrare, căci orbului care era lângă Betsaida i-a pus pe ochi propriul Său scuipat[25]; acest orb, pe cât se pare, avea pleoape, dar le avea goale, supte de umoarea ochilor, umoare pe care a primit-o atunci prin scuipatul dumnezeiesc; iar orbul cel din naştere nu avea nici măcar pleoape, şi de aceea a fost nevoie de plăsmuirea [lor] din pământ; şi a primit [pleoapele] din dumnezeieştile degete, prin tina frământată[26]; aşadar, precum între orbii cei după trup, aşa după cum am zis, unii au primit vindecarea doar prin cuvânt, iar alţii şi prin lucrare, la fel e şi cu cei care iau vindecarea ochilor celor după suflet – vindecare care este, după cum am spus, mutarea de la necredinţă la credinţă –: unii au nevoie de minuni ca să creadă, precum cei trimişi de Ioan să întrebe: *Tu eşti Cel care vine, sau să aşteptăm pe altul?*[27], iar alţii au luat vindecarea doar prin cuvânt, crezând

---

[19] *Cf.* 10, 46-52; Lc. 18, 35-43.
[20] *Cf.* Lc. 18, 42.
[21] Mc. 8, 24.
[22] Mt. 9, 9.
[23] *Cf.* In 3, 2; In 19, 39.
[24] *Cf.* Mc. 10, 46-52.
[25] *Cf.* Mc. 8, 23.
[26] *Cf.* In 9, 6.
[27] Mt. 11, 3.

numai din auzire, precum sutaşul, despre care şi Domnul a mărturisit că i-a întrecut în credinţă pe cei din Israel[28].

6. Astfel sunt şi cei care, după cele binevestite azi de Matei, au luat de la Hristos vederea cea trupească. Fiindcă se arată credincioşi şi înainte de vindecare, [căci] orbi fiind, au crezut desăvârşit din auzire. *Plecând Iisus de acolo, doi orbi se ţineau de El, strigând şi grăind: Miluieşte-ne pe noi, Fiule al lui David*[29]. Cum ar fi putut să se ţină de El şi cum, ţinându-se de El, ar fi cerut cu strigare o atât de mare milă redobândirea vederii ochilor celor orbi dacă nu ar fi crezut? Dar credinţa orbilor se arată şi din cele ce urmează. *Plecând Iisus de acolo.* De unde *de acolo*, şi din ce cauză a pus evanghelistul acest [cuvânt] aici, şi nu doar aici, ci şi puţin mai sus? Căci zice: *Ieşind Iisus de acolo, a văzut un om şezând la vamă, cu numele Matei*[30], fiind vorba de acelaşi evanghelist, [adică de Matei], pe care Iisus l-a schimbat atunci doar cu cuvântul. Mie mi se pare că evanghelistul a vorbit astfel ca să dea motiv celor care ascultă cu înţelegere să primească cele istorisite în chip anagogic. Căci cineva care ar cerceta cu atenţie ar vedea că istorisirea aceasta lasă să se înţeleagă în chip sinoptic şi vesteşte în chip înţelept şi minunat întreaga iconomie stăpânească cea după trup.

7. Căci Domnul Îşi avea sălaşul în Capernaum. Pentru că [se] zice: *Venind, a locuit în Capernaum, lângă mare*[31]. Dar sălaşul Său cel de atunci simboliza cu siguranţă cerul, ca cel care purta în el pe Cel care sălăşluieşte în ceruri. De aceea şi Domnul, în altă parte, spune: *Şi tu, Capernaume, care ai fost înălţat până la cer*[32]. Aşadar, precum [a ieşit] din casa aceea, la fel, Domnul, ieşind din cer prin luarea trupului, *pleacă de acolo*; şi dacă vei înţelege ieşirea din cer, [Îl] vei afla alegându-i pe apostoli şi vindecându-ne de *curgerea* firii noastre către necurăţie; iar

[28] *Cf.* Mt. 8, 5-10; *Cf.* Lc. 7, 2-9.
[29] Mt. 9, 27.
[30] Mt. 9, 9.
[31] Mt. 4, 13.
[32] Lc. 10, 15.

dacă vei înțelege că pleacă din casa cea din Capernaum, Îl vei afla arătând prin fapte cele spuse mai înainte. Căci atunci, plecând [de acolo], l-a schimbat pe Matei din vameș în apostol și a vindecat pe cea cu *curgere* de sânge[33]. Dar, ajungând la copila lui Iair care era moartă și arătându-Se pe Sine a fi biruitor al morții prin învierea acesteia [a fetei][34], S-a întors iarăși acolo de unde a plecat.

8. Întorcându-Se, așadar, și plecând iarăși de acolo, deschide ochii orbilor care se țineau după El, în așa fel cum, coborând până la moarte și nimicind puterea morții prin învierea Lui și venind din nou și plecând de acolo, a deschis, după cum este scris, mintea ucenicilor ca să înțeleagă Scripturile[35]. Iar aceia, ieșind, L-au propovăduit în tot pământul, după cum și despre orbii care acum și-au recăpătat vederea spune evanghelistul că, *ieșind, L-au vestit în tot ținutul acela*[36]. Vedeți că în istorisirea aceasta stă scrisă [simbolic] limpede aproape întreaga iconomie dumnezeiesc-omenească? De aceea și zice de două ori *plecând de acolo*[37], ca să înțelegem *plecarea* și *revenirea* Lui. Și imitând această ieșire și revenire a Lui, preotul, ieșind din dumnezeiescul altar și coborând până la cei din urmă [din biserică], se întoarce și se așază din nou acolo de unde a ieșit.

9. Plecând, așadar, Domnul – pe când revenea [spre casa Sa] –, se țineau de El doi orbi, care închipuie cele două popoare: cel al [celor] dintre iudei și cel al celor [dintre] neamuri. Și strigând, ziceau: *Miluiește-ne pe noi, Fiule al lui David*[38], arătând că El este Cel profetizat și așteptat. Iar Domnul, plinind și chipul propriei iconomii și exersând credința orbilor, sau

---

[33] *Cf.* Mt. 9, 20. Analogie între cele două *ieșiri:* iese din ceruri și îi alege pe apostoli. Iese din Capernaum și îl alege pe Matei. Iese din ceruri și vindecă curgerea firii noastre, iese din Capernaum și vindecă femeia cu scurgere de sânge.

[34] *Cf.* Mt. 9, 18-26.

[35] *Cf.* Lc. 24, 45.

[36] Mt. 9, 31.

[37] Mt. 9, 9; 9, 27.

[38] Mt. 9, 27

arătând-o, trece pe lângă ei şi tace până intră în casa din care a ieşit la început. Apoi le zice: *Credeţi că pot să fac aceasta? Iar ei I-au zis: Da, Doamne!*[39]. Nu i-a întrebat fiindcă nu ştia [credinţa lor], ci ca să facă arătată credinţa orbilor celor care nu o ştiau. De aceea, şi atunci când S-a atins de ochii lor, a adăugat: *Fie vouă după credinţa voastră*[40]. *Şi li s-au deschis ochii*[41], mărturisind [ochii cei deschişi] atât faptul că aceia credeau, cât şi că El este astfel, aşa cum au crezut aceia că este, Dumnezeu şi om în acelaşi timp. Căci ca om era şi Fiu al lui David şi S-a atins cu mâinile Sale de ochii lor şi a vorbit cu ei în mod sensibil. Iar ca Dumnezeu şi Făcător al luminii a dat lumină ochilor lor întunecaţi.

10. Dar pentru că încă nu era vremea să Se facă arătat tuturor – căci aceasta era păstrată după pătimirea Sa şi după Învierea Sa cea din morţi –, *le-a poruncit cu asprime: Vedeţi, nimeni să nu ştie*[42], dându-le poruncă cu multă strictеţe să tacă despre cele întâmplate. Însă *ei, ieşind, L-au vestit în tot ţinutul acela*[43]. Pe cât se pare, dacă nu le-ar fi poruncit să tacă, ar fi devenit vestitori în lumea întreagă ai puterii Lui. Dar, pentru că li s-a poruncit [să tacă], s-au abţinut să meargă departe, deşi în locurile învecinate nu au răbdat să nu vestească.

Astfel, orbilor care se ţineau după Hristos nu le-a fost vindecat doar trupul, ci le-a fost luminat desăvârşit şi sufletul.

11. Aşadar, să urmăm şi noi, fraţilor, luminii care luminează şi sufletul, şi trupul! Să mergem către strălucirea Lui şi să umblăm cuviincios, ca în ziua Domnului[44]. Să-L slăvim prin faptele cele bune şi să-i facem pe cei care ne privesc să-L slăvească[45]. Să fugim de întunericul cel potrivnic, care este

---

[39] Mt. 9, 28.
[40] Mt. 9, 29.
[41] Mt. 9, 30.
[42] Mt. 9, 30.
[43] Mt. 9, 31.
[44] *Cf.* Rom. 13, 13.
[45] *Cf.* Mt. 5, 16.

păcatul şi diavolul, întâistătătorul păcatului. Lumina aceea, care este Soarele dreptăţii depline, al înţelepciunii, al păcii, al milei, al îndelungii răbdări, al dragostei şi, pe scurt, al întregii virtuţi şi îi face părtaşi pe cei care I se dedică. Iar întunericul cel potrivnic, fiind întunericul răutăţii, îi arată pe cei care i se alătură că sunt curvari, adulteri, că ţin minte răul, nemilostivi, fără rânduială, răpitori, şi, pe scurt, plini de toată răutatea. Căci din ce îi vom deosebi, spune-mi, pe cel credincios de cel necredincios, pe cel luminat de cel care nu e luminat sau, pe scurt, pe cel botezat după Hristos şi supus lui Hristos de cel nebotezat şi supus diavolului? Nu din cuvinte? Nu din fapte? Nu din modurile [de vieţuire]?

12. Dar dacă cineva care zice că este botezat după Hristos se aseamănă în acestea [cuvinte, fapte, moduri] cu cei care nu sunt luminaţi, nu aparţine oare în mod evident cetei acelora despre care spune apostolul: *Ei mărturisesc că Îl cunosc [pe Dumnezeu], dar cu faptele lor tăgăduiesc, urâcioşi fiind şi nesupuşi şi la orice lucru bun, netrebnici*[46]? Spune-mi, unde să-i aşezăm pe unii ca aceştia care, în acelaşi timp, Îl mărturisesc şi Îl tăgăduiesc pe Dumnezeu? Dimpreună cu cei credincioşi? Dar tăgăduiesc prin fapte! Dimpreună cu cei necredincioşi? Dar mărturisesc cu limba! Cu adevărat sunt ceva cu două feţe şi un monstru greu de înţeles. Totuşi, profetul psalmist a ajuns să dezlege aporia, zicând: *Va răsplăti Domnul fiecăruia după faptele lui*[47]. Şi Domnul Însuşi a arătat că cel care aude şi nu face cuvintele Lui este nebun[48]. Iar Pavel, cel chemat din cer apostol, spune: *Va răsplăti Domnul: viaţă veşnică celor care, prin stăruinţă în faptă bună, caută slavă, cinste şi nestricăciune; mânie, furie, necaz şi strâmtorare peste tot sufletul omului care săvârşeşte răul*[49]. Şi iarăşi: *Nu cei care aud legea sunt drepţi la Dumnezeu, ci cei care împlinesc*

[46] Tit 1, 16.
[47] Ps. 61, 13 (LXX).
[48] *Cf.* Mt. 7, 26.
[49] Rom. 2, 6-9.

legea vor fi îndreptaţi[50], şi *Tu, care te lauzi cu legea, Îl necinsteşti pe Dumnezeu prin călcarea legii*[51].

13. Deci, fraţilor, după cum însuşi Pavel a grăit către iudei că *tăierea împrejur foloseşte dacă păzeşti legea; dacă însă eşti călcător de lege, tăierea ta împrejur s-a făcut netăiere împrejur*[52], la fel nu e nelalocul lui să vi se spună că credinţa foloseşte dacă cineva petrece conform conştiinţei şi se curăţeşte prin mărturisire şi pocăinţă şi pune în faptă făgăduinţele făcute lui Dumnezeu la Botez. Dacă însă nu ascultă de conştiinţă şi rupe făgăduinţele, credinţa acestuia devine necredinţă. Căci cum am crezut că vom fi mântuiţi dacă ne botezăm? Fără îndoială pentru că l-am auzit pe Domnul zicând: *Cel care va crede şi se va boteza se va mântui, iar cel care nu crede se va osândi*[53]. Aşadar, dacă Acela, Adevărul în sine, vorbeşte despre amândouă acestea, *a crede* şi *a se boteza*, atunci este cu neputinţă să fie mântuit cel care nu vrea să fie botezat, chiar dacă zice că într-adevăr crede, [după cum e cu neputinţă să fie mântuit] şi cel care nu crede, deşi a fost botezat. Dar tot cel botezat va zice şi că crede? Să audă însă de la apostol: *arată-mi credinţa din faptele tale*[54]. Căci Domnul de aceea a pus împreună credinţa cu dumnezeiescul Botez, ca prin credinţă să unească de dumnezeiescul Botez păzirea poruncilor Lui. Pentru că a zis mai întâi ucenicilor: *Mergeţi în toată lumea şi propovăduiţi Evanghelia la toată făptura*[55], [şi] apoi a adăugat: *Cel care va crede şi se va boteza se va mântui*[56].

14. Ce spune, dar, în [această] Evanghelie propovăduită de cei trimişi, şi ce [trebuie] să creadă în mod necesar că trebuie să facă aceia care [o] ascultă? Fără îndoială faptul că acela care are poruncile lui Hristos şi le face şi le păzeşte pe ele, acela

---

[50] Rom. 2, 13.
[51] Rom. 2, 23.
[52] Rom. 2, 25.
[53] Mc. 16, 16.
[54] Iac. 2, 18.
[55] Mc. 16, 15.
[56] Mc. 16, 16.

este cel care Îl iubeşte pe El[57], precum şi că mântuirea se dobândeşte prin răbdare[58], şi printr-o viaţă strâmtorată şi cu necazuri[59]. Şi că *dacă nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi a fariseilor, nu veţi intra în Împărăţia cerurilor*[60]. Acestea sunt cele pe care le-a poruncit acestora să le propovăduiască prin Evanghelie.

15. Aşadar, cel care se străduieşte să păzească dumnezeieştile porunci este cel care crede [cu adevărat]. Iar cel care nu se străduieşte să le facă şi să le păzească, şi nici nu socoteşte vreo pagubă că nu le păzeşte, şi nici nu se întoarce prin pocăinţă la păzirea dumnezeieştilor porunci, nici că va sta dimpreună cu cei botezaţi, chiar dacă zice că e botezat. *Căci îl va tăia pe el şi partea lui o va pune împreună cu cei necredincioşi*[61]. Dar aceasta ne este pusă înainte încă [doar] ca o ameninţare, fiindcă Stăpânul, în chip de oameni iubitor, aşteaptă pocăinţa noastră. Pe iudei însă, ca să ne fie nouă o lecţie, i-a tăiat de aici şi i-a înstrăinat de înrudirea cu Sine şi cu Avraam, zicându-le: *Voi sunteţi din tatăl vostru, diavolul, şi vreţi să faceţi poftele lui*[62]. Şi iarăşi: *Dacă aţi fi fiii lui Avraam, aţi face faptele lui Avraam*[63]. Dar cine nu ştie că aceştia erau din neamul lui Avraam? Dacă, aşadar, înstrăinarea cea din fapte şi din felurile de vieţuire nimiceşte naşterea cea după trup şi îi aruncă afară din înfiere pe fiii cei după sânge, cum oare neasemănarea cu El, cea prin faptele şi modurile noastre de vieţuire, nu ne va înstrăina şi de dumnezeiasca înfiere şi nu ne va rândui cu cel potrivnic, pe noi, care nici după trup nu ne ridicăm la Hristos cu neamul?

16. Dar acestea şi Domnul, în chip iubitor de oameni, a socotit vrednic să le spună, şi noi, care suntem supuşi aceloraşi

---

[57] *Cf.* In 15, 10; *Cf.* In 14, 21.
[58] *Cf.* Rom. 15, 4; Lc. 21, 19.
[59] *Cf.* Mt. 7, 14.
[60] Mt. 5, 20.
[61] Mt. 24, 51.
[62] In 8, 44.
[63] In 8, 39.

patimi, îndrăznim să le spunem către voi, ca să nu le facem, ca să nu pătimim acestea, ca să nu ne facem vinovaţi de osânda celor aruncaţi [afară] definitiv. Căci aici este cu putinţă nu doar să fugim de acestea prin pocăinţă, ci [se poate ca] prin roadele pocăinţei şi să stăm împreună şi să devenim asemenea cu Fiul lui Dumnezeu, Care poate să facă vrednici din cei nevrednici şi [Care poate] să[-i] facă prin El Însuşi fii ai Tatălui celui Preaînalt şi moştenitori şi împreună-moştenitori[64] ai slavei şi Împărăţiei Lui şi a Tatălui.

17. Pe care fie ca noi toţi să o dobândim, întru Însuşi Hristos, Domnul nostru, dimpreună cu Care Tatălui [I se cuvine] slavă, împreună şi Sfântului Duh, în vecii vecilor. Amin.

[64] *Cf.* Rom. 8, 17.

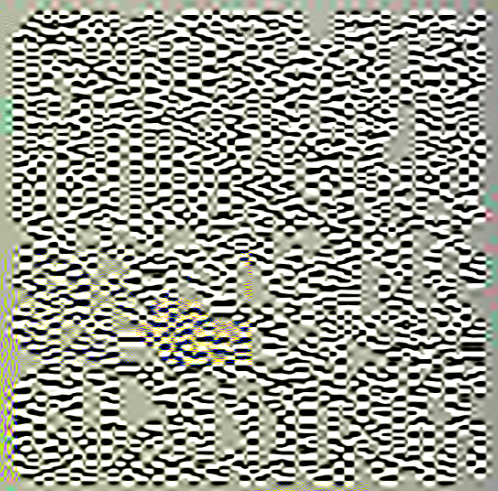

Omilia a XXXI-a

Rostită la săvârşirea litaniei din ziua întâia a lunii august

1. *Dumnezeu nu a făcut moartea, nici nu Se bucură de pieirea celor vii*[1]. Dar dacă Dumnezeu nu a făcut moartea şi nici nu este El pricina relelor, care, urmând morţii[2], [vin] asupra noastră, de unde însă ne vin neputinţele şi bolile şi [toate] celelalte greutăţi din care [ni se trage] şi moartea? Şi de unde vine şi moartea? Din neascultarea noastră cea de la început faţă de Dumnezeu; din călcarea poruncii dată nouă de Dumnezeu; din păcatul nostru strămoşesc cel din raiul lui Dumnezeu. Astfel încât şi bolile, şi beteşugurile, şi întreaga greutate de tot felul a ispitelor sunt din pricina păcatului. Căci din pricina păcatului am fost îmbrăcaţi cu tunici de piele[3], [adică] cu trupul acesta bolnăvicios, muritor şi [plin] de multe suferinţe, am fost mutaţi să locuim în lumea aceasta trecătoare şi pieritoare şi am fost osândiţi să trăim o viaţă plină de multe pătimiri şi necazuri. Aşadar, boala este ca o cale aspră şi greu de urcat, şi păcatul a condus pe această cale neamul oamenilor. Iar cel din urmă popas al acestei căi şi ultimă găzduire este moartea.

2. Nu numai că Dumnezeu nu a făcut moartea, ci a şi împiedicat ca ea să fie. Evident însă, fiindcă l-a plăsmuit pe om

---

[1] Înţ. Sol. 1, 13.
[2] Ca o consecinţă a mortalităţii.
[3] *Cf.* Fc. 3, 21.

ca ființă vie cu voie liberă, nu trebuia să [-l] împiedice lipsindu-l de voia liberă care ne-a fost dată [chiar] de El, ca să nu-Şi distrugă propria operă. Ci, în înțelepciunea şi în bunătatea Sa, a găsit şi cum să-l împiedice pe om de la moarte, şi cum să-i păstreze voința liberă. Aşadar, cum a făcut aceasta? Imediat ce l-a plăsmuit şi i-a dat viață, i-a dat un sfat care [avea rolul de a-l] face nemuritor. Şi ca să întărească de mai înainte foarte tare sfatul cel de viață făcător, l-a făcut poruncă a Sa şi i-a grăit-o de mai înainte în chip lămurit, afirmând că respingerea poruncii dătătoare de viață este moarte, şi nu [numai] moarte trupească pentru un timp, ci şi moarte a sufletului, zicând către perechea aceea de strămoşi ai noştri: *În ziua în care veți mânca din pomul cunoştinței binelui şi răului, de moarte veți muri*[4]. Vedeți că nu zice în chip de poruncă: *În ziua în care veți mânca, [să] muriți!* Căci porunca Lui este venire la existență a tuturor celor ce sunt. El a poruncit [să fie] toate, şi s-au zidit[5], însă moartea nu a poruncit-o, ci a prevestit că va fi din călcarea [poruncii], zicând: *nu mâncați din pom. Căci în ziua în care veți mânca, veți muri,* ca iubind sfatul şi fugind de călcarea [poruncii], să nu cadă în moarte. Iar că nu a vorbit de moartea trupească pentru un timp, ci de cea a sufletului, este evident: căci în ziua în care au gustat din pomul oprit, nu au murit trupeşte.

3. Dar ce este moartea sufletului? Părăsirea lui Dumnezeu. Căci, după cum atunci când este prezentă lumina, nu este prezent în acelaşi [loc] şi întunericul, dar dacă lumina părăseşte locul, după aceea se naşte întunericul – nu avându-şi obârşia din lumină, ci din obstrucționarea [luminii], din umbrirea [ei], la fel şi atunci când Dumnezeu – Care e viața în Sine şi viața tuturor celor vii, şi mai ales a celor care vieţuiesc în chip dumnezeiesc –, este prezent în sufletul nostru, este cu neputință să fie şi moartea prezentă în el. Însă, părăsindu-l

[4] Fc. 2, 17.
[5] *Cf.* Ps. 32, 9.

Dumnezeu pe acesta, apare în el moartea, nu avându-şi obârşia în Dumnezeu, ci [apărând] din cauza dumnezeieştii părăsiri, a cărei [pricină] este păcatul. Vedeţi, că nu din Dumnezeu este moartea, ci din păcat?

3. Dar cum poate să părăsească sufletul Cel care este prezent pretutindeni şi Care nu lipseşte de nicăieri? Pentru că mai întâi sufletul Îl părăseşte de bună voie, şi pentru că, fiind zidit de El cu voie liberă, [Dumnezeu] nu îl constrânge. Astfel că noi ne suntem nouă înşine cauze ale dumnezeieştii părăsiri care vine asupra noastră, şi nu Dumnezeu cel Care ne-a făcut pe noi. Noi suntem, aşadar, vai!, părinţii propriei morţi, părăsindu-L de bună voie pe cel Care ne-a zidit spre a trăi, Care este prezent pururea, pe Stăpânul cel prin Sine de viaţă făcător, întocmai precum cei care în miezul zilei închid de bunăvoie ochii şi se lipsesc de lumină de bunăvoie, chiar dacă lumina e prezentă şi străluceşte. Căci, respingând sfatul cel de viaţă făcător şi părăsindu-L pe Dumnezeu prin respingere, şi îndepărtându-ne de bunăvoie de viaţă, am primit sfatul cel purtător de moarte al Satanei, şi prin acesta [sfat] l-am sălăşluit în noi înşine pe acesta [Satana], care este duh mort, pentru că el primul l-a părăsit pe Dumnezeu şi a devenit prin sine aducătorul morţii pentru noi. Şi mă refer tot la moartea cea după suflet, [suflet] care, atunci când este despărţit de Dumnezeu, ca să zic ca Pavel, *deşi viu, e mort*[6]. Viaţa acestuia este mai rea decât moartea. Căci fiind nelucrător al niciunui bine, devine lucrător a tot răul, complotând împotriva lui însuşi şi, prin răutatea cea de sine omorâtoare, împingându-se necurmat către ceea ce e mai rău.

5. Poate mulţi îl învinuiesc pe Adam, cum fiind convins uşor de sfatul cel rău, a respins porunca cea dumnezeiească şi printr-o astfel de respingere ne-a procurat nouă moartea. Dar nu este acelaşi lucru a vrea să guşti dintr-o plantă ucigătoare înainte de a avea experienţa [gustării] cu a dori să mănânci din

[6] I Tim. 5, 6.

ea după ce ai aflat din cercare că este ucigătoare. Căci mai [vrednic] de ocară este cel care după cercare bea ceea ce e vătămător şi îşi atrage în chip nenorocit moartea, decât cel care face şi pătimeşte aceasta înainte de a avea experienţa [otrăvii]. Aşadar, Adam, înainte de cercare, fiind convins de sfatul cel rău, a încălcat sfatul Celui Bun şi porunca Lui. În schimb, fiecare dintre noi facem aceasta, vai!, după experienţă şi după împlinirea ameninţărilor! De aceea şi fiecare dintre noi e [vrednic] cu mult mai mult de ocară şi de osândă decât Adam acela! Dar [am putea zice că] nu mai este în mijlocul nostru nici pomul acela şi nici nu mai este către noi acum porunca lui Dumnezeu care oprea de la gustarea aceluia! Nu mai este în mijlocul nostru acelaşi pom, la fel [ca atunci], însă porunca lui Dumnezeu ne este şi acum de faţă, eliberându-i de vina tuturor păcatelor lor şi de blestemul şi osânda strămoşească pe cei care ascultă de ea şi voiesc să trăiască conform ei, şi trimiţându-i în acea gheenă veşnică a focului, rânduită de mai înainte şi făgăduită diavolului, pe cei care acum o resping şi preferă în locul ei sfatul şi atacul celui rău.

6. Aşadar, care este această poruncă care ne este pusă acum înainte de Dumnezeu? Pocăinţa, al cărei lucru de căpetenie este a nu se mai atinge de cele oprite. Căci, pentru că am fost aruncaţi afară din sălaşul hranei celei dumnezeieşti şi cu dreptate am fost daţi afară din raiul lui Dumnezeu, şi am căzut în prăpastia aceasta, şi am fost osândiţi să sălăşluim şi să petrecem cu vieţuitoarele cele neraţionale, şi ne-am făcut fără speranţa de a fi chemaţi din nou în rai – pe cât ţinea de noi –, Însuşi Acela care cu dreptate atunci a pronunţat pedeapsa, sau mai degrabă, a consimţit cu dreptate ca aceasta să vină asupra noastră, acum, din preaplinul iubirii Sale de oameni şi al bunătăţii Sale, pentru adâncul inimii milostivirii Sale, I-a pogorât până la noi, pentru noi, şi făcându-Se om ca noi, afară de păcat[7] – ca să înveţe din nou şi să mântuiască pe cel asemenea prin Cel

[7] *Cf.* Evr. 4, 15.

asemenea/prin ceea ce e asemenea[8] – ne-a adus sfatul şi porunca cea mântuitoare, zicându-ne: *Pocăiţi-vă, că s-a apropiat Împărăţia cerurilor*[9]. Căci înainte de înomenirea Cuvântului lui Dumnezeu, pe cât de departe este cerul de pământ, pe atât de departe era de noi Împărăţia cerurilor. Când însă Împăratul cerurilor a stat printre noi şi a binevoit unirea Sa cu noi, Împărăţia cerurilor s-a apropiat de noi toţi.

7. Să ne pocăim, aşadar, fraţilor, rogu-vă, şi să arătăm roade vrednice de pocăinţă[10], ca să moştenim Împărăţia cerurilor. Aceasta s-a apropiat de noi. Să nu ne îndepărtăm noi pe noi înşine de ea prin lucrările celor rele. Ne-a strălucit lumina cea neînserată. Să călătorim către strălucirea acesteia prin lucrările celor bune. S-a arătat viaţa cea veşnică. Să o luăm, pe cât putem, prin virtuţi. Hristos, Cel care ne-a făcut fericiţi, a venit: să mergem către El cu tot sufletul. Să fugim de nenorocirea celor care stau în întuneric şi în umbra morţii[11]. Să dorim şi să dobândim lucrările pocăinţei: cugetarea smerită, străpungerea şi tânguirea cea duhovnicească, inima blândă şi plină de milostivire, care iubeşte dreptatea, care urmăreşte curăţia, plină de pace, făcătoare de pace, răbdătoare, care pentru adevăr şi dreptate se desfătează în persecuţii, în pierderi, în obrăznicii, în false acuzaţii şi în pătimiri, ascultându-L pe Cel care zice: *Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este împărăţia cerurilor. Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia. Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul. Fericiţi cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate*[12] şi toate câte urmează.

8. Dar din ce pricină zicând Domnul: *Fericiţi cei săraci*, a adăugat *cu duhul*? Ca să deosebească sărăcia cea fericită de cea nenorocită, ca să cuprindă într-un cuvânt toată sărăcia cea fericită

---

[8] Poate fi şi o referire la sfatul cel de-al doilea, similar cu cel dintâi. Dar poate fi şi referinţă la Mântuitorul, Cel asemenea.

[9] Mt. 4, 17.

[10] *Cf.* Lc. 3, 8.

[11] *Cf.* Is. 9, 1; Mt. 4, 16.

[12] Mt. 5, 3-6.

şi, pe lângă acestea, ca să ne arate cauza fericirii. Căci duhul nostru, fiind primul care pătimeşte, când este bine şi se află iubindu-L pe Dumnezeu, atunci ne face şi pe noi fericiţi. Când însă se află în chip rău şi urându-L pe Dumnezeu, atunci ne pune [în starea de a fi] nenorociţi. Şi de aceea Domnul a făcut începutul fericirilor de la acesta [duhul]. Şi sunt trei feluri de sărăcii: una care este în legătură cu viaţa şi cu bogăţia fiecăruia, şi care este lipsirea de cele necesare pentru a trăi, iar contrariul ei este bogăţia, după cel care zice: *Bogăţia şi sărăcia nu mi le da*[13]; alt fel de sărăcie este sărăcia cu privire la trupul fiecăruia dintre noi, când din pricina unui fel de viaţă foarte modest şi a hranei puţine, devine slab, aşa cum zice [David]: *Genunchii mei au slăbit de post şi trupul mi s-a schimbat din [lipsă] de untdelemn*[14]; iar [al treilea] fel de sărăcie este moderarea şi micşorarea cugetării sufletului, care este smerenia duhului sufletului nostru, contrariul ei fiind mândria.

9. Aşadar, acestea două, şi mă refer la sărăcia vieţii şi a trupului, dacă sunt unite cu cugetarea smerită a sufletului, sunt vrednice de fericire. Iar dacă sunt despărţite de smerenie, din pricina mândriei, sunt cu adevărat pline de nenorocire. Căci cineva este sărac cu viaţa sau cu trupul fie de bunăvoie, fie fără voia sa. Dacă cineva e sărac fără voia sa, dar nu are dispoziţia aceea bună care vine în suflet din pocăinţă, [adică] smerenia, şi nu poartă cu curaj sărăcia care este [în viaţa] lui fără voia lui, ci murmură contra lui Dumnezeu, devalorizând pronia cea preadreaptă a Lui, ca şi cum n-ar fi astfel, şi în multe feluri se poartă urât cu oamenii, şi nu se uită la Dumnezeu – întru Care nimeni, punându-şi nădejdea, nu a fost ruşinat vreodată –, şi nu-şi restrânge cheltuielile, şi nu-şi procură [cele] pentru a trăi cu propriile mâini – sau nu cere cu smerenie de la cei care o duc bine –, ci fie devine hoţ, răpitor, tâlhar de morminte, prădalnic, fie parazit, sicofant, mincinos, făţarnic, gudurându-se

[13] Prov. 30, 8 (LXX).
[14] Ps. 108, 24.

cu o linguşire nedeamnă şi servilă în faţa celor care au, cu nădejdea că vor dobândi vreun câştig de la ei, oare un astfel de sărac nu este cel mai nenorocit, sau mai degrabă astfel de săraci nu sunt oare cu totul străini de cei fericiţi de Hristos?

10. Dar dacă se va găsi cineva care este sărac de bunăvoie, dar care face aceasta mai degrabă pentru o oarecare mândrie, şi nu cu smerenie, şi care nu respinge luxul şi bogăţia în virtutea sărăciei celei de lăudat a duhului, [unul] ca acesta este aproape asemenea demonilor. De aceea zice Domnul: *Fericiţi cei săraci cu duhul*[15], adică cei care, prin [smerenia] cea dinlăuntru şi prin smerenia cugetării sufletului, care se află în ei înşişi, primesc cu bucurie sărăcia care vine din înfrânarea trupului, şi socotesc sărăcia mai de dorit decât toată bogăţia. Ei, chiar dacă li se întâmplă fără voie ceva din acestea, prin răbdare şi mulţumire, de bunăvoie, fac binele pentru ei înşişi. Şi a unora ca aceştia este Împărăţia cerurilor.

11. Să ne străduim, fraţilor, să devenim şi noi astfel de săraci, ca să ne agonisim Împărăţia cea cerească. Iar dacă nu vom alege să devenim astfel de săraci, [măcar] să ne facem părtaşi unor astfel de săraci, prin milostenie şi prin împărţirea averilor noastre. Să ne dobândim prieteni din Mamona al nedreptăţii, adică din cele pe care le avem de prisos, cât suntem în viaţa prezentă, pentru ca, mutându-ne din viaţa de aici, aceia să ne primească în sălaşurile lor cele veşnice[16]. Aş fi vrut, aşadar, fraţilor, să vă dezvălui acum şi înţelesul tuturor fericirilor care urmează în Evanghelia Domnului, dar nici timpul de faţă nu ne este suficient, iar subiectul propus de noi la început cere o încheiere. Căci ne-am propus să arătăm că Dumnezeu nu a făcut moartea, şi nici bolile şi neputinţele. Şi am arătat aceasta referindu-ne la moartea cea sufletească, al cărei centru este în primul rând păcatul[17].

---

[15] Mt. 5, 3.
[16] *Cf.* Lc. 16, 9.
[17] *Cf.* I Cor. 15, 56.

12. Trebuie însă să cercetăm şi să învăţăm şi despre moartea cea după trup, şi anume de unde îşi are originea. Şi în cazul acestei morţi – de vreme ce Dumnezeu, Care este Viaţa în Sine şi întreg viaţă şi cauza oricărui fel de viaţă, atât a celei din timp, cât şi a celei din veacul [cel nesfârşit], şi mai ales a celei veşnice şi după chipul lui Dumnezeu –, aşadar, şi în cazul acestei morţi a trupului, nu Dumnezeu a dat-o, nici nu a făcut-o[18], şi nici nu a poruncit să existe. Dar dacă Dumnezeu nu a făcut această moarte şi nu El este cauza bolilor trupeşti, de unde, dar, ne vin neputinţele şi bolile cele trupeşti, şi de unde ne vine moartea trupului? De unde, dar, vine moartea aceasta? Luaţi aminte şi înţelegeţi! Şarpele cel inteligibil şi începător al răutăţii, pentru că la început s-a mişcat de la sine însuşi spre rău, a fost lipsit de viaţă bună şi adevărată, fiind îndepărtat în chip drept de la aceasta – de la care el însuşi a fugit mai întâi –, şi a devenit duh mort, nu după fiinţă, căci nu există o fiinţă a morţii, ci prin lepădarea de ceea ce e cu adevărat viaţă. Dar nesăturându-se cu năpustirea spre răutate, se face pe sine duh făcător de moarte, şi prin vicleşug, vai!, îl atrage pe om către părtăşia propriei sale morţi.

13. Iar protopărinţii neamului, cugetând la fel cu Satan, împotriva voinţei Ziditorului, au fost dezbrăcaţi de veşmintele cele luminoase din strălucirea cea de sus şi vii, şi s-au făcut morţi, vai!, şi ei după duh, precum Satan. Şi pentru că Satan nu este doar duh mort, ci şi omoară pe cei care se apropie de el, pentru că fiecare dintre cei care s-au împărtăşit de moartea aceluia avea şi trup – prin care sfatul cel de moarte făcător, ajungând să fie pus în lucrare, a fost înfăptuit –, duhurile cele moarte, devenite şi de moarte făcătoare, au transmis şi trupurilor lor moartea; [şi din această pricină] şi trupul omenesc s-ar fi desfăcut pe dată şi s-ar fi întors în pământ dacă, ţinut fiind laolaltă de o providenţă şi de o putere mai mare, nu ar fi aşteptat [împlinirea] sentinţei Celui care poartă toate numai

[18] Înţ. Sol. 1, 13.

cu cuvântul[19]. Acesta a suspendat şi a întârziat sentinţa morţii cea după trup, aşa cum am spus mai devreme, şi atunci când a pronunţat-o, din adâncul preaplin al înţelepciunii şi al iubirii Sale de oameni, a rezervat punerea sa în practică pentru viitor. Căci nu a zis către Adam că, *deoarece ai mâncat din pomul din care ţi-am poruncit să nu mănânci, întoarce-te [acum] de unde ai venit*, ci după ce a interpus multe care indică intervalul vieţii celei de aici, a adăugat şi că *pământ eşti şi în pământ te vei întoarce*[20]; şi nu porunceşte aici, ci vesteşte de mai înainte, îngăduie, şi nu împiedică ceea ce avea să se producă cu dreptate. Vedeţi că nici moartea cea trupească nu este de la Dumnezeu, ci de la păcat este şi această moarte, şi de la sufletul care a lucrat păcatul, şi de la şarpele care l-a apucat în chip viclean şi l-a tras către păcat? Aşadar şi bolile trupeşti de la păcat îşi fac intrarea.

14. De aceea şi Cain, primul care a avut un trup supus bolii şi care a vieţuit într-o continuă tremurătură[21], a ajuns la această rea stare a trupului în urma păcatului. Căci tremuratul, pe care medicii îl numesc spasm, este o mişcare involuntară în părţile trupului care din fire au rolul de a ţine la un loc şi a lega mădularele. Aceasta, când ajunge să se întâmple din cauza lipsei umorii naturale, nu se retrage în urma meşteşugului [medical] şi nici nu primeşte vindecarea după [tratament]. Aşadar, deoarece Cain şi-a bătut joc, în chip rău şi întru totul, de legătura cea existentă din fire faţă de fratele său, transformând iubirea în ură, ură născută din invidie şi sfârşită în ucidere, de aceea – descompunerea cea din invidie lucrând patima – a fost pedepsit cu o boală nevindecabilă care corespunde [sfâşierii legăturii iubirii], şi anume cu o lovitură adusă nervilor şi muşchilor care sunt legătura trupului. Vedeţi limpede că nu numai moartea, ci şi bolile şi neputinţele şi-au avut începutul din păcat? Aceasta ne-o arată şi Domnul în Evanghelie, atunci când,

[19] *Cf.* Evr. 1, 3.
[20] Fc. 3, 19.
[21] *Cf.* Fc. 4, 14.

urmând să-l vindece pe paraliticul coborât de patru [oameni] către El în Capernaum, îi zice: *Copile, iertate îți sunt păcatele*[22], ca şi cum ar fi extras mai întâi spinele şi ar fi îndepărtat cauza bolii, iar apoi a adus şi vindecarea. Iar celui care zăcea în Ierusalim, lângă Scăldătoarea oilor, i-a zis după vindecare: *Iată, te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu-ți fie ție ceva mai rău*[23]. Şi Pavel, ştiind aceasta, şi anume că majoritatea bolilor sunt din păcate, după ce zice despre cel care se apropie în chip nevrednic de masa cea tainică că îşi mănâncă şi îşi bea sieşi osândă, spune mai departe: *De aceea, mulți dintre voi sunt neputincioşi şi bolnavi şi mulți au murit*[24]. Dar şi cusururile firii celei muritoare, din care [derivă] toată boala, de bună seamă că şi-au avut începutul [şi ele] din păcat. Căci sunt rari cei care suferă pentru slava lui Dumnezeu, aşa cum era orbul cel din naştere vindecat de Domnul[25].

15. Prin urmare, iubirea de oameni a purtătorilor de Dumnezeu Părinți – pentru că din cele patru anotimpuri ale anului, vara este [cea mai prielnică] bolii, iar din timpul verii mai cu seama luna aceasta, august, căci materia din noi, fierbând de la căldura primită şi de la arşiță, oricare element ar găsi din cele care sunt în noi, unul sau două, îl varsă către întreg corpul, şi astfel vătămând celelalte umori care sunt în noi, naşte bolile –, aşadar, după cum ziceam, iubirea de oameni a Sfinților Părinți, văzând timpul acesta [prielnic] bolii, ca să ne uşureze pe noi de boli, a poruncit să săvârşim această apă sfințită pentru stropire, pentru ca sfințiți fiind de aici, cei care ne apropiem [de aceasta] cu credință să rămânem mai presus de bolile care vin asupra noastră în urma păcatelor; totodată, învățându-ne că dacă i se întâmplă cuiva vreo boală, să nu alerge către şarlatani şi către vrăjitori, ci către Dumnezeu, către mijlocirea sfinților

[22] Mt. 9, 2; Mc. 2, 5.
[23] In 5, 14.
[24] I Cor. 11, 30.
[25] *Cf.* In 9, 1-3.

Lui, către mijlocirile, cererile şi rugăciunile cele pentru noi ale celor care-I sunt afierosiţi şi care I Se dedică toată viaţa. Căci cei care aleargă către şarlatani şi vrăjitori resping faptul că Dumnezeu există, se pun sub stăpânirea diavolilor şi îşi ucid sufletele. Şi, uneori, din aceste [alergări la vraci] îşi agonisesc boli incurabile şi moarte înainte de vreme. Căci atunci când Ohozia al lui Ahab s-a îmbolnăvit, a trimis [soli], aşa cum este scris, către zeul Accaronului – iar [accaroniţii] erau idolatri şi se încredinţau pe ei vrăjitorilor şi ghicitorilor. A trimis, aşadar, soli fiul acela al împăratului Ahab către unii ca aceştia, ca să afle despre boala lui, dar întâlnindu-se profetul Ilie cu cei trimişi, le-a zis: *Pentru că nu este Dumnezeu în Israel aţi pornit voi să întrebaţi în [casa] lui Baal, zeul Accaronului? Acestea zice Domnul: Din patul în care te-ai suit nu te vei mai da jos, ci cu moarte vei muri*[26].

16. Vedeţi că cei care caută să afle ceva de la vrăjitori şi de la ghicitori, sau să li se facă ceva de aceştia, resping faptul că Dumnezeu este în noi, şi îşi rodesc din [această căutare] moartea, mai ales cea a sufletului, iar uneori şi pe cea a trupului. Dar cel care aleargă către Dumnezeu şi către sfinţii Lui în nevoi şi în boli, dacă îi este de folos, este dezlegat şi de nevoile cele trupeşti, şi este uşurat şi de boli. Însă sănătatea sufletului şi iertarea păcatelor o dobândeşte mereu. Astfel zice şi Iacov, apostolul şi fratele Domnului: *Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoţii Bisericii şi să se roage pentru el, ungându-l cu untedelemn în numele Domnului. Şi rugăciunea credinţei îl va mântui pe cel bolnav şi Domnul îl va ridica. Şi de va fi făcut păcate, i se vor ierta lui*[27]. Dar trebuie şi voi să conlucraţi prin rugăciunile cele pentru voi, prin întoarcerile [la Dumnezeu], prin mărturisiri, prin milostenii şi prin celelalte fapte ale pocăinţei: *Căci mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului*[28].

---

[26] IV Rg. 1, 3-5.
[27] Iac. 5, 14-15.
[28] Iac. 5, 16.

17. Fie, dar, ca noi toţi, sloboziţi de primejdiile sufletului şi ale trupului, şi trăind acum în înfrânarea patimilor, să petrecem timpul acestei vieţi cu uşurinţă. Şi petrecând-o pe aceasta, să avem parte la vremea potrivită şi de viaţa cea veşnică, fericită şi neîntinată, desăvârşit lipsită de patimi şi fără de grijă, întru Însuşi Hristos, Doctorul şi Dumnezeul sufletelor şi al trupurilor noastre, dimpreună cu Care Tatălui [I Se cuvine] slavă, împreună şi Sfântului Duh, în veci. Amin.

Omilia a XXXII-a

La Evanghelia după Matei a celei de-a noua duminici[1]; întru care [se vorbeşte] şi despre cercări

1. Iacov, fratele lui Dumnezeu, zice: *Toată bucuria să socotiţi [a avea], fraţilor, când cădeţi în felurite cercări*[2]. Nu a zis simplu *bucuraţi-vă*, ci *toată bucuria să socotiţi*, îndemnându-ne nu să fim nesimţitori faţă de cele dureroase, căci acest lucru este cu neputinţă, ci sfătuindu-ne să facem să fie mai predominant gândul cel plăcut lui Dumnezeu. A zis *toată bucuria*, adică desăvârşită, mare şi nesfârşită, şi aceasta mai ales când sunt cercări de multe feluri. De ce? Pentru că prin răbdarea cercărilor ne antrenăm şi devenim mai încercaţi în cele cu privire la Dumnezeu. Şi nu numai aceasta, dar şi suntem cunoscuţi [de alţii] ca fiind aşa. Căci astfel şi *Înţelepciunea lui Solomon* zice despre sfinţi: *Că Dumnezeu i-a pus la cercare şi i-a găsit vrednici de El*[3]. Dar oare nu de toată bucuria a fost vrednică cercarea aceasta pentru ei? Acelaşi lucru spunându-l Dumnezeu şi lui Iov, l-a uşurat de întristarea cea pentru cercare: *Crezi că m-am purtat cu tine aşa din altă pricină, decât ca tu să te arăţi drept?*[4]. Ce vrea să spună cu acest cuvânt pe care i-l adresează? *M-am purtat cu tine aşa,*

[1] Mt. 14, 22-34.
[2] Iac. 1, 2.
[3] Înţ. Sol. 3, 5.
[4] Iov 40, 8 (LXX).

cercându-ţi credinţa în Mine, [atunci când erai] în sănătate, [când aveai] un bun renume şi bogăţie, şi te-ai arătat drept, folosindu-te de acestea după voia Mea, Cel care ţi le-am dat, administrându-le şi gospodărindu-le aşa cum voiam Eu. M-am purtat cu tine aşa, cercându-ţi credinţa în Mine [şi atunci când erai] în boală, în defăimare şi în lipsă, şi te-ai arătat drept, zicând: Dacă am primit cele bune din mâna Domnului, de ce să nu îndurăm şi cele rele?[5].

2. De unde [vine], aşadar, răbdarea în cercări? Din [caracterul] cercat al credinţei în Dumnezeu. Deci cercările sunt [un mijloc de] testare a celor credincioşi. De aceea şi Iacov, fratele Domnului, după ce ne-a îndemnat să ne bucurăm când cădem în cercări, a adăugat că *cercarea credinţei voastre lucrează răbdarea, iar răbdarea să-şi aibă lucrul ei desăvârşit*[6]. Nu reduce, zice, nimic din lucrarea virtuţii tale, fiind slăbit de înmulţirea cercărilor, ci cu răbdare dobândeşte desăvârşirea virtuţii. Pentru că omul nu se desăvârşeşte numai prin cele fără voie, ci trebuie să aibă şi cele cu voia, care sunt: înfrânarea, dreptatea, dragostea faţă de Dumnezeu şi a unora faţă de alţii şi cele care urmează acesteia. Căci avem nevoie şi de acestea pentru desăvârşire. De aceea, acest dumnezeiesc apostol, scriindu-ne, a adăugat: *Iar răbdarea să-şi aibă lucrul desăvârşit, ca să fiţi desăvârşiţi şi întregi, nelipsiţi în nimic*[7], spunând în chip deschis că dacă vreţi să arătaţi desăvârşită credinţa voastră în Dumnezeu, nu [trebuie] doar să suferiţi cu curaj, pătimind cele din afara [voastră], ci şi voi, de la voi înşivă [trebuie] să lucraţi cel plăcute lui Dumnezeu, chiar dacă sunt dureri [care vă înconjoară]. Căci lucrarea şi pătimirea, întâlnindu-se una cu cealaltă pentru bine, îl desăvârşesc pe om după Dumnezeu.

3. Cum de nu a spus să *vă bucuraţi când lucraţi virtutea,* ci *când sunteţi în cercări*? Pentru că a lucra virtutea ţine de noi şi este în puterea noastră, însă a cădea în cercări nu ţine de noi.

---

[5] Iov 2, 10.
[6] Iac. 1, 3-4.
[7] Iac. 1, 4.

Şi pentru că fără acestea nu există desăvârşire sau arătare a credinţei faţă de Dumnezeu, cel care aleargă către desăvârşirea credinţei, atunci când cade în cercări, se bucură că a găsit [mijlocul] prin care [poate] dobândi desăvârşirea. Căci pentru cei desăvârşiţi, în ceea ce priveşte credinţa, cercările folosesc spre arătarea desăvârşirii [credinţei] lor, dar ceea ce e mai minunat decât în cazul acestora, este că [cercările] îi desăvârşesc pe cei nedesăvârşiţi atunci când se întâmplă să vină asupra lor, ceea ce se vede clar şi din înseşi cuvintele Evangheliei citite astăzi.

4. Dar să le înfăţişăm iubirii voastre de la început: *În vremea aceea a silit Iisus pe ucenici să intre în corabie şi să treacă pe ţărmul celălalt până ce va da drumul mulţimilor. Şi după ce a dat drumul mulţimilor, S-a suit în munte să se roage singur*[8]. La care *vremea aceea* ne referim? După ce a hrănit cu cinci pâini şi doi peşti cinci mii de oameni cu tot cu femei şi copii, şi [după] ce s-au săturat într-atât, că încă şi douăsprezece coşuri cu fărâmituri s-au umplut, după cum am auzit în duminica trecută la biserică[9].

5. De asemenea, cineva ar putea fi nelămurit de ce i-a silit pe ucenici să intre în corabie. Putem spune că a iconomisit şi cele care urmau, sârguindu-Se către lucrările pe care a venit să le împlinească pe pământ. Iar eu, dacă nu i-ar fi silit, atunci aş fi fost nedumerit. Căci [Domnul], vrând să se dea pe Sine Însuşi tuturor, prin fapte, pildă a tot binele, a arătat cum trebuie a fi cu mulţimile, [şi anume că trebuie lucrat] spre folosul sufletelor şi al trupurilor, dar a rămas să arate şi cum trebuie a fi cu Dumnezeu, prin mişcarea către El a minţii slobozite de toate cele de jos. Iar spre aceasta duce mult singurătatea, retragerea şi isihia din aceasta. Aşadar, pentru că era timpul să înveţe şi aceasta, şi anume că retragerea, liniştea, rugăciunea şi singurătatea sunt bun lucru, şi că de aceea trebuia

[8] Mt. 14, 22-23.
[9] *Cf.* Mt. 14, 14-22.

să urce pe munte, ca să se roage singur, dar findcă ucenicii doreau să fie cu El tot timpul şi era greu pentru ei să se rupă de El, cum altfel ar fi urcat singur pe munte dacă nu i-ar fi silit să urce în corabie şi să treacă pe celălalt ţărm?

6. Din acest [pasaj] se poate însă vedea şi altceva. Căci aşa cum atunci, – după ce a vindecat, a învăţat şi a hrănit mulţimea în chip minunat –, despărţindu-Se de ucenici şi suindu-se în munte, i-a silit să se predea pe ei înşişi mării şi valurilor, la fel şi mai apoi, – după ce a vindecat firea noastră prin înomenirea Sa, şi după ce [ne-]a învăţat şi [ne-]a hrănit prin El Însuşi –, părăsindu-ne trupeşte şi urcând la cer, i-a trimis pe ucenici în lumea toată, adică în marea cea amară – pentru că e plină de cercări – a neamurilor, ca într-o corabie [pe care o închipuie] Evanghelia şi Biserica cea după Evanghelie, cu care au fost aruncaţi în cercări. Dar nu numai că i-a trimis, ci i-a şi silit. Dacă cineva ştie cele cu privire la Ioan[10], Teologul cel iubit de Hristos, [sau] dacă cineva ştie de ce a fost îngăduit necazul asupra lui Ştefan[11] şi prigonirea care i-a urmat[12], acela ştie ce spun. Căci apostolii nu voiau să plece din Ierusalim, dar fiind siliţi de prigonire, s-au împrăştiat în lume, şi astfel s-a împlinit apostolia [lor][13].

7. Însă nu i-a silit să navigheze pur şi simplu pe marea cea lumească, în care este tot necazul şi tot chipul ispitei, ci [i-a silit să navigheze în aşa fel] încât să ajungă pe celălalt ţărm, adică să izbândească, şi prin izbândă să se ridice deasupra cercărilor. Dar nu puteau fără Iisus: *Barca*, dimpreună cu dânşii,

---

[10] Se referă la un eveniment din viaţa Sfântului Evanghelist Ioan. Trimis de Hristos să propovăduiască într-o cetate din Grecia, a fost bătut până aproape de moarte, fiind îngăduit aceasta de Dumnezeu pentru ca pocăinţa acelora să fie cu mult mai intensă, după ce Sfântul Ioan a tămăduit un demonizat dintre aceia. *Cf. Vieţile Sfinţilor pe luna Septembrie*, ziua a 26-a.

[11] *Cf.* Fapte 6, 8 ş.u.

[12] *Cf.* Fapte 8, 1.

[13] *Cf.* Mt. 28, 19.

era acum în mijlocul mării, fiind învăluită de valuri, căci vântul era împotrivă[14]. Vântul cel neînsufleţit nu le-a fost atunci mai potrivnic decât au fost mai târziu Domiţian, Traian sau Nero. Sau, mai degrabă, aceştia, precum şi cei deopotrivă cu ei sunt valurile sălbatice care se ridică împotriva Bisericii, iar vântul cel potrivnic care [le] mişcă şi [le] ridică este duhul răutăţii, diavolul cel care totdeauna este împotriva Bisericii lui Hristos. *Iar la a patra strajă din noapte, a venit la ei Iisus, mergând pe mare*[15], adică după al nouălea ceas al nopţii. Căci străjile nopţii obişnuiau să împartă durata nopţii în patru [părţi] succesive, astfel încât la echinocţii începutul celei de-a patra strajă să fie la începutul celui de-al zecelea ceas al nopţii.

8. I-a lăsat atât de mult să fie învăluiţi de valuri, ca să-i antreneze în răbdare şi să-i facă [capabili] să poarte truda. Dar şi după aceasta, arătându-li-Se, a îngăduit ca ei să creadă că este o nălucire şi să se înfricoşeze atât încât să strige de frică, chiar dacă El venise ca să-i salveze[16]. Aceasta ai putea să vezi că o face şi cu poporul acela vechi: când marea era pe cale să se despice şi să le ofere drum salvator, atunci li s-a părut că sunt în cel mai mare pericol, [crezând că] sunt înconjuraţi, prin încercuirea din spate a vrăjmaşilor, de rele cu neputinţă de scăpat[17]. Şi acum, la venirea Lui, tulburarea cea puternică a celor eliberaţi preceda izbăvirea de demonii care îi posedau. Căci astfel, facerile de bine nu deveneau doar [vrednice] de iubit, ci şi persistau în amintirea celor care le-au bine-pătimit. Se arată, aşadar, acelora care de bună seamă Îl chemau în înviforarea aceea de valuri pe Dumnezeul tuturor, arătând că El este Dumnezeul tuturor[18], Care întinde mână de ajutor celor care-L cheamă pe El. Merge pe valuri, în vreme ce marea se sălbăticea, arătând din belşug că El este, după profeţie, Cel care

[14] Mt. 14, 24.
[15] Mt. 14, 25.
[16] *Cf.* Mt. 14, 26.
[17] *Cf.* Ieş. 14, 10 ş.u.
[18] *Cf.* Rom. 9, 5.

umblă pe mare ca pe uscat, Cel către Care spune David în chip profetic: *În mare sunt căile Tale, şi cărările Tale în ape multe*[19] şi *Tu stăpâneşti peste tăria mării, iar frământarea valurilor ei Tu o potoleşti*[20], lucru pe care l-a făcut mai apoi. Căci atunci [când] i-a văzut cuprinşi de frică din pricină că nu L-au recunoscut, pentru că era noapte, le-a grăit lor de-a dreptul, făcându-Se cunoscut din voce şi zicându-le: *Eu sunt, nu vă temeţi!*[21]. Eu sunt, Cel care fiind pururea Dumnezeu[22], în [zilele] acestea cele mai din urmă, M-am făcut om pentru voi, fiind văzut, auzit şi putându-le pe toate. De aceea şi umblu pe valuri cu trupul şi dau şi altora puterea [să facă aceasta]. Căci Petru zicându-i: *Doamne, dacă Tu eşti, porunceşte-mi să vin la Tine pe apă*[23], [Domnul] a poruncit şi s-a făcut aşa.

9. Dar să ducem cuvântul la urmarea cea dintâi, în care, dezvoltând cuvântul în chip anagogic, spuneam că ucenicii au fost trimişi pe marea cea lumească a neamurilor, în vreme ce Domnul S-a urcat la înălţimea cea cerească ca pe un munte, şi acolo aduce, fără îndoială, rugăciunile cele pentru noi, ca Cel care S-a făcut arhiereu pentru noi şi a intrat în partea cea mai dinlăuntru a catapetesmei[24] *ca să cureţe păcatele poporului*[25], după cum zice apostolul. Aşadar, ucenicii, fiind trimişi să treacă pe celălalt ţărm, adică să biruiască şi să calce peste ispititori, nu au biruit întru totul. Căci potrivnicul este încă lucrător şi neamurile turbează împotriva Bisericii. *La a patra strajă din noapte,* adică după legea naturală, după legea scrisă, după prima venire a Domnului şi legea harului cea [de după] această venire, va fi de bună seamă timpul celei de-a doua veniri a lui Hristos, care corespunde în mod just celei de-a patra straje

---

[19] Ps. 76, 20 (LXX).
[20] Ps. 88, 10 (LXX).
[21] Mt. 14, 27.
[22] *Cf.* Ieş. 3, 14.
[23] Mt. 14, 28.
[24] *Cf.* Evr. 6, 19-20.
[25] Evr. 2, 17.

a nopții, când Domnul va veni, călcând, făcând să înceteze și robind toată începătoria, puterea și stăpânia. Căci va face să înceteze în chip vădit și va călca valurile care se ridică în chip înfricoșător împotriva Bisericii Lui.

10. Amintiți-vă că cuvântul meu a arătat în chip anagogic cum valurile mișcate și ridicate de duhul cel potrivnic sunt cârmuitorii lumii. Și – ca să las deoparte analiza amănunțită a celor petrecute între timp –, atunci când au intrat în corabie Iisus și Petru, care ieșise din corabie spre El, *s-a potolit vântul* și, *trecând dincolo, au venit la pământ*[26]. Căci atunci când Iisus și toți sfinții cei ieșiți dintre noi – pe care i-a reprezentat Petru – vor fi împreună cu noi la a doua parusie a lui Hristos, atunci duhul potrivnic cel intelectual va fi făcut cu totul să înceteze, iar noi, după ce vom fi traversat marea cea cu multe valuri a vieții, vom intra în pământul celor blânzi, *de unde a fugit toată durerea, întristarea și suspinul*[27]. *Iar cei din corabie,* zice, *venind, I S-au închinat lui Iisus, zicând: Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu ești*[28]. Căci atunci *tot pământul se va pleca, al celor cerești și al celor pământești și al celor de dedesubt, și toată limba va mărturisi că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl*[29].

11. Dar lăsând deoparte anagogia, să ne amintim de începutul cuvintelor noastre, unde [spuneam] că cercările sunt folositoare nu doar celor desăvârșiți în credință – precum lui Iov, lui Petru, lui Pavel și celor asemenea, ci, atunci când se întâmplă, îi fac și pe cei nedesăvârșiți desăvârșiți. Căci și aici, nu numai Petru și nici numai ceilalți ucenici, care și aceștia încă erau nedesăvârșiți, ci și toți care se aflau în corabie, atât de mult s-au folosit spre credință din cercarea aceluia, încât venind la Iisus, I s-au închinat și I-au zis: *Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu ești*[30]. Bine zice, așadar, apostolul la care ne-am

---

[26] *Cf.* Mt. 14, 32-34.

[27] „Rânduiala înmormântării", *Molitfelnic*, EIBMBOR, București, 2006, p. 205.

[28] Mt. 14, 33.

[29] Filip. 2, 10-11.

[30] Mt. 14, 33.

referit la început: *Fericit bărbatul care rabdă ispita, că lămurit făcându-se, va lua cununa vieții*[31].

12. Nu voiesc să nu știți, fraților, că îndoit este chipul cercărilor. Dar nu vă vorbesc acum despre faptul că cercările vin asupra oamenilor prin plăcere și durere, prin sănătate și boală, prin slavă și necinste, prin bunăstare și lipsire, iar că din acestea cu mult mai rele sunt cele care vin prin plăcere și sănătate, prin slavă și bunăstare. Există și aceasta, dar nu despre acest îndoit [chip] al cercărilor vă vorbesc acum. Dar despre care [îndoit chip] primesc eu acum ca voi să cunoașteți? Luați aminte și învățați! Acest mare Iacov, numit fratele Domnului după trup pentru logodirea cea din dumnezeiască iconomie a Fecioarei Maici cu Iosif, a zis: *Bucurați-vă când cădeți în felurite ispite*[32], și *Fericit bărbatul care rabdă ispita, că va lua cununa vieții*[33]. Apoi, ca și cum cineva ar zice către el că dacă sunt [unii] care blasfemiază în cercări, iar alții care se deznădăjduiesc cu totul, alții care se aruncă în laț, iar dacă cercarea vizează cele înnăscute și trupești, spre exemplu mânia sau pofta, unii cad în uciderи uneori, iar alții se predau pe ei înșiși desfrânărilor, cum [mai poate fi] cercarea de la Dumnezeu și cum procură cununi? – [așadar] ca și cum ar răspunde celor care ar spune unele ca acestea, adaugă: *Nimeni să nu zică, atunci când este ispitit: De la Dumnezeu sunt ispitit. Pentru că El nu ispitește pe nimeni. Căci Dumnezeu nu este ispitit de rele*[34]. Numește aici cercare [ispită][35] răul, de bună seamă, și păcatul, și a cădea în păcat, [păcat] de care Hristos a rămas neatins, fiind totuși ispitit în alt fel: *Căci prin ceea ce a pătimit, fiind El Însuși ispitit, poate și celor care sunt ispitiți să le ajute*[36]. Căci și după ce a fost botezat

---

[31] Iac. 1, 12.

[32] Iac. 1, 2.

[33] Iac. 1, 12.

[34] Iac. 1, 13.

[35] În acest context folosim și cuvântul ispită, pentru că Sfântul Grigorie Palama arată că, dincolo de cercările care apar în viață, cu mult mai provocatoare este ispita păcatului.

[36] Evr. 2, 18.

în Iordan, a urcat în munte ca să fie ispitit, aşa cum zice glasul Evangheliei[37].

13. Astfel încât sunt numite cercări şi durerile care le vin oamenilor din afară prin trup, [dar] şi însuşi atacul vrăjmaşului – deşi nu [implică] vină. Pentru că s-a năpustit [vrăjmaşul] şi asupra Domnului, ispitindu-L. [Însă] se numesc cercări [ispite] şi păcatele, cu care fiecare dintre noi este ispitit, după cum zice Iacov, *fiind tras şi momit de [însăşi] pofta sa. Căci pofta, zămislind, naşte păcatul, iar păcatul, odată săvârşit, aduce moarte*[38]. Care moarte? Cea veşnică, care este despărţirea sufletului de Dumnezeu prin păcat, căreia acum [în veacul acesta] i-a urmat, de la Adam până la sfârşit, moartea trupului, iar în veacul ce va să fie îi va urma, în cazul celor care nu se vor fi pocăit aici, pedeapsa cea de nepurtat şi fără de sfârşit a sufletului şi a trupului, aceştia fiind osândiţi de Cel care poate, în chip drept, să piardă şi sufletul, şi trupul în gheena[39].

14. Să fugim de această cercare [ispită], fraţilor, cât putem! Căci a fugi de ea stă în puterea noastră. De aceea, să ne îndurerăm când ne vedem căzuţi în ea. [Iar] dacă ne îndurerăm pentru acest lucru atât cât trebuie, ne vom lucra spre mântuire o pocăinţă *fără părere de rău*[40]. Această cercare [ispită] am venit eu acum să o ridic de la voi, nu pe cea care cauzează pierdere şi vătămare pentru o vreme, ci pe cea [care face aceasta] pentru totdeauna. Căci Domnul nostru Iisus Hristos, ai Cărui slujitori suntem noi prin har, este Arhiereu al bunătăţilor celor viitoare, nu al celor vremelnice, şi prin sângele Său a intrat în Cele cu adevărat Sfinte, *dobândind răscumpărarea noastră veşnică*[41], şi nu vremelnică, pe care şi noi am venit să v-o aducem, izbăvirea cea veşnică – dacă ascultaţi [de noi] – de ispitele cele sufleteşti, dar nu şi de cele trupeşti. *Căci armele noastre nu sunt*

[37] *Cf.* Mt. 4, 1-2.
[38] Iac. 1, 14-15.
[39] *Cf.* Mt. 10, 28.
[40] II Cor. 7, 10.
[41] *Cf.* Evr. 9, 11-12.

trupeşti, după apostol, *ci puternice, prin Dumnezeu, spre dărâmarea întăriturilor*[42], nu a celor trupeşti, ci a celor zămislite împotriva noastră de duşmanul cel intelectual.

15. Însă voi îmi păreţi că nici nu înţelegeţi, nici nu căutaţi izbăvirea de ispitele sufletului. Căci vă întristaţi mai ales pentru acele cercări pentru care ar trebui să vă bucuraţi, ca unele care procură, dacă voim, izbăvirea noastră cea veşnică. Şi de la mine căutaţi mai ales această alinare a cercărilor trupeşti, pe care eu mai degrabă, disprețuind-o, am venit la voi alegând să sufăr împreună cu voi. Şi, într-adevăr, dacă ne-am întristat mai mult pentru păcatele noastre decât pentru vătămările care vin asupra noastră, vom avea parte nu numai de mântuirea sufletului şi de răscumpărarea cea veşnică, ci şi de izbăvirea de cercările cele vremelnice. Căci de unde ni s-a făcut viaţa dureroasă şi cu multe necazuri? Nu din aceea că prin călcarea poruncii ne-am aruncat pe noi înşine în ispita cea oprită, adică în păcat? Aşadar, dacă ne vom curăţi pe noi înşine întru totul de tot păcatul prin pocăinţă, vom avea nevoie aici de ispite mai moderate, şi la vremea potrivită vom reveni la viaţa cea fără de durere şi fără cercări.

16. Să ne întoarcem, aşadar, către acest gând mântuitor şi să nu ne întristăm şi să nu ne îngrijorăm mai mult pentru necazurile şi vătămările cele trupeşti, ci pentru vătămările cele sufleteşti, care sunt cu adevărat ispite şi vrednice cu adevărat de întristare, ca să spunem către Dumnezeu precum El Însuşi ne-a învăţat: *Nu ne duce pe noi în ispită*, cea neîngăduită şi de bună seamă vinovată, *ci ne izbăveşte pe noi de cel viclean. Că a Ta este împărăţia şi puterea şi slava, în vecii vecilor*[43]. Amin!

---

[42] II Cor. 10, 4.

[43] Mt. 6, 13; *Cf.* Lc. 11, 4.

Omilia a XXXIII-a

Despre virtuţi şi patimile potrivnice lor şi că lumea, al cărei stăpânitor[1] este diavolul, nu este zidirea lui Dumnezeu, ci cei care s-au supus [diavolului] prin reaua întrebuinţare a zidirilor. Rostită la litie

1. Precum într-un pământ cultivat, semănând cineva un fel [de seminţe], pe cele asemenea le şi recoltează, iar dacă plantează în acest pământ pomi roditori, sau dacă seamănă grâu, sau orz, sau altceva din cele folositoare, pe acestea pământul le hrăneşte, le creşte şi le pârguieşte, dar dacă [acel cineva] lasă pământul nelucrat şi nesemănat, acesta face să crească ierburi, dar nu cele folositoare, ci mai ales spinii şi mărăcinii blestemului nostru[2], şi, în chip asemănător, dacă vlăstăreşte vreun copac, fără roadă va fi şi acesta, şi nefolositor şi purtător de spini ca multe [alte plante], la fel este şi în cazul sufletului: ce fel de dispoziţii va înrădăcina cineva în suflet, de aceleaşi se va şi bucura. Şi dacă are discuţii folositoare şi ascultă şi se supune învăţăturii celei duhovniceşti şi pune în lucrare cele ale ei, atunci cultivă virtuţile şi se face folositor şi lui Dumnezeu, şi altor oameni, şi lui însuşi. Dar dacă se bucură de discuţii care nu sunt bune şi nu ascultă de învăţătura

[1] Tâlcuire la versetul din Evanghelie: „Acum este judecata acestei lumi, acum stăpânitorul lumii acesteia va fi aruncat afară" (In 12, 31).

[2] *Cf.* Fc. 3, 18.

cea duhovnicească, ci socoteşte ceea ce aude drept ceva neînsemnat, atunci se sălbăticeşte, nu mai cunoaşte frâu şi hrăneşte patimile cele rele, şi va rodi din propria-i [voie] spinii şi bolduriile morţii, sufleteşti şi trupeşti deopotrivă, care sunt păcatele.

2. Căci la început, aşa după cum ştiţi cu toţii, şarpele cel începător al răului, după ce l-a străpuns pe om prin păcat, l-a făcut muritor, şi scoţându-l afară din sălaşul desfătării, l-a mutat în lumea aceasta stricăcioasă şi cu multă durere. Iar acum, dacă nu se va sili cineva prin pocăinţă [să ia] vindecare de rănile făcute de acesta, va fi trimis în osânda veşnică şi în focul gheenei. Căci precum în pădurile cele sălbatice şi în desişul plin de spini se ascund fiarele şi târâtoarele pământului, la fel şi acest balaur începător al răului, fiara cea mare şi a toată lumea, după Iov, sălăşluieşte sub copacii de tot felul ai patimii plăcerii[3], *iar înaintea lui aleargă nimicirea*[4]. Dorind eu ca voi toţi să fiţi mai presus de această nimicire, şi pe toate făcându-le, mă ostenesc din greu, fraţilor, şi în cuvânt, şi în învăţătură duhovnicească în fiecare zi pentru cei care vin [la mine, în particular], şi când e timpul, şi în comun, tuturor, în biserică. Căci acest lucru taie tufişurile cele rele, nimiceşte adâncurile păcatelor, toceşte bolduriile răutăţii, triumfă asupra balaurului cel începător al răului, vădeşte calea cea nerătăcită şi procură cunoaşterea cea mântuitoare.

3. Şi pentru că Biserica lui Hristos, şi mai ales cea din această mare cetate, nu are numai oameni de rând, ci şi înţelepţi, atât prin fire, cât şi prin studiul învăţăturilor celor din afară şi celor ale noastre, de aceea în majoritatea cazurilor nu îmi fac omilia foarte simplă, vrând mai degrabă să îi ridic pe cei mai de jos, decât să îi cobor din pricina acestora şi pe cei mai înalţi. Iar cel care este atent şi ascultă cu grijă învăţătura, chiar de ar fi simplu, nu se va afla nepricepând întru totul cele spuse; şi ceea ce ar putea să înţeleagă, să reţină şi să pună în lucrare, chiar

[3] *Cf.* Iov 40, 21 (LXX).
[4] Iov 41, 14 (LXX).

şi dacă foarte puţin, pe de o parte va pune pe fugă toată răutatea din sufletul său, iar pe de altă parte va spori, va umple şi va mântui inima care primeşte aceasta. Căci [acest puţin], fiind din Scriptura cea de Dumnezeu insuflată, se aseamănă cu piatra aceea de care spune Daniel[5] că a fost mişcată din munte [pe când era] foarte mică, şi după ce a lovit chipul acelor lucruri trecătoare, făcându-l mici fărâme şi nimicindu-l, s-a mărit, umplând tot pământul. Acum însă, mai ales, trebuie să fie atenţi cu mintea la cele spuse nu numai cei de rând, ci şi cei înţelepţi. Căci dacă omilia merge în cuvânt ca pentru cei de rând, totuşi nu are [un conţinut] mediocru al cunoştinţei, şi nici nu are puţin folos. Căci vă voi arăta patimile cele rele şi virtuţile, descoperindu-vă însăşi rădăcina fiecăreia, că nu este aceeaşi, ci diferită, astfel încât pe una să o tăiaţi, iar pe alta să o îngrijiţi.

4. Aşadar, dragostea faţă de Dumnezeu este rădăcina şi începutul a toată virtutea, în vreme ce dragostea faţă de lume cauzează toată răutatea. De aceea şi sunt acestea [două] potrivnice, şi se distrug reciproc, după cum strigă fratele Domnului: *Iubirea lumii este duşmănie faţă de Dumnezeu; cine voieşte să fie prieten cu lumea se face vrăjmaş al lui Dumnezeu*[6]. Şi Ioan, cel iubit de Hristos, zice: *Dacă cineva iubeşte lumea, iubirea Tatălui nu este întru el. Pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului şi trufia vieţii, nu este de la Tatăl*[7]. Să luăm aminte, fraţilor, ca nu cumva, iubind poftele cele rele şi având trufie unii faţă de alţii, să cădem din dragostea Părintelui Ceresc. Căci în acestea două se cuprinde toată patima care ne desparte de Dumnezeu.

5. Dar diadei acestor rădăcini potrivnice – şi mă refer la iubirea faţă de lume şi faţă de Dumnezeu –, o altă diadă a iubirii îi este rădăcină şi început şi origine, care şi aceasta este [învrăjbită] faţă de sine în chip potrivnic şi fără nici o cădere

[5] *Cf.* Dan. 2, 34-35.
[6] Iac. 4, 4.
[7] I In 2, 15-16.

la pace. Căci iubirii față de lume i se face cauză iubirea față de trupul nostru – pentru că noi iubim lumea din pricina trupului şi pentru patima cea cu plăcere care ține de el. Iar iubirii față de Dumnezeu i se face cauză iubirea față de duhul nostru, adică față de suflet – pentru că fiecare dintre noi Îl iubim pe Dumnezeu pentru sufletul nostru şi pentru alinarea şi partea cea bună a veacului ce va să fie. Iar că şi acestea se împotrivesc unele altora şi marele Pavel mărturiseşte zicând: *Trupul pofteşte împotriva duhului,* adică a sufletului, *iar duhul împotriva trupului*[8].

6. Dar cum se naşte iubirea față de Dumnezeu din iubirea fiecăruia pentru sufletul său? [Pentru că] există amenințarea cu gheena focului nestins şi făgăduința împărăției celei veşnice a lui Dumnezeu: împărăția cea veşnică pentru cei care ascultă şi fac dumnezeieştile porunci, gheena focului pentru cei care prin fapte nu se supun Evangheliei lui Hristos. Aşadar cei care sunt cu adevărat credincioşi şi îşi iubesc sufletele şi doresc să le păstreze pentru viața veşnică, ascultând aceste amenințări şi făgăduințe, pe dată îi încearcă în ei înşişi şi dorință şi frică: frică de durerea fără de sfârşit din gheena focului cu care [suntem] amenințați; dorință de împărăția lui Dumnezeu cea din făgăduință şi de bucuria cea veşnică din aceasta.

7. Dorind, aşadar, să dobândească bucuria cea nestricată şi dumnezeiască şi temându-se de durerea aceea a focului, renunță la legăturile cele împătimite, vinovate şi pământeşti, şi se străduiesc să se lipească prin cereri stăruitoare de Dumnezeu, ca Cel care singur are puterea şi autoritatea să slobozească de durerea cea din gheenă şi să învrednicească de bucuria cea veşnică cea mai presus de toată mintea. Şi astfel dobândesc iubirea față de Dumnezeu, şi prin aceasta, unindu-se încă şi mai desăvârşit cu Dumnezeu, dobândesc în plus toată virtutea. Căci atunci când Dumnezeu lucrează în noi, se naşte în noi tot chipul virtuții. Iar când Dumnezeu nu lucrează în

[8] Gal. 5, 17.

noi, tot ceea ce facem noi este păcat. De aceea şi Domnul spune în Evanghelie că *fără Mine nu puteţi face nimic*[9]. Şi aceasta cunoscând-o cei care cu adevărat lucrează virtuţile, nu se înalţă pentru nici o faptă virtuoasă, ci, smerindu-se, Îl slăvesc pe Dumnezeu, Izvorul virtuţilor, din care se umplu de strălucirea cea dătătoare de bine. Căci precum văzduhul, umplându-se de lumină de la soare, ne arată nu slava şi strălucirea sa, ci slava şi strălucirea soarelui, la fel, cei care se unesc cu Dumnezeu prin lucrarea dumnezeieştilor porunci sunt, după Pavel, *bună mireasmă a lui Hristos*[10], şi au mireasma lui Hristos, şi vestesc virtuţile Celui care i-a chemat din întuneric la lumina Lui cea minunată[11].

8. Astfel, prin învăţătura cea duhovnicească se naşte în noi cunoaşterea[12] celor viitoare, prin iubirea cea adevărată pentru propriul suflet al fiecăruia apare în noi, cei credincioşi, frica şi dorinţa pentru aceste [lucruri viitoare], prin [frică şi dorinţă] [se naşte] rugăciunea şi cererea cea stăruitoare şi neîncetată către Dumnezeu, prin rugăciunea cea neîncetată [se naşte] iubirea faţă de El şi unirea [cu El], iar din unirea aceasta se naşte toată virtutea care poartă cu sine smerenia, prin recunoaşterea Celui care naşte în noi virtuţile.

Dar cum se naşte dragostea faţă de lume din iubirea trupului, şi cum se zămislesc prin dragostea aceasta patimile cele rele şi mulţimea păcatelor? După cum sufletul doreşte pentru sine plăcerea cea viitoare şi care rămâne, la fel şi trupul doreşte [plăcerea] cea prezentă şi trecătoare. Iar o astfel de plăcere este sensibilă şi lucrează prin simţurile noastre şi provine de la cele sensibile, care sunt lumea. De aceea cel care îşi iubeşte trupul iubeşte lumea. Dorind, aşadar, în chip nemăsurat, din această iubire faţă de trup, plăcerile lumeşti, urmărindu-le şi

---

[9] In 15, 5.

[10] *Cf.* II Cor. 2, 15. *Cf.* Ef. 5, 2.

[11] *Cf.* I Pt. 2, 9.

[12] Cu sensul de a fi informat despre cele viitoare: osândă sau Împărăţia cea veşnică.

cinstindu-le, ne înfăşurăm cu urâciunea cea multiformă a patimilor. Căci, având în vedere că plăcerea cea lumească se lucrează prin simţuri, iar simţurile sunt multe şi diferite, multe şi diferite sunt şi plăcerile şi patimile care [se lucrează] prin ele. Căci altele sunt ale vederii, altele ale auzului, altele ale mirosului, iarăşi altele ale pipăitului şi altele ale gustului.

9. Aşadar, nu hrana este cauza patimilor rele ale gustului, ci lipsa de măsură a [simţului] gustului, care este desfătarea rafinată. Aceste [patimi] sunt lăcomia pântecelui, nesaţul, multa băutură şi beţia. Iar stomacul, care primeşte fără control cele ale gustului, şi care varsă prin digestie spre cele din afară [ceea ce s-a adunat] în chip prisositor, oferă pipăitului materie îmbelşugată a răutăţii, ca un rezervor dezgustător care răspândeşte curgeri dezgustătoare, prin care se formează patimile cele de sub pântece, curvia, adulterul, imoralitatea, trivialitatea şi toată necurăţia cărnii. Şi acestea, înrobind şi auzul, şi vederea, şi mirosul, fac de poftit cele murdare, cuvintele de ruşine, cântecele curveşti, dansurile sataniceşti, ungerile cu miruri, care duc la cele necurate, boielile dezgustătoare, împodobirile cele cu veşminte şi zorzoane de păr de mare preţ, care înfrumuseţează din afară pe cei împătimiţi, în vreme ce înlăuntru sunt încinşi, ca cu o mască diformă, cu patimile de necinste şi sunt cu adevărat asemenea mormintelor văruite, care afară se arată a fi frumoase, dar înăuntru sunt pline de miros greu şi de toată necurăţia[13]. Aceste organe ale simţurilor, atunci când sunt înrobite răutăţii, atrag cele necurate atât din lăuntru, cât şi din afară, atât de aproape, cât şi de departe, şi astfel păcatul cel spre moarte nu numai iese, ci şi intră prin deschizăturile naturale care sunt în noi: *Căci cele ce ies din gură, acelea sunt cele care spurcă pe om*[14], iar *cel care priveşte la femeie ca să o poftească, a şi săvârşit adulter cu ea în inima lui*[15].

---

[13] *Cf.* Mt. 23, 27.
[14] Mt. 5, 18.
[15] Mt. 5, 28.

10. Un astfel de suflet iubitor de trup, care vânează în tot chipul plăcerea simțurilor şi adună de peste tot materii pentru plăcerea pipăitului, a gustului şi a altor simțuri, dă naştere iubirii de a avea şi iubirii de argint, care [la rândul lor dau naştere] furtişagurilor, nedreptăților, răpirilor şi la tot felul de lăcomie. Dar, pe lângă acestea, este şi o altă simțire, dinlăuntru şi întru totul cuprinzătoare, lipsită de organele trupeşti de simț: imaginația, prin care se nasc în iubitorii de lume şi alte plăceri şi patimi, printre care sunt părerea de sine, îngâmfarea şi trufia [falsa pretenție]. Dar din simțuri şi imaginație iau naştere iarăşi unele patimi combinate, care sunt dorința de a plăcea oamenilor, slava deşartă şi înfumurarea [față de alții].

11. [Aşadar] plăcerea sufletului, care este de la Dumnezeu şi de la cele dumnezeieşti, este curată, nepătimaşă şi neamestecată cu durere. Iar lumea aceasta, în chip natural, aduce dimpreună cu plăcerea şi durerea, nu numai din pricina schimbărilor şi a alterărilor de multe feluri, ci şi pentru că, procurând fiecăruia o parte minimă, îl lipseşte de [partea] mai mare. Căci lumea, una fiind, se împarte la foarte mulți oameni, aproape fără număr, şi fiecare dintre aceştia pofteşte şi se străduieşte să o aibă şi să o stăpânească în întregime. Aşadar, cel care iubeşte lumea, poftind totul, şi dacă are cea mai mare parte din tot, şi dacă se împărtăşeşte [doar] de puțin, dar are totuşi ceva mai mult decât alții, fie se întristează de lipsă, fie îi provoacă întristare celui care are mai puțin, prin ceea ce are el în plus. În schimb, în cazul plăcerii şi bucuriei celei după minte şi dumnezeieşti, care se împarte în chip neîmpărțit, chiar dacă cineva ar fi capabil să o primească întreagă, nu-i vatămă pe alții. Căci, [spre exemplu,] fiecare dintre noi are întreagă dreapta credință, dar nu îl lipseşte pe aproapele său prin aceasta, ci mai degrabă îl ajută în multe chipuri.

12. Aşadar, lumea aceasta, după cum am spus, dimpreună cu plăcerea procură şi durerea. Iar trupul nostru primeşte plăcerea, dar respinge durerea. De aceea lumea aceasta este pentru el şi ademenitoare, şi crudă. Iar cei ce sunt legați de dragostea

de trup, ignorând firea lumii, şi anume că nu este numai plină de plăcere, ci şi plină de durere, şi nerealizând că trebuie în primul rând să fugă de ceea ce ei [din păcate] urmăresc, sunt nemulţumiţi din pricina durerii care este firească lumii, [şi] ca într-o luptă nocturnă, ingnorând cauza pătimirii, se acuză unii pe alţii pentru dificultăţile care apar de fiecare dată. Şi de aici îi este procurat acestui nenorocit neam al oamenilor un alt lanţ neplăcut de patimi, din care ies insultele, vorbirile de rău, calomniile, mânia, ura, certurile, invidia şi toată dorinţa plină de otravă, din pricina căreia în toată lumea locuită se săvârşesc războaie şi uciderі – şi mai ales în neamul nostru, din cauză că s-a răcit dragostea şi s-a înmulţit păcatul.

13. Dar noi să ne păzim într-un cuget, uniţi unii cu alţii prin pace şi ţinându-ne departe de mânia reciprocă, care duce şi sufletele, şi trupurile la pierzare. Da, fraţilor, rogu-vă, să iertăm unii altora, dacă cineva are vreun reproş la adresa cuiva, după cum şi Hristos ne-a iertat pe noi, pentru ca nu numai în bisericile lui Dumnezeu, ci şi în case şi în piaţă rămânând netulburaţi, să-L slăvim împreună, cu o singură gură, pe Părintele nostru cel din ceruri[16]. Dar, pe lângă catalogul acesta rău al patimilor nimicitoare – legat de plăcere şi durere –, sunt şi alte patimi asemănătoare, care nu sunt nici lipsite de durere, nici pline de plăcere, ci îşi au originea naşterii într-un fel de amestec al celor potrivnice, de genul: ironie şi linguşeală, [sau] viclenie şi făţărnicie[17].

14. Vedeţi amăgirea şi dragostea faţă de această lume, cât de variată este, cu câte rele ne înconjoară şi prin câte ne desparte de Dumnezeu? Căci, făcându-ne [subiecte] ale nenumăratelor patimi, ne separă în multe feluri de Cel fără patimă. De aceea şi Domnul Însuşi a zis: *Lumea zace [în puterea] celui rău*[18], şi l-a numit pe diavol stăpânitor al lumii[19], pentru că este

---

[16] *Cf.* Rom. 15, 6.
[17] *Cf.* Mt. 24, 12.
[18] I In 5, 19.
[19] *Cf.* In 12, 31.

stăpânitor al întunericului veacului acestuia[20]. [Dar] să nu socotiţi că cel rău stăpâneşte cerul şi pământul şi zidirile lui Dumnezeu care se află între acestea, şi de aceea este numit stăpânitor al lumii. Departe [de noi] o [astfel] de gândire neroadă! Căci nu această *lume* [fizică] *zace [în puterea] celui rău.* Pentru că Cel care măsoară cerul cu palma, după [cum zice] profetul[21], şi ţine pământul cu pumnul, este Singurul Ziditor al acestora. Dar reaua întrebuinţare a celor ce sunt, administrarea împătimită a acestora, care pleacă de la noi, lumea nedreptăţii, pofta cea rea şi lăudăroşenia [trufia], aşa după cum spune Teologul cel iubit de Hristos[22], nu sunt de la Tatăl. Aşadar, această lume zace în [puterea] celui rău, prin reaua noastră întrebuinţare şi prin administrarea cea primejdioasă. Şi aceasta este lumea al cărei stăpânitor este Satana, [şi anume] mulţimea patimilor pe care am enumerat-o mai sus, [lume] care, prin împreună lucrarea celui rău, se zideşte din voia noastră cea aplecată spre păcat, voie prin care, cei care nu s-au eliberat prin pocăinţă, şi-l fac stăpânitor pe diavol.

15. Dar noi, cei aflaţi în rândurile lui Hristos, să dorim lumea cea de sus! Să poftim împărăţia cea făgăduită nouă de Hristos. Să ne îndepărtăm de plăcerile care trag în jos sufletul! Să ne temem de gheena focului cu care sunt ameninţaţi iubitorii de plăcere! Să fugim de desfătare, de beţie, de curvie, de risipă, de lăcomie, de nedreptate, de slava deşartă, de înfumurare, de ură, de mânie, de lipsa de omenie! Căci din pricina acestora, ni-l punem, vai!, şi nouă înşine, şi lumii drept stăpânitor pe diavol. Să fugim, aşadar, de lumea aceasta amăgitoare [a păcatului] şi de stăpânitorul ei, şi să ne arătăm pe noi înşine prin lucrările noastre cele bune că suntem lucrările mâinilor întru tot bune ale lui Dumnezeu. Căci astfel ne vom folosi bine şi de cele de faţă, şi ne vom şi bucura, la vremea potrivită, de bunătăţile veşnice cele făgăduite.

---

[20] *Cf.* Ef. 6, 12.
[21] *Cf.* Is. 40, 12.
[22] *Cf.* 1 In 2, 16.

16. Pe care fie ca toţi să le dobândim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, dimpreună cu Care Tatălui se cuvine slavă, împreună şi Sfântului Duh, în vecii vecilor. Amin!

Omilia a XXXIV-a

La cinstita Schimbare la faţă a Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos[1]; întru care se înfăţişează că lumina de la această [Schimbare] este nezidită

1. Lăudăm şi noi şi ne minunăm când contemplăm[2] această măreaţă lucrare a lui Dumnezeu, adică întreaga zidire cea văzută. O laudă şi se minunează şi înţelepţii elinilor, cercetând-o. Dar noi facem aceasta spre slava Ziditorului, în vreme ce aceia o fac împotriva slavei Ziditorului. Căci *au slujit* în chip nenorocit zidirii, în locul Ziditorului[3]. În acelaşi fel, şi noi înfăţişăm cu limpezime glasurile cele profetice, apostolice şi ale Părinţilor, însă facem aceasta spre folosul celor pe care îi întâlnim şi spre lauda Duhului care a vorbit prin profeţi, apostoli şi părinţi. [Dar] pun mâna pe ele, ca să le tâlcuiască, şi cei care, în anumite vremuri, sunt capii [vreunei] rele erezii, iar aceştia o fac spre vătămarea celor care ascultă de ei şi spre respingerea adevărului dreptei credinţe, folosind graiurile Duhului împotriva Duhului. Şi însuşi cuvântul Evangheliei harului, fiind înalt şi potrivit unor urechi şi înţelegeri vârstnice, Purtătorii de Dumnezeu Părinţii noştri, ca şi cum l-ar înmuia cu gurile lor, îl fac potrivit şi pentru noi, cei nedesăvârşiţi.

[1] *Cf.* Lc. 9, 28-36; Mt. 17, 1-19; Mc. 9, 2-8.
[2] Sensul verbului este „a cerceta în adânc".
[3] *Cf.* Rom. 1, 25.

Precum nişte mame iubitoare de prunci, mestecând hrana cea tare, o fac de bun folos şi uşor de primit pentru cei care sunt încă sugaci. Pentru că [după cum] saliva care este în gurile mamelor celor după trup devine hrană pentru copii, [la fel] şi înţelesurile care sunt în inimile Purtătorilor de Dumnezeu Părinţi devin hrană potrivită pentru sufletele celor ce ascultă şi se supun, în vreme ce gurile celor răi şi eretici sunt pline de otravă de moarte purtătoare, care [otravă], amestecându-se cu cuvintele vieţii, le face şi pe acestea de moarte purtătoare pentru cei care ascultă fără băgare de seamă.

2. Să fugim, aşadar, de cei care nu primesc tâlcuirile Părinţilor, ci încearcă de la ei înşişi să introducă cele potrivnice, pretinzând că urmează cuvintele în literă, în vreme ce resping înţelesul cel dreptcredincios. Şi să fugim mai mult decât fuge cineva de un şarpe! Căci acesta, muşcând trupul, îl face să moară temporar, despărţindu-l de sufletul cel nemuritor, în vreme ce aceştia, apucând cu dinţii sufletul însuşi, îl despart de Dumnezeu, lucru care este moarte veşnică pentru sufletul nemuritor. Să fugim aşadar de unii ca aceştia cu toată puterea şi să alergăm către aceia care învaţă cele dreptcredincioase şi mântuitoare, deoarece sunt în conglăsuire cu predaniile Părinţilor.

3. Unele ca acestea vă grăiesc acum! Şi le-am spus pe acestea către iubirea voastră ca pe un prolog, pentru că azi prăznuim Schimbarea la faţă cea cinstită a Domnului pe munte, şi cuvântul nostru [va fi] despre lumina de la această [Schimbare], împotriva căreia acum este multă luptă din partea duşmanilor luminii. Haideţi, aşadar, să luăm pe scurt, de la început, graiurile evanghelice citite azi, spre dezvăluirea tainei şi înfăţişarea adevărului: *După şase zile Iisus a luat pe Petru şi pe Iacov şi pe Ioan, şi i-a dus într-un munte înalt, de o parte. Şi S-a schimbat [la faţă] înaintea lor şi a strălucit faţa lui ca soarele*[4]. Este nevoie să examinăm în primul rând acest [pasaj] al Evangheliei, [şi

[4] Mt. 17, 1-2.

anume] după care zi numără Apostolul lui Hristos şi Evanghelistul Matei cele şase zile după care a fost ziua Schimbării la faţă a Domnului. Aşadar, după care zi? După aceea în care Domnul, învăţându-i pe ucenicii Săi, zicea că *Fiul Omului va să vină întru slava Tatălui Său*[5], şi adăuga, spunând: *Sunt unii dintre cei care stau aici care nu vor gusta moartea până ce nu vor vedea pe Fiul Omului venind întru Împărăţia Lui*[6]. Slava Tatălui şi Împărăţia Lui numeşte lumina Schimbării Sale la faţă.

4. Aceasta arătând-o şi Evanghelistul Luca şi expunând-o mai limpede, zice: *Au fost după cuvintele acestea ca la opt zile, şi luând pe Petru şi Ioan şi Iacov, S-a suit în munte, ca să Se roage. Şi pe când Se ruga El, chipul feţei Sale s-a făcut altul şi îmbrăcămintea Lui albă, strălucind*[7]. Dar cum se potrivesc între ei, dacă unul zice clar că au fost opt zile între făgăduinţă şi descoperire, iar celălat zice că după şase zile? Ascultaţi şi înţelegeţi! Opt [persoane] erau pe munte, dar şase se arătau: aceştia trei, Petru, Iacov şi Ioan, care au urcat cu Iisus; iar acolo i-au văzut împreună cu El şi vorbind cu El şi pe Moise şi pe Ilie, astfel încât [toţi] aceştia sunt şase. Dar de bună seamă că împreună cu Domnul erau în chip nevăzut şi Tatăl şi Duhul Sfânt, Unul mărturisind prin propriul glas că Acesta este Fiul Lui cel iubit[8], iar Celălalt, prin norul cel luminos[9] împreună strălucind şi arătând deofiinţimea Fiului cu Sine şi cu Tatăl şi unimea luminii[10]. Căci bogăţia Acestora este deofiinţimea şi izbucnirea-una a strălucirii[11]. Aşadar, în acest fel opt sunt cei şase. Deci, după cum în acestea, şasele nu se află în niciun dezacord faţă de opt, la fel nici evangheliştii nu sunt în dezacord atunci când

---

[5] Mt. 16, 27.
[6] Mt. 16, 28.
[7] Lc. 9, 28-29.
[8] *Cf.* Lc. 9, 35.
[9] *Cf.* Lc. 9, 34.
[10] Unitatea luminii, izvorâtă din fiinţa cea Una a Dumnezeirii este articol de credinţă a teologilor isihaşti.
[11] Sf. Grigorie de Nazianz, *Or. 40, De sancto baptisma* 5, *PG* 36, 364 B.

unul zice *după şase zile*[12], iar Luca zice că *au fost după cuvintele acestea ca la opt zile*[13], ci prin amândouă aceste cuvinte ne-au dat ca un fel de tip al celor care s-au întâmplat pe munte, totodată tainic şi descoperit.

5. Iar cineva ar putea vedea astfel, dacă examinează bine şi după literă, că [cei doi] vestitori de Dumnezeu sunt în acord între ei [şi după literă]. Pentru că Luca a zis *opt zile,* nu fiind în dezacord cu cel care a zis *după şase zile,* ci punând la socoteală şi ziua în care au fost rostite cuvintele acelea, şi ziua în care S-a schimbat la faţă Domnul. Pe acestea, şi Matei le lasă să se înţeleagă pentru cei care examinează în chip înţelept [litera]. De aceea şi adăugirea *după,* care arată [ziua] următoare, acesta [Matei] a spus-o, iar celălalt a lăsat-o. Căci [Luca] nu zice *după opt zile,* precum acela *după şase zile,* ci [zice că] *au fost ca la opt zile.* Astfel, nu este nici o diferenţă în înţelesul istoric al evangheliştilor.

6. Dar [aceştia] ne descoperă şi altceva mare şi tainic în faptul de a părea că sunt în dezacord între ei. Fiţi, dar, atenţi cu mintea la cele ce vor fi zise, toţi câţi sunteţi mai ageri cu înţelegerea. De ce unul a zis *după şase zile,* iar altul a trecut dincolo şi de *a şaptea [zi],* pomenind-o pe cea *de-a opta?* Pentru că marea privelişte a luminii Schimbării la faţă a Domnului este taina [zilei] a opta, adică a veacului viitor, care se descoperă după încetarea lumii care s-a făcut în şase zile şi [după] trecerea dincolo de simţirea noastră care lucrează înşesit – căci avem cinci simţuri, dar adăugându-se la acestea şi cuvântul [minţii] rostit după simţuri, face înşesită lucrarea simţirii. [Căci] nu numai mai presus de simţire, ci şi mai presus de cuvânt este Împărăţia lui Dumnezeu făgăduită celor vrednici. De aceea, după buna nelucrare a acestor [simţuri] care [îşi] împlinesc [lucrarea] în chip înşesit – prin care nelucrare se îmbogăţeşte

[12] Mt. 17, 1.
[13] Lc. 9, 28.

cu cinste [ziua][14] a şaptea – Împărăţia lui Dumnezeu se arată în a opta [zi] cu puterea unei lucrări mai înalte. Şi această putere a Dumnezeiescului Duh, prin care este văzută Împărăţia lui Dumnezeu de cei vrednici, Domnul, arătând-o ucenicilor, după dumnezeiescul Luca, le-a zis de mai înainte: *Sunt unii dintre cei care stau aici care nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea împărăţia lui Dumnezeu venind întru putere*[15], adică [pe lângă] că le dă celor ce văd puterea de a vedea cele nevăzute, îi curăţeşte mai înainte de stricăciunea cea omorâtoare şi de suflet nimicitoare, care este păcatul. Şi gustarea din acesta este [reprezentată] de începutul răutăţii celei din cuget, iar cei care sunt curăţiţi mai înainte de aceasta nu gustă din moartea cea sufletească, fiind păziţi fără prihană în cugetare, după cum socotesc eu, prin puterea arătării celei viitoare.

7. *Sunt unii dintre cei care stau aici care nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea Împărăţia lui Dumnezeu venind întru putere*[16]. Pretutindeni este Împăratul şi pretutindeni este Împărăţia Lui, astfel încât [expresia] *venirea Împărăţiei Lui* nu arată că vine de altundeva în alt loc, ci că [Împărăţia] se descoperă prin puterea Dumnezeiescului Duh. De aceea a zis *venind întru putere*. Care putere nu survine pur şi simplu celor care se întâmplă [la întâmplare], ci celor care stau cu Domnul, adică celor care sunt tari în credinţa în El şi celor care, precum Petru, Iacov şi Ioan, sunt şi ei mai întâi urcaţi de Cuvânt într-un munte înalt, adică sunt înălţaţi deasupra smereniei firii noastre. Deci şi pentru aceasta se închipuie [în minte][17] Dumnezeu în munte –

---

[14] „Zi" are sens anagogic. Cele şase simţuri reprezintă cele şase zile ale săpămânii, încetarea lucrării simţurilor reprezintă ziua a şaptea, iar ziua a opta este ziua arătării Împărăţiei, „ziua" vederii luminii negräite. Sfântul Grigorie se referă aici la Împărăţia lui Dumnezeu ca vedere a luminii prin harul dumnezeiesc.

[15] Mc. 9, 1; *Cf.* Lc. 9, 27.

[16] Mc. 9, 1.

[17] A se vedea *Triade* II.3.59-60. Imaginat sau înfăţişat de minte ca Dumnezeu în munte, care coboară către om şi îl înalţă pe om către El; această înfăţişare nu este o lucrare independentă a minţii, ci descoperirea tainei Întrupării de către Duhul Sfânt.

după cel care spune [aşa][18] –, pe de o parte coborând El Însuşi din propria înălţime, iar pe de altă parte ridicându-ne pe noi din smerenia cea de jos, [făcând acestea] ca să Se cuprindă Cel necuprins într-o fire creată, pe măsura [acesteia] şi pe cât este de sigur. Iar această înfăţişare nu este inferioară minţii, ci cu mult mai superioară şi mai înaltă, pentru că se naşte din puterea Duhului Sfânt.

8. Aşadar, lumina Schimbării la faţă a Domnului nu se naşte şi dispare, nici nu e circumscrisă şi nici nu cade sub puterea sensibilă, chiar dacă a fost văzută şi cu ochii cei trupeşti şi pentru puţin timp şi pe un vârf îngust al muntelui, ci atunci, după cel care spune aşa, *[ucenicii] cei iniţiaţi ai Domnului s-au mutat* de la trup la duh *prin schimbarea simţurilor pe care a lucrat-o în ei Duhul*[19]. Şi astfel au văzut lumina aceea negrăită, cum şi pe cât le-a hărăzit lor puterea Duhului. Ceea ce, nevăzând cei care acum blasfemiază împotriva ei, au socotit că apostolii cei aleşi au văzut lumina Schimbării la faţă a Domnului cu o putere sensibilă şi zidită, şi de aceea încearcă să tragă în jos, spre [a o considera] zidire, nu numai lumina aceea, slava şi împărăţia lui Dumnezeu, ci şi puterea Dumnezeiescului Duh, prin Care se descoperă celor vrednici cele dumnezeieşti. Căci nu l-au auzit şi nici nu au crezut lui Pavel, care zice: *Cele ce ochiul nu le-a văzut, şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor care-L iubesc pe El. Iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său. Căci Duhul cercetează [chiar] şi adâncurile lui Dumnezeu*[20].

9. Dar când a venit ziua a opta, cum s-a zis, *luând Domnul pe Petru, pe Iacov şi pe Ioan, s-a suit în munte ca să se roage*[21].

---

[18] Ieş. 4, 27.

[19] *Cf.* Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua* 10, *PG* 91, 1125 D – 1128 D, ed. Constas, vol. 1, pp. 190-194; *cf.* Sf. Ioan Damaschinul, *Homilia in transfigurationem salvatoris nostri Jesu Christi*, 12, *PG* 96, 564 C – 569 A, ed. P.B. Kotter, *Die Schriften des Johannes von Damaskos*, vol. 5 (*PTS* 29), Berlin, NY, 1988, pp. 450-453.

[20] I Cor. 2, 9-10.

[21] Lc. 9, 28.

Căci întotdeauna, fie se ruga singur, despărţindu-se de toţi, şi de apostolii înşişi, precum atunci când a hrănit cinci mii de oameni, cu tot cu femei şi copii cu cinci pâini şi doi peşti – căci atunci, slobozindu-i pe toţi, pe dată, iar pe ucenicii toţi *silindu-i să intre în corabie, El s-a suit în munte ca să se roage*[22] –, fie ia cu Sine puţini [ucenici], pe cei care sunt peste ceilalţi. Căci şi atunci când se apropia pătimirea cea mântuitoare, le zice celorlalţi ucenici: *Şedeţi aici, până ce Mă voi ruga*[23], în vreme ce pe Petru, pe Iacov şi pe Ioan îi ia împreună cu El. Aşadar, doar pe aceştia luându-i şi acum, *i-a suit într-un munte înalt, de o parte, şi S-a schimbat la faţă înaintea lor*[24], adică în vreme ce ei priveau.

10. Ce înseamnă că *S-a schimbat*? Spune Hrisostom Teologul: „A întredeschis, pe cât a binevoit, puţin din dumnezeire, şi le-a arătat ucenicilor pe Dumnezeu sălăşluit [în trup]"[25]. Căci, după cum zice Luca, *pe când se ruga El, chipul Lui s-a făcut altul*[26], *strălucind ca soarele*[27], după cum scrie Matei. Însă a zis *ca soarele* nu ca să socotească cineva sensibilă lumina aceea – piară orbirea cea după minte a celor care nu pot să cugete nimic mai înalt decât cele ce se arată după simţuri –, ci ca să cunoaştem că ceea ce este soarele pentru cei care trăiesc după simţire şi văd prin simţul [vederii], aceea este Hristos, ca Dumnezeu, pentru cei care trăiesc după Duhul şi văd întru Duhul, şi că cei în chipul lui Dumnezeu nu au nevoie de o altă lumină în vederea lui Dumnezeu. „Căci pentru cei veşnici, El este lumina, şi nu altceva."[28] Căci ce nevoie au de o a doua lumină cei care au [lumina] cea mai mare? Şi pe când se ruga astfel, a strălucit şi a descoperit în chip negrăit celor aleşi dintre ucenici lumina

[22] Mt. 14, 16, 23.
[23] *Cf.* Mt. 26, 36-37.
[24] Mt. 17, 1-2.
[25] Sf. Ioan Gură de Aur, *In Iohannem homiliae*, 19, 1, *PG* 59, 121; *Eclogae* 21, *PG* 63, 700.
[26] Lc. 9, 29.
[27] Mt. 17, 2.
[28] Sf. Grigorie de Nazianz, *Or.* 44, *In novam dominicam* 3, *PG* 36, 609 C.

aceea negrăită, fiind împreună cu ei şi vârfurile profeţilor, ca să arate că rugăciunea este cea care procură acea fericită vedere, şi ca să învăţăm că prin apropierea de Dumnezeu după virtute şi prin unirea cu El după minte vine [în noi] şi apare acea strălucire care e dată tuturor[29] şi e văzută de toţi aceia care tind fără încetare către Dumnezeu prin facerea de bine cea adevărată şi prin rugăciunea cea curată. „Căci, zice, [există] o frumuseţe adevărată şi foarte de dorit, care poate fi contemplată doar de cel care şi-a curăţit mintea, care este în jurul firii celei dumnezeieşti şi fericite, din care, cel care îi contemplă strălucirile şi harurile, se împărtăşeşte de ceva din ea, ca şi cum s-ar colora pe propria faţă cu o licărire strălucitoare. De aceea şi lui Moise, când a vorbit cu Dumnezeu, i-a fost slăvită faţa."[30]

11. Vedeţi că şi Moise s-a schimbat la faţă[31] urcând în munte[32], şi astfel a văzut slava Domnului? Dar el a pătimit schimbarea, nu a lucrat-o, după cel care spune: „spre aceasta mă duce lumina cea măsurată a adevărului [cea de] aici: spre a vedea şi a pătimi strălucirea lui Dumnezeu"[33]. Însă Domnul nostru Iisus Hristos avea strălucirea aceea de la Sine. De aceea nici nu a avut El nevoie de rugăciune care să-i facă să strălucească trupul cu lumina cea dumnezeiească, ci a arătat de unde vine sfinţilor strălucirea lui Dumnezeu şi cum va fi văzută de aceştia. *Căci drepţii vor străluci ca soarele în Împărăţia Tatălui lor*[34], şi astfel, deveniţi întregi lumină dumnezeiască, ca fii ai luminii dumnezeieşti, Îl vor vedea pe Hristos [Care străluceşte] mai presus de *strălucire* în chip dumnezeiesc şi negrăit, a Cărui slavă,

---

[29] „Tuturor" este explicat în aceeaşi frază şi se referă la toţi aceia care se apropie de Dumnezeu prin rugăciune şi fapte bune. Nu are un sens general, indefinit.

[30] Sf. Vasile cel Mare, *In psalmum*, 29, 5, *PG 29*, 317 B.

[31] Litt: „a fost schimbat la faţă".

[32] *Cf.* Ieş. 33, 18-19.

[33] Sf. Grigorie de Nazianz, Or. 38, *In theophania*, 11, *PG* 36, 324 A; *Or. 45, In sanctum Pascha*, 7, *PG* 36, 632 B.

[34] Mt. 13, 43.

care purcede în chip firesc din dumnezeire, s-a arătat pe Tabor comună şi trupului, din pricina unimii ipostasului. Astfel, şi printr-o asemenea lumină a strălucit faţa Lui ca soarele[35].

12. Însă cei care se laudă înaintea noastră cu cuvântul cel elinesc şi cu înţelepciunea lumii acesteia, şi care au ales să nu asculte cu totul de bărbaţii cei duhovniceşti cu privire la cuvintele Duhului, ci să se ridice împotrivă, auzind de lumina Schimbării la faţă a Domnului pe munte, cea văzută de ochii apostolilor, pe dată o coboară la o lumină sensibilă şi zidită, şi trag în jos, spre aceasta, acea lumină nematerialnică, neînserată şi veşnică – care nu e numai mai presus de simţire, ci şi de minte, ei înşişi zăcând jos şi neputând să cugete nimic mai presus de cele pământeşti. Totuşi, strălucind El Însuşi cu această [lumină], a dovedit de mai înainte că [lumina] aceasta este nezidită, numind-o Împărăţia lui Dumnezeu. Căci nu este Împărăţia lui Dumnezeu roabă şi zidită, pentru că ea singură dintre toate nu este sub stăpânirea unui rege [lumesc], şi este de neînvins, [fiind] dincolo de orice timp şi veac. „Nu se poate spune că Împărăţia lui Dumnezeu are un început sau că este precedată de veacuri/eoni şi timpuri. Credem însă că aceasta este moştenirea celor mântuiţi."[36]

13. Apoi, [dat fiind că] atunci când S-a schimbat Domnul la faţă, a strălucit şi a arătat slava şi strălucirea şi lumina aceea, şi [ştiind că] va veni iarăşi precum a fost văzut de ucenici în munte, oare şi-a adăugat o lumină pe care nu a avut-o mai înainte – şi pe care o va avea în veci? Piară această blasfemie! Căci cel care spune aceasta va presupune trei firi în cazul lui Hristos: cea dumnezeiască, cea omenească şi cea a acelei lumini. Aşadar, nu altă strălucire, ci pe aceea pe care o avea în chip nevăzut, pe aceea a descoperit-o. Iar strălucirea firii dumnezeieşti o avea ascunsă sub trup. Aşadar, lumina aceea este a dumnezeirii, şi este nezidită. Când Hristos S-a schimbat la faţă,

[35] *Cf.* Mt. 17, 2.
[36] Referinţă neidentificată.

după cuvântătorii de Dumnezeu, „nu a luat ceea ce nu era, nici nu S-a transformat în ceea ce nu era, ci a descoperit ucenicilor ceea ce era, deschizându-le ochii şi din orbi făcându-i văzători"[37].

14. Vezi că faţă de lumina aceea sunt orbi ochii care văd după fire? Aşadar, nici lumina aceea nu este sensibilă, şi nici cei care o vedeau nu o vedeau simplu, cu ochi sensibili, ci cu [ochii] cei transformaţi prin puterea Dumnezeiescului Duh. Aşadar, s-au schimbat, şi astfel au văzut schimbarea, nu [o schimbare] de moment, ci pe cea pe care frământătura noastră a luat-o chiar de la asumarea ei [de către Hristos], fiind îndumnezeită prin unirea Cuvântului lui Dumnezeu [cu ea]. De aici şi cea care în feciorie a zămislit şi în chip străin a născut, L-a cunoscut Dumnezeu purtător de trup pe Cel născut din ea, [precum şi] Simeon când a luat cu mâinile acest prunc şi bătrâna Ana când L-a întâmpinat[38]. „Căci puterea dumnezeiească care strălucea s-a arătat ca printr-un pergament de cristal celor care aveau curăţiţi ochii inimii."[39]

15. Dar de ce îi desparte pe corifei de ceilalţi, şi îi urcă pe aceştia [în munte], şi numai pe ei, aparte? Ca să [le] arate ceva cu totul mare şi tainic. Aşadar, cum [ar fi putut] să fie mare şi tainică vederea luminii sensibile, pe care o aveau cei aleşi şi înainte de a urca şi pe care o aveau, odată cu ei, şi cei rămaşi jos? Ce nevoie ar mai fi avut de puterea Duhului şi de adaosul [lucrat] prin ea sau de schimbarea ochilor spre vederea acelei lumini dacă ar fi fost sensibilă şi zidită? Şi cum să fie lumina cea sensibilă slava şi Împărăţia Tatălui şi a Duhului? Cum va veni Hristos în veacul ce va să fie într-o astfel de slavă şi Împărăţie, atunci când nu va fi nevoie nici de aer, nici de lumină, nici de spaţiu şi nici de altele asemenea, ci în loc de toate, după

---

[37] Sf. Ioan Damaschinul, *Homilia in transfigurationem salvatoris nostri Jesu Christi*, 12, *PG* 96, 564 C, ed. P.B. Kotter, *Die Schriften des Johannes von Damaskos*, vol. 5 (*PTS* 29), Berlin, NY, 1988, p. 450.

[38] *Cf.* Lc. 2, 25-38.

[39] Sf. Vasile cel Mare, *In sanctam Christi generationem*, *PG* 31, 1473 D.

apostol, ne va fi Dumnezeu[40]? Dacă ne va fi în loc de toate, de bună seamă că ne va fi şi în loc de lumină. De aici se arată iarăşi că lumina aceea este a dumnezeirii. Pentru că şi cel mai teolog dintre evanghelişti, Ioan, arată prin Apocalipsă că acea cetate care va veni şi va rămâne, *nu are trebuinţă de soare, nici de lună, ca să o lumineze. Căci slava lui Dumnezeu a luminat-o şi făclia ei este Mielul*[41]. Dar oare nu ni L-a indicat nouă lămurit şi acolo [în Apocalipsă] pe Iisus, Care acum S-a schimbat la faţă pe Tabor în chip dumnezeiesc, şi Care are ca făclie trupul, iar în loc de lumina [zilei] [are] slava dumnezeirii care s-a arătat pe munte celor care au urcat împreună cu El? Dar şi despre cei care locuiesc în cetatea aceea, tot el zice că *nu au trebuinţă de lumina făcliei şi de lumina soarelui, pentru că Domnul Dumnezeu va lumina peste ei, şi noapte nu va mai fi*[42]. Ce este aşadar lumina aceasta, *la care nu este schimbare sau umbră de mutare*[43]? Ce este lumina aceasta neschimbată şi neînserată? Oare nu este [lumina] dumnezeirii?

16. Dar şi Moise şi Ilie, mai ales Moise – fiind suflet care nu era în trup –, cum au fost văzuţi [în slavă] şi cum au fost slăviţi printr-o lumină sensibilă? Căci *şi aceştia, arătându-se întru slavă, vorbeau atunci despre sfârşitul Lui, pe care avea să-l împlinească în Ierusalim*[44]. Iar apostolii cum i-au recunoscut pe aceştia, pe care nu i-au văzut mai înainte, dacă nu prin puterea descoperitoare a acelei lumini?

17. Dar ca să nu vă solicităm prea mult înţelegerea, vom păstra cele rămase din cuvintele evangheliceşti pentru timpul atotsfintei şi dumnezeieştii slujbe. Crezând, deci, după cum am fost învăţaţi de cei luminaţi de Hristos – pentru că doar aceştia cunosc în chip precis; căci zice Dumnezeu prin profet că tainele Mele sunt pentru Mine şi pentru cei ai

[40] *Cf.* I Cor. 15, 28.
[41] Apoc. 21, 23.
[42] Apoc. 2, 25.
[43] Iac. 1, 17.
[44] Lc. 9, 31.

Mei[45] –, bine crezând aşadar, după cum am fost învăţaţi şi înţelegând taina Schimbării la faţă a Domnului, să purcedem către strălucirea luminii aceleia. Şi dorind frumuseţea slavei celei neschimbăcioase, să ne curăţim ochiul cugetării de întinăciunile cele pământeşti, dispreţuind toată plăcerea şi toată frumuseţea care nu rămâne. Aceasta, chiar de ar părea plăcută, procură durere veşnică, şi chiar de ar aduce frumuseţe trupului, încinge sufletul cu acea tunică hidoasă a păcatului, din pricina căreia cel care nu are veşmântul unirii celei nestricăcioase, fiind legat de mâini şi de picioare, este aruncat în focul acela şi în întunericul cel mai dinafară[46].

18. De care să fim izbăviţi toţi prin strălucirea şi cunoaşterea luminii celei nematerialnice şi veşnice a Schimbării la faţă a Domnului, spre slava Lui şi a Celui fără de început al Lui Părinte şi a Duhului Celui de viaţă făcător, a Cărora [este] una şi aceeaşi strălucire şi dumnezeire şi slavă şi Împărăţie şi putere, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

---

[45] *Cf.* Dan. 2, 27-49.
[46] *Cf.* Mt. 22, 2-14.

Omilia a XXXV-a

La aceeaşi prăznuire a Schimbării la faţă a Domnului[1]; întru care se arată că, chiar dacă lumina cea preadumnezeiască care [s-a arătat] atunci este nezidită, nu este fiinţa lui Dumnezeu

1. Profetul Isaia mai dinainte a spus despre Evanghelie că *cuvânt scurt [concis] va da Domnul pe pământ*[2]. *Scurt [concis]* este un cuvânt care în puţine spuse cuprinde mult înţeles. Aşadar, să contemplăm din nou spusele evanghelice pe care mai înainte le-am avut în vedere astăzi şi să le adăugăm pe cele care au rămas, ca să ne umplem iar de înţelesul cel nestricăcios aflat în ele şi să devenim întregi [părtaşi] insuflării celei dumnezeieşti.

2. *În vremea aceea a luat Iisus pe Petru, pe Iacov şi pe Ioan, şi i-a dus într-un munte înalt, de o parte. Şi S-a schimbat la faţă înaintea lor şi a strălucit faţa Lui ca soarele*[3]. *Iată acum vreme potrivită, iată acum ziua mântuirii*[4], fraţilor, zi dumnezeiască, nouă şi veşnică, nemăsurată cu ceasuri, care nu se măreşte şi nici nu se micşorează, şi nici nu e întreruptă de noapte. Căci este ziua Soarelui dreptăţii[5], întru care *nu este schimbare sau umbră de*

[1] *Cf.* Mt. 17, 1-9.
[2] *Cf.* Is. 10, 23 (LXX).
[3] Mt. 17, 1-2; *Cf.* Mc. 9, 2-3.
[4] II Cor. 6, 2; *Cf.* Is. 49, 8.
[5] *Cf.* Mal. 3, 20.

mutare[6], Care, de când cu bunăvoirea Tatălui şi împreună lucrarea Duhului a strălucit peste noi în chip de oameni iubitori, ne-a scos din întuneric la lumina Lui cea minunată[7], [şi acum] întinde [peste noi] timpul veşnic, strălucind peste capetele noastre, ca unul Care este Soarele cel neapus.

3. Însă, fiind Soarele dreptăţii[8] şi al adevărului, nu suferă să Se arate şi să Se facă cunoscut cu acrivie celor care au de-a face cu minciuna şi grăiesc nedreptate către înălţime[9], sau o arată prin faptele lor, ci Se arată şi este crezut de cei care lucrează dreptatea şi care iubesc adevărul, iar pe aceştia îi bucură cu strălucirile luminii. Şi aceasta este ceea ce spune Scriptura: *Lumină a răsărit pentru cel drept şi tovarăşa lui este veselia*[10]. De aceea şi profetul psalmist Îi cântă lui Dumnezeu: *Taborul şi Ermonul în numele Tău se vor bucura*[11], mai dinainte scriind de bucuria care avea să fie mai apoi pe munte din acea luminare pentru cei care [aveau] să o vadă. Iar Isaia zice: *Dezleagă toată legătura nedreptăţii, desfă nodurile învoielilor silnice, rupe orice înscris nedrept!*[12]. Iar apoi ce [adaugă]? *Atunci va izbucni în zori lumina ta, şi vindecările tale degrabă vor răsări, şi dreptatea ta va merge înainte-ţi, şi slava lui Dumnezeu te va învălui*[13]. Şi iarăşi: *Dacă dai la o parte de la tine legătura şi întinderea mâinii şi cuvântul cârtitor, şi dai din tot sufletul pâine celui flămând şi sufletul înjosit îl îndestulezi, atunci va răsări în întuneric lumina ta şi întunericul tău [va fi] ca amiaza*[14]. Pentru că Soarele Acesta îi face alţi sori pe aceştia peste care străluceşte în chip arătat. Căci *dreptii vor străluci ca soarele în Împărăţia Tatălui lor*[15].

---

[6] Iac. 1, 17.
[7] *Cf.* I Pt. 2, 9.
[8] *Cf.* Mal. 3, 20.
[9] Ps. 72, 8 (LXX).
[10] *Cf.* Ps. 96, 11 (LXX).
[11] Ps. 88, 13.
[12] Is. 58, 6 (LXX).
[13] Is. 58, 8 (LXX).
[14] Is. 58, 9-10 (LXX).
[15] Mt. 13, 43.

4. *Să lepădăm, dar, fraţilor, lucrările întunericului şi să facem lucrările luminii,* ca nu numai *în această zi să umblăm cuviincios*[16], ci să şi *devenim fii ai zilei*[17]! *Şi haideţi să ne suim în munte*[18], unde Hristos a strălucit, ca să le privim pe cele de acolo ; sau, mai degrabă, dacă vom fi astfel şi vom deveni vrednici de o astfel de zi, Însuşi Cuvântul lui Dumnezeu ne va înălţa pe noi la vremea potrivită [la cele de acolo]. Acum însă, rogu-vă, încordaţi-vă şi înălţaţi-vă ochiul înţelegerii spre lumina evangheliceştii propovăduiri, ca să fiţi schimbaţi până [ajungeţi] la înnoirea minţii voastre[19], şi astfel, atrăgând [peste voi] dumnezeiasca strălucire care vine de sus, să deveniţi asemenea cu înfăţişarea [asemănarea][20] slavei Domnului, a Cărui faţă a strălucit azi pe munte ca soarele.

5. Cum *ca soarele*? A fost [o vreme] când lumina aceasta de soare nu se afla ca într-un vas în discul acesta. Căci lumina a fost făcută mai întâi[21], în vreme ce Cel ce pe toate le-a creat a creat discul [soarelui] în cea de-a patra zi; şi legând lumina de el, astfel l-a rânduit luminător care face şi care luminează ziua[22]. La fel şi lumina Dumnezeirii: a fost [o vreme] când nu era ca într-un vas în trupul lui Hristos. Căci [lumina] este mai înainte de veci, în vreme ce asumarea [trupului], pe care Fiul lui Dumnezeu l-a luat de la noi, s-a înfăptuit pentru noi acum. Mai apoi, când, luând [trupul] în sine plinătatea dumnezeirii[23], S-a arătat ca un luminător îndumnezeitor şi strălucitor de lumină dumnezeiască. Astfel, a strălucit faţa lui Hristos *ca soarele, şi hainele Lui s-au făcut albe ca lumina*[24]. Iar Marcu zice:

---

[16] *Cf.* Rom. 13, 12-13.
[17] I Tes. 5, 5.
[18] *Cf.* Is. 2, 3.
[19] *Cf.* Rom, 12, 2; Ef. 4, 23.
[20] Termenul poate fi tradus şi prin *asemănarea slavei. Cf.* Rom. 8, 29; Filip. 3, 21.
[21] *Cf.* Fc. 1, 3.
[22] *Cf.* Fc. 1, 14-19.
[23] Col. 2, 9.
[24] Mt. 17, 2.

[s-au făcut] strălucitoare, albe foarte, ca zăpada, cum nu poate înălbi pe pământ un înălbitor[25].

6. Aşadar, cu aceeaşi lumină a strălucit şi trupul acela închinat al lui Hristos, şi hainele, dar nu la fel. Căci faţa Lui a strălucit ca soarele, în vreme ce hainele au devenit luminoase pentru că erau apropiate de trupul Lui; prin acestea a arătat ce sunt veşmintele slavei pe care le vor îmbrăca în veacul viitor cei care sunt aproape de Dumnezeu şi ce era haina nepăcătuirii, pe care, dezbrăcând-o Adam prin călcarea poruncii, s-a văzut gol şi s-a ruşinat[26]. Aşadar, Luca cel dumnezeiesc zice că *s-a făcut chipul Lui altul şi îmbrăcămintea Lui albă, strălucind*[27], pentru că a văzut toate cele săvârşite acolo [ca unele care] nu [se puteau compara] cu nici un exemplu. Iar Marcu descrie [şi el] hainele, dar spunând că *[s-au făcut] strălucitoare, albe foarte, ca zăpada*[28], a arătat şi el că imaginile şi exemplele sunt insuficiente pentru [descrierea] vederii acelor haine. Căci zăpada e albă, dar nu şi strălucitoare [de la sine]. Întrucât are o suprafaţă care e mereu neregulată, fiind formată toată ca din nişte mici bule, din pricina amestecării cu aerul care este în interior. Căci atunci când norul nu este încă pe deplin format şi nu poate să elimine aerul dinăuntru, îngheaţă din pricina frigului puternic şi astfel, purtând aer, pluteşte în jos, având aspectul unei spume, atât din pricina albeţii, cât şi din pricina neregularităţii.

7. Aşadar, pentru că albul zăpezii nu era suficient pentru a înfăţişa desfătarea acelei vederi, a inclus şi verbul *a străluci*, evanghelistul arătând şi prin acestea, mai cu seamă, lumina aceea mai presus de fire, prin care hainele acelea s-au făcut strălucitoare şi albe. Căci nu este al luminii [obişnuite] să facă albe şi strălucitoare cele pe care le luminează, ci să arate care

[25] Mc. 9, 3.
[26] *Cf.* Fc. 3, 1-10.
[27] Lc. 9, 29.
[28] Mc. 9, 3.

e culoarea lor, în vreme ce această lumină, după cum se pare, acoperă [culorile hainelor], sau mai degrabă le schimbă, ceea ce nu e propriu luminii sensibile. Dar lucru şi mai minunat e că, deşi le-a schimbat, totuşi le-a păstrat neschimbate, aşa cum s-a arătat după puţin. Unde sunt aceste [caracteristici] la lumina pe care o cunoaştem noi? De aceea, evanghelistul, ca să arate nu doar strălucirea şi frumuseţea aceea mai presus [de fire] a feţei Domnului, ci şi frumuseţea cea mai presus de fire a hainelor, le-a despărţit de frumuseţile cele din fire, unind *albului* zăpezii *strălucirea.* Şi pentru că şi arta pare-se că născoceşte firii ceva frumuseţe, [evanghelistul] pune acea frumuseţe mai presus şi de înfrumuseţările meşteşugurilor: *cum nu poate înălbi pe pământ un înălbitor*[29].

8. Dar Cuvântul cel mai înainte de veci, Cel întrupat pentru noi, Înţelepciunea enipostatică a Tatălui, poartă întreg întru Sine şi cuvântul evangheliceştii propovăduiri, căruia litera îi este ca un veşmânt, fiind alb şi clar, dar în acelaşi timp şi strălucitor şi luminos, ca un mărgăritar sau, mai degrabă, [fiind] lui-Dumnezeu-potrivit şi dumnezeiesc pentru cei care le văd în duhul pe cele ale Duhului şi tâlcuiesc în chip potrivit lui Dumnezeu sensurile cele din literă, şi arată astfel cuvintele evangheliceştii propovăduiri, *cum înălbitorul de pe pământ,* adică înţeleptul lumii acesteia, nu poate să le tâlcuiască. Dar ce zic să le tâlcuiască? Căci nu poate să cunoască nici când tâlcuieşte altul! *Căci omul firesc,* după cum zice apostolul, *nu primeşte cele ale Duhului, şi nici nu poate să le cunoască*[30]. De aceea înţelege greşit, [socotind] sensibile strălucirile cele mai presus de minte, cele dumnezeieşti şi duhovniceşti, *[încercând] să pătrundă cele pe care nu le-a văzut şi îngâmfându-se zadarnic [împins fiind] de mintea trupului său*[31].

---

[29] Mc. 9, 3.
[30] I Cor. 2, 14.
[31] Col. 2, 18.

9. Dar Petru, fiindu-i luminată înţelegerea de acea preafericită vedere şi fiind ridicat către o dragoste dumnezeiască către o dorinţă mai mare, nemaivrând să se despartă de acea lumină, a zis către Domnul: *Dacă vrei, vom face aici trei corturi [colibe], una Ţie, una lui Moise şi una lui Ilie, neştiind ce zice*[32]. Căci încă nu venise vremea aşezării din nou [a lumii]; însă atunci când va veni vremea, nu vom avea nevoie de corturi făcute de mână. Dar nici nu trebuia să-i facă egali pe slujitori cu Stăpânul, prin asemănarea corturilor. Căci Hristos, ca Fiu adevărat, este în sânurile Tatălui, iar [cei doi] profeţi, la rândul lor, ca fii adevăraţi ai lui Avraam, sălăşluiesc în corturile lui Avraam. Aşadar, când Petru spunea [acestea], neştiind ce zice, *iată, un nor luminos i-a umbrit*[33], întrerupând cuvintele lui Petru şi arătând care este cortul potrivit lui Hristos. Dar ce este acest nor şi în ce fel, fiind luminos, îi umbrea? Nu este acesta lumina cea neapropiată întru care sălăşluieşte Dumnezeu[34], *Care Se îmbracă cu lumina ca o haină*[35]? Iar [în ceea ce priveşte că îi umbrea, fiind luminos] [pe de o parte] se zice: *Cel care pune norul suirea Lui*[36] şi *şi-a pus întunericul ascunziş Lui, cortul Lui, jur împrejurul Lui*[37], iar pe de altă parte, după cum zice apostolul, [El este] *Cel care singur are nemurire şi locuieşte întru lumină neapropiată*[38]. Astfel încât aici acelaşi este şi lumină, şi întuneric, umbrind din pricina strălucirii celei mai presus de toate.

10. Dar se mărturiseşte de sfinţii teologi că şi ceea ce a fost văzut prima dată de ochii apostolilor a fost neapropiat. „Căci azi, zice, este adâncul luminii celei neapropiate. Azi, pe muntele Taborului străluceşte apostolilor revărsarea necircumscrisă

---

[32] Lc. 9, 33. *Cf.* Mt. 17, 4; *Cf.* Mc. 9, 6.
[33] Mt. 17, 5.
[34] *Cf.* I Tim. 6, 16.
[35] Ps. 103, 2
[36] Ps. 103, 3.
[37] Ps. 17, 12 (LXX).
[38] I Tim. 6, 16.

a luminii dumnezeieşti."[39] Şi marele Dionisie, spunând că „întuneric este lumina cea neapropiată, în care se zice că sălăşluieşte Dumnezeu"[40], afirmă că în aceasta ajunge tot cel care este vrednic să-L cunoască şi să-L vadă pe Dumnezeu. Aşadar, aceeaşi lumină era şi ceea ce au văzut apostolii prima dată strălucind din faţa Domnului, precum şi norul luminos care i-a umbrit după aceea. Dar atunci [prima dată] strălucind mai puţin, le-a permis să vadă. Iar mai apoi s-a arătat cu mult mai mult şi a devenit nevăzută pentru ei, din pricina strălucirii celei mai presus [de toate], şi astfel L-a umbrit pe Hristos, izvorul luminii celei dumnezeieşti şi veşnice şi Soarele dreptăţii[41]. Căci şi în cazul soarelui sensibil, aceeaşi lumină şi permite a vedea, prin rază, şi înlătură vederea, atunci când cineva s-ar uita chiar spre soarele acela. Căci strălucirea lui este mai presus de puterea ochilor noştri.

11. Dar soarele cel sensibil străluceşte pentru că aşa e firea lui, iar nu pentru că voieşte; şi nici nu [străluceşte] doar pentru cei pentru care ar voi. Însă Hristos, Soarele adevărului şi al dreptăţii[42], având nu doar fire [conform căreia străluceşte] şi strălucire şi slavă firească, ci şi voinţă corespunzătoare, străluceşte în chip proniator şi mântuitor doar celor pentru care vrea şi cât vrea. De aceea, voind, S-a arătat şi a fost văzut de ochii apostolilor ca un soare, şi aceasta nu de la o mare distanţă. Apoi, luminând în chip mai strălucitor, după cum a voit, S-a făcut nevăzut ochilor apostolilor, din pricina strălucirii celei mai presus [de toate], ca şi cum ar fi intrat într-un nor luminos. Dar *glas s-a făcut din nor: Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care*

---

[39] Sf. Ioan Damaschinul, *Homilia in transfigurationem salvatoris nostri Jesu Christi*, 2, *PG* 96, 545 B, ed. P.B. Kotter, *Die Schriften des Johannes von Damaskos*, vol. 5 (*PTS* 29), Berlin, NY, 1988, p. 437.

[40] Sf. Dionisie Areopagitul, *Ep. 5*, *PG* 3, 1073 A, ed. G. Heil, A.M. Ritter, *Corpus Dionysiacum*, II (*PTS* 67), Berlin, 2012, p. 162.

[41] *Cf.* Mal. 3, 20.

[42] *Cf.* Mal. 3, 20.

am binevoit. Pe Acesta să-L ascultaţi[43]. Când Domnul S-a botezat în Iordan, s-au deschis cerurile, şi acelaşi glas s-a făcut, fără doar şi poate din slava aceea[44], pe care şi Ştefan, mai târziu, când i s-au deschis cerurile, plin fiind de Duhul Sfânt, a privit-o cu ochii aţintiţi[45]. Acum însă [glasul s-a făcut] din norul care l-a umbrit pe Iisus. Aşadar, [norul] acesta este aceeaşi cu slava cea mai presus de ceruri a lui Dumnezeu. Cum, dar, va fi sensibilă lumina cea mai presus de ceruri?

12. Iar glasul Tatălui, cel venit din nor, a învăţat că toate cele de dinainte de venirea Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos – jertfele, proclamările de lege şi înfierile – erau nedesăvârşite şi nu s-au făcut şi s-au săvârşit conform unei voi premergătoare a lui Dumnezeu, ci au fost îngăduite pentru această viitoare venire şi arătare a Domnului. Acesta este Cel întru Care, ca într-un Fiu iubit, binevoieşte şi Se odihneşte şi găseşte plăcere Tatăl[46]. De aceea a şi poruncit să fie ascultat şi să I se supună Lui. Şi dacă spune: *Intraţi prin poarta cea strâmtă, că largă este şi lată cea care duce la pieire; şi strâmtă şi îngustă este calea care duce la viaţă*[47], ascultaţi-L! Şi dacă spune că lumina aceasta este Împărăţia lui Dumnezeu, ascultaţi-L şi credeţi în El şi faceţi-vă vrednici de o astfel de lumină!

13. Dar când s-a arătat norul cel luminos şi glasul cel părintesc a răsunat din nor, *ucenicii au căzut cu faţa [la pământ]*[48]; nu [au căzut] din pricina glasului, căci acesta, adesea, şi cu alte prilejuri, s-a făcut [auzit], nu numai la Iordan, ci şi în Ierusalim, când se apropia pătimirea cea mântuitoare – căci zicând Domnul *Părinte, proslăveşte-Ţi numele!, a venit glas din cer: L-am*

---

[43] Mt. 17, 5.
[44] *Cf.* Mt. 3, 16-17.
[45] *Cf.* Fapte 7, 55-56.
[46] *Cf.* Mt. 17, 5.
[47] Mt. 7, 13-14.
[48] Mt. 17, 6.

proslăvit şi iarăşi Îl voi proslăvi[49]; şi deşi toată mulţimea a auzit, totuşi nimeni nu a căzut la pământ –; aici însă, nu numai glasul [a răsunat], ci dimpreună cu glasul s-a arătat şi lumină necuprinsă. Din această pricină, pe bună dreptate, [Părinţii] cei purtători de Dumnezeu au cunoscut că apostolii au căzut cu faţa [la pământ] nu pentru glas, ci din pricina luminii celei străine şi mai presus de fire. Căci ei erau înspăimântaţi şi înainte de a fi glasul, după cum zice Marcu[50], de bună seamă din pricina acelei dumnezeieşti arătări.

14. Dar când prin toate acestea se arată clar că lumina aceea este dumnezeiască şi mai presus de fire şi nezidită, ce pătimesc iarăşi cei care sunt prinşi mai mult decât trebuie de învăţătura cea din afară şi trupească şi care nu le pot cunoaşte pe cele ale Duhului? Se aruncă într-o altă prăpastie. Căci zic că [lumina] aceasta nu este slavă dumnezeiească, nu este împărăţia lui Dumnezeu, nu este frumuseţe, nu este har, nu este strălucire, aşa cum am învăţat noi de la Dumnezeu şi de la cuvântătorii de Dumnezeu, ci susţin cu tărie că ceea ce mai înainte [ei înşişi] spuneau că este sensibilă şi zidită, este fiinţa lui Dumnezeu. Însă Domnul în Evanghelii spune că slava aceasta nu este comună numai Lui şi Tatălui, ci şi sfinţilor îngeri, după cum scrie dumnezeiescul Luca: *Căci de cel care se va ruşina de Mine şi de cuvintele Mele în neamul acesta, de acesta şi Fiul Omului se va ruşina când va veni întru slava Sa şi a Tatălui şi a sfinţilor îngeri*[51]. Aşadar, cei care susţin că slava aceasta este fiinţă spun că aceeaşi este fiinţa lui Dumnezeu şi a îngerilor, ceea ce e cea din urmă necinstire.

15. Nu numai îngerii, ci şi sfinţii cei dintre oameni se împărtăşesc de această slavă şi Împărăţie. Însă Tatăl şi Fiul, dimpreună cu Dumnezeiescul Duh, au această slavă şi Împărăţie prin fire, în vreme ce sfinţii îngeri şi oamenii au parte de ea

[49] In 12, 28.
[50] *Cf.* Mc. 9, 6.
[51] Lc. 9, 26.

prin har, şi de la ea primesc strălucirea. Şi Moise, şi Ilie, care au fost văzuţi în aceeaşi slavă, ne-au arătat nouă aceasta[52]. Iar Moise s-a arătat nu numai acum pe Tabor a fi părtaş al slavei dumnezeieşti, ci şi atunci când faţa sa astfel a fost strălucită încât nu puteau fiii lui Israel să tindă ochii către el[53]. Şi aceasta ne-o arată cel care spune că „slava cea fără de moarte a Tatălui s-a arătat pe faţa muritoare a lui Moise"[54], [precum şi] cel care împotriva lui Eunomie, care spunea că slava Pantocratorului nu este împărtăşită şi către Fiul, a răspuns împotrivă că „dacă cuvântul acesta ar fi fost şi [numai] despre Moise, nici aşa nu aş fi îngăduit un astfel de cuvânt"[55].

16. Aşadar, comună este şi una slava şi Împărăţia şi strălucirea aceasta a lui Dumnezeu şi a sfinţilor. De aceea şi psalmodiază profetul psalmist: *[să fie] strălucirea Dumnezeului nostru peste noi*[56]. Dar că este comună şi una fiinţa lui Dumnezeu şi a sfinţilor nimeni vreodată până acum nu a îndrăznit să spună. Şi s-a arătat acum pe munte că dumnezeiasca strălucire este comună şi dumnezeirii Cuvântului, şi trupului; iar faptul că este fiinţa comună şi dumnezeirii, şi trupului, aceasta a lui Eutihie şi a lui Dioscor este a o spune, iar nu a celor care voiesc să cinstească drept pe Dumnezeu. Şi slava aceasta, şi strălucirea, le vor vedea toţi atunci când Domnul se va arăta strălucind, de la răsărit până la apus[57]. Şi l-au văzut şi acum cei care au urcat cu El pe munte. Însă nimeni nu a stat în ipostasul şi în fiinţa lui Dumnezeu[58], şi [nimeni] nu a văzut şi nu a dezvăluit firea lui Dumnezeu. Şi lumina aceasta dumnezeiască este dată cu măsură şi e primită mai mult sau mai puţin, după

---

[52] *Cf.* Mt. 17, 3.

[53] *Cf.* Ieş. 34, 29-30; II Cor. 3, 7.

[54] *Cf.* Sf. Macarie Egipteanul (parafrază Simeon Metafrastul), *Opuscula. De libertate mentis*, 21, *PG* 34, 956 A-C.

[55] Sf. Grigorie al Nyssei, *Contra Eunomium*, *PG* 45, 421 A.

[56] Ps. 89, 17 (LXX).

[57] *Cf.* Mt. 24, 27.

[58] *Cf.* Ier. 23, 18.

vrednicia celor care o primesc, împărţindu-se în chip neîmpărţit. Iar dovada este la îndemână. Căci faţa Domnului a strălucit mai presus decât soarele, în vreme ce hainele Lui s-au făcut strălucitoare şi albe ca zăpada. Şi Moise, şi Ilie au fost văzuţi în aceeaşi slavă, dar nici unul dintre ei nu a strălucit atunci ca soarele. Iar ucenicii înşişi au putut pe de o parte să vadă lumina aceea, dar nu au putut să-şi aţintească privirile [spre ea].

17. Aşadar, lumina aceea astfel se măsoară, se împarte în chip neîmpărţit şi admite [să fie cunoscută] *mai mult* sau *mai puţin*. Căci [parte] din ea se cunoaşte acum, [parte] mai târziu. De aceea şi dumnezeiescul Pavel zice: *Acum în parte cunoaştem şi în parte profeţim*[59]. În schimb, fiinţa lui Dumnezeu este cu totul fără părţi şi de necuprins, şi niciuna dintre fiinţe nu admite *mai mult* sau *mai puţin*. Altminteri, este şi al blestemaţilor de mesalieni să socotească că fiinţa lui Dumnezeu poate fi văzută de cei, după ei, vrednici. Noi însă, întorcând spatele celor care rău învaţă, şi celor din vechime, şi celor de acum, şi crezând că sfinţii văd şi se împărtăşesc de Împărăţie, de slavă, de strălucire, de lumină negrăită şi de har dumnezeiesc, iar nu de fiinţa lui Dumnezeu, după cum am fost învăţaţi, să purcedem către strălucirea luminii harului, ca să cunoaştem şi să cinstim Dumnezeirea cea în trei Lumini, una şi negrăita strălucire care străluceşte din firea Una cea în trei Ipostasuri[60], şi să tindem ochii înţelegerii către Cuvântul, Care acum şade mai presus de bolţile cereşti; Care, aşezat fiind de-a dreapta măririi, în chip de-Dumnezeu-potrivit, ca de pe [scaunul său] cel nevăzut, ne trimite acest glas: *Dacă cineva vrea să stea întru slava aceasta, să Mă imite, pe cât e cu putinţă şi să purceadă pe calea Mea şi întru petrecerea Mea, pe care am arătat-o pe pământ.*

18. Să privim, aşadar, cu ochii cei lăuntrici această mare privelişte, firea noastră cea veşnic unită cu focul cel nematerialnic

[59] I Cor. 13, 9.

[60] Dumnezeirea însăşi este cunoscută ca lumină.

al dumnezeirii, şi, lepădând tunicile cele de piele pe care le-am îmbrăcat în urma căderii[61] – adică gândurile cele trupeşti şi pământeşti –, să stăm în pământul cel sfânt[62], arătând fiecare propriul pământ sfânt prin virtuţi şi prin tinderea către Dumnezeu, încât să putem dobândi încredere, [ştiind că] Dumnezeu locuieşte întru lumină, şi alergând spre El, să putem fi luminaţi, şi luminaţi fiind, să putem vieţui veşnic cu El, spre slava Dumnezeirii celei în Trei Sori şi de un singur principiu în sens absolut, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

[61] *Cf.* Fc. 3, 21.
[62] *Cf.* Ieş. 3, 5.

Omilia a XXXVI-a

La Evanghelia celei de-a unsprezecea duminici a Evanghelistului Matei, având ca subiect parabola care zice: *Asemănatu-s-a Împărăţia cerurilor omului împărat care a voit să se socotească*[1]; întru care [se pomeneşte] şi despre îngăduinţă şi milostivire

1. Dumnezeu, creându-l pe om cu voinţă liberă, l-a învrednicit de o mare prevedere, astfel încât, bine folosindu-se de voinţa liberă, să nu încline spre rău, ci spre bine. Aşadar, de la bun început când l-a făcut, după chipul şi asemănarea Sa l-a făcut[2], astfel încât şi [omul] privind spre Arhetipul cel bun, să nu cadă din bunătate, [dar] şi Dumnezeu, la rândul Său, să arate spre el, chiar şi în cele de după aceea, în chip drept, bogata Sa bunătate, ca spre propriul Său chip, mai mult decât faţă de toate cele aduse la existenţă de El. Şi de aici iarăşi, din revărsarea [bunătăţii], prin imitare, îl atrage către bunătatea potrivită şi adecvată lui. Căci este cu putinţă ca şi omul să fie bun, după chipul Ziditorului, prin imitarea Acestuia, însă ca vreun om să fie [bun] în chip identic şi pe cât este bun Dumnezeu este un lucru dintre cele cu neputinţă. Cercetaţi, dar, mulţimea şi mărimea darurilor lui Dumnezeu către noi şi

[1] *Cf.* Mt. 18, 23-55.
[2] *Cf.* Fc. 1, 26.

cum Se dă pe Sine pentru noi, punându-Se pe Sine pildă a facerii de bine. Şi voi lăsa acum deoparte beneficiile cele înnăscute în noi, pe care a primit să le avem, spre care numai privind David a zis către [Dumnezeu]: *Preaminunată este ştiinţa Ta, peste mine, prea puternică s-o pot [ajunge]*[3], şi voi vorbi acum despre cele din afara şi din jurul nostru; şi voi face aceasta pe scurt.

2. Căci toate cele văzute şi cele nevăzute pentru om le-a făcut. Pentru că nu [numai] cerul, pământul, apa, focul şi toate cele dintr-însele, speciile felurite de vieţuitoare şi plante, pe care nici nu ne este cu putinţă a le număra în detaliu, ci şi înseşi mulţimile cele de multe feluri şi mult numeroase ale îngerilor le-a făcut pentru om[4], pe unii rânduindu-i sprijinitori ai lumii şi conducători ai neamurilor, după cum ne învaţă profeţii lui Dumnezeu de El învăţaţi, iar pe alţii slujitori ai celor care vor moşteni mântuirea cea veşnică, după cum ne-a descoperit Pavel[5], care şi el a fost învăţat de Dumnezeu. Şi ce vorbesc [despre] cele aduse la existenţă de El? Căci şi El Însuşi S-a făcut pe Sine om pentru noi. Şi ce cuvânt ar putea să spună cuvintele pe care le-a grăit de la Sine pentru noi, petrecerea şi virtuţile pe care ni le-a arătat de la Sine şi mărimea minunilor pe care pentru noi le-a făcut prin Sine Însuşi? Dar, – o!, minunea cea mai presus de toate minunile – că S-a şi dat pe Sine morţii pentru noi, a înviat şi S-a înălţat Cel care trăieşte veşnic ca Dumnezeu şi este în ceruri sau, mai degrabă, care este pretutindenea şi mai presus de tot, care în continuu [este] şi înainte de veacuri, şi în timpul veacurilor şi dincolo [de veacuri].

3. Aşadar, toate cele aduse întru fiinţă pentru noi de El [au fost făcute] din mila Sa. Căci ce altceva L-a mişcat către atât de multe şi atât de mari faceri de bine, dacă nu iubirea de oameni, dragostea şi mila? Dar această milă se arată a fi îndoită. Căci înainte de a păcătui împotriva Lui, din milele Sale, plinea

[3] Ps. 138, 6.
[4] *Cf.* Col. 1, 16.
[5] *Cf.* Evr. 1, 14.

lipsa firii noastre prin preamultele faceri de bine. Iar după ce am păcătuit împotriva Lui, din milele Sale, a rămas îndelung răbdător; şi nu numai aceasta, ci din multa milostivire, şi-a mărit mereu şi darurile Sale către noi, spre mai bine, şi ne-a dus către înaintare. Şi nu numai că nu ne-a răsplătit cu cele rele pentru cele rele, după cum nici nu ne-a dat simplu cele bune în locul celor rele, ci ne-a dat cele mai bune dintre cele bune, nefiind nimic mai mare sau mai bun decât acestea. Căci mai apoi S-a dat pe Sine Însuşi pentru noi, Cel care este Cel dintâi dintre cele bune, Cel mai mare şi Cel mai înalt, sau mai degrabă singurul bun şi fără asemănare.

4. Aşadar, pentru că îndoit este binele milosteniei – [căci] un chip al lui este darea, pentru cei care au nevoie de adăpost, acoperământ, hrană şi ajutor în nevoie, iar altul este îndelunga răbdare, îngăduinţa şi milostivirea faţă de cei care au greşit –, Fiul lui Dumnezeu, făcându-Se om pentru noi, şi socotind vrednic să ne fie învăţător, conducându-ne către acel chip al milostivirii care se întemeiază pe împărţirea de către noi a averilor, zice: *Oricui cere de la tine, dă-i, şi de la cel care voieşte să se împrumute de la tine, nu te întoarce*[6]. Şi *adunaţi-vă comori în cer, unde nici molia şi nici rugina nu le strică, şi unde furii nu le sapă şi nu le fură*[7]. Şi în altă parte iarăşi: *Daţi, dar, milostenie cele ce sunt înlăuntru, şi toate vă vor fi curate*[8].

5. Îndemnându-ne spre dăruire nu numai prin aceste cuvinte, ci şi printr-o parabolă, ne aduce în faţa ochilor acea viitoare şi cu totul înfricoşătoare venire, şi Se arată pe Sine ca Împărat şezând pe tronul slavei[9]. Şi pe cei generoşi îi pune de-a dreapta, ca lucrători ai faptelor celor drepte, în vreme ce pe cei care nu sunt astfel [îi aşază] de-a stânga, mustrându-i că nu au împărţit şi le zice că sunt blestemaţi pentru că s-au

[6] Mt. 5, 42.
[7] Mt. 6, 20.
[8] Lc. 11, 41.
[9] *Cf.* Mt. 25, 31-46.

arătat a fi lipsiți de milostivire față de El Însuşi, prin aceea că nu au dat celor care aveau nevoie şi îi trimite în focul cel veşnic, cel gătit diavolului şi îngerilor lui. Iar pe cei generoşi, lăudându-i pe față şi arătând că facerea de bine față de cei în nevoi este ca şi cum [ar fi] făcută Lui Însuşi, mărturiseşte despre ei că sunt binecuvântați de Tatăl Său şi îi face moştenitori ai Împărăției celei gătite lor de la întemeierea lumii.

6. Aşadar, unele ca acestea spune Domnul în Evanghelii, conducându-ne şi îndemnându-ne către unul [din cele două] chipuri ale milostivirii, care este împărțirea [averilor] celor aflați în nevoi. Dar despre celălalt chip al acesteia, care este îngăduința şi milostivirea față de cei care ne-au greşit, ce spune? *Nu răsplăti răul cu rău*[10], ci *biruieşte răul cu binele*[11]. *Nu judecați, ca să nu fiți judecați*[12], şi *de veți ierta oamenilor greşelile lor, şi Tatăl vostru cel Ceresc vă va ierta. Iar de nu veți ierta oamenilor greşelile lor, nici Tatăl cel din ceruri nu vă va ierta greşelile voastre*[13]. Şi după cum în cazul celuilalt fel de milostivire S-a folosit şi de cuvinte îndemnătoare, şi a şi îndemnat prin lucrurile înseşi[14], aşezându-Se ca păstor şi împărat, la fel şi în cazul îngăduinței şi al milostivirii față de cei ce au greşit, nu doar a zis toate câte le-am arătat mai înainte, ci a şi adăugat şi a înfățişat o parabolă, care v-a fost citită azi în Evanghelie şi care zice: *Asemănatu-S-a Împărăția cerurilor unui om împărat care a voit să se socotească cu slugile sale; şi începând să se socotească, i-au adus un datornic cu zece mii de talanți*[15].

7. Aici zice că *om împărat* este Tatăl Său, după cum [a zis] şi despre Sine în cuvintele despre sfârşitul lumii[16]. Iar dacă zice că [Tatăl] Se aseamănă cu un om, face aceasta în chip

---

[10] Rom. 12, 17; *cf.* Mt. 5, 39; Lc. 6, 37; I Tes. 5, 15; I Pt. 3, 9.
[11] Rom. 12, 21.
[12] Mt. 7, 1; Lc. 6, 37.
[13] Mt. 6, 14-15.
[14] Prin pilda care arată ceea ce se va petrece în chip real.
[15] Mt. 18, 23-24.
[16] *Cf.* Mt. 13, 40-41; *cf.* Mt. 16, 28.

alegoric. Însă pe Sine nu s-a asemănat în chip alegoric, ci El S-a făcut cu adevărat om pentru noi. Şi, fără îndoială, unul este tronul şi una este Împărăţia Fiului şi a Tatălui. Dar pentru că în acele cuvinte ale Sale despre facerea de bine faţă de aproapele a zis *flămând am fost*, şi *am însetat*, şi celelalte, şi i-a numit fraţi pe cei din nevoi[17], şi pe lângă acestea, [a zis] şi altele care sunt proprii înomenirii Sale, de aceea acolo spune despre Sine că şade ca Împărat. Şi acolo, pentru că a amintit în chip alegoric de oi şi capre, se aşază pe Sine Însuşi drept împărat şi păstor, iar aici, pentru că a amintit de slugi, de socoteală şi de averi – ca [şi cum ar fi vorba de] vistieriile împărăteşti –, spune că Tatăl Său şade ca împărat care se socoteşte şi cere datoriile.

8. De ce însă acolo zice că *va şedea*, că *[neamurile] se vor aduna*, că *va despărţi*, că *împăratul va zice*[18], şi pe scurt [de ce] toate acestea au acolo un înţeles viitor, în vreme ce aici zice că *s-a asemănat, a voit să se socotească, a fost adus un datornic, a poruncit Domnul*[19], şi pe scurt toate cuvintele conţin un timp trecut? Pentru că toate cele spuse acolo sunt ale veacului viitor, în vreme ce mare parte din cele ale parabolei pusă nouă azi înainte se împlinesc mai ales aici. Căci zice că atunci când i-a fost adus un datornic cu zece mii de talanţi, care nu avea cu ce să întoarcă înapoi datoria, *Domnul a poruncit să fie vândut şi el, şi femeia lui, şi copiii, şi toate câte avea, şi să se plătească. Dar pentru că acela a căzut la pământ şi cerea să fie îngăduit şi făgăduia să întoarcă datoria, Domnul, milostivindu-se de el, i-a dat drumul şi i-a lăsat şi datoria*[20]. Nimic din acestea nu ţine de veacul viitor: nici întârzierea, nici făgăduinţa datornicului, nici dezlegarea, şi în niciun chip lăsarea [datoriei] de către Dătătorul tuturor, Care atunci va cere socoteală tuturor. Dar şi aducerea datornicului cu zece mii de talanţi când împăratul a început să se socotească nu ţine de veacul

[17] *Cf.* Mt. 25, 35-40.
[18] *Cf.* Mt. 25, 31-46.
[19] *Cf.* Mt. 18, 23-35.
[20] Mt. 18, 25-27.

viitor. Căci atunci este sfârşitul tuturor, în vreme ce în cele de aici se începe.

9. Şi cele ce urmează în parabolă sunt ale veacului de acum: *Ieşind sluga aceea, a găsit pe unul dintre cei slujeau cu el, care-i datora o sută de dinari. Şi punând mâna pe el, îl sugruma zicând: Plăteşte-mi ce eşti dator*[21]. Şi căzând, şi rugându-l, şi făgăduindu-i, nu l-a miluit nici [măcar] un pic, *ci mergând, l-a aruncat în închisoare, până ce va plăti toată datoria*[22]. Dar ce ieşire va fi atunci când va veni timpul acela? Ce datorie va mai fi atunci către cei împreună slugi? Ce cerere? Ce atac? Dar zice şi *căzând la picioarele lui cel ce era slugă ca şi el, îl ruga zicând: Îngăduieşte-mă şi îţi voi plăti toate. Acela însă nu l-a ascultat, ci l-a aruncat în temniţă până ce va plăti toată datoria*[23]. Însă în veacul viitor nu vom mai pătimi violenţă unii de la alţii, şi nici nu ne vom mai prosterna unii în faţa altora, şi nici nu vom mai avea cereri. Căci Unul este Cel căruia atunci I se va pleca tot genunchiul, şi al celor cereşti, şi al celor pământeşti, şi al celor de dedesubt[24]. Dar din pricina unei asemenea nemilostiviri faţă de cel împreună slugă cu el, zice [Evanghelia] că s-au întristat foarte tare celelalte slugi şi au descoperit Domnului toate cele întâmplate, iar [Domnul], mâniindu-se şi făcând de ruşine pe sluga cea lipsită de milostivire, *l-a dat chinuitorilor, până ce va plăti toată datoria*[25].

10. Deşi cineva ar putea vedea că acest [final al parabolei] se întâmplă şi în veacul prezent, totuşi el ţine mai ales de veacul viitor. Căci acolo şi cercetarea este publică, şi sentinţa fără milă, şi chinul fără sfârşit, *până ce va plăti toată datoria*[26]. Dar aceasta este dintre cele cu neputinţă, şi anume a găsi de la noi plata care să fie egală cu datoriile noastre către Dumnezeu, de aceea *până ce va plăti toată datoria* arată chinul cel veşnic.

---

[21] Mt. 18, 28.
[22] Mt. 18, 30.
[23] Mt. 18, 29-30.
[24] *Cf.* Filip. 2, 10; *Cf.* Rom. 14, 11.
[25] Mt. 18, 34.
[26] Mt. 18, 34.

Dar cum toate acelea din parabolă se săvârşesc aici: tronul de judecată cel împărătesc, cercetarea datornicilor, cererea înapoi de după cercetări şi condamnarea, dezlegarea de după condamnare, condamnarea din nou şi toate câte urmează? Stătut-a Biserica aceasta a lui Dumnezeu ca un alt cer înăuntrul sfintei catapetesme[27], ca în corturile cele mai presus de ceruri, având tronul cel stăpânesc, pe care şezând Împăratul tuturor, Se socoteşte în chip nevăzut cu robii Săi, noi toţi care stăm aici şi ne rugăm.

11. Mulţi sunt, unul dintre ei fiind şi eu însumi, care sunt făcuţi de ruşine de dumnezeieştile cuvinte cântate şi citite aici spre a fi ascultate, pentru că nu se folosesc după Dumnezeu de unele ca acestea [de cuvinte] care sunt zeci de mii[28] – adică foarte multe –, fiecare dintre ele fiind un talant, – pentru că poartă o grea şi multiplă osândire. Căci astfel şi Cain, chiar dacă pare că a făcut un singur păcat, uciderea de frate, de şapte ori a fost pedepsit, adică de multe ori, după cum este scris[29]. Însă [în Biserică] nu doar suntem făcuţi de ruşine pentru că datorăm, ci şi învăţăm din dumnezeieştile cuvinte care sunt pedepsele păstrate pentru cei vinovaţi. Şi învăţând acestea, câtă vreme rămânem în biserică, ne pocăim, cădem, ne rugăm, făgăduim că vom trăi pe mai departe în chip plăcut lui Dumnezeu, dar şi dobândim iertare, rămânând aici până la sfârşit şi rugându-ne cu căldură. Căci zice [profetul]: *Întoarceţi-vă către Mine, şi Eu mă voi întoarce către voi, spune Domnul*[30], *şi nu-mi voi mai aduce aminte de fărădelegile voastre*[31].

12. Însă, ieşind însă apoi din biserică şi întâlnindu-i pe cei ce ne-au greşit, care uneori ne cad înainte şi ne roagă, ne arătăm silnici, fără milă şi cruzi, şi aceasta chiar dacă greşiţii noştri au [o datorie] în valoare de nici măcar un dinar în comparaţie

---

[27] *Cf.* Evr. 6, 19; 9, 3.
[28] *Cf.* Mt. 18, 24.
[29] *Cf.* Fc. 4, 15.
[30] Zah. 1, 3.
[31] *Cf.* Is. 43, 25.

cu [datoria] noastră față de Dumnezeu, care valorează talanți sau, mai bine spus, mulți talanți. De aceea Domnul, Care S-a milostivit de noi când ne-am pocăit și Care ne-a iertat atâtea, văzând nemilostivirea și neînduplecarea noastră față de cei de un neam cu noi, cu dreptate Se mânie împotriva noastră și ne dă chinurilor de neîndurat, ispitelor de aici și pedepselor viitoare fără de sfârșit, după cum zice însuși cuvântul Adevărului în Sine [citit] aici: *Tot așa și Tatăl Meu cel Ceresc vă va face vouă dacă nu veți ierta fiecare fratelui său, din inimile voastre, greșelile lor*[32]. Iar ceea ce este și mai înfricoșător e că pe cei care cu adevărat sunt robii lui Dumnezeu, adică pe sfinții îngeri și oameni, pe care nădăjduim, rugându-ne aici, că-i vom avea drept rugători și mijlocitori către Dumnezeu, îi vom afla – vai! – pornindu-L pe Dumnezeu împotriva noastră dacă nu ne vom fi arătat milostivi aici celor care care ne-au greșit. Căci aceștia sunt, după cum am fost învățați mai sus, cei care au vestit Domnului cu foarte multă întristare asprimea și neînduplecarea judecății noastre. Așadar, bine am grăit la început că Acela pe Care aici în parabolă Domnul Îl numește împărat și judecător este Tatăl Său. Căci nu a zis: *Eu Îl voi da pe cel neînduplecat chinuitorilor*, ci *Tatăl Meu cele Ceresc.*

13. Să ne temem, deci, fraților, de zelul pe care atunci sfinții îl vor avea împotriva noastră! Să ne înfricoșăm de dumnezeiasca sentință! Să ne rușinăm în fața acestei îndelungi răbdări a lui Dumnezeu față de noi! Să socotim câtă este mărimea datoriei noastre față de Dumnezeu, și aceasta ca să o comparăm cu cele datorate nouă din partea altora! Petru, întrebându-l pe Domnul, i-a zis: *De câte ori va greși față de mine fratele meu, și-i voi ierta lui? Oare până de șapte ori?* Și a auzit: *Nu zic ție până de șapte ori, ci până de șaptezeci de ori câte șapte*[33] or, este aproape cu neputință ca fratele nostru să ne greșească de atâtea ori. Însă greșelile fiecăruia dintre noi față de Dumnezeu

[32] Mt. 18, 35.
[33] Mt. 18, 21-22.

depăşesc chiar şi acest număr. Şi dacă vei cerceta mărimea şi a unuia [dintre ele], gândindu-te faţă de Cine este greşeala, vei afla că e fără de asemănare faţă de toate acelea [făcute ţie de fraţi], chiar dacă se vor întâmpla să fie de şaptezeci de ori câte şapte.

14. Deci fiind dator cu atât de mari şi mulţi talanţi, şi [ştiind că] cerând doar îngăduinţă, ai luat desăvârşită iertare a datoriei de la El, apoi, când ţi se cere îngăduinţă de către cel împreună slugă cu tine, care ţi-e dator, pentru o datorie mică de arginţi – căci aceştia sunt dinarii –, tu nu îngădui bucuros aceasta? În cazul acesta toate se vor cere de la tine pe bună dreptate. Căci cum nu ar fi drept să fii supus la toată confiscarea şi să ţi se adauge şi osânda pentru nerecunoştinţă? De aceea zice unul dintre profeţi: *După cum ai făcut, aşa să fie şi cu tine! Răsplata ţi se va plăti înapoi pe capul tău*[34]. Dar să nu aşteptăm, fraţilor, acuzarea, mânia şi judecata, ci să ne îmbrăcăm, cum zice apostolul, cu milostivirile îndurărilor[35], şi să arătăm prin cuvinte, prin gânduri şi prin fapte milostivirea şi să devenim unii pentru alţii, după cum iarăşi ne învaţă acelaşi [apostol], *buni, milostivi, iertând unii altora*[36], dacă cineva are spre cineva vreun reproş, după cum şi Hristos ne-a iertat. Căci astfel şi harul acesta de la Hristos va veni neîndoielnic la noi, sau mai degrabă ne va fi în loc de arvună pentru făgăduinţele viitoare cele negrăite.

15. Cel care ne greşeşte ne procură atâtea bunătăţi, dacă vrem, încât eu îl văd ca pe o corabie care poartă mii de tone şi care poate cu uşurinţă să dea înapoi datoria noastră de zece mii de talanţi şi să garanteze abundenţa bunătăţilor celor viitoare. Şi văd un astfel de lucru cu mintea, în cele ce ţin de suflet, după cum am văzut şi cu ochii, în cele ce ţin de trup, [întâmplându-se aceasta] de curând în cetatea noastră. Au venit

[34] Avd. 15 (LXX).
[35] *Cf.* Col. 3, 12.
[36] Ef. 4, 32.

barbarii, au asediat cetatea, ne-au tăiat calea la proviziile pentru trai, cele de pe uscat, şi ne-au ameninţat cu cea din urmă primejdie, pentru că urmau să ne cucerească prin strâmtorarea de cele necesare. Dar când s-a arătat şi a acostat şi în porturile noastre o corabie cu grâu de mii de medimne, a zădărnicit insolenţa barbarilor, a făcut ieftine cele necesare şi ne-a pus deoparte şi pentru viitor provizii pentru trai.

16. Astfel vine în chip nevăzut la tot neamul oamenilor care poartă numele lui Hristos vrăjmaşul cel înţelegător, cel mai sălbatic decât toţi barbarii, şi taie din toate părţile [calea] sufletului către proviziile cele spre mântuire, îl împresoară cu foametea [lipsa] virtuţilor şi, ca şi cum nimic bun nu a lucrat, îl împinge la deznădejde, urmând ca prin aceasta să îl cucerească şi să îl distrugă. Dar arătându-se, de bună seamă prin pronia Celui care voieşte mântuirea păcătoşilor, cineva care cere de la noi milostivire, pentru că ne-a greşit, şi aflând-o de la noi, face zadarnică toată răutatea diavolului cea împotriva noastră, îmblânzeşte Dumnezeirea, ne procură provizii îmbelşugate ale milostivirii şi mântuirii şi ne face făgăduinţa vieţii veşnice.

17. Pe care fie ca toţi să o dobândim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine toată slava, puterea, cinstea şi închinăciunea, dimpreună cu Cel fără de început al Lui Părinte şi cu Preasfântul şi Bunul şi de viaţă Făcătorul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin!

Omilia a XXXVII-a

La întrutotcinstita Adormire a Întrutotpreacuratei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoare şi Pururea Fecioarei Maria

1. Şi dorul, şi datoria au alcătuit, pentru dragostea voastră, omilia mea de astăzi: nu numai pentru că [vreau] să insuflu în urechile voastre cele iubitoare de Dumnezeu un cuvânt mântuitor şi de aici să hrănesc sufletele voastre – [lucru] pe care îl vreau din pricina dragostei pentru voi, dar cu care sunt şi dator potrivit sfintelor rânduieli –, ci şi pentru că, dacă este ceva din cele datorate şi iubite de mine, acela este să povestesc în amănunt, cu cuvinte de laudă, în biserică, măreţiile Pururea Fecioarei şi Maicii lui Dumnezeu. Dar dorul, fiind îndoit în loc să fie simplu, [mă] ridică, [mă] cheamă şi [mă] îndeamnă, iar caracterul de neînlăturat al datoriei mă sileşte, în vreme ce cuvântul nu e în stare să se apropie de cele mai presus de cuvânt, după cum nici ochiul nu poate privi neabătut la soare. Dar dacă totuşi nu este [cu putinţă] a spune cele mai presus de cuvânt, cu putinţă este, din iubire de oameni, a înălţa imne celor cântate, cu putinţă este şi a atinge [prin ele] cele nicidecum atinse, a întoarce datoria prin cuvinte [de laudă] şi a ne împlini dorul faţă de Născătoarea de Dumnezeu prin cântări după putere.

2. Iar dacă *cinstită este moartea cuvioşilor*[1] şi *pomenirea dreptului cu laude*[2], cu cât mai mult se cade să facem cu laude dintre cele mai mari pomenirea Sfintei sfinţilor, a Celei prin care vine sfinţilor toată sfinţirea, a Pururea Fecioarei şi Maicii lui Dumnezeu? După cum şi facem, prăznuind şi sfânta adormire, sau mutarea ei dincolo, făcută astăzi, prin care, fiind cu puţin mai prejos decât îngerii[3], a întrecut fără asemănare şi îngerii, şi arhanghelii, şi toate puterile cele mai presus de lume, prin apropierea de Dumnezeu cel peste toate[4] şi prin minunile cele din veac scrise şi plinite în ea.

3. Căci pentru Ea au fost: dumnezeieşti profeţii ale profeţilor celor insuflaţi de Dumnezeu; faceri de minuni care arătau de mai înainte viitoarea mare taină a întregului pământ, pe această Pururea Fecioară Maică a lui Dumnezeu; schimbări ale neamurilor şi ale lucrurilor care au deschis calea împlinirii noii ale taine; rânduieli ale Duhului, care de mai înainte au închipuit în felurite moduri adevărul ce avea să vină; plinirea sau mai degrabă începutul şi rădăcina minunilor şi lucrurilor de după, [şi anume] făgăduinţa lui Dumnezeu împlinită faţă de Ioachim şi Ana, cei atunci foarte înalţi în virtute, că vor naşte la adâncă bătrâneţe, sterpi fiind din tinereţe, şi că vor naşte pe cea care avea să nască fără sământă pe Cel născut fără timp din Dumnezeu Tatăl înainte de veci. [Pentru ea a fost] iarăşi făgăduinţa celor care astfel, în chip minunat, au născut-o pe cea care avea să nască în chip şi mai minunat, că pe cea dată o vor da înapoi Dătătorului. Potrivit acestei preavrednice făgăduinţe a avut loc mutarea nemaipomenită a Maicii lui Dumnezeu încă de pruncă din casa tatălui său în Casa lui Dumnezeu şi petrecerea ei minunată o perioadă de nu puţini ani în înseşi Sfintele Sfinţilor, şi dăruirea acolo a unei hrane negrăite

---

[1] Ps. 115, 6.
[2] Pilde 10, 7.
[3] *Cf.* Ps. 8, 6. *Cf.* Evr. 2, 7-9.
[4] *Cf.* Rom. 9, 5.

prin grija îngerilor, hrană pe care Adam nu a ajuns să o guste. Căci [atunci] nu ar fi căzut din viață, precum nu a căzut această Preacurată, chiar dacă din pricina lui şi ca să se arate că e fiică a lui, supunându-se puțin firii, ca şi Fiul ei, S-a mutat astăzi de pe pământ la cer.

4. Iar după acea negrăită hrană, a urmat cu această Fecioară iconomia cea mai de taină a unei logodne, [apoi] salutare străină şi mai presus de cuvânt printr-un arhanghel care a zburat de sus, precum şi vestiri şi adresări ale lui Dumnezeu, potrivnice osândirii Evei şi a lui Adam, tămăduitoare de blestemul venit asupra acelora şi preschimbătoare ale acestuia în binecuvântare[5]. Căci a dorit Împăratul universului tainica frumusețe a acestei Pururea Fecioare, după cum de mai înainte a grăit David[6], şi, plecând cerurile, S-a pogorât[7] şi a adumbrit-o[8] sau, mai degrabă, S-a sălăşluit [în ea] puterea cea enipostatică a Celui Preaînalt. Căci nu Şi-a arătat prezența prin întuneric şi foc, ca la văzătorul de Dumnezeu Moise[9], şi nici prin vijelie şi nor, ca la Profetul Ilie[10], ci nemijlocit şi fără vreun văl puterea Celui Preaînalt adumbreşte pântecele cel întru totul preacurat şi fecioresc, nimic fiind la mijloc, nici aer, nici eter, nici ceva din cele sensibile, sau din cele mai presus de acestea. Iar aceasta nu este [doar] o adumbrire, ci de-a dreptul unire.

5. Dar pentru că ceea ce adumbreşte reproduce prin firea lucrurilor propria formă şi propriul chip în cel adumbrit, nu numai unire, ci şi plămădire a fost în pântecele [Fecioarei], şi ce s-a plămădit din ambele – din puterea Celui Preaînalt şi din acel pântece preasfânt şi fecioresc – era Cuvântul întrupat al lui Dumnezeu. Astfel S-a sălăşluit în ea şi din ea a ieşit purtător de trup Cuvântul lui Dumnezeu, şi *S-a arătat pe pământ*

---

[5] *Cf.* Lc. 1, 28-38.
[6] *Cf.* Ps. 44, 11-12.
[7] *Cf.* Ps. 17, 10. Ps. 143, 5.
[8] *Cf.* Lc. 1, 35.
[9] *Cf.* Ieş. 19, 16-18; Ieş. 24, 15-18; Ieş. 3, 1-6.
[10] *Cf.* III Rg. 18, 45; III Rg. 19, 9-13; IV Rg. 2, 11.

şi cu oamenii a petrecut[11], îndumnezeind firea noastră şi dăruindu-ne, după dumnezeiescul apostol, *cele spre care doresc îngerii să privească*[12]. Şi aceasta este lauda cea mai presus de fire şi slava cea preaslăvită a acestei Pururea Fecioare, faţă de care toată mintea şi cuvântul, chiar şi îngereşti de-ar fi, se micşorează. Iar cele de după naşterea cea negrăită, cine le-ar putea iarăşi grăi? Căci împreună-lucrând şi împreună-pătimind cu deşertarea cea înălţătoare a Cuvântului lui Dumnezeu[13], cea [lucrată] prin ea, împreună a şi fost slăvită şi cu dreptate a fost înălţată, totdeauna adăugând [ceva şi mai mult] sporirilor celor mai presus de fire ale măreţiilor ei. Dar şi după urcarea la cer a Celui întrupat din ea, era ca şi cum concura cu măreţiile cele mai presus de minte şi de cuvânt făcute în ea de către El, prin răbdarea preamare şi feluritul chip al nevoinţei, prin rugăciunile cele pentru toată lumea dimpreună cu sârguinţele [pentru toată lumea], prin sfaturile şi îndemnurile către cei care Îl vesteau pe Dumnezeu mergând până la marginile pământului, căci ea singură era reazim şi mângâiere tuturor, de toţi era ascultată şi văzută, împreună lucrând în tot felul la vestirea Evangheliei şi arătând astfel o viaţă şi o petrecere foarte luptătoare, care biruieşte mintea şi cuvântul.

6. De aceea, aşadar, şi moartea ei, mutând-o la viaţa cea cerească şi nemuritoare, a fost de viaţă purtătoare. Şi pomenirea acestei [morţi] este sărbătoare plină de bucurie şi laudă a toată lumea, care nu doar reînnoieşte pomenirea minunilor Maicii Domnului, ci adaugă şi [pomenirea] reunirii celei de obşte şi noi a sfinţilor apostoli din tot neamul la întrutotsfânta sa punere în mormânt, cântările cele de Dumnezeu-descoperitoare cântate pentru ea de acei insuflaţi de Dumnezeu, îngrijirile, corurile şi liturghiile cele îngereşti în jurul Ei, [aceştia] însoţind-o, urmând-o, conlucrând, ridicându-se împotriva [vrăjmaşilor],

---

[11] *Cf.* Bar. 3, 38.
[12] I Pt. 1, 12.
[13] *Cf.* Filip. 2, 7.

apărând-o, apărându-se, împreună-lucrând şi împreună cântând cu toată puterea laolaltă cu cei care cinsteau prin toate acel trup de viaţă începător şi de Dumnezeu primitor – leacul cel mântuitor al neamului nostru, lauda a toată zidirea –, luptându-se şi împotrivindu-se cu mână ascunsă iudeilor care se porniseră şi se ridicaseră cu mână şi cuget luptător împotriva lui Dumnezeu, Însuşi Domnul Savaot şi Fiul acestei Pururea Fecioare fiind de faţă în chip nevăzut şi dând Maicii Lui cinstea ieşirii, [căci] în mâinile Lui a primit duhul cel de Dumnezeu purtător [al ei], prin care, nu după multă vreme, şi trupul ei cel însoţit [al sufletului] se mută într-un loc de viaţă veşnică şi ceresc, în mod corespunzător şi până acum potrivit pârgii ei[14].

7. Căci mulţi din cei din veac au dobândit dumnezeiasca bunăvoire, şi slavă, şi putere, după cum spune şi David: *Pentru mine mult au fost cinstiţi prietenii Tăi, Doamne, mult s-au întărit stăpânirile lor. Îi voi număra şi vor fi mai mulţi decât nisipul*[15]. [Iar,] după Solomon, *mulţi au dobândit bogăţie, multe fiice au făcut putere, dar aceasta întrece şi a întrecut pe toţi şi pe toate*[16], pe cât nu se poate spune. Căci ea singură stând între Dumnezeu şi tot neamul omenesc, pe Dumnezeu L-a făcut Fiu al omului[17], iar pe oameni fii ai lui Dumnezeu, făcând pământul cer şi îndumnezeind neamul [omenesc]; şi singură dintre toate [femeile] aceasta S-a arătat Maică din fire a lui Dumnezeu, mai presus de orice fire, iar prin negrăita Sa naştere a fost împărătească a toată zidirea cea din lume şi mai presus de lume. Şi astfel, înălţându-i prin ea pe cei de sub ea şi arătând ceresc în loc de

---

[14] Maica Domnului este mutată ca o pârgă la ceruri. Ea este pârga firii omeneşti, chezăşie că firea omenească are drept cetate viaţa cea veşnică şi fericită. Mutarea Maicii Domnului ca pârgă firii în acest locaş este *până acum* o realitate pe potriva adevărului ontologic al acestei mutări.

[15] Ps. 138, 17-18 (LXX).

[16] Pilde 31, 29.

[17] Maica Domnului este cea prin care Dumnezeu S-a făcut Fiu al omului. Sfântul Grigorie foloseşte encomiastic expresia „L-a făcut", accentuând măreţia felului în care Maica Domnului a participat la taina Întrupării.

pământesc ceea ce pe pământ era supus, împărtăşindu-se ea de o vrednicie mai mare şi de o putere mai tare şi de o alegere din ceruri prin Dumnezeiescul Duh[18], a fost aşezată cea mai înaltă dintre cele mai înalte şi împărătească preafericită a fericitului neam.

8. Acum are cerul cuvenit sălaş, ca un palat împărătesc potrivit ei, în care astăzi s-a mutat de pe pământ şi şade de-a dreapta Împăratului a toate, îmbrăcată şi preaînfrumuseţată în haină aurită, după spusa profetului psalmist cu privire la ea[19]. Iar prin haină aurită înţelege trupul ei cu dumnezeiască strălucire, preaînfrumuseţat cu virtuţile cele de multe feluri. Căci ea singură are acum, cu trupul ei cel slăvit de Dumnezeu, loc în cer împreună cu Fiul său. Fiindcă pământul, mormântul şi moartea nu au putut ţine până la sfârşit un trup începător de viaţă şi de Dumnezeu primitor, sălaş [al Lui] mai iubit decât cerul şi decât cerul cerurilor. Căci dacă un suflet care are sălăşluind în el harul lui Dumnezeu urcă la cer când se desface de cele de aici, întocmai cum s-a şi făcut arătat prin multe, precum şi credem, cum să nu fi fost ridicat de la pământ la cer trupul care nu numai că a primit în sine pe Însuşi Fiul lui Dumnezeu cel mai înainte de veci şi Unul-Născut, Izvorul cel pururea curgător al harului, ci s-a şi arătat născător al Lui? Ce oare? Cea care s-a sălăşluit în Sfintele Sfinţilor fiind încă de trei ani – şi neavând încă sălăşluit în ea pe Cel mai presus de ceruri, şi fără să-L fi oferit [lumii] purtător de trup –, şi care a devenit preadesăvârşită şi după trup, şi cu adevărat mai presus de lume prin astfel şi atât de mari lucruri, cum ar fi putut să devină pământ supus stricăciunii? Şi ce noimă ar putea să aibă aceasta pentru cei care cercetează lucrurile cu raţiune?

9. De aceea, pe drept cuvânt, trupul care a născut e împreună slăvit cu Cel născut [din el], cu o slavă cuvenită lui Dumnezeu, şi, după cântarea psalmistului, *chivotul sfinţeniei*

---

[18] *Cf.* Fapte 1, 14; 2, 1-4.
[19] *Cf.* Ps. 44, 10.

Lui[20] se scoală împreună cu Hristos cel înviat mai înainte, a treia zi. Înfăţişare a învierii ei din morţi se fac pentru ucenici giulgiurile şi [acoperămintele] de îngropare, singure lăsate în mormânt şi găsite singure în mormânt de cei care au venit să caute, precum mai înainte s-a întâmplat şi la Fiul şi Stăpânul ei[21]. Dar nu a fost nevoie ca şi aceasta să mai petreacă puţin timp pe pământ, precum Fiul şi Dumnezeul ei. De aceea, pe dată a fost înălţată din mormânt spre locul cel mai presus de ceruri, de unde iarăşi străluceşte până la pământ [cu] scânteierile şi harurile ei cele întrutotstrălucitoare şi preadumnezeieşti, luminând de acolo tot rotundul pământului, închinată fiind, admirată şi cântată de toţi.

10. Ca şi cum vrând Dumnezeu să aşeze o icoană a toată frumuseţea şi să arate limpede şi îngerilor, şi oamenilor puterea Sa cu privire la acestea, astfel a lucrat încât aceasta să fie cu adevărat atât de frumoasă, concentrând [în ea] toate cele prin a căror împărţire [variaţie] a împodobit toate atunci când a întemeiat o lume comună a bunătăţilor celor văzute şi nevăzute sau, mai degrabă, arătând [această icoană – Maica Domnului] drept o unime comună a tuturor frumuseţilor dumnezeieşti, îngereşti şi omeneşti şi [drept o] frumuseţe mai înaltă care înfrumuseţează amândouă lumile, care a început de pe pământ, dar a ajuns până la cer şi a trecut şi dincolo de cer, prin înălţarea ei de acum din mormânt către cer, care a unit cele de jos cu cele de sus şi care îmbrăţişează totul prin lucrurile minunate în legătură cu ea; pentru că şi faptul că s-a zis la început că e cu puţin mai prejos decât îngerii[22] – şi vorbesc aici despre faptul că a gustat moartea – sporeşte superioritatea Maicii lui Dumnezeu faţă de toate. De aceea, pe drept cuvânt, astăzi toate bat din palme şi împreună lucrează la prăznuirea acestei [adormiri].

---

[20] *Cf.* Ps. 131, 8.
[21] *Cf.* Lc. 24, 12; *cf.* In 20, 5-7.
[22] *Cf.* Ps. 8, 5-6. *Cf.* Evr. 2, 7-9.

11. Se cuvenea, deci, ca aceea, care L-a cuprins pe Cel care pe toate le umple şi Care este mai presus de tot, să întreacă şi ea toate şi să fie mai presus de toate prin virtuţile ei şi prin mărimea vredniciei. Aşadar, adunând toate cele care, deşi împărţite, au fost de ajuns tuturor celor mai buni din tot veacul ca să fie cei mai buni, şi cele pe care cei plăcuţi lui Dumnezeu, îngeri şi oameni, le au doar în parte, şi, desăvârşindu-le ea singură pe toate şi prisosind [în ele] pe cât nu se poate spune, are acum şi acest lucru, mai presus de toţi, şi anume faptul de a fi fost făcută nemuritoare după moarte, de a petrece cu trupul în cer împreună cu Fiul său şi Dumnezeu, singura [dintre toţi], şi de a revărsa de aici spre cei ce o cinstesc harul cel prea îmbelşugat, dăruindu-le şi posibilitatea să se înalţe spre ea – fiind disc al atâtor haruri –, şi împărţindu-le cu îmbelşugare, din bunătate, cele mai bune [lucruri] şi neîncetând niciodată acest rod folositor pentru noi şi acest obol îmbelşugat. Privind, deci, cineva spre o astfel de adunare şi îmbelşugare a tot binele, va spune că Fecioara săvârşeşte prin virtute pentru cei ce trăiesc în virtute acelaşi lucru pe care [îl săvârşeşte] soarele prin lumina sensibilă pentru cei ce trăiesc în lumina lui. Iar dacă şi-ar muta ochiul cugetării către Soarele care răsare oamenilor din această Fecioară în chip mai presus de ceea ce e obişnuit, [Soare] Care are toate şi întrece, prin fire, cele care au crescut în ea prin har, dacă, aşadar, şi-ar muta ochiul cugetării către Acesta, pe dată Fecioara va apărea [drept] cer, [ca una] care a dobândit, prin toate cele bune, buna moştenire, cu atât mai strălucită decât cei de sub cer şi decât cei mai presus de cer, care au fost dăruiţi în chip dumnezeiesc, pe cât cerul este mai mare decât soarele şi pe cât soarele este mai strălucitor decât cerul.

12. Ce cuvânt poate zugrăvi, Maică a lui Dumnezeu Fecioară, frumuseţea Ta cea dumnezeiesc strălucitoare? Căci cele ale tale nu pot fi hotărnicite de cugete sau de cuvinte, pentru că toate covârşesc şi cuget, şi cuvânt! Dar cu putinţă este să fii cântată, tu, cea care primeşti cu iubirea de oameni [cântarea]!

Fiindcă tu eşti loc al tuturor harurilor, plinătatea a toată frumuseţea şi bunătatea, tablă şi icoană însufleţită a tot binele, şi a toată bunătatea, ca una care singură ai fost învrednicită în chip concentrat de harismele Duhului sau mai degrabă, ca una care singură ai avut în chip minunat în cele dinlăuntru ale tale pe Cel în Care sunt vistieriile tuturor acestor [harisme] şi te-ai făcut Lui cort minunat. Iar acum, prin moarte, ai trecut de aici către nemurire şi cu dreptate te-ai mutat de pe pământ la cer, ca să fii împreună locuitoare cu Acesta în corturile cele mai presus de ceruri de-a pururea, grijindu-te de acolo de moştenirea ta şi cu rugăciunile tale cele neadormite către Dânsul făcându-L milostiv tuturor.

13. Pe atât este Născătoarea de Dumnezeu mai aproape de Dumnezeu faţă de cei care sunt aproape de Dumnezeu, pe cât a fost învrednicită de privilegii mai mari decât toţi. Şi nu mă refer numai la oameni, ci şi la toate ierarhiile îngereşti. Căci despre cinul cel mai de sus al acestora, Isaia scrie: *Şi serafimii stăteau în cerc în jurul Lui*[23]. Iar despre aceasta, David zice iarăşi: *Stătut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta*[24]. Vedeţi diferenţa stării? De aici puteţi vedea şi diferenţa ordinii în ceea ce priveşte vrednicia. Căci serafimii [stau] în jurul lui Dumnezeu, în vreme ce aproape de [lângă] Însuşi Acela stă singură Împărăteasa a toate, care este admirată şi lăudată de Însuşi Dumnezeu, Care o proclamă asemenea puterilor din jurul Lui şi zice potrivit celor spuse în *Cântarea Cântărilor*: *Ce frumoasă eşti, de-aproapea Mea!*[25]. Mai strălucitoare decât lumina, mai înfloritoare decât raiurile cele dumnezeieşti, mai împodobită decât toată lumea văzută şi nevăzută. Şi nu doar [că stă] aproape, ci pe drept cuvânt [că stă] şi de-a dreapta. Căci unde a şezut Hristos în ceruri, adică de-a dreapta măririi[26], acolo şi aceasta

[23] Is. 6, 2.
[24] Ps. 44, 10.
[25] *Cf.* Cânt. 1, 15; 4, 1; 6, 4 (LXX).
[26] *Cf.* Evr. 1, 3.

a stătut, cea care urcă acum de pe pământ la cer. Nu numai fiindcă doreşte şi este dorită mai mult decât toate, prin înseşi rânduielile fireşti[27], ci şi fiindcă e cu adevărat tron al Lui. Iar unde şade Împăratul, acolo stă şi tronul Lui.

14. Acest tron l-a văzut şi Isaia în mijlocul acelui cor heruvimic şi a spus că e *înalt* şi *ridicat*[28], arătând că Maica lui Dumnezeu întrece puterile cele cereşti. De aceea, [Iezechiel] îi introduce pe îngerii înşişi care Îl slăvesc pe Dumnezeu plecând de la ea şi zic: *Binecuvântată este slava Domnului din locul Lui*[29]. Iar Iacov patriarhul, văzându-l prin ghicituri, zice: *Cât de înfricoşător este locul acesta! Nu este altceva decât Casa Domnului şi însăşi poarta cerului*[30]. Şi David, pe de altă parte, unind cu sine mulţimea celor mântuiţi, şi folosindu-se ca de nişte corzi şi sunete diferite de cei armonizaţi din neamuri diferite într-o singură credinţă de această Pururea Fecioară, dă tonul unui cântec întru totul armonios, care să fie spre cântarea ei: *Pomeni-voi numele tău în tot neamul şi neamul; pentru aceasta popoarele îţi vor mărturisi laudă în veac şi în veacul veacului*[31].

15. Vedeţi că toată făptura aduce laudă acestei Maici Fecioare şi nu în anii trecuţi, ci în veac şi în veacul veacului? De aici se poate vedea că ea nu va înceta în tot veacul să facă bine întregii zidiri, şi nu vorbesc aici numai de cea a noastră, ci şi de ordinele cele nematerialnice şi mai presus de fire. Căci faptul că împreună cu noi şi acestea se împărtăşesc şi se ating numai prin ea de Dumnezeu, de acea fire neatinsă, l-a arătat limpede Isaia[32]. Fiindcă nu l-a văzut pe serafim luând cărbunele în chip nemijlocit de pe jertfelnic, ci [l-a văzut] luându-l cu un cleşte, prin care s-a şi atins de buzele profetice, dându-le curăţie. Iar această [vedenie] a cleştelui era identică cu marea

---

[27] Adică relaţia presupusă între mamă şi fiu.
[28] *Cf.* Is. 6, 1.
[29] Iez. 3, 12.
[30] Fc. 28, 17.
[31] Ps. 44, 18.
[32] *Cf.* Is. 6, 6-7.

vedere pe care a văzut-o Moise, şi anume, rugul care ardea în foc şi nu se mistuia[33]. Dar cine nu ştie că Maica Fecioară este şi acel rug, şi cleştele însuşi, cea care a zămislit fără să se aprindă focul cel dumnezeiesc, şi, în acest caz, un arhanghel slujind zămislirii şi unind prin ea cu neamul omenesc pe Cel care ridică păcatul lumii şi curăţindu-ne prin acea negrăită unire? Aşadar, ea singură e hotar între firea zidită şi cea nezidit, şi nimeni n-ar putea veni la Dumnezeu dacă prin ea nu ar fi cu adevărat luminat de sfeşnicul cel cu adevărat cu dumnezeiască strălucire. Căci zice: *Dumnezeu e în mijlocul ei şi nu se va clătina*[34].

16. Iar dacă răsplătirile sunt pe măsura dragostei faţă de Dumnezeu, şi cel care iubeşte pe Fiul e iubit de Fiul şi de Tatăl Lui şi devine sălaş al Amândurora, locuind Aceştia în el şi umblând [cu el] în chip tainic, potrivit stăpâneştii făgăduinţe[35], cine L-ar putea iubi pe Acesta mai mult decât Maica Lui, care nu numai că L-a născut [ca] Unul-Născut, ci L-a născut singură fără însoţire [cu un bărbat], ca astfel dragostea ei să fie îndoită, nefiind împărtăşită cu cineva care să-i fie părtaş. Şi cine ar putea fi iubit mai mult de Unul-Născut decât Maica Lui, dat fiind că din singură aceasta a ieşit în veacurile de pe urmă[36], după cum şi înainte de veci [a ieşit] din singur Tatăl? Cum, dar, să nu fie înmulţite de către Cel care a venit să plinească Legea[37], în plus faţă de dispoziţia cuvenită [de Fiu], şi cele ale cinstirii datorate ei potrivit Legilor?

17. Aşadar, după cum numai prin ea a venit [Hristos] la noi şi *S-a arătat pe pământ şi cu oamenii a petrecut*[38], fiind nevăzut tuturor înainte de ea, aşa şi în veacul viitor cel nesfârşit toată purcederea de dumnezeiască arătare de lumină, toată descoperirea de dumnezeieşti taine şi toată vederea harismelor

[33] *Cf.* Ieş. 3, 2.
[34] Ps. 45, 5.
[35] *Cf.* In 14, 21-23.
[36] *Cf.* Evr. 1, 2.
[37] *Cf.* Mt. 5, 17.
[38] Bar. 3, 38.

duhovniceşti va fi tuturor cu neputinţă de cuprins fără ea. Primind ea prima plinătatea care pe toate le străbate a Celui care le plineşte pe toate[39], o face cu putinţă de cuprins tuturor, împărţind fiecăruia după putere, potrivit proporţiei şi măsurii curăţiei fiecăruia, astfel încât aceasta este şi vistierie, şi stăpână a bogăţiei dumnezeirii.

18. Apoi este şi această lege veşnică în ceruri, şi anume, ca cele mai mici să participe prin cele mai mari la Cel aşezat dincolo de fiinţă. Iar cea mai mare dintre toţi în chip fără asemănare fiind Fecioara Maică, [urmează] că prin ea se vor împărtăşi [de Dumnezeu] cei care se vor împărtăşi de Dumnezeu, pe ea o vor cunoaşte loc al Celui neîncăput cei care Îl cunosc pe Dumnezeu şi pe aceasta o vor cânta după Dumnezeu cei care-L cântă pe Dumnezeu. Ea este pricina celor de dinaintea ei, apărătoarea celor de după ea şi cea care procură cele veşnice. Ea este subiectul profeţilor, începătura apostolilor, temelia mucenicilor, fundamentul dascălilor. Ea este slava celor de pe pământ, desfătarea celor cereşti, podoaba a toată zidirea. Ea este început, izvor şi rădăcină a bunurilor celor negrăite. Ea este pisc şi desăvârşirea a tot [ce e] sfânt.

19. O, Fecioară dumnezeiască şi acum cerească, cum voi grăi toate ale tale? Cum te voi slăvi pe tine, vistieria slavei? Şi numai pomenirea ta sfinţeşte pe cel care o face! Şi numai aplecarea spre tine face mai strălucitoare mintea, ridicând-o pe dată către înălţimea cea dumnezeiască! Prin tine se limpezeşte ochiul minţii! Prin tine se luminează duhul prin venirea Duhului Dumnezeiesc! Căci te-ai făcut vistiernică şi cuprindere a harurilor, nu ca să le ţii pentru tine, ci ca să umpli pe toate de har. Căci împărţitorul vistieriilor nedeşertate veghează împărţirea lor [şi] pentru ce ar fereca cineva o fericire care nu se împuţinează?

20. Dăruieşte, aşadar, cu îmbelşugare, întregului tău popor, acestei a tale moşteniri, milele tale şi harurile tale, o,

[39] *Cf.* Ef. 1, 23; *cf.* Ef. 4, 10.

Stăpână! Dă-ne dezlegare de cele cumplite care ne stăpânesc! Vezi de câte şi de ce fel suntem istoviţi, de ale noastre, de cele străine, de cele din afară, de cele dinlăuntru! Pe toate le întoarce spre mai bine cu puterea ta, pe cei dinlăuntru şi pe cei de un neam cu noi îmblânzindu-i unii faţă de alţii, iar pe cei care din afară ne împresoară precum fiarele cele sălbatice alungându-i. Dă-ne în locul patimilor noastre ajutorul şi vindecarea ta, împărţind şi sufletelor şi trupurilor noastre harul cel îmbelşugat şi de ajuns pentru toate. Şi dacă nu-l încăpem, fă-ne mai încăpători. Şi dă-ne cu adăugire, încât mântuiţi şi împuterniciţi cu harul tău, să-L slăvim pe Cuvântul cel mai înainte de veac, Care din tine S-a întrupat pentru noi, dimpreună cu Cel fără de început al Său Părinte şi cu Duhul cel de viaţă Făcător, acum şi pururea şi în vecii cei fără de sfârşit. Amin!

Omilia a XXXVIII-a

La întâia [Evanghelie] de la Utrenie[1]; întru care [se arată] şi că nu e de ajuns dumnezeiescul Botez să-l mântuiască pe om dacă nu se străduie să aibă şi păzirea dumnezeieştilor porunci

1. Cel ce este mai înainte de cele ce sunt şi Care din bunătate a făcut cele ce sunt din cele ce nu sunt este în toate, chiar dacă este mai presus de toate. Aşadar, era în lume şi înainte de a veni [în ea] cu trupul, dar lumea nu L-a cunoscut, fiindcă nu a voit[2]. Câţi însă au voit, L-au cunoscut. De aceea, cei care [L-]au cunoscut au fost primiţi, iar cei care nu [L-]au cunoscut au fost lepădaţi, după cum şi Pavel zice, scriind despre elini – [Pavel] care a şi voit, şi care a fost voit, şi care s-a străduit să prindă [îndreptarea], drept pentru care a şi fost prins de Hristos, Domnul nostru[3] –: *şi precum nu au încercat să aibă pe Dumnezeu în cunoştinţă, [aşa şi] Dumnezeu i-a lăsat la mintea [lor] cea fără judecată*[4]. Aşadar, cei care nu au voit şi care nu L-au cunoscut sunt şi aceştia la fel cu [elinii]. Dar cine sunt cei care L-au cunoscut înainte de dumnezeiasca înomenire? Mulţi, [dar] probabil înainte de toţi şi mai presus de toţi au fost Avraam, Isaac şi Iacov. De aceea au şi fost primiţi cu dreptate de Dumnezeu.

---

[1] *Cf.* Mt. 28, 16-20.
[2] *Cf.* In 1, 10.
[3] *Cf.* Filip. 3, 12.
[4] Rom. 1, 28.

2. Şi nu numai aceştia [au fost primiţi], ci şi tot neamul care e din ei, astfel încât aceştia să [poată] fi şi să se numească poporul lui Dumnezeu, şi – o negrăit mare dar! – mai apoi să [poată] ajunge neam[5] al lui Dumnezeu. Căci, atunci când a trebuit să Se arate acestei lumi în trup, nu numai că a luat [trup] de la ei, ci a şi venit în primul rând la ei, după cum zice Însuşi Domnul în Evanghelii: *Nu am venit decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel*[6]. Căci văzându-i căzuţi din acea cucernicie şi virtute părintească şi [văzând] că resping cunoaşterea Lui, nu a suferit, datorită părinţilor lor celor cucernici, să îi treacă cu vederea, ci, *S-a coborât, plecând cerurile*[7], *făcându-Se întru asemănarea oamenilor*[8] şi a petrecut împreună cu aceştia, grăind şi făcând cele ale lui Dumnezeu. Şi nu simplu zicând şi făcând, ci covârşindu-i cu faceri de bine potrivite lui Dumnezeu: curăţind pe leproşii cei dintre ei, luminându-i pe cei orbi ai lor, înzdrăvenindu-i pe paralitici, îndreptând pe gârbovi, alungând pe demoni din cei demonizaţi şi, pe scurt, tămăduind de toată boala, de toată neputinţa şi de toată nebunia şi aducând la viaţă pe cei morţi numai cu porunca Sa.

3. Însă când aceia nu numai că L-au respins – [căci] ai Săi [nu L-au primit] pe Binefăcătorul, Care întru ale Sale a venit[9] –, ci, ca să spun cel din urmă lucru, L-au dat morţii, şi încă moarte pe cruce – Vai, ce nebunie! – [socotindu-L] ca pe un potrivnic al lui Dumnezeu pe Dumnezeu [Fiul] Care pentru ei S-a arătat lor în trup, pe drept au fost lepădaţi şi aruncaţi de Cel care a grăit către ei: *Iată, se lasă pustie casa voastră*[10]. Şi s-a făcut înlăturarea lor împăcare a lumii[11], iar noi am fost miluiţi prin neascultarea lor[12] sau, mai degrabă, – *O, adâncul bogăţiei, înţelepciunii*

---

[5] „Strămoşi după trup ai lui Dumnezeu".
[6] Mt. 15, 24.
[7] Ps. 17, 10 (LXX).
[8] Filip. 2, 7.
[9] *Cf.* In 1, 11.
[10] Mt. 23, 38.
[11] *Cf.* Rom. 11, 15
[12] *Cf.* Rom. 11, 30.

şi cunoaşterii lui Dumnezeu![13] –, ca să zic iarăşi după apostol: *I-a închis Dumnezeu pe toţi în neascultare, ca pe toţi să-i miluiască*[14].

4. Căci tocmai l-am auzit pe Evanghelistul Matei binevestind că *cei unsprezece ucenici au mers în Galilea, la muntele unde le-a poruncit lor Iisus, şi văzându-L, I s-au închinat Lui, ei care se îndoiseră*[15] – dar apropiindu-Se Domnul şi vorbindu-le, s-au încredinţat – *Şi apropiindu-Se Iisus, le-a vorbit lor, zicând: Datu-mi-S-a toată puterea în cer şi pe pământ. Mergând, învăţaţi toate neamurile*[16]. Acesta este motivul pentru care am spus mai înainte cuvântul acela apostolic, că înlăturarea iudeilor s-a făcut împăcare a lumii şi *am fost miluiţi prin neascultarea lor*[17]. Căci Cel care a zis mai întâi către ucenicii Săi: *În calea păgânilor să nu mergeţi şi în cetate de samarineni să nu intraţi, ci mergeţi mai degrabă către oile cele pierdute ale casei lui Israel*[18], Acelaşi zice acum: *Mergând, învăţaţi toate neamurile*[19]. Căci înainte, când noi eram neascultători şi nu voiam să-L cunoaştem pe Dumnezeu, Care era în lume şi Care era vestit de buna întocmire a fiinţelor, pe bună dreptate Domnul vorbea, prin Sine şi prin profeţii Lui, cu cei care-L cunoşteau în chip ascultător. Acum însă, când şi aceia s-au făcut neascultători, nimic nu stă împotriva judecăţii lui Dumnezeu ca şi noi să fim miluiţi şi să fim învăţaţi de El prin sfinţii apostoli. Şi poate aceasta înseamnă [spusa]: *Datu-Mi-s-a toată puterea în cer şi pe pământ*[20], pentru că mai înainte judecata [lui Dumnezeu] nu îngăduia ca noi, cei necredincioşi, să fim miluiţi la fel cu cei credincioşi şi să fim chemaţi către cele cereşti.

5. Dar acum, şi pe cei care mai înainte, şi pe cei care mai apoi [iudeii] s-au închis în necredinţă, şi pe unii, şi pe alţii,

---

[13] Rom. 11, 33.
[14] Rom. 11, 32.
[15] Mt. 28, 16-17.
[16] Mt. 28, 18-19.
[17] *Cf.* Rom. 11, 30.
[18] Mt. 10, 5-6.
[19] Mt. 28, 19.
[20] Mt. 28, 18.

pe toți, Dumnezeu i-a miluit pe cei pe care a voit cu puterea Sa cea dată de judecata Sa [cea dreaptă]. A voit şi ne-a miluit pe noi, cei dintre neamuri, sau mai degrabă pe toți, pentru că este Dumnezeu al tuturor. Căci, pe de o parte, a voit să facă începutul milei de la noi, iar nu de la cei care acum sunt neascultători [iudeii]. Dar nu S-a întors cu totul nici de la aceia, pentru că le-a deschis, prin noi, şi acelora poarta mântuirii – dacă vor voi –, şi pe aceia dintre ei care se apropie de Biserica noastră îi primeşte bucuros. Căci ei nu au greşit ca să cadă[21], ci ca prin greşeala lor să ne vină mântuirea nouă, celor care mai înainte eram neascultători, [lucrul acesta ducând şi] la întărâtarea râvnei lor şi la tragerea lor către o mântuire asemenea, doar dacă nu îşi închid de bunăvoie ochii şi nu îşi astupă urechile, ca nu cumva, văzând, şi auzind şi crezând să fie mântuiți. S-a întâmplat ceva asemănător cu aceasta: cineva se apucă să încline într-o parte un vas care are în el un izvor de ulei; dar pornindu-se [din vas] o revărsare îmbelşugată, aceasta va curge nu doar în partea spre care e aplecat vasul, ci va da pe afară, inundând şi partea cealaltă. Căci înclinându-se către neamuri adâncul dumnezeieştilor milostiviri cele din Trupul cel închinat, pentru că iudeii l-au apucat împotrivă, a îmbrățişat [acest adânc] nu numai pe cei credincioşi dintre neamuri, ci şi pe cei [credincioşi] dintre iudei.

6. *Datu-Mi-s-a toată puterea*[22] *în cer şi pe pământ*[23]. Aceasta poate fi înțeleasă şi după omenitatea [Mântuitorului]. Pentru că autoritatea pe care o avea din veac ca Dumnezeu, precum şi puterea, şi slava, şi înălțimea cea mai presus de ceruri, şi vrednicia acum le ia ca om. *Datu-Mi-s-a Mie,* adică Celui înviat din morți, *toată puterea în cer şi pe pământ.* Moartea nu mai stăpâneşte asupra trupului, căci în Mine mortalitatea trupului a fost înghițită de viață[24]. Moartea nu mai este sfârşitul cel

[21] Rom. 11, 11.
[22] Cu sens de autoritate.
[23] Mt. 28, 18.
[24] *Cf.* II Cor. 5, 4.

din urmă şi definitiv, căci în Mine viaţa cea fără de moarte a luat locul morţii, şi prin Mine toţi cei morţi se vor muta la viaţa veşnică. Moartea nu va mai stăpâni trupurile celor morţi de pe pământ, căci Eu voi aşeza pe tron, în ceruri, trupul Meu cel pământesc, şi împărăţind cu el în ceruri, iarăşi voi veni şi voi judeca tot pământul ca un Împărat al universului. Şi pe cei vrednici de pământ îi voi lăsa pământului, în vreme ce pe cei îndreptaţi îi voi ridica cu trupurile la ceruri şi le voi dărui Împărăţia cerurilor. *Mergând, faceţi ucenici [din] toate neamurile, botezându-i şi învăţându-i*[25]. Şi aceasta ţine de puterea pe care a primit-o, pentru că nu a zis doar *învăţaţi*, ci *faceţi ucenici [din] toate neamurile*. Căci a învăţa era doar a apostolilor, ca împlinitori ai poruncii, în vreme ce a dobândi ucenici şi a-i boteza, ucenici care se amestecau în număr mare din fiecare neam şi rasă, nu mai era doar [lucrarea] celor care învăţau [a apostolilor], ci şi a ascultătorilor lor, sau mai bine zis, a dumnezeiescului har şi a puterii Celui care a poruncit. Aceasta a arătat-o şi dumnezeiescul Pavel spunând: *Datu-mi-s-a har spre ascultarea [credinţei] la toate neamurile*[26].

7. *Botezându-i în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh*[27]. Vedeţi cum e vestită deofiinţimea şi de-o-cinstirea celor Trei Persoane închinate? Căci unul este numele Celor Trei, una este sfinţirea care ne vine de la Aceste [Persoane] şi una este credinţa faţă de Ele. S-a vorbit de multe ori în Evanghelie despre Aceste [Persoane], dar în ghicitură. Şi când S-a botezat Domnul, S-a arătat lămurit [Treimea] cea în trei Ipostasuri, dar nu la fel [de clar] s-a arătat şi deofiinţiimea şi de-o-cinstirea Lor[28]. Acum însă Domnul porunceşte să fie vestit şi pus în inima credincioşilor de la început că fără această dogmă şi fără credinţa cea cu privire la ea nu e cu putinţă în niciun fel a temelui începutul dreptei cinstiri de Dumnezeu. Dar nu a zis

[25] Mt. 28, 19-20.
[26] Rom. 1, 5.
[27] Mt. 28, 19.
[28] *Cf.* Mt. 3, 13-17.

numai *botezându-i*, ci şi *învăţându-i să păzească toate câte v-am poruncit vouă*[29]. Astfel încât nu e de ajuns numai Botezul pentru a-l face pe om ucenic al Evangheliei, ci e nevoie şi de păzirea dumnezeieştilor porunci, şi încă a tuturor. Căci zice: *învăţându-i să păzească toate câte v-am poruncit vouă*, şi nu doar unele. Bine a scris Iacov, fratele lui Dumnezeu, zicând: *Cine va păzi toată legea, dar va greşi într-o singură [poruncă], s-a făcut vinovat faţă de toate [poruncile]*[30]. Căci printr-un singur păcat, cel care cade şi nu se ridică prin pocăinţă din groapa păcatului se face călcător al legii harului. Aşadar, zice [Iacov]: *Aşa să grăiţi şi aşa să faceţi, ca unii care veţi fi judecaţi de legea libertăţii*[31]. Căci Legea lui Hristos este legea libertăţii, pentru că ne-a eliberat pe noi prin dumnezeiescul Botez de legea păcatului şi a morţii[32].

8. Dacă, aşadar, nu ne vom strădui până la sfârşit să ne păzim libertatea prin fapte şi cuvinte la care nu încape reproş, sau dacă am căzut, şi [nu ne vom strădui] să ne revenim prin pocăinţă, vom fi judecaţi de însăşi legea care [ne-]a eliberat, ca unii care nu am păzit libertatea cea dată nouă. De aceea Pavel cel dumnezeiesc zice despre sine: *Eu aşa alerg, nu ca la întâmplare. Aşa mă lupt, nu ca lovind aerul. Ci îmi chinuiesc trupul şi îl supun robiei, ca nu cumva altora propovăduind, eu să mă fac netrebnic*[33]. Iar către noi, ca să ne stârnească un zel asemănător, a zis: *Nu ştiţi că acei care aleargă în stadion, toţi aleargă, dar unul ia premiul?*[34]. Nu a spus însă aceasta ca de aici [să se înţeleagă] că unul singur ia premiul mântuirii, ci că iau premiul aceia care se străduiesc foarte tare, fie că e unul, fie că sunt mulţi. Căci acel premiu al chemării de sus[35] este nesfârşit şi ajunge tuturor, împărţindu-se fără să se împuţineze.

---

[29] Mt. 28, 20.
[30] Iac. 2, 10.
[31] Iac. 2, 12.
[32] *Cf.* Rom. 8, 2.
[33] I Cor. 9, 26-27.
[34] I Cor. 9, 24.
[35] Filip. 3, 14

9. De aceea, iarăşi, acesta îi îndeamnă pe toţi, zicând: *Alergaţi aşa, ca să luaţi*[36]. Dar arătând şi felul alergării, zice: *Tot cel ce se luptă se înfrâneză de la toate*[37], fără să se predea vreodată vreuneia din plăcerile cele oprite, până la sfârşit. Iar apoi, ca şi cum cei botezaţi ar fi obiectat şi ar fi zis că sunt bine primiţi de Dumnezeu doar prin Botez, fără fapte, el arată prin tipuri din Legea Veche şi îi convinge că Dumnezeu nu binevoieşte faţă de nimeni care, deşi are o credinţă fermă, nu se îndepărtează de patimile, cuvintele şi faptele cele rele: *Căci nu voiesc, fraţilor, ca voi să nu ştiţi că părinţii noştru au fost toţi sub nor şi că toţi au trecut prin mare, şi toţi, întru Moise, au fost botezaţi în nor şi în mare, şi toţi au mâncat aceeaşi mâncare duhovnicească, şi toţi aceeaşi băutură duhovnicească au băut, pentru că beau din piatra cea duhovnicească care îi urma. Iar piatra era Hristos. Dar cei mai mulţi dintre ei nu au plăcut lui Dumnezeu*[38].

10. Toate acestea erau tipuri ale Sfintelor noastre Taine. Marea [era tip] al apei Botezului; norul [era tip] al Dumnezeiescului Duh, Care de sus îi adumbreşte în chip tainic pe cei botezaţi; mâncarea şi băutura [erau tip] al Trupului şi Sângelui lui Hristos, din care noi ne împărtăşim, ca să zicem aşa, în fiecare zi. De aceea şi materia cea neînsufleţită şi fără de simţire, piatra aceea, Pavel a numit-o duhovnicească. Căci aşa cum se numeşte firesc trupul căruia i se dă putere şi este mişcat de suflet, la fel, este duhovnicesc trupul care este pus în lucrare, în chip mai presus de fire, de Dumnezeiescul Duh[39]. Aşadar, pentru că piatra aceea care era pusă în lucrare în chip minunat de Duhul avea în ea izvorul apei, [izvor] care o însoţea, şi care izbucnea din ea din belşug, pe bună dreptate a fost numită de Pavel [piatră] duhovnicească şi a fost luată drept tip al trupului lui Hristos. Căci şi [trupul lui Hristos], fiind pus în

[36] I Cor. 9, 24.
[37] I Cor. 9, 25.
[38] I Cor. 10, 1-5.
[39] *Cf.* I Cor. 15, 44.

lucrare de plinătatea dumnezeirii care locuia în el4?, are şi dă din belşug celor ce se apropie cu credinţă izvorul vieţiyzeleij veşnice.

11. Dar [să revenim] acum la cuvântul nostru. Spun^ffl dumnezeiescul Pavel că aceia de dinaintea noastră şi-au îmi părtăşit de toate tainele în tip, a adăugat: *Dar cei mai miilţI dintre ei nu au plăcut lui Dumnezeu, căci au ci^ifapu$ti(^şi{sţţm făcut tipuri ale noastre, ca să nu poftim lacele rd^dupa^^au pom1 aceia41.* Zicând acestea, [arata] clar că după cum acelora carS^ aplecau spre poftele rele, tipurile tainelojr date.loi|nu,le$J| folosit la nimic şi nid nu l-au scăpat de părăsirea;Jui Duni^S zeu, drept pentru care, stricându|§e în.afara [p^ântului făgS duinţei], nu s-au mântuit în acesta, la fel şi goi, ^ac^lejg^H jsă trăim în păcate, dumnezeiescul Botez şi dumneze^|tile| Taine care urmează acestuia nu ne izbăvesc depudelata veşnică, d vom cădea din moştenirea,cea^cereâsca! prec|m|

12. Căci putem vedea şi la noi aceste fapte rele şi aceste patimi cu totul înfricoşătoare şi ne putem da seama că din pricina păcatelor noastre rău pătimim şi suntem încercaţi cu aceleaşi lucruri înfricoşătoare ca şi aceia. Căci cine nu cunoaşte focul lăcomiei care arde la noi şi care se ridică la înălţime, ajungând aproape peste tot: în tributurile publice, în pieţele de obşte, în agricultură, în schimburile [de mărfuri] şi în negoţuri? [Acest foc] şi-a făcut loc şi în sfintele lăcaşuri şi s-a obrăznicit în zilele de sărbătoare; făcând şi praznicele nepraznice prin nebunia şi deşertăciunea cea plină de sârguinţă şi mincinoasă a multora după câştig. Prin ce se deosebesc de şarpele care odinioară îi şoptea Evei sau de şerpii aceia care muşcau în pustie, aceştia care [acum], prin şoptituri şi născociri videne provoacă între noi discordii interne? Câţi dintre ai noştri nu ţin seama de cumpătare şi nu le mai ajung căsătoriile cele după lege, ci aleargă după desfrânaţe şi după paturi fără de lege?

13. Din pricina acestora şi a [altora] asemenea, mulţi dintre ai noştri au căzut pradă, unii săbiei, alţii jafului, şi vor mai cădea, dacă nu se vor pocăi. Căci chiar dacă cineva ar scăpa aici de acea mânie viitoare, după moarte nu va [mai] scăpa, pentru că de ea nu pot fugi cei care au trăit nepocăit. *Pentru acestea, zice/vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării* şi cea prezentă, şi cea viitoare. Să ne întoarcem, aşadar, fraţilor, fiecare dintre noi de la răutăţi. Să nu facem răul, şi rău nu ni se va întâmpla, ci să învăţăm să facem bine, iar pe cele rele să le lepădăm prin mărturisire şi prin cuvenita pocăinţă. Şi dacă nu vom putea să ajungem [să dobândim] în chip desăvârşit virtuţile, să câştigăm, prin smerenia cea către Dumnezeu, prin milostenia către cei săraci din bunurile noastre şi prin alegerea de a-i răbda pe cei ce [ne-]au greşit; iertarea cea de sus, iar prin iubirea de oameni a lui Dumnezeu, să plinim lipsa noastră de fapte bune, ca să rămână neîncetat cu noi Domnul, potrivit făgăduinţei. Căci, după ce le-a poruncit ucenicilor să boteze

---

4 El 5,6.

şi să înveţe, a adăugat: *Şi, iată, Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârşitul veacului*[47].

14. Cei care au auzit acestea cu propriile urechi, după ce au slujit voii lui Dumnezeu în neamul acela, au trecut din cele de aici. Aşadar, făgăduinţa este şi pentru noi, cei care din neam în neam, până la sfârşitul veacului, credem în El şi ne arătăm credinţa prin fapte, astfel încât, avându-L de aici pe Domnul cu noi, să dobândim întru El şi bunătăţile cele prezente, şi pe cele viitoare, spre slava Lui şi a Celui fără de început al Său Părinte şi a Duhului cel împreună veşnic, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin !

[47] Mt. 28, 20.

Omilia a XXXIX-a

Rostită la litia ţinută la plaga de atunci, cea neobişnuită şi larg răspândită, a morţii

1. Ioan, Teologul cel iubit al lui Hristos, spune: *Dacă inima noastră nu ne osândeşte, avem îndrăznire către Dumnezeu şi ceea ce cerem primim de la El, pentru că păzim poruncile Lui şi cele plăcute înaintea Lui facem*[1]. Noi însă, care avem o conştiinţă care se osândeşte pe sineşi[2], care suntem traşi îndărăt [de] poftele noastre cele rele, care respingem poruncile lui Dumnezeu şi facem înaintea Lui cele spurcate, care ne îmbătăm în fiecare zi şi ne petrecem ziua în vin şi căutăm unde este de băut, noi, care ne petrecem nopţile în necurăţia sufletului şi a trupului, care convieţuim cu nedreptatea şi lăcomia, care ne bucurăm de hoţii şi de răpiri, care avem invidie şi ură unii faţă de alţii, care ne ocărâm reciproc, care ne grăim de rău unii pe alţii, care urâm toată virtutea şi învăţarea şi ne aruncăm spre tot chipul păcatului, cum să avem îndrăznire să cerem ceva de la Dumnezeu prin rugăciune şi psalmodie? De unde să aşteptăm să luăm [împlinirea] cererilor de la Dumnezeu, de vreme ce noi respingem voile lui Dumnezeu? Căci, după psalmist, *i-a zis Dumnezeu păcătosului: De ce povesteşti îndreptările Mele şi iei legământul Meu în gura ta? Tu ai urât învăţătura şi ai dat la spate cuvintele Mele. Dacă vedeai un hoţ, i te alăturai, şi cu cel desfrânat*

[1] 1 In 3, 21-22.
[2] *Cf.* Tit 3, 11.

îţi puneai partea. Gura ta înmulţea nedreptatea şi limba ta împletea vicleşug. Stând, grăiai împotriva fratelui tău şi împotriva fiului maicii tale ai pus sminteală. Te voi mustra şi voi pune înaintea feţei tale fărădelegile tale. Pricepeţi acestea, cei ce uitaţi de Dumnezeu, ca nu cumva să vă răpească şi să nu aveţi izbăvitor[3]. Aşa după cum şi noi suntem răpiţi astăzi, şi nu este cel ce izbăveşte, nu este cel care să ajute.

2. Dar [veţi zice] că nu fiecare dintre noi are toate chipurile de păcate enumerate mai sus? Însă fiecare dintre noi, prin unul din acestea, sau şi mai multe, toţi ne-am abătut, împreună netrebnici ne-am făcut[4]. Şi într-adevăr, fiecare din aceste [păcate] este de ajuns pentru a îndepărta mila lui Dumnezeu şi a atrage mânia Sa. Ce i-a făcut pe israeliţi nevrednici de tablele cele de Dumnezeu lucrate? Nu beţia? Căci urcând Moise în munte, a postit patruzeci de zile şi a vorbit lui Dumnezeu pentru popor. Acolo a primit şi tablele cele nefăcute de mână, scrise cu degetul lui Dumnezeu[5], şi a coborât, purtând darul pentru israeliţi. Dar pe când era [încă] departe, i-a simţit din zarva şi din strigătul cel necuviincios că sunt beţi, şi după ce a zis: *Eu aud glas de oameni beţi*[6], judecându-i nevrednici de [tablele] cele făcute şi scrise de însăşi mâna lui Dumnezeu, a spart acele table[7], i-a înarmat împotriva lor pe cei care nu îşi clătinaseră minţile cu băutura şi nici nu îşi făuriseră un dumnezeu al celor beţi, şi a ucis cu ei mai multe mii, şi astfel l-a îmblânzit pe Dumnezeul celor nebăutori[8]. Şi iarăşi urcând, aduce jos alte table, scrise la fel[9], dar care nu mai erau la fel [cu primele], căci erau din materia cea de jos[10]. Vedeţi, dar, că beţia era din [Legea] Veche aducătoare de moarte? De câtă

---

[3] Ps. 49, 16-22.
[4] *Cf.* Rom. 3, 12.
[5] *Cf.* Ieş. 31, 18.
[6] *Cf.* Ieş. 32, 18.
[7] *Cf.* Ieş. 32, 19.
[8] *Cf.* Ieş. 32, 27-28.
[9] *Cf.* Ieş. 32, 15.
[10] *Cf.* Ieş. 34, 1.

osândire este vrednică şi cum îi face nevrednici pe cei care obişnuiesc [să trăiască în beţie] şi de darurile cele de la Dumnezeu, şi de viaţa cea prezentă! Beţia este un demon care stă în materie, este stricare a gândurilor, paralizie a trupului, viaţă mai rea decât moartea, pricină a întoarcerii de la Dumnezeu. Iar răul şi mai mare constă în înstrăinarea de viaţa cea făgăduită de Dumnezeu: *Căci beţivii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu*[11].

3. Ce [să spunem] despre curvie? A ieşit poporul de atunci al lui Dumnezeu din Egipt cu totul neînarmat, şi îi urmărea mulţime de soldaţi. Şi când au ajuns la mare, unii fugind, alţii urmărindu-i [pe primii], prin puterea şi voia lui Dumnezeu şi prin bastonul şi mâna lui Moise marea s-a despărţit şi pentru unii, şi pentru alţii: pentru unii s-a retras, despicându-se la mijloc şi dându-le cale neprimejduită, iar pe cei care îi urmăreau i-a acoperit cu valuri şi i-a aruncat morţi pe acele ţărmuri învecinate. Şi pe cei neînarmaţi i-a arătat întru totul înarmaţi, de vreme ce i-au despuiat [de arme] pe morţii aruncaţi afară [din mare][12]. Iar apoi ce a fost? Au străbătut neînvinşi locuri şi ţinuturi locuite şi nelocuite, biruind pe toţi cei care li se împotriveau. Însă când au căzut în curvie, într-atât au fost învinşi, încât pe dată au pierit atunci în război douăzeci şi trei de mii[13]. De aceea şi Pavel zice către noi: *Nu curviţi, după cum au curvit unii din ei şi au căzut într-o singură zi douăzeci şi trei de mii*[14]. Şi dacă Finees, plin fiind de râvnă, nu L-ar fi milostivit pe Dumnezeu, ucigând dintr-o singură lovitură şi pe cel ce săvârşea pângărirea şi pe cea cu care curvea şi stăvilind [astfel] fapta, toţi ar fi murit, cercând tot poporul mânia cea dumnezeiască din pricina fărădelegii curviei[15]. Iar la voi, cine nu ştie

[11] I Cor. 6, 10.

[12] *Cf.* Ieş. 14, 21-30.

[13] *Cf.* Num. 25, 1-9; 26, 62. Cartea Numerii precizează că au fost douăzeci şi patru de mii.

[14] I Cor. 10, 8.

[15] *Cf.* Num. 25, 7-11.

că se săvârșește această patimă urâtă de Dumnezeu? Dar nu este nimeni care să împiedice, aproape că nici tatăl pe fiu, nici frate pe frate, nici prieten pe prieten. Ba mai sunt unii care împreună lucrează, deşi apostolul spune: *Cu unii ca aceştia nici să nu mâncaţi*[16]. De aceea, toţi suntem vrednici de moarte şi de toată nimicirea.

4. Dar dacă curvia este vrednică de o asemenea osândă, cu cât mai mult nu va fi pângărirea adulterului? Acesta distruge şi aduce la ruină nu numai pe unul sau doi, ci case întregi, bunuri întregi, înrudirile după trup şi moştenirile, după ce mai înainte de acestea a umplut sufletele de tot răul şi de toată răutatea. De vreme ce invidia naşte uciderea, pentru că prin ea, la început, omul a cunoscut cercarea morţii – atunci când Cain a săvârşit uciderea de frate[17] –, cum nu va avea [adulterul] dreaptă osândire moartea, sau ceva mai rău decât moartea, dacă există? Şi iarăşi, cât de mult îl întărâtă furtul pe Dumnezeu? În vechime, Ahar a fost singurul care a furat, [dar] toată oastea a suportat lovitura până când, după ce au căutat [vinovatul], l-au scos din mijlocul [lor] omorându-l cu pietre[18].

5. Toate acestea s-au scris *spre mustrarea noastră*[19], ca nu [cumva] căzând şi noi în aceleaşi păcate, să suferim aceleaşi osândiri, sau chiar mai rele. Căci fiind noi învredniciţi de dumnezeiasca cercetare mai mult decât poporul acela, suntem vrednici şi de bătăi mai mari dacă nu ne păzim [să rămânem] deasupra relelor oprite de Dumnezeu. Căci zice apostolul: *Dacă s-a adeverit cuvântul spus prin îngeri, şi toată călcarea de poruncă şi neascultarea şi-a primit dreapta răsplătire, cum vom scăpa noi dacă vom fi nepăsători la o astfel de mântuire care, luând obârşie din propovăduirea Domnului, ne-a fost adeverită de cei care au ascultat-o, împreună mărturisind şi Dumnezeu cu semne şi cu minuni,*

---

[16] I Cor. 5, 11.
[17] *Cf.* Fc. 4, 5-8.
[18] *Cf.* Ios. 6, 18-19; 7, 1-26 (LXX).
[19] *Cf.* I Cor. 10, 11.

şi cu puterile cele de multe feluri şi împărţite ale Duhului, după voia Lui[20].

6. De aceea Anania şi Safira, care [totuşi] au furat nu dintr-ale altora, ci dintr-ale lor, au fost daţi morţii de Petru, sau mai degrabă de Dumnezeu, din pricina minciunii – care întotdeauna însoţeşte furtul[21]. Către [Acest Dumnezeu] zice Profetul David: *Pierde-vei pe toţi cei ce grăiesc minciuna*[22]. Iar Pavel l-a predat Satanei pe curvarul acela din Corint[23] şi le porunceşte corintenilor, scriind: *cu unul ca acesta nici să nu mâncaţi*[24]. Şi nu i-a arătat dragoste până ce acela, depărtându-se de fapta cea rea, nu a arătat pocăinţa prin fapte[25]. Iar către cel lacom, care, după ce i-a rodit ţarina din belşug, nu a dat celor care nu aveau, ci şi-a mărit hambarele, ce spune Domnul în Evanghelii? *Nebune, în noaptea aceasta vor cere sufletul tău de la tine. Iar cele pe care le-ai pregătit, ale cui vor fi?*[26]. Şi ca să nu socotească cineva că osândirea aceasta este [doar] împotriva unuia oarecare, adaugă: *Aşa se întâmplă cu cel care îşi adună comori sieşi, şi nu se îmbogăţeşte în Dumnezeu*[27]. Şi totuşi, bogatul acela nu s-a îmbogăţit din nedreptate. Căci cum a nedreptăţit, dacă i-a rodit ţarina îmbelşugat? Însă pentru că nu s-a folosit bine de bogăţiile [date] de Dumnezeu şi nici nu s-a îmbogăţit în Dumnezeu prin împărţirea [bunurilor], s-a făcut vrednic morţii, nimic câştigând din bogăţie. Dar între noi sunt unii care au în casele lor nu doar lucruri dobândite în chip drept, ci şi lucruri răpite de la cei săraci; unii ca aceştia iubesc lăcomia, care, după Pavel, este a doua idolatrie[28], şi sunt bolnavi de iubirea de arginţi,

---

[20] Evr. 2, 2-4.
[21] *Cf.* Fapte 5, 1-10.
[22] Ps. 5, 6.
[23] *Cf.* I Cor. 5, 5.
[24] I Cor. 5, 11.
[25] *Cf.* II Cor. 2, 6-8.
[26] Lc. 12, 20.
[27] *Cf.* Lc. 12, 21.
[28] *Cf.* Col. 3, 5.

care este cauza tuturor relelor[29]. Şi [sunt aşa] nu numai cei de vază de la noi, ci şi comercianţii. Căci câte pagube nu mai născocesc negustorii cei de pe la noi şi alţi comercianţi celor care cumpără [de la ei]? Căci aceştia, atunci când pot, nu se folosesc nici de măsuri şi nici de greutăţi corecte!

7. Pentru acestea şi pentru unele asemenea suntem pedepsiţi şi vom mai fi pedepsiţi. Căci pe de o parte dorim şi căutăm dezlegarea de împresurări, dar pe de altă parte adăugăm căderile pentru care suntem pedepsiţi. Vreţi să vedeţi cât de mare rău este excesul?[30] Cunoaşteţi aceasta din bătaia pe care o suferim acum! Căci [dacă] sângele, care e unul din elementele trupurilor, este în exces, atunci, după cum vedeţi, aduce moartea celor [care stau] să moară. Aşadar, după cum în cazul trupului, excesul strică trupul, la fel şi în cazul sufletului, excesul-lăcomia strică sufletul şi îl omoară, izgonind de la el harul lui Dumnezeu, care este viaţa dumnezeiască. Şi o astfel de moarte a sufletului precede întotdeauna moartea trupului, care survine în urma părăsirii de către Dumnezeu. Pentru că şi la început moartea a intrat în lume din pricina păcatului[31] şi a respingerii dumnezeieştii porunci, însă omul nu a murit îndată după călcarea poruncii, fiindcă Dumnezeu i-a dat timp de pocăinţă.

8. [Dumnezeu] putea crea toţi oamenii deodată din cele ce nu sunt[32], pentru că şi pe îngeri, arhangheli, începătorii, puteri, stăpânii, domnii, heruvimi, serafimi, tronurile cele mai de sus, numai [i-] a gândit, şi gândul lucru s-a făcut[33] şi toţi au fost creaţi. Putea, aşadar, ca într-un anumit moment al timpului să facă neamul tuturor oamenilor, şi iarăşi, într-un singur moment oarecare al timpului putea să-i şteargă de pe pământ prin moarte, după cum a făcut şi la potop, când l-a

---

[29] *Cf.* I Tim. 6, 10.
[30] Sinonim cu lăcomia
[31] *Cf.* Fc. 2, 17.
[32] *Cf.* Fc. 1, 26-27; 2, 7.
[33] *Cf.* Sf. Grigorie de Nazianz, *Or. 45*, 5, *PG* 36, 629 A.

păzit numai pe Noe cu copiii săi pentru naşterea celui de-al doilea neam[34]. Dar nu a voit aceasta [tocmai] din iubire de oameni. Căci a iconomisit ca fiecare dintre noi să vadă la altul, sau mai degrabă la mulţi alţii, atât dintre [rudele] noastre după sânge, cât şi la cei ce nu-s ai noştri, că moartea va veni să apuce în chip de neocolit, pentru ca prin vederea ei să fim duşi la pocăinţă şi la îngrijirea de cele de după moarte. Şi pentru că acum ne vede trăind întru totul nepocăiţi, şi neavând nici o grijă pentru cele viitoare, aduce cu dreptate moartea aproape peste toţi laolaltă, nesuferind ca noi să trăim în rău şi în păcat continuu. Şi aceasta este cea din urmă plagă [adusă] aici asupra păcătoşilor, după cum am fost învăţaţi din plăgile egiptenilor[35].

9. Este cu putinţă ca şi din felul acestei drepte pedepsiri să înţelegem cât de mult am păcătuit lui Dumnezeu. Căci atunci când pedepseşte omul, este posibil ca şi fără o dreaptă pricină, şi pentru nişte greşeli mici, cel care a greşit să sufere o pedeapsă mare, din pricina lipsei de discernământ sau a asprimii celui care pedepseşte. Însă iubirea de oameni cea preaînaltă nu se mişcă spre o astfel de furie şi spre aducerea de lovituri aducătoare de moarte decât dacă săvârşim păcate mari, şi dacă, după ce le săvârşim, rămânem nepocăiţi.

10. Să recunoaştem din aceasta, aşadar, fraţilor, mulţimea şi mărimea greşelilor noastre, şi să se întoarcă fiecare de la cugetările lui cele trupeşti şi să se îndrepte către Domnul. Să ne pocăim din suflet, să ne lepădăm de obiceiul cel rău şi de cugetarea cea iubitoare de păcat, ca să oprim dumnezeiasca mânie şi să o întoarcem spre milă. Să ne vindecăm de răutatea noastră, ca să nu pierim din pricina răutăţii. Să-i imităm nu pe cei ce au fost nimiciţi de potop, ci pe cei din Ninive, care au fost mântuiţi prin pocăinţă. Aceia, neînţelegând atunci din multe pilde dumnezeiasca iubire de oameni, totuşi au strigat către Dumnezeu neîncetat şi s-a întors fiecare din calea răutăţii

[34] *Cf.* Fc. 6,5.
[35] *Cf.* Ieş. 11; 12, 29-30.

lui şi din nedreptatea mâinilor lui, zicând: *Cine ştie, [poate] Dumnezeu Se va răzgândi şi Se va întoarce de la urgia mâniei Sale şi nu vom pieri?*[36] Noi [însă] ştim şi de la aceia şi de la mulţi alţii *că a văzut Dumnezeu faptele lor, că s-au pocăit şi s-au întors, şi S-a răzgândit şi Dumnezeu în privinţa relelor pe care a spus că le va face lor şi nu le-a făcut*[37]. Dar acolo Iona era cel care vestea şi ameninţa. Şi ceea ce e lucru şi mai mare e că nici nu i-a tras spre pocăinţă şi nici nu le-a vestit mila [acest] Iona care a coborât în Iope din Iudeea şi de acolo a trecut în talazul mării, în care a şi fost înghiţit de un chit, şi după trei zile a fost dat afară către Ninive şi le-a vestit [primejdia][38].

11. Iar aici, cu cât mai mult este decât Iona? Căci Însuşi Cuvântul lui Dumnezeu cel mai înainte de veci, al Cărui tip era Iona, a coborât din ceruri, după cum acela a coborât în Iope. Şi a fost dat cercărilor şi pătimirilor, după cum Iona a fost dat valurilor mării, iar prin moarte S-a coborât în cele mai de jos ale întregului pământ[39], la iad, după cum şi acela a fost înghiţit de un chit, şi înviind a treia zi de acolo, a făgăduit celor care se pocăiesc Împărăţia cea cerească şi ne-a arătat lămurit şi ne-a vestit nouă tuturor faptele pocăinţei, pe care, dacă le vom respinge, vom fi daţi cu dreptate unei morţi nesuferite.

12. Nesuferită este aşadar moartea, şi când se întâmplă, şi când este aşteptată, dar cu mult mai nesuferită este neîntoarcerea de la păcatele noastre, căci aici ea măreşte pedeapsa, iar după [viaţa aceasta] ne trimite în pedepse nesfârşite, pe care fie ca nimeni dintre noi să nu le încerce! Căci dacă cele înfricoşătoare de aici ni se par de nepurtat, deşi sunt trecătoare şi ating doar trupul, atunci cum sunt celelalte, care, împreună cu trupul, pedepsesc şi sufletul şi care nicicând nu au vreo nădejde de izbăvire? Dar noi să ne pocăim, fraţilor, şi să ne

---

[36] Iona 3, 8-9 (LXX)
[37] Iona 3, 10.
[38] *Cf.* Iona 1, 2 – 3, 4.
[39] *Cf.* Ef. 4, 9.

întoarcem, arătând, cu fapta şi cu cuvântul, pocăinţa. Şi să c[illegible] dem către Dumnezeu cu inimă zdrobită, zicându-i: *Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri şi nici cu urgia Ta să mă pedepseşti*[40], ci fă cu noi după mila Ta, iar nu după cum suntem noi vrednici. Căci după cum slava Ta este nemăsurată, aşa şi mila Ta! [Domnul] este aproape de cei ce Îl cheamă, însă nu numai cu gurile, ci strigă şi cu cugetul, întorcându-se către El prin faptele şi obiceiurile lor.

13. *Întoarceţi-vă către Mine, şi Mă voi întoarce către voi*[41], zice Domnul, *şi fărădelegile voastre nu le voi mai pomeni*[42]. Dacă noi vom fugi de acestea întru totul şi fără chip de întoarcere, sau dacă Îl vom îmblânzi pe Dumnezeu prin m[illegible] pocăinţa cea prin fapte care cumpăn[illegible] lostivindu-L faţă de noi printr-[illegible] pentru că iubirea de oameni a [illegible] şi plineşte lipsurile noastre, v[illegible] aceasta dumnezeiască şi de moartea aceasta mai înainte de vreme şi generală şi de nimicirea cea totală care vine de la ea, iar în veacul ce va să fie ne vom învrednici de viaţa cea fără de moarte, spre slava Unuia Dătătorului de viaţă, Hristos, Căruia I se cuvine slavă, putere, cinste şi închinare, dimpreună cu Cel fără de început al Său Părinte şi cu Duhul cel de viaţă Făcător, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

---

[40] Ps. 37, 1.
[41] Zah. 1, 3.
[42] *Cf.* Evr. 8, 12; 10, 17.

Omilia a XL-a

La Întrutotcinstitul profet, Înaintemergător şi Botezător al Domnului, Ioan

1. Dacă *cinstită este moartea cuvioşilor*[1] şi *pomenirea dreptului cu laude*[2], cu cât mai mult trebuie să facem noi pomenirea cu laude a culmii celei mai înalte a cuvioşilor şi a drepţilor, a lui Ioan, care de mai mainte a dănţuit [în pântecele maicii sale][3], a mers înainte şi de mai înainte L-a vestit pe Cuvântul lui Dumnezeu, Care pentru noi S-a întrupat, de către Care şi el la rândul său fost vestit şi mărturisit că este mai presus de profeţii, cuvioşii şi drepţii cei din veac[4]? Căci, deşi cele ale sale sunt mai presus de orice cuvânt omenesc şi chiar dacă a primit mărturie şi dar de cinstire de la Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu şi nu are nevoie de dar de cinstire din partea noastră, [nu trebuie] ca noi, tăcând din aceste pricini, să îl lipsim de darul cinstirii prin cuvinte pe glasul Cuvântului celui Preaînalt – după cum este [numit în Scriptură][5] –, pe cât vom reuşi, ci pentru că a fost vestit şi mărturisit de Hristos, Stăpânul tuturor, că este astfel, atunci toată limba credincioşilor să se mişte spre cântare, după putere, nu ca să adăugăm ceva slavei aceluia – căci cum ar fi posibil? –, ci ca să ne plătim datoria, fiecare în parte şi toţi laolaltă, cântând şi povestind minunile lui!

---

[1] Ps. 115, 6.
[2] Pilde 10, 7.
[3] *Cf.* Lc. 1, 41.
[4] *Cf.* Lc. 7, 28; *cf.* Mt. 11, 11-13.
[5] *Cf.* In 1, 23; *cf.* Mt. 3, 3; *cf.* Is. 40, 3.

2. Căci toată viața celui [care] *între cei născuți din femei*[6] e mai presus de toți este o minune a minunilor. Și nu numai toată viața lui Ioan, profet înainte de naștere și mai presus de profeți[7], ci și cele cu mult înainte de viața lui, precum și cele de după viață, câte se referă la el, sunt mai presus de toate minunile. Pentru că dumnezeieștile prorocii despre el ale profeților insuflați de Dumnezeu îl descriu ca fiind înger și nu om[8], făclie a Luminii[9], stea care revarsă lumina dumnezeiască și luceafăr de dimineață, ca unul care [avea să] meargă înaintea Soarelui dreptății[10] și care este glasul Cuvântului lui Dumnezeu[11]. Căci ce este mai apropiat și mai înrudit Cuvântului lui Dumnezeu decât *glasul* lui Dumnezeu?

3. Iar când s-a apropiat zămislirea lui, nu om, ci înger zboară jos din cer și dezleagă sterpiciunea lui Zaharia și a Elisabetei, și le vestește că ei, cei fără copii din tinerețe, vor naște la adânci bătrâneți un copil; și îi anunță că nașterea acestuia va aduce multă bucurie, pentru că va fi mântuitoare pentru toți[12]. *Căci va fi mare înaintea Domnului și încă din pântecele maicii sale se va umple de Duhul Sfânt, și pe mulți din fiii lui Israel îi va întoarce la Domnul Dumnezeul lor. Și acesta va merge înaintea Lui cu duhul și cu puterea lui Ilie*[13]. Căci fecior [avea să fie] ca și acela și locuitor al pustiului mai mult decât acela și mustrător de împărați și împărătese călcători de lege. Iar ceea ce mai ales îl așază pe acesta deasupra aceluia este că va fi înaintemergător al lui Dumnezeu: *Căci va merge înaintea Lui*[14].

4. Socotind Zaharia că acestea sunt peste putință de a fi crezute, i s-a legat limba. Și de vreme ce de voie nu a voit să

---

[6] Mt. 11, 11; Lc. 7, 28.
[7] *Cf.* Lc. 7, 26.
[8] *Cf.* Mt. 11, 10; *cf.* Ieș. 23, 20; *cf.* Mal. 3, 1.
[9] *Cf.* In 5, 35; *cf.* 131, 17.
[10] *Cf.* In 1, 8; *cf.* In. 5, 35; *cf.* Mal. 3, 20.
[11] *Cf.* Mt. 3, 3; *cf.* Is. 40, 3 (LXX); *cf.* In 1, 23.
[12] *Cf.* Lc. 1, 13-14.
[13] Lc. 1, 15-17.
[14] Lc. 1, 17.

dea vestea, fără de voie, prin însăşi tăcerea sa, a strigat zămislirea cea străină a copilului, până ce a văzut *glasul* Cuvântului venind în lumină[15]. Zămislit fiind cu atâtea făgăduinţe, atât de mari, este uns profet înainte de a se naşte şi împărtăşeşte harul [profeţiei] – o, minune! – şi maicii sale[16]. Şi, după [cum spune] Isaia, se îmbracă în haina mântuirii şi în tunica înţelepciunii[17]. Iar asemenea lui Ilie, unge profet în locul său[18], şi ajunge şi întrece desăvârşirea amânduror profeţi fiind încă în pântecele maicii sale, ca unul care a arătat unele ca acestea înaintea Domnului. Pentru că fătul, după ce i se disting mădularele, se mişcă, dar nu are încă glas, pentru că nu trăieşte încă în aer. [Deci] când a stat [în casa Elisabetei] Fecioara care purta atunci în pântece pe Dumnezeu, Ioan, fiind în pântece, nu rămâne nesimţitor la venirea şi iconomia cea dumnezeiască, ci o cântă de acolo, teologhisind prin limba maicii sale[19]. Şi saltă şi el înăuntru şi se bucură – o, minune! – în Duhul Sfânt, primind în pântecele maicii sale desăvârşirea veacului ce va să fie[20].

5. Căci după cum marele Pavel, vestind de mai înainte taina vieţii veşnice, zice că *se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc*[21], adică [trup] care este condus şi pus în mişcare în veacul ce va să fie prin puterea cea mai presus de fire a Dumnezeiescului Duh, la fel şi Ioan, a fost semănat şi s-a format trup firesc în pântecele maicii sale, dar prin ungerea cea extraordinară a Dumnezeiescului Duh în pântece a fost arătat trup duhovnicesc, săltând şi bucurându-se în Duhul, şi pe cea care îl purta în pântece făcând-o profetească. Căci cu glas mare, prin limba aceleia, Îl binecuvintează pe Dumnezeu, o vesteşte drept

[15] *Cf.* Lc. 1, 5-79.
[16] Lc. 1, 41.
[17] *Cf.* Is. 61, 10.
[18] *Cf.* III Rg. 19, 16.
[19] *Cf.* Lc. 1, 42.
[20] *Cf.* Lc. 1, 39-45.
[21] I Cor. 15, 44.

Maică a Domnului pe Fecioara care avea în pântece şi îl numeşte pe Cel purtat în ea *rod al pântecelui ei*, arătând că aceasta şi poartă în pântece şi este şi fecioară[22].

6. Astfel că nu numai *înainte de a cunoaşte răul a ales binele*[23], după cum este scris, ci şi înainte de a cunoaşte lumea, în pântece fiind, era mai presus de lume. Şi născându-se, pe toţi i-a bucurat şi i-a uimit cu minunile sale. *Căci mâna Domnului era cu el*[24], lucrând iarăşi minuni ca şi mai înainte. Fiindcă gura tatălui său, legată fiind pentru că nu a crezut zămislirea cea străină a pruncului, a fost deschisă şi umplută de Duhul Sfânt şi a profetizat, [pe lângă altele] şi cu privire la acest prunc al său: *Iar tu, pruncule, profet al Celui Preaînalt te vei chema. Căci vei merge înaintea feţei Domnului, ca să găteşti căile Lui, să dai poporului Lui cunoştinţa mântuirii*[25]. Şi precum, după ce a fost zămislit, pruncul acesta dumnezeiesc, organ însufleţit al harului din pântecele maicii sale, se mişca în chip dumnezeiesc şi se bucura în Duhul, la fel, şi după ce s-a născut, *creştea şi se întărea în Duhul*[26]. Şi pentru că lumea nu era vrednică de el, din fragedă pruncie, cum se spune, a trăit tot timpul în pustietăţi, ducând o viaţă simplă, de nevoinţă în goliciune, fără griji, fără întristare, nepărtaşă patimilor celor ruşinoase, mai presus de această plăcere josnică şi trupească care tulbură trupul şi [satisface] doar simţirile cele trupeşti, trăind doar lui Dumnezeu, văzându-L doar pe Dumnezeu, făcându-L pe Dumnezeu propria sa desfătare. Trăia, aşadar, ca într-un loc mai presus de pământ. *Şi a fost în pustie până în ziua arătării lui către Israel.*[27]

7. Care a fost ziua acestei arătări? Când a venit vremea botezului Domnului, vreme despre care este scris: *Nu este cel care înţelege, nu este cel care-L caută pe Dumnezeu, toţi au rătăcit, laolaltă*

---

[22] *Cf.* Lc. 1, 41-45.
[23] *Cf.* Is. 7, 16 (LXX).
[24] Lc. 1, 66.
[25] Lc. 1, 76-77.
[26] Lc. 1, 80.
[27] Lc. 1, 80.

s-au făcut netrebnici[28]. Aşadar, aşa cum Domnul atunci, când noi toţi eram lipsiţi de evlavie[29], din negrăită iubire de oameni, a coborât din ceruri pentru noi, la fel şi Ioan, [tot] atunci a ieşit din pustie pentru noi ca să slujească voii Sale de oameni iubitoare. Căci pe măsura vârfului răutăţii de atunci a oamenilor şi [potrivit] acelei pogorâri fără de asemănare a iubirii de oameni a lui Dumnezeu, astfel trebuia să fie şi [acel] slujitor, nelipsindu-i niciun prisos de virtute. Căci astfel i-ar fi putut atrage pe cei care-l vedeau – cum de altfel i-a şi atras –, făcându-i să se întoarcă către el cu uimire, ca unul care este diferit şi care arată o vieţuire mai presus de om. Şi propovăduind, propovăduirea îi era vrednică de felul vieţuirii. Căci vestea Împărăţia cerurilor, ameninţa cu foc nestins şi Îl arăta pe Hristos drept Împărat al cerurilor, *a Cărui lopată este în mâna Lui, şi va curăţa aria Sa şi va aduna grâul în jitniţa Sa, iar pleava o va arde în foc nestins*[30].

8. Dar nu numai cu cuvintele, ci şi prin fapte L-a arătat tuturor pe Acesta, botezându-L, arătându-L cu degetul, prezentându-L propriilor ucenici şi mărturisind prin toate că Acesta este Fiul Tatălui, Mielul lui Dumnezeu[31], Mirele sufletelor care Se apropie de el[32], Cel care ridică păcatul lumii[33], Care scoate afară întinăciunea şi, în schimb, aduce şi dăruieşte sfinţenia. Pregătind astfel calea Lui, potrivit proorociei lui Zaharia[34], şi împlinind tot [lucrul] pentru care a fost trimis, pentru care a mers înainte şi pentru care s-a făcut botezător în Iordan, îi lasă lui Hristos îndrăzneala cuvântului faţă de cei adunaţi şi învăţătura şi se retrage din faţa mulţimii, lăsându-i pe aceştia în seama Domnului[35]. Apoi însă, cum Irod, fiul acelui ucigător

---

[28] Rom. 3, 11-12; *cf.* Ps. 13, 1-3.
[29] *Cf.* Rom. 5, 6-8.
[30] Lc. 3, 17.
[31] *Cf.* In 1, 29; 34-36.
[32] *Cf.* In 3, 29.
[33] *Cf.* In 1, 29.
[34] *Cf.* Lc. 1, 67-79.
[35] *Cf.* In 1, 35-39.

de prunci[36], deşi nu primise toată puterea tatălui, fiind doar tetrarh, adăuga însă [multe alte rele] la răutatea aceluia, însoţindu-se cu desfrânarea şi făcându-se iudeilor pildă a toată răutatea, Ioan nu a răbdat să tacă – căci cum ar fi putut, de vreme ce era glasul adevărului[37]? –, ci l-a mustrat în privinţa tuturor celorlalte rele pe care le-a făcut, dar mai ales pentru Irodiada, femeia fratelui său, pe care, răpind-o acela, s-a însoţit cu ea în chip nelegiuit, zicând către el: *Nu-ţi este îngăduit să ţii pe femeia lui Filip, fratele tău*[38]. Iar acela, nesuferind mustrarea, sau mai degrabă mustrările, a mai adăugat şi aceasta la celelalte fapte rele, şi *l-a închis pe Ioan în închisoare*[39].

9. Filip acesta era şi el fiu al lui Irod şi era tetrarh al unei alte părţi. Căci Irod, tatăl lor[40], după acea crudă şi nebună ucidere a pruncilor, a căzut în necazuri şi boli de nesuportat şi de nevindecat şi şi-a luat singur viaţa din pricina unei nebunii fără măsură şi a chinurilor foarte mari – moment în care şi îngerul a zis către Iosif în Egipt: *Scoală-te, ia pruncul şi pe mama Lui şi mergi în pământul lui Israel, căci au murit cei care căutau să ia sufletul copilului*[41]. Aşadar, după ce Irod acela şi-a sfârşit în chip rău viaţa, Cezar, care era atunci împărat peste tot, a împărţit în patru stăpânirea aceluia, în două dintre ele punând pe alţii, iar în alte două părţi aşezând tetrarhi pe aceşti fii ai lui Irod, pe Filip şi pe acest Irod. De aceea Evanghelistul Luca spune că Irod era tetrarh al Iudeii, iar Filip, fratele său, al Itureii şi al ţinutului Trahonitidei, atunci când Ioan s-a oprit la Iordan ca să propovăduiască botezul pocăinţei[42].

10. Aşadar, acest Irod cel tânăr, punând mâna pe Ioan, l-a legat şi l-a pus în temniţă, după cum zic Matei şi Marcu[43],

---

[36] *Cf.* Mt. 2, 16.
[37] *Cf.* Mt. 3, 3; Is. 40, 3 (LXX).
[38] Mc. 6, 18.
[39] Lc. 3, 20.
[40] *Cf.* Lc. 2, 16.
[41] Mt. 2, 20; *cf.* Mt. 2, 13.
[42] *Cf.* Lc. 3, 1-18.
[43] *Cf.* Mt. 14, 3; *cf.* Mc. 6, 17.

din cauză că a fost mustrat de Ioan din pricina Irodiadei, pe care şi-a făcut-o a sa, deşi era femeia fratelui său. Iar Luca zice că nu numai din cauza Irodiadei, ci şi *pentru toate relele pe care le-a făcut Irod [a fost mustrat]*[44], şi *a adăugat la toate şi aceasta, şi l-a închis pe Ioan în temniţă*[45]. Cum de ceilalţi evanghelişti au făcut pomenire numai despre mustrarea cea cu privire la Irodiada? Pentru că închiderea lui Ioan avea şi alte multe cauze, sau mai degrabă [avea drept cauză] toate faptele împăratului iubitor de rău, care, fiind mustrat pentru toate acestea, nu a răbdat îndrăzneala lui Ioan. Dar singura cauză pentru care i s-a tăiat capul a fost adulterina, care a săvârşit şi şi-a adus la împlinire lucrul prin uneltirile şi strădaniile ei. Căci aceasta, fiind cuprinsă de adâncă pornire contra lui Ioan care-l mustra pe Irod şi se opunea faptei sale contrare legii, voia să-l omoare[46]. Căci, după cum socotea, nu era alt chip să aducă la tăcere mustrarea la adresa sa. Şi necurăţia ei nu era numai una, sau numai două, ci era de multe feluri. Căci era adulterul cel mai ruşinos dintre toate păcatele, [pentru că] nu se săvârşea de oricine altcineva, ci de fratele bărbatului celei adultere, [bărbat] care avea şi o copilă cu ea, iar fata era încă în viaţă. Şi chiar de ar fi murit acela, nu era permis, după [legea lui] Moise[47], ca fratele să ia de soţie pe femeia aceluia. Însă acesta, trăindu-i încă fratele şi având acesta o fiică [în viaţă], plănuia s-o aibă în pat [pe femeia fratelui său]. Şi [voia] să săvârşească necurăţia nu într-ascuns, cum cu oarecare fereală se lucrează dezmăţul, ci cu îndrăzneală şi fără de ruşine.

11. Astfel, dedându-se răutăţii cu toată alegerea, şi nesuportând mustrarea ce decurgea de aici, l-a închis pe Ioan în temniţă. Dar şi temniţa aceasta, mai mare mustrare era, fiind auzită şi văzută şi ducându-se vestea [despre ea] la toţi. De aceea şi Irodiada, deşi era adânc pornită împotriva lui, adică

[44] Lc. 3, 19.
[45] Lc. 3, 20.
[46] *Cf.* Mc. 6, 19.
[47] *Cf.* Deut. 25, 5-10; *cf.* Fc. 38, 8.

hrănea în sine nebunia împotriva lui Ioan, şi voia să îl omoare, totuşi nu putea. *Căci Irod se temea de Ioan, ştiindu-l bărbat drept şi sfânt*[48]. Se temea Irod de Ioan, din pricina prisosului virtuţii, însă nu se temea de Dumnezeu, de la Care [vine] oamenilor virtutea. [Ba chiar] nu se temea de Ioan pentru că era astfel – căci Irod îl ştia drept bărbat drept şi sfânt –, ci se temea din pricina mulţimilor, care îl socoteau ca un profet, după cum zice Matei[49]. Căci, după cum scrie acesta, nu doar Irodiada, ci şi Irod vrând să-l omoare pe Ioan, se temea de mulţime[50].

12. Iar ceea ce spune Marcu despre Irod, şi anume că îl asculta cu plăcere pe Ioan[51], aceasta este: după cum în cazul poţiunilor cu medicamente simţim amăreala, dar le primim, gândindu-ne la folosul lor, în chip contrar, în cazul învăţăturilor duhovniceşti, ele, fiind astfel, adică dulci, prin firea lor, le plac şi celor care nu ascultă de ele, însă aceştia nu le primesc, gândindu-se la împotrivirea care se naşte din ele faţă de poftele lor cele rele. Şi poate că la început [Irod] îl asculta cu plăcere, căci *îl ocrotea, şi ascultându-l, multe făcea*[52]. Dar cum [oamenii] cei răi din fire[53] îi urăsc pe cei care îi mustră – ura înmulţindu-se din pricina mustrării –, Irod nu a ţinut seama de toate [cele auzite], ci s-a învoit cu femeia adulteră în ceea ce priveşte intenţia de ucidere; şi vrând şi el să îl omoare pe Ioan, după cum spune Matei, se temea de mulţime[54]. Nu îi era însă frică de vreo opoziţie din partea acestora, ci doar de osânda din partea lor, pentru că aceştia îl socoteau profet [pe Ioan]. Căci ştia că pentru nimeni dintre toţi aceia nu a rămas ascunsă superioritatea

---

[48] Mc. 6, 20.

[49] *Cf.* Mt. 14, 5.

[50] *Cf.* Mt. 14, 5.

[51] *Cf.* Mc. 6, 20

[52] *Cf.* Mc. 6, 20

[53] Nu este vorba de o răutate ontologică, ci despre o înrădăcinare atât de profundă a răului în firea omenească încât acţiunile par a fi de natură ontologică.

[54] *Cf.* Mt. 14, 5.

virtuții și a harului lui Ioan și, fiind dependent de opinia celor mulți, se temea de acuzația din partea lor; iar pentru că vâna laudă de la ei, în unele aspecte încă pretindea că are față de Ioan ascultare și evlavie.

13. Dar Irodiada, care era isteață în a face rău, i-a dezlegat și această frică și l-a incitat către ucidere – fără să dea naștere reproșurilor, după cum socotea ea, sau mai degrab după cum [plănuia] să înșele. Căci fiind pornită împotriva [lui Ioan] și [având gânduri] ucigașe, căuta vreme potrivită să [se] ascundă de blamul celor mulți și să pună în lucrare nebunia sa contra Botezătorului și Profetului. *Și fiind o zi cu bun prilej*[55], adică pentru uneltirea cea ucigașă, pe când se sărbătorea ziua de naștere a lui Irod și toată mulțimea era adunată, iar toți dregătorii erau așezați, a ieșit în mijlocul tuturor, trimisă anume de [Irodiada], fiica acesteia[56]. Și fătuca a dănțuit înaintea ochilor tuturor, și a plăcut și altora, și lui Irod. Căci fiind [fiica] aceleia și fiind crescută de ea, cum avea să nu danseze în chip nerușinat și să nu îi placă lui Irod? Iar dansul cel nerușinat într-atâta l-a stăpânit pe regele cel iubitor de jocuri, încât i-a și zis copilei: *Cere de la mine ce vei voi și îți voi da. Și s-a jurat ei: Ce vei cere, îți voi da, până la jumătate din regatul meu*[57].

14. Iese copila cea nerușinată la mama ei, care o învățase acele sărituri necuviincioase și acele învârteli, îi vestește jurământul, cere să fie învățată [despre] cerere, pe dată e învățată, ascultă cu cea mai dragă inimă și se întoarce la rege cu grabă[58], aruncându-i în față, fără rușine, cererea, zicând: *Vreau să-mi dai îndată*, adică cât mai repede, în acest ceas, *capul Botezătorului pe o tipsie*[59]. Așadar, fătuca a cerut acestea fără să se rușineze. Iar cea adulteră socotea că l-a dezlegat, după părerea sa, pe rege, prin aceste [tertipuri], de acuzația pentru uciderea Botezătorului

[55] Mc. 6, 21.
[56] *Cf.* Mc. 6, 22.
[57] Mc. 6, 23.
[58] *Cf.* Mc. 6, 24.
[59] Mc. 6, 25.

şi Profetului. *Vei părea că ai săvârşit uciderea din evlavia ta faţă de jurământ, şi nu din ura faţă de cel drept. Iar regele s-a mâhnit adânc, dar pentru jurăminte şi pentru cei ce şedeau cu el la masă nu a voit să o respingă. De aceea, trimiţând, i-a tăiat capul în temniţă. Şi a fost adus capul şi a fost dat fetei.*[60]

15. Vai, vai, pricina câtor rele este nebuna iubire de slavă! Nu putea ucide din pricina mulţimii, dar a ucis din pricina celor aşezaţi împreună cu el la masă. S-a mâhnit adânc pentru nimic altceva decât pentru că socotea că va fi lipsit de slava din partea celor mulţi. Căci situaţia devenise dificilă pentru rege în toate cazurile: dacă l-ar fi ucis pe cel drept, se aştepta la blam pentru ucidere, iar dacă nu l-ar fi omorât pe cel drept, avea să pară călcător de jurământ. Jurământul a fost din pricina ambiţiei, frica de călcarea jurământului a fost din pricina iubirii de slavă, uciderea pricinuită de ţinerea jurământului a fost din cauza slavei; de altfel şi întreg banchetul acesta tot pentru slavă deşartă l-a adunat. Bine zice Domnul în Evanghelii: *Cum puteţi să credeţi în Mine, când primiţi slavă unii de la alţii, şi slava care vine de la Unul Dumnezeu nu o căutaţi?*[61]. Această slavă de la oamenii căutând-o şi iudeii, au refuzat credinţa în El şi au tăiat capul tuturor profeţilor celor dintre ei, ucigându-L şi pe Hristos, Care era plinirea profeţilor. Astfel erau faptele împăratului care a fost împărăţit de [femei] adultere şi dansatoare. Astfel sunt cele cu care se încântă şi care îi plac şi prin care îşi vinde şi îşi trădează împărăţia şi ajunge pe punctul [chiar] de a face aşa ceva.

16. Un astfel de lucru pătimeşte şi mintea noastră, fraţilor! Căci fiind zidită de Dumnezeu drept împărat şi suveran al patimilor, atunci când se lasă fermecată de ele, este dusă în robie nefirească şi [către] fapte străine. Şi astfel, fiecare dintre cei robiţi de păcat şi patimi, atunci când este mustrat de propria conştiinţă, se irită şi se enervează, şi prima dată face ca şi

[60] Mc. 6, 26-28.
[61] In 5, 44.

cum ar închide-o, aşa cum [l-a închis] Irod pe Ioan, nevrând să asculte de ea. În plus, nici nu primeşte a auzi cuvintele scrise pentru respingerea păcatului şi pentru îndemnul către toată virtutea. Iar când [unii ca] aceştia sunt stăpâniţi desăvârşit de Irodiada, care vieţuieşte împreună cu ei în chip nelegiuit, adică de cugetarea cea iubitoare de păcat, atunci nimicesc şi cuvântul harului cel înnăscut în ei – şi mă refer la propria lor conştiinţă –, făcând-o întru totul nelucrătoare; şi nu cred şi contrazic Scriptura cea de Dumnezeu insuflată, devenind cu totul fără conştiinţă şi potrivnici cuvântului lui Dumnezeu, precum Irod [era potrivnic] lui Ioan.

17. Dar şi cei care contrazic adevărul dreptei credinţe pătimesc lucruri asemănătoare, sau mai degrabă fac [lucruri asemănătoare]. Căci fiind mustraţi de cuvintele profetice, apostolice şi ale Părinţilor, pe care noi le punem înainte, prima dată fac ca şi cum le-ar închide pe acestea în cărţi, zicând: *Lăsaţi-le să şadă acolo şi nimeni să nu le folosească sau să nu le pună înainte!* Căci ei nu-L aud pe Domnul, Care zice: *Cercetaţi Scripturile, şi în ele veţi afla viaţă veşnică*[62]. Apoi, fiind duşi către şi mai rău de Irodiada, adică de părerea lor cea păgânească, le oferă pe o tavă, ca ucise, nimicite fiind de scrierile lor, spre desfătarea cea bolnavă şi spre vătămarea celor care sunt de acord cu ei.

18. Astfel, Irod este planul a toată răutatea şi păgânătatea, în vreme ce Ioan este stâlpul a toată virtutea şi dreapta credinţă. Irod este pleroma răutăţii, puterea păgânătăţii, organul fărădelegii, [omul] cu adevărat trupesc, ca unul care şi trăieşte, şi cugetă după trup. Ioan însă este înălţimea din veac a purtătorilor de Dumnezeu, sălaş strălucit al harismelor Duhului, nume numit după dumnezeiescul har, lăcaş a toată dreapta credinţă şi virtutea. Aşadar, două chipuri ne stau înainte azi, extrem de opuse şi potrivnice unul altuia. Unul dintre ele, părând, puţin şi pentru puţin timp, că aduce bucurie şi îi cinsteşte pe cei care aleg să trăiască ca el, îi predă unei necinste

[62] In 5, 39.

şi unui necaz nesfârşit şi de nepurtat. Celălalt, deşi pentru puţin timp îi face să sufere pe cei care privesc la el, mai apoi le hărăzeşte acestora slavă şi bucurie dumnezeiască, negrăită, adevărată şi veşnică. Aşadar, dacă trăim după trup, imitându-l pe Irod cel trupesc, vom muri, după cum zice apostolul[63]. Dacă însă, prin Dumnezeiescul Duh, după zelul lui Ioan, ne opunem poftelor şi faptelor cele rele ale trupului, vom trăi în veci.

19. Sfârşitul vieţii după Duhul *este ascuns acum în Hristos, la Dumnezeu*[64], şi încă nu este arătat tuturor. *Când însă se va arăta, vom fi asemenea Lui*[65], *moştenitori ai lui Dumnezeu, împreună moştenitori ai lui Hristos*[66], dobândind bunătăţile acelea veşnice şi neprihănite *pe care nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit şi nici la inima omului nu s-au suit*[67], pentru că sunt mai presus de auzire, de ochi şi de cugetare. Iar pentru cei care trăiesc după trup, desfătările nu sunt numai muritoare şi vremelnice, ci şi atât de mărunte şi de lipsite de valoare, încât sunt asemenea roşcovelor şi mâncării porceşti[68].

20. Aşadar, pe de o parte, chiar dacă aceste [desfătări trupeşti] ar fi veşnice, ar trebui iarăşi să le preferăm pe acelea [duhovniceşti], pentru că sunt fără asemănare şi întru totul mai presus. Iar dacă, pe de altă parte, şi acestea [trupeşti] ar fi mari şi minunate ca acelea [duhovniceşti], având în vedere că acestea [trupeşti] sunt vremelnice, iar acelea sunt veşnice, iarăşi trebuie să le preferăm pe acelea [duhovniceşti], ca unele care rămân. Însă pentru că acelea sunt fără sfârşit şi fără de asemănare, iar acestea sunt nefolositoare şi vremelnice, să preferăm, fraţilor, pe cele statornice, negrăite şi cereşti în locul celor care se încolăcesc aici jos şi sunt stricăcioase. Să trecem pe bună dreptate peste cele care trec, chiar dacă cu furtişag înşală

---

[63] *Cf.* Rom. 8, 13.
[64] *Cf.* Col. 3, 3-4.
[65] I In 3, 2.
[66] Rom. 8, 17.
[67] I Cor. 2, 9.
[68] *Cf.* Lc. 15, 16.

pentru puţină vreme simţirea, şi atunci ni se vor oferi în schimb cele viitoare, ca unele care rămân şi nu se strică niciodată. Să fugim de asemănarea cu Irod. Să ne străduim, după putere, să-l imităm pe Înaintemergătorul harului şi să facem aceasta mai ales noi, cei a căror viaţă este monahală şi a căror vieţuire s-a rupt de obiceiurile şi lucrurile lumeşti şi s-a apropiat cumva de viaţa eremitică şi solitară a Profetului şi Botezătorului; care profet, şi aceasta ştiind-o de mai înainte, şi anume că va fi o tagmă monahală, care-l va putea imita cândva într-o măsură potrivită, a fost decapitat nu pentru că s-a luptat pentru dreapta credinţă, ci [pentru că s-a luptat] pentru virtute, pentru ca şi noi să fim gata să ne împotrivim până la moarte păcatului, ştiind că cel care pune patimile pe fugă prin virtute va lua cununa muceniciei. Căci pe cât păcatul este un rău mai mic dacă e comparat cu lipsa dreptei credinţe, cu atât mai mare va fi binele care urmează din înfruntarea primejdiei pentru virtute. Căci cum nu îşi va pune viaţa, dacă e nevoie, şi pentru [binele] acela mai mare, adică pentru dreapta credinţă, acela care şi-a dat-o pentru un [bine] mai mic?

21. De aceea şi celui mai mare dintre cei născuţi din femei[69], vestitorului pocăinţei, Înaintemergătorului şi Botezătorului Mântuitorului, i s-a tăiat capul pentru că a luptat pentru virtute. Şi acesta nu a fost numai Înaintemergătorul lui Hristos, ci şi al Bisericii Lui, şi mai ales, fraţilor, al vieţuirii noastre. Acela s-a născut din cea stearpă, din Elisabeta, iar noi din Biserica neamurilor, despre care este scris: *Veseleşte-te, cea stearpă, care nu naşti, izbucneşte şi strigă, tu, care nu ai durerile naşterii, că [mai] mulţi sunt fiii celei singure decât ai celei care are bărbat*[70]. Pe acela, după naştere, l-a prigonit Irod ucigătorul de prunci [cu gând] ucigaş[71], luptându-se şi împotriva aceluia din pricina urii pentru Hristos; dar [Ioan] a găsit drept scăpare pustia,

[69] *Cf.* Mt. 11, 11; *cf.* Lc. 7, 28.
[70] Is. 54, 11; *cf.* Gal. 4, 27.
[71] *Cf.* Mt. 2, 16-18.

pe care a socotit-o mai vrednică de iubit decât lumea şi a locuit în ea. Şi pe noi ne atacă Irod cel intelectual după naşterea cea duhovnicească, prigonindu-L şi acesta acum pe Hristos prin noi.

22. De aceea fugim şi noi de lume şi găsim scăpare în aceste şcoli ale virtuţii afierosite lui Dumnezeu, şi astfel scăpăm de nemiloşii lăncieri şi soldaţi înarmaţi cu săbii, [adică] de materiile patimilor prin care se pricinuieşte moartea cea duhovnicească, despărţindu-se omul de Dumnezeu. Aceasta este moartea care urcă la noi prin ferestrele deschise care sunt în noi, adică prin simţuri. Căci prin aceste ferestre a venit şi la început [moartea] şi a tras de sus neamul nostru, făcându-i să cadă din nemurire pe protopărinţi. A ascultat Eva sfatul cel răuvoitor al vicleanului; a văzut, a dorit [după fruct], a mâncat, a murit, l-a ademenit pe bărbat, l-a luat părtaş şi la gustare şi la cădere. Aceia nu au putut să se împotrivească unei singure cercări şi au plecat pe dată urechile la un singur cuvânt spus cu vicleşug, fiind învinşi de o singură vedere frumoasă, deşi nu erau încă împătimiţi, ci fără patimă, umblând într-un loc curat de patimi. Noi însă, care am crescut toată viaţa în lume, vom putea oare să nu pătimim rău, să nu fim vătămaţi şi să nu aducem într-o stare rea omul cel dinlăuntru în faţa vederilor celor de multe feluri ale patimilor, în faţa auzirilor şi a conversaţiilor abundente şi nu mai puţin ruşinoase? Nu este [cu putinţă] aceasta, nu este!

23. Pentru aceste motive Părinţii, imitându-l pe Înaintemergătorul harului, s-au despărţit de lume şi au fugit departe de locuirea cu cei legaţi de ea; şi unii au locuit pustia şi au atras către ea pe mulţi dintre cei care au trăit mai apoi, iar alţii, nevoindu-se în sfintele incinte [ale mănăstirilor], au organizat în acestea obşti duhovniceşti, unde noi, cu râvnă potrivindu-ne, uneori într-una, uneori în alta dintre acelea, trăim în aceste sfinte împrejmuiri. Dar nu trebuie numai să locuim în ele, ci trebuie să şi trăim după [chipul] acelor Părinţi. Căci nici

din aceste alte raiuri ale lui Dumnezeu pe pământ nu lipseşte pomul cunoaşterii binelui şi răului, şi nici îndrumătorul cel rău. Însă e cu putinţă ca, instruiţi fiind de exemplele cele din vechime, să ne dedicăm Singurului Înţelept şi Bun Sfătuitor şi să urmăm paşilor celor care, şi mai înainte, şi acum, ascultă de El, imitând, ca să zicem ca apostolul[72], felul de vieţuire al acelora cărora le ştim ieşirea [din viaţă]. Dar sunt fiare şi dobitoace şi în pustie, şi în aceste sfinte mănăstiri. Şi [trebuie] să avem multă frică să nu fim la fel cu bestiile cele lipsite de raţiune şi să nu ne asemănăm lor[73] dacă nu imităm fiecare dintre noi, după putere, viaţa lui Ioan.

24. Ce, dar? Acela avea mereu capul descoperit, şi acesta era semn al rugăciunii neîncetate şi al îndrăznirii faţă de Dumnezeu[74]. Căci trebuie ca bărbatul să se roage [cu capul] neacoperit, după glasul apostolului[75], pentru ca, cu faţa descoperită, să reflectăm ca într-o oglindă slava Domnului[76]. Să fie acoperiţi, aşadar, cei care sunt legaţi de lume prin lucrurile cele vătămătoare – care îi împresoară, sau mai degrabă care le sunt înnăscute –, şi prin piedicile fără încetare care [le încâlcesc] picioarele, neputând [să se roage] neîntrerupt precum noi. Noi însă, care ne-am retras în chip bun din lume, să ne despărţim şi cu cugetarea de lume, legând mintea noastră de Hristos prin psalmi, cântări şi rugăciuni duhovniceşti[77], şi să ne facem sălaş al numelui mântuitor[78], pomenindu-L pe Acela pentru Care am ieşit din lume. Căci cel care s-a retras pentru El din lume şi din cele ale vieţii doreşte în orice chip unirea cu El. Iar această unire vine prin pomenirea neîncetată a Lui, pomenire care curăţă mintea.

---

[72] *Cf.* Evr. 13, 7.
[73] *Cf.* Ps. 48, 13; 48, 21.
[74] *Cf.* Ef. 3, 12; 6, 19; Evr. 4, 16.
[75] *Cf.* I Cor. 11, 4.
[76] *Cf.* II Cor. 3, 18.
[77] *Cf.* Ef. 5, 19.
[78] *Cf.* Fapte 2, 21; 2, 38; 4, 12; 10, 43.

25. Să ne curățim, aşadar, ochiul cugetării, tinzând către Dumnezeu prin fapte, cuvinte şi cugetări. Căci nu vom avea parte de nimic din cele care trag în jos dacă numai vom vrea să privim, după putere, la viața lui Ioan. Acela trăia fără un acoperiş; noi să ne mulţumim cu un mic acoperiş şi să iubim fiecare dintre noi chiliuța dată de proestos, gândindu-ne la cel ce toată viața a fost fără adăpost. Acela se mulţumea cu poame şi miere sălbatică[79] – [căci] există o plantă care creşte de la sine în pustie, ale cărei rădăcini le-au folosit pentru hrană şi Părinţii locuitori ai pustiei de după Ioan, iar fructele ei se numesc poame. Aşadar, acela îşi ducea viața cu fructe şi cu rădăcini de plante sau cu miere de pe munţi şi era îmbrăcat numai cu o haină, având în jurul mijlocului o cingătoare de piele, arătând pe de o parte, în chip simbolic, că şi-a încins în trup moartea patimilor, iar pe de altă parte că are el însuşi [virtutea] bună a sărăciei şi că ne învață şi pe noi [aceasta] prin fapte. Iar noi de câte provizii pentru hrană şi pentru îmbrăcăminte nu suntem plini, având recipiente şi depozite de grâu şi vin, locuri de frământat şi de făcut pâinea şi, pe scurt, toate cele necesare?

26. Să mulţumim, aşadar, lui Dumnezeu, Dătătorul acestora, şi Înaintemergătorului Său, datorită Căruia se adună acestea fără trudă, ca şi cum s-ar revărsa la noi dintr-un izvor, şi să le primim spre slava Sa, dându-I în schimb mulţumirea noastră cea prin fapte. Pentru că dacă ne mulţumim cu acestea, care sunt de obşte celor din mănăstire, nu suntem foarte departe de sărăcia şi cumpătarea lui Ioan. Căci, deşi acela a fost de neîntrecut în toate privinţele, însă după cum şi el a fost hrănit de Dumnezeu, la fel şi noi [suntem hrăniţi] din hambarele lui Dumnezeu. Dacă însă avem bunuri şi rezerve proprii, lucrul acesta este groaznic şi ne îndepărtează de părtăşia cu sfinţii. Căci cel care s-a retras din lume, dar are ale sale – fie că le-a adus din lume, fie că le-a dobândit aici – poartă cu sine

[79] *Cf.* Mt. 3, 4; Mc. 1, 6.

lumea şi nu se retrage niciodată din lume, chiar dacă se află în acest Sfânt Munte; şi chiar dacă locuieşte în aceste mănăstiri, care sunt icoane ale lumii cereşti, îşi însuşeşte[80] locul pentru sine şi nu-l lasă să fie mai presus de lume. Unul ca acesta cu siguranţă va fi osândit, pentru că a socotit [locul] cel sfânt al lui Dumnezeu drept un loc obişnuit.

Dar [oare] şi Ioan, Botezătorul şi Înaintemergătorul, a ieşit din pustia şi din liniştea aceea? [A ieşit,] dar pentru că a fost trimis de Acela ca să dea poporului Său cunoştinţa mântuirii şi ca să mustre pe cei necredincioşi, lucru pentru care i s-a şi luat capul de către ei astăzi. Căci nu trebuia să se supună morţii fireşti, pentru că aceasta este osânda pentru căderea lui Adam[81], căreia nu îi era dator slujitorul poruncii, care I-a fost ascultător lui Dumnezeu din pântecele maicii; [pentru că] sfinţii, după porunca Domnului[82], sunt datori să-şi dea viaţa pentru virtute şi pentru dreapta credinţă. De aceea, pentru ei este mai potrivită moartea violentă decât cea bună. Pentru aceasta şi Domnul a gustat astfel moartea. Trebuia însă ca moartea lui Ioan să preceadă moartea Domnului, pentru ca să [poată să] meargă înaintea feţei Domnului şi să dea cunoştinţa mântuirii şi celor aflaţi în întunericul iadului[83], potrivit profeţiei tatălui său, ca şi aceştia să alerge către viaţa întru Hristos, cea fericită şi fără de moarte, şi să o dobândească.

27. Pe care fie ca noi toţi să o dobândim, cu rugăciunile celui care din pântecele maicii sale a dobândit-o şi a vestit-o şi celor de pe pământ, şi celor de sub pământ, şi care a călăuzit şi călăuzeşte pe toţi cu fapta, cu cuvântul şi cu cererile cele către Dumnezeu, întru Însuşi Hristos, Domnul nostru, Căruia Unuia I se cuvine slavă veşnică. Amin!

---

[80] Un sens şi mai puternic al termenului este: *pângăreşte locul.*
[81] *Cf.* I Cor. 15, 21.
[82] *Cf.* In 10, 11.
[83] *Cf.* Lc. 1, 76-79.

Omilia a XLI-a

La Evanghelia după Matei din cea de-a paisprezecea duminică, la parabola care [ne] cheamă la nunţile Fiului; întru care [se face răspuns] către cei care zic: De ce i-a chemat Dumnezeu pe cei care nu ascultă deloc – sau care nu ascultă prin fapte[1] – şi de ce i-a făcut pe cei care vor fi pedepsiţi?

1. Voi începe prin a spune prima dată iubirii voastre sfârşitul parabolei citită astăzi în Evanghelia Domnului, şi anume că *mulţi sunt chemaţi, dar puţini aleşi*[2]. Căci acest lucru ni-l arată Domnul prin toată parabola, pentru ca noi să ne sârguim să fim nu doar printre cei chemaţi, ci printre cei aleşi. Pentru că cel care nu este printre cei aleşi, ci doar printre cei chemaţi, nu numai că are să cadă din lumina cea neînserată, ci este şi izgonit în întunericul cel mai dinafară. Şi fiindu-i legate şi mâinile, şi picioarele – picioarele, pentru că nu au alergat către Dumnezeu, şi mâinile, pentru că nu au lucrat cele ale lui Dumnezeu –, va fi predat plângerii şi scrâşnirii dinţilor[3].

2. Prima dată, cineva ar putea fi nedumerit cum de Domnul a zis că *cei chemaţi sunt mulţi*, dar că nu sunt [chemaţi] toţi

---

[1] *Cf.* Mt. 22, 1-14.
[2] Mt. 22, 14.
[3] Mt. 22, 13.

oamenii. Căci dacă nu au fost chemaţi toţi, nu este drept ca cei care nu au fost chemaţi să cadă din bunătăţile cele făgăduite şi să aibă parte de cercarea chinurilor cu care [am fost] ameninţaţi. Căci e posibil că, dacă ar fi fost chemaţi, să fi ascultat. Iar faptul acesta nu e lipsit de raţiune, pentru că nu e drept să fie respinşi dacă nu au fost chemaţi. Ceea ce însă nu e adevărat e a zice că nu toţi au fost chemaţi. Fiindcă Domnul, pe când Se înălţa la cer după Învierea Sa din morţi, le-a zis ucenicilor Săi: *Mergând în toată lumea, propovăduiţi Evanghelia la toată făptura*[4], şi *faceţi ucenici [din] toate neamurile, botezându-i în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învăţându-i să păzească toate câte v-am poruncit vouă*[5]. Iar că ucenicii au şi pus în lucrare această poruncă ne înfăţişează îndeajuns marele Pavel: *Oare nu au auzit? Dimpotrivă: în tot pământul a ieşit vestirea lor şi până la marginile pământului cuvintele lor*[6], adică ale apostolilor. Astfel că *toţi* au fost chemaţi şi, cu dreptate, cei care nu s-au apropiat de credinţă vor fi pedepsiţi. Cum, dar, Domnul nu a spus că *toţi*, ci că *mulţi* sunt chemaţi? Pentru că acum cuvântul Său este despre cei care se apropiaseră [atunci]. De aceea a şi pus acest cuvânt mai spre sfârşit, după parabolă. Deci dacă cineva, fiind chemat, ascultă de chemare şi, botezat fiind, este chemat [numit] după Hristos, dar nu umblă în chip vrednic de chemare şi nici nu îşi împlineşte făgăduinţele pe care le-a făcut când s-a botezat, ca să trăiască după Hristos, atunci [unul ca] acesta este chemat, dar nu şi ales.

3. Dar unii sunt nedumeriţi şi de aceasta – sau mai degrabă Îl acuză pe Cel mai presus de ceruri, ei care sunt pământ şi tină, şi pe Cel mai înainte de veci, ei care s-au născut ieri: *De ce, i-a [mai] chemat Dumnezeu,* zic ei, *pe cei [despre care] ştia că nu vor asculta deloc, sau că nu vor asculta prin fapte? De ce, pe scurt, i-a [mai] făcut pe cei care vor fi pedepsiţi, de mai înainte ştiind acestea?*

---

[4] Mc. 16, 15.
[5] Mt. 28, 19-20.
[6] Rom. 10, 18; Ps. 18, 4.

[Ei acuză] neauzind [cuvântul] acela că *pe cât este de departe cerul de pământ, atât de departe sunt cugetele Mele de cugetele voastre, zice Domnul*[7], ci scrutează cu raţiunea şi se târguiesc cu Cel mai presus de înţelegere. Cât de mult ne deosebim noi de furnici? Nu din aceleaşi [materii] avem frământătura aceasta a noastră, adică trupul? Nu din aceleaşi ne hrănim ? Nu în aceleaşi [locuri] locuim? Nu ne folosim aproape de aceleaşi puteri? Ba chiar sunt unele din acestea în care ne şi întrec furnicile. Căci sunt mai prevăzătoare cu cele de trebuinţă, cunosc mult mai bine cele necesare şi sunt mai sârguincioase să-şi facă proviziile de peste an. Dar şi noi le întrecem prin [puterea] raţională a sufletului nostru. Însă ce este această superioritate a noastră prin comparaţie cu superioritatea lui Dumnezeu faţă de noi?

4. Dacă, aşadar, toate furnicile din lume adunate laolaltă nu ar putea vreodată cunoaşte vreuna din cele mai mici fapte sau cugete ale noastre, cei care le suntem superiori în toate cum vom putea noi să înţelegem lucrările şi mintea lui Dumnezeu, care, de nesfârşite ori în chip nesfârşit ne întrece, [şi cum vom putea] să urmărim în chip exact firul celor ce se întâmplă, fără credinţă? Căci după cum luminătorul cel mare din cer nu ar putea să facă ziuă dacă strălucirea lui nu ar depăşi [capacitatea] noastră de vedere, la fel nici Dumnezeu, Ziditorul firii noastre, nu ar mai fi făuritorul mântuirii pentru noi dacă ar fi cu putinţă de înţeles pentru noi şi nu ar avea o înţelepciune şi o bunătate care să depăşească cugetarea noastră.

5. Însă cei care Îl acuză pe Dumnezeu [zicând] cum de i-a chemat pe cei care aveau să nu asculte prin fapte, cum de nu L-au socotit pe El cauză a pieirii acestora, [tocmai] fiindcă nu i-a chemat? De aceea, aşadar, i-a chemat, ca nimeni să nu spună că El este cauza pedepsirii lor! Dar de ce, pe scurt, i-a mai făcut pe cei care aveau să fie pedepsiţi? Nu ca să [îi] pedepsească, ci ca să [îi] mântuiască, şi aceasta se vede limpede din

[7] Is. 55, 9.

chemare. Căci dacă ar fi vrut să pedepsească pe cineva, nu i-ar fi chemat pe toţi la mântuire! Iar dacă Acela, din bunătatea Sa, m-a adus şi m-a chemat la mântuire, însă eu m-am arătat rău, trebuia ca răutatea mea – care nu era încă manifestă[8] – să învingă şi să împiedice bunătatea care este din veac? Ce raţiune ar putea avea aceasta? Cel care nu spune aceasta, ci Îl acuză pe Ziditor, afirmă de-a dreptul că nu trebuia să existe fire raţională. Căci la ce mai serveşte [o fire] raţională dacă nu are capacitatea de alegere şi nu e [înzestrată] cu liberul arbitru? Şi cum ar putea fi cineva înzestrat cu liberul arbitru şi [cum] ar putea avea capacitatea de alegere dacă nu poate, atunci când vrea, să fie rău? Iar dacă nu poate să fie rău, atunci fără îndoială că nu poate să fie nici bun.

6. Aşadar, cel care spune că cei care vor fi pedepsiţi nu trebuiau creaţi de Dumnezeu afirmă că nici cei mântuiţi nu trebuiau creaţi, şi pe scurt, nici vreo fire raţională şi înzestrată cu liber arbitru. Iar dacă toate celelalte au fost create pentru firea raţională, aceasta [înseamnă că unul ca acesta] zice că Dumnezeu nu trebuia să fie [deloc] Creator. Vedeţi câtă absurditate? Dar de vreme ce a fost creat de Dumnezeu un neam raţional şi înzestrat cu liber arbitru, şi prin folosirea într-o anumită direcţie şi diferită a liberului arbitru unii urmau să fie răi, iar alţii buni, ce ar fi trebuit să facă Dumnezeu, Cel cu adevărat Bun? Să nu-i mai aducă la existenţă pe cei buni din pricina celor care aveau să fie răi? Dar ar putea cineva cugeta un lucru mai nedrept? Căci dacă şi numai unul urma să fie bun, nici astfel nu era drept să lase deoparte [actul] creaţiei. *Căci unul singur care face voia Domnului este mai bun decât o mie.*[9] Dar ce vom spune acelora care aleg aurul din minereul aurifer? Să nu mai strângă la început şi praful cel nefolositor dimpreună cu pulberea de aur?

---

[8] Dar despre care Dumnezeu ştia. Preştiinţa lui Dumnezeu cu privire la răutatea omului nu L-a împiedicat pe Dumnezeu să îl creeze pe om şi să îl călăuzească către mântuire.

[9] *Cf.* Înţ. Sir. 16, 3 (LXX).

Dar [îi] vom auzi [răspunzând] că nu ar mai putea fi vorba de alegere în acest caz; [astfel] nici cei aleşi nu ar exista dacă nu ar fi fost chemaţi şi cei care nu sunt aleşi. Şi cum ar fi putut să fie chemaţi dacă nu ar fi fost creaţi?

7. Dar să ducem cuvântul nostru şi mai aproape şi îi vom întreba pe cei care-L acuză cu privire la cei care nu voiesc propria mântuire pe Cel care voieşte ca toţi să se mântuiască[10]. Noi, care suntem muritori, avem nevoie să ne hrănim. Aşadar, pentru că firea noastră alege o parte din hrană pentru propria susţinere şi o absoarbe pentru sine, iar altă parte, făcând-o urât mirositoare, o aruncă afară prin organele excretoare ca nefolositoare, oare voi, din pricina a ceea ce urmează să sfârşească drept necurăţie, veţi respinge cu totul hrana sau, din pricina a ceea ce este ales şi asimilat şi adaptat prin digestie pentru susţinerea firii noastre, veţi primi [spre susţinerea firii] totul din mâncare? De bună seamă nici nu e nevoie de cuvânt aici. Deoarece dăm răspuns cu fapta atunci când ne hrănim în fiecare zi şi luăm şi ceea ce e nepotrivit pentru fire din pricina a ceea ce este potrivit pentru noi. Din ce motiv facem aceasta? Din dragostea noastră de a trăi, conaturală nouă. Astfel, şi Dumnezeu, din bunătatea Sa cea conaturală şi din dragostea Sa de bine, nu S-a oprit să-i aducă la existenţă pe cei buni din pricina celor care aveau să devină de la sine răi, ci din pricina celor buni i-a creat şi pe cei care aveau să devină răi.

8. Nu vedeţi că doctorii nu le permit să se abţină de la hrană celor care, din pricina slăbirii stomacului, nu reţin mâncarea, ci o vomită? Aşadar, din ce cauză îi îndeamnă să se hrănească? Pentru că firea ia [totuşi] ceva din hrană, fie şi puţin, chiar dacă mare parte din cele mâncate este nefolositoare din pricina vărsăturilor. De aceea, pe bună dreptate, medicina este numită şi [ştiinţă] iubitoare de oameni. Astfel că şi iubirea de bine, şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu se arată mai cu seamă din aceasta, şi anume că, deşi sunt puţini cei care urmăresc propria

[10] I Tim. 2, 4.

mântuire în comparație cu mulțimea celor care nu se mântuiesc, El a creat întreg neamul şi, deşi sunt puțini cei care aveau să fie dintre cei aleşi, El, din preaplinul iubirii Sale de oameni, i-a chemat pe toți.

9. *Asemănatu-s-a Împărăția cerurilor omului împărat care a făcut nunți fiului său, şi i-a trimis pe slujitorii săi să cheme pe cei chemați, dar ei nu au voit să vină*[11]. Nuntă [numeşte] aici unirea Fiului lui Dumnezeu cu firea omenească, şi prin aceasta, cu Biserica noastră. Căci astfel şi Pavel, după ce a zis că *taina nunții mare este*, a adăugat: *iar eu zic: în Hristos şi în Biserică*[12]. Iar în altă parte iarăşi zice către noi: *V-am logodit unui singur bărbat, ca să vă înfățişez lui Hristos fecioară neprihănită*[13]. Din ce cauză însă zice că nu o singură nuntă, ci că *nunți* a făcut Împăratul cerurilor, Tatăl cel Preaînalt, Fiului Său? Pentru că Hristos, Mirele sufletelor curate, unindu-Se tainic cu fiecare din sufletele care sunt astfel, Îi dă Tatălui ocazia să sărbătorească bucurie de nuntă pentru faptul acesta. Căci El Însuşi este Cel care zice că *bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăieşte*[14]. Pentru că bucuria, după Apostol, este rod al Duhului Sfânt[15], Care, prin schimbarea [vieții oamenilor], iarăşi îi pune împreună şi îi uneşte cu Hristos pe cei care trăiesc în pocăință; această bucurie îi adună împreună pe cei îndumnezeiți care sunt în cer şi pe pământ. De aceea *bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăieşte*[16].

10. Aşadar, fiind deja săvârşită negrăita unire a Fiului lui Dumnezeu – Care ne-a dăruit nouă pocăința – cu firea omenească, şi fiind prăznuită în ceruri această bucurie tainică de către Dumnezeu şi Tatăl, au fost trimişi slujitori: Ioan, Înaintemergătorul Domnului, Zaharia pe care l-au ucis iudeii între

---

[11] Mt. 22, 2-3.
[12] Ef. 5, 32.
[13] II Cor. 11, 2.
[14] Lc. 15, 7; Lc. 15, 10.
[15] *Cf.* Gal. 5, 22.
[16] Lc. 15, 7.

templu şi altar[17], Simeon primitorul de Dumnezeu[18] şi, pe scurt, toţi cei care înainte de pătimirea cea mântuitoare şi de înviere au vestit cea deja plinită venire pe pământ a Domnului în trup. Au fost trimişi, deci, aceştia să îi cheme pe cei chemaţi, adică pe iudei. Căci aceştia sunt cei chemaţi, ca unii care şi mai înainte au fost chemaţi prin profeţi. Dar nu au voit să vină, adică să creadă şi să se împărtăşească de negrăita părtăşie şi de har, chiar dacă, de multe ori – şi mai înainte, şi acum – au fost chemaţi. Deci iarăşi – o, nespusă îndelungă răbdare! – a trimis pe alţi slujitori, zicând: *Iată, am pregătit ospăţul Meu. Juncii Mei şi cele îngrăşate s-au junghiat şi toate sunt gata. Veniţi la nunţi!*[19]. Auzind însă, unii s-au arătat nepăsători şi au plecat la câmpurile şi neguţătoriile lor[20]. Cu cât sunt mai departe de aceştia cei care, invocând [acum] drept scuză recoltarea strugurilor, podgoriile şi problemele afacerilor lor, lipsesc de la sfintele sinaxe şi nu se sârguiesc să asculte sfintele psalmodii şi învăţături? *Iar alţii, punând mâna pe slugi, le-au batjocorit şi le-au ucis*[21]. Nu foarte departe de aceştia sunt cei care astăzi nu se supun întâistătătorilor Bisericii şi rostesc uneori împotriva lor cuvinte de războire. Dar noi să stoarcem din parabola aceasta gratuit, şi pentru aceştia, dulcele must mântuitor. *Iată, am pregătit ospăţul Meu. Juncii Mei şi cele îngrăşate s-au junghiat şi toate sunt gata*[22].

11. Cu adevărat, odată cu înomenirea Domnului s-a săvârşit *cel mai de seamă*[23] [ospăţ] din cele făcute de Dumnezeu. Căci toate cele de dinaintea înomenirii, create pentru noi de Dumnezeu în iconomia Sa, erau bune şi frumoase, tinzând către

---

[17] *Cf.* Mt. 23, 35; Lc. 11, 51; II Par. 24, 20-22.
[18] *Cf.* Lc. 2, 28.
[19] Mt. 22, 4.
[20] *Cf.* Mt. 22, 5.
[21] Mt. 22, 6.
[22] Mt. 22, 4.
[23] Sfântul Grigorie Palama foloseşte un joc de cuvinte: τὸ ἄριστον se traduce şi cu *ospăţ*, dar este şi superlativul substantivizat pe care l-am tradus cu *cel mai bun lucru*.

acest scop. Dar *cel mai de seamă*[24] dintre toate, sau mai degrabă singurul lucru cu adevărat *cel mai de seamă* şi fără de asemănare este înomenirea Domnului nostru Iisus Hristos, şi mai ales sfârşitul acesteia, adică pătimirile cele mântuitoare şi Învierea. Căci se arată că această chemare [din parabolă] s-a făcut după Învierea Domnului din morţi. Pentru că atunci toate erau gata pentru mântuirea noastră: iconomia cea desăvârşită prin trup a Fiului lui Dumnezeu, învăţătura cea insuflată de Dumnezeu [venită] în urma [Întrupării], rezultatele lucrării celei dumnezeiesc-omenească, darea [spre mâncare a] Trupului dumnezeiesc-omenesc, marea şi dumnezeiasca şi mântuitoarea Jertfă, scularea din morţi cea de a treia zi, începătura vieţii veşnice şi a bucuriei dumnezeieşti care reiese din aceasta. *Juncii Mei şi cele îngrăşate s-au junghiat.* Căci atunci cele vechi s-au unit cu cele noi: fiindcă cele noi se înţeleg prin *cele îngrăşate* ale jertfei – pentru că acum pâinea este cea jertfită pentru noi în Biserică –, iar cele vechi sunt închipuite prin *junci*, şi sunt trecute spre ceva mai dumnezeiesc prin Jertfa cea nouă.

12. Au fost trimişi, aşadar, alţi slujitori, apostolii Domnului, ca să propovăduiască acestea şi iudeilor, încă fiind Domnul îndelung răbdător faţă de ei. Dar auzind ei, unii nu au băgat în seamă, fiind ţintuiţi cu totul de ogoare şi neguţătorii, de pământ şi de cele pământeşti; *iar alţii, punând mâna pe cei ce vesteau, pe unii i-au batjocorit,* pe alţii i-au omorât cu pietre, şi pe toţi, pe cât depindea de scopul lor, *i-au batjocorit şi i-au omorât. Şi mâniindu-se împăratul, a trimis şi i-a nimicit pe ucigaşii aceia, şi cetăţii lor i-a dat foc*[25]. Căci de vreme ce [S-a arătat] încă îndelung răbdător şi după patima pusă la cale de ei, i-a trimis [către ei] pe cei care îi chemau la pocăinţă, care le vesteau iertarea şi le binevesteau darea marilor bunătăţi, dându-le gajuri şi arvune pentru acestea şi asigurări neclintite. Dar ei nu numai că nu

[24] Ospăţul prin excelenţă, *summa* tuturor ieşirilor lui Dumnezeu către creaţie.

[25] *Cf.* Mt. 22, 6-7.

s-au pocăit şi nu au luat aminte, ci i-au răsplătit cu batjocură şi le-au dat uciderі în schimb binevestitorilor. Atunci, cu dreptate a trimis asupra lor pe cei care i-au nimicit şi cetatea lor au dat-o focului. Şi cine nu ştie acestea care s-au săvârşit limpede în Ierusalim, care şi astăzi se numeşte pe drept cuvânt cetatea ucigaşilor[26]?

13. Dar pentru că cei chemaţi, de multe ori, şi mai înainte, dar şi acum, s-au arătat nu numai nevrednici de chemare, ci chiar vrednici de urgia cea dumnezeiască şi de nimicirea cea din urmă, la porunca Împăratului, aceiaşi slujitori, adică apostolii Domnului, ieşind la drumuri, *i-au adunat pe câţi i-au găsit, şi răi, şi buni, şi s-a umplut casa cu oaspeţi*[27]. Aceştia sunt cei chemaţi dintre neamuri. Căci o singură cetate a lui Dumnezeu exista atunci, Ierusalimul, şi una era casa Lui, cea a lui Israel. Iar cei din afara ei, care erau odată neamurile, erau ca pribegi pe drumurile care erau multe şi diferite. Pentru că astfel le erau şi doctrinele. Şi îi numeşte *răi* şi *buni* pe cei găsiţi pe drumuri şi adunaţi laolaltă, din pricina diferenţei alegerii lor: în urma acesteia unii devin aleşi pentru că arată că felul lor de a fi şi viaţa lor este în acord cu credinţa, în vreme ce alţii sunt alungaţi dintre cei aleşi, pentru că au dus o viaţă ruşinoasă şi rea, care nu e în acord cu credinţa.

14. Aceasta se arată şi prin cele ce urmează: *A intrat împăratul ca să privească pe oaspeţi*[28], adică pe cei veniţi dintre cei chemaţi. Iar intrarea Lui ca să vadă şi să cerceteze pe oaspeţi este arătarea Lui la vremea Judecăţii ce va să fie. *A intrat*, aşadar, *împăratul şi a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat cu haină de nuntă*[29]. Haina nunţii celei duhovniceşti este virtutea; cel care nu a îmbrăcat-o aici nu numai că va fi găsit nevrednic de acea dumnezeiască cămară de nuntă, ci va avea parte şi de legăturile şi biciurile cele de nespus. Iar dacă haina fiecărui suflet este

[26] *Cf.* Mt. 23, 37; *cf.* Lc. 13, 34; *cf.* Is. 1, 21 (LXX); *cf.* Ier. 4, 31-32 (LXX).
[27] Mt. 22, 10.
[28] Mt. 22, 11.
[29] Mt. 22, 11.

trupul cel unit cu dânsul, celui care nu-şi păzeşte aici [această haină] sau nu şi-o curăţă prin stăpânire de sine, feciorie şi înţelepciune, îi va fi [haina aceasta] nefolositoare atunci şi nevrednică de acea cămară de nuntă nestricăciosă şi pricină a izgonirii lui afară din ea. Căci spune [Evanghelia] că împăratul, după ce l-a acuzat şi l-a făcut de ruşine pe acela care nu era îmbrăcat în chip vrednic de chemare, a zis slujitorilor: *Legându-i mâinile şi picioarele, luaţi-l,* adică după ce îl veţi fi împresurat cu grozăvii din care nu este scăpare, despărţiţi-l de sălăşluirea şi de împreună petrecerea cu cei care se veselesc, şi *aruncaţi-l în întunericul cel mai dinafară. Acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinţilor*[30]. Pe drept i se leagă mâinile şi picioarele, el care se legase de aici cu corzile păcatelor sale, şi este aruncat în întunericul cel mai dinafară, ajungând şi mai departe de Dumnezeu, ca unul care nu a lucrat de aici faptele luminii. *Acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinţilor.*[31] Căci întunericul acela nu este numai întuneric, ci şi foc nestins, şi pe lângă aceasta este şi plin de viermi neadormiţi[32].

15. Aşadar, acolo este plângere şi scrâşnire de dinţi din pricina durerilor de nesuferit care sunt pricinuite şi care atârnă şi asupra sufletului, şi asupra trupului, şi din pricina tânguirilor nesfârşite şi a părerii de rău neîncetate, care acolo este fără niciun folos. Iar după ce a zis acestea, a adăugat: *Căci mulţi sunt chemaţi, dar puţini aleşi*[33], arătând că nu unul singur va avea parte de cercarea acelor lucruri grozave, ci, pe scurt, tot cel care s-a îmbrăcat cu o [haină] la fel de sărăcăcioasă prin faptele sale. Prin acest unul [din Evanghelie], Domnul i-a înfăţişat pe [toţi] cei care sunt răi dintre cei chemaţi, care au venit şi s-au botezat, dar care nu s-au schimbat în mai bine şi nici nu au lepădat, prin pocăinţă, necurăţia plăcerilor rele şi a patimilor.

---

[30] Mt. 22, 13.
[31] Mt. 22, 13.
[32] *Cf.* Mc. 9, 48; Is. 66, 24.
[33] Mt. 22, 14.

16. Însă noi, fraţilor, să dezbrăcăm tunica cea sfâşiată de beţie şi de îmbuibarea stomacului şi pătată de carne şi de neînfrânarea care vine de la aceasta şi să ne îmbrăcăm, după Isaia, cu veşmânt de mântuire şi cu tunica bucuriei[34] prin înfrânare şi înţelepciune. Să ne dezbrăcăm de omul cel vechi, cel stricat de poftele înşelăciunii[35] şi să ne îmbrăcăm cu omul cel nou, zidit după Dumnezeu întru cuvioşie şi dreptate[36]. Să dezbrăcăm îmbrăcămintea cea de multe feluri a vieţii, [ţesută] din răpire şi lăcomie, pentru că înaintea ochilor dumnezeieşti este de ruşine şi ne osândeşte, şi să ne îmbrăcăm, ca nişte aleşi ai lui Dumnezeu, cu inimi pline de milostiviri, cu smerenie, cu modestie, cu blândeţe[37]. Şi să ne sârguim în toate felurile, după îndemnul apostolic, să facem sigură chemarea şi alegerea noastră[38]. Căci făcând astfel, nu vom pierde făgăduinţa bunătăţilor viitoare şi împreună petrecerea cu cei care pururea se bucură.

17. De care fie ca noi toţi să avem parte, cu harul şi cu iubirea de oameni a lui Hristos, Mirele cel Veşnic şi Ceresc al sufletelor noastre, dimpreună cu Care Tatălui se cuvine slavă, dimpreună şi Duhului Sfânt, în vecii vecilor. Amin.

---

[34] *Cf.* Is. 61, 10.
[35] *Cf.* Ef. 4, 22; Col. 3, 9-10.
[36] *Cf.* Ef. 4, 24.
[37] *Cf.* Col. 3, 12
[38] *Cf.* II Pt. 1, 10.

Omilia a XLII-a

La Mântuitoarea naştere a Întrutotpreacuratei Doamnei noastre, de Dumnezeu Născătoarea şi Pururea Fecioara Maria

1. Orice vreme este potrivită pentru a pune început unei petreceri mântuitoare. Arătând aceasta, marele Pavel zicea: *Iată vreme potrivită, iată ziua mântuirii*[1], [şi] *să lepădăm lucrurile întunericului şi să lucrăm faptele luminii. Să umblăm cuviincios, ca ziua*[2]. El spune că este *vreme potrivită pentru mântuire* nu [doar] vreunul dintre ceasuri sau vreuna dintre zile, ci întreg timpul de după arătarea Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Căci, după cum atunci când răsare pe pământ soarele cel sensibil [începe] pentru oameni vremea lucrării celei trupeşti – precum spunea şi David: *Răsărit-a soarele şi va ieşi omul la lucrul său şi la lucrarea sa până seara*[3] –, la fel şi când ni S-a arătat prin trup Soarele dreptăţii[4], toată vremea de după arătarea Lui este potrivită pentru lucrarea cea duhovnicească. Lucrul acesta arătându-l acelaşi profet în altă parte, după ce a spus despre venirea Domnului [că] *piatra pe care au disprețuit-o ziditorii, aceasta a ajuns în capul unghiului*[5], a

---

[1] II Cor. 6, 2.
[2] *Cf.* Rom. 13, 12-13.
[3] Ps. 103, 22-23.
[4] *Cf.* Mal. 3, 20 (LXX).
[5] Ps. 117, 22; Mt. 21, 42.

adăugat: *aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul. Să ne bucurăm şi să ne veselim într-însa!*[6].

2. Dar în cazul soarelui sensibil, dat fiind că este întrerupt de noapte, spune: *va ieşi omul la lucrarea sa până seara*[7]. Însă Soarele dreptăţii, neînserat fiind şi neavând, potrivit apostolului, *schimbare sau umbră de mutare*[8], oferă vreme potrivită neîncetat pentru lucrarea cea duhovnicească. Iar dacă trebuie să spunem că o vreme este mai potrivită decât altele şi, [pe lângă aceasta,] aşa cum este o vreme pentru a semăna şi o vreme pentru a secera şi o vreme pentru a sădi şi o vreme pentru a strânge roadele, şi e o vreme pentru orice alt [lucru][9], la fel, dacă cauţi un ceas potrivit în chip deosebit al începutului pentru facerea de bine, acesta este toamna, şi mai ales luna aceasta, care este prima dintre luni şi început al anului, în care au luat început şi cele ale mântuirii noastre, lucru pe care îl prăznuim astăzi. Căci sărbătoarea cea sfântă şi prăznuirea pe care o facem [azi] este prima a chemării noastre din nou şi a replăsmuirii după har, în care toate au început să devină noi[10] şi [în care au început] să intre în locul legilor celor trecătoare cele dăinuitoare, în locul literei Duhul şi în locul umbrelor Adevărul.

3. Căci astăzi s-a arătat o lume nouă şi un rai străin, întru care şi din care s-a născut un nou Adam, Care îl plăsmuieşte din nou pe vechiul Adam şi înnoieşte lumea întreagă, Care nu a fost amăgit, ci l-a amăgit El pe amăgitorul, şi dăruieşte slobozire celor ajunşi sclavii păcatului prin amăgire. Astăzi s-a gătit pe pământ carte minunată, care poate să poarte în sine nu figurile unor cuvinte, ci, în chip negrăit, pe Însuşi Cuvântul cel Viu; un Cuvânt nu [rostit] în văzduh, ci Ceresc; nu unul care se alcătuieşte [când deja intră] în stricăciune, ci Unul care îi răpeşte stricăciunii pe cei ce se apropie de El; nu unul făcut

---

[6] Ps. 117, 24.
[7] Ps. 103, 23.
[8] Iac. 1, 17.
[9] *Cf.* Eccl. 3, 1-8.
[10] *Cf.* Apoc. 21, 1.

prin mişcarea limbii omeneşti, ci [Unul-] Născut din Tatăl mai înainte de veci. Astăzi s-a arătat un cort însufleţit şi nefăcut de mână al lui Dumnezeu şi un chivot raţional şi duhovnicesc al *Pâinii vieţii, Care* cu adevărat *a fost trimisă din ceruri*[11]. Astăzi, după psalmist, *adevărul din pământ a răsărit* – [adică][12] chipul cel nemincinos al nobleţii omeneşti celei de la început –, *şi dreptatea din cer a privit*[13], Care [dreptate][14] l-a scos afară pe însuşi stăpânul nedreptăţii [chiar] şi din însăşi stăpânirea celor nedrepţi, – pentru că, în chip nedrept fiind osândită, a osândit în chip drept [pe cel rău] şi, legând pe cel tare în răutate[15], i-a răpit vasele, le-a preschimbat şi le-a arătat în stare să primească dreptatea cea dumnezeiască. Şi astfel, pe cei ce sunt robi păcatului, [dreptatea cea din cer] i-a luat să fie veşnic cu ea, îndreptăţindu-i prin credinţa în El, iar pe stăpânitorul păcatului, încolăcindu-l cu legăturile cele de nescăpat, îl va preda unui foc veşnic şi fără de lumină. Astăzi a odrăslit profeţitul *toiag din rădăcina lui Iesei,* din care *a răsărit o floare*[16], Care nu primeşte veştejire, ci cheamă din nou firea noastră, care se ofilise şi care, din această pricină, căzuse din locul cel neveştejit al desfătării, o conduce înapoi la înflorire, îi dăruieşte înflorirea cea veşnică, o urcă la cer şi o face să intre în rai; toiag prin care Marele Păstor a condus turma cea raţională către păşunile cele veşnice; toiag în care rezemându-se firea noastră, leapădă vechimea şi bătrâneţea cea neputincioasă şi păşeşte cu uşurinţă spre cer, lăsând pământul jos celor care sunt purtaţi spre [cele] de jos, ca unii care nu au sprijin.

4. Dar cine este *lumea nouă, raiul străin, cartea minunată, cortul şi chivotul duhovnicesc al lui Dumnezeu, adevărul [răsărit] din pământ, toiagul lui Iesei cel mult lăudat*? Este Copila Pururea

[11] *Cf.* In 6, 32.
[12] Sfântul Grigorie se referă aici la Fecioara Maria.
[13] *Cf.* Ps. 84, 12.
[14] Dreptatea care din cer a privit este Mântuitorul Hristos.
[15] *Cf.* Mt. 12, 29.
[16] *Cf.* Is. 11, 1.

Fecioară – şi mai înainte de naştere şi după naştere –, a cărei naştere din cea stearpă o prăznuim astăzi. Căci Ioachim şi Ana, care trăiau împreună şi erau fără pricină de reproş înaintea lui Dumnezeu, li se părea israeliților că sunt vrednici de reproş, fiindcă, deşi trăiau împreună, erau lipsiți de copii. Căci, de vreme ce încă nu exista nădejdea nemuririi, succesiunea neamului părea de cea mai mare trebuință. Acum însă, născându-se astăzi această Fecioară, care prin naşterea cea întru feciorie ne-a dăruit veşnicia, nu ne mai este necesară succesiunea care vine din facerea de copii. Dar israeliților de atunci a avea mulți copii li se părea ceva mai bun şi decât virtutea, iar a nu avea copii li se părea ceva atât de rău, încât şi drepții aceştia nu erau lăudați pentru virtute, cât mai degrabă erau batjocoriți pentru lipsa copiilor. Întristați fiind, aşadar, drepții aceştia din pricina ocărilor şi amintindu-şi de Avraam şi de Sarra şi de alții care au încercat întristarea pentru lipsa de copii, iar apoi gândindu-se şi la leacul găsit de unii pentru vindecarea unei asemenea întristări, au hotărât şi ei să alerge la rugăciune. Şi Ioachim cel înfrânat[17] pleacă în pustie şi locuieşte în ea şi se nevoieşte cu postirea, înălțând lui Dumnezeu rugăciunea de a deveni tată. Şi nu a întrerupt rugăciunea, nici nu s-a întors de acolo înainte de a primi încredințarea [că i-a fost ascultată] cererea. Iar Ana, în acelaşi cuget cu el, se închide aproape, în grădină, şi cu inima plină de durere strigă către Domnul: *Auzi-mă, Dumnezeul părinților mei, şi binecuvintează-mă, după cum*

[17] Am evitat traducerea cu *castitate/feciorelnicie*, luând în calcul şi varianta diac. Ioan I. Ică jr.: *Ioachim cel cuminte*. Termenul nu este explicat de dicționare în mod absolut cu sensul de *feciorie/castitate*, ba mai mult, dicționarul Lampe precizează distanța semantică dintre *feciorie/castitate* în sine şi *castitatea conjugală* (indicând faptul că castitatea conjugală presupune limitarea sexualității la căsătorie). *Cumpătarea în cele trupeşti/înfrânarea* – o altă variantă de traducere – include şi stăpânirea de sine în ceea ce priveşte sexualitatea, şi se referă la consumarea acesteia doar în cadrul căsătoriei. Dacă am fi recurs la soluția traducătorilor în limba engleză şi italiană, care propun *castitate*, am fi denaturat teologia mariologică a Sfântului Grigorie Palama.

ai binecuvântat pântecele Sarrei[18]. Şi a auzit-o Domnul, şi i-a binecuvântat pe ei, şi a făgăduit să le dea [cele cerute]. Iar făgăduinţa a fost adusă la plinire acum şi le-a dat lor o copilă, cea mai minunată dintre toate minunile care-au fost vreodată, însăşi Născătoarea Ziditorului a toate, cea care a îndumnezeit neamul omenesc şi a făcut pământul cer, cea care L-a făcut pe Dumnezeu Fiu al omului, iar pe oameni, fii ai lui Dumnezeu, ca una care a zămislit în ea fără de sămânţă şi L-a pus înainte în chip negrăit purtător de trup pe Cel care pe cele ce sunt le-a făcut din [cele] ce nu sunt şi le-a preschimbat spre existenţa cea bună şi nu le-a lăsat să cadă în ceea ce nu este.

5. Dar din ce pricină a ieşit ea din pântece sterp? Ca să dezlege întristarea, să preschimbe ocările [la adresa] părinţilor şi să preînchipuie dezlegarea întristării şi a blestemului protopărinţilor neamului omenesc care avea să se facă prin ea. Şi cum ar fi îndrăznit firea să facă ca de obicei cu pântecele în care a petrecut şi din care a ieşit singura care s-a sălăşluit în Sfânta Sfintelor şi singura care s-a făcut sălaş al Celui care a făcut firea? Pentru că după cum înainte de ea şi după ea nu s-a mai arătat vreo fecioară maică, şi Maică a lui Dumnezeu, şi după cum înainte de ea şi după ea nimeni nu a mai locuit în Sfânta Sfintelor, la fel, în chip firesc, nici în acei rărunchi de maică nu a fost văzut alt embrion conceput, înainte sau după ea. Şi pentru că trebuia ca Maica lui Dumnezeu să fie fecioară, şi aceasta să fie din neamul lui David şi la vremea [potrivită] pentru mântuirea noastră, iar vremea se apropia şi fecioara trebuia să fie pregătită, [dar] nu se găseau atunci nici măcar între cei din neamul lui David [unii] mai buni în virtute şi în nobleţea caracterului şi a neamului decât aceî [doi] lipsiţi de copii, de aceea [ei], cei fără copii, au fost mai cinstiţi decât cei cu mulţi copii, astfel încât Copila cea întrutotvirtuoasă să se zămislească din cei cu multe virtuţi, cea întru totul curată [să se nască] din cei în chip deosebit înfrânaţi, iar înfrânarea unită cu rugăciunea

[18] *Cf.* Fc. 17, 16; Rom. 4, 9; Evr. 11, 11.

şi asceza să ia rod, şi anume să se facă născătoare [unei] feciorii, şi încă a unei feciorii care-L pune înainte, în chip nestricăcios în ceea ce priveşte trupul, pe Cel Născut [în ceea ce priveşte] dumnezeirea mai înainte de veci din Tată feciorelnic. O, aripi ale acelei rugăciuni! O, îndrăznire pe care a găsit-o către Domnul! O, atât de neprihănite inimile acelea, încât să înalţe o astfel de rugăciune care să ajungă la o atât de mare [înălţime] şi care să se plinească atât de mult. Trebuia, dar, ca minunea cea mare să aibă drum deschis prin [această] minune, şi firea să se supună încetul cu încetul harului.

6. Dar voi, o, adunare sfântă, care ascultaţi cuvintele mele, turma şi ogorul meu cel raţional întru Hristos, aduceţi-i drept dar de naştere Maicii lui Dumnezeu lucrarea virtuţilor şi creşterea în acestea: bărbaţi şi femei, cei mai bătrâni dimpreună cu cei mai tineri, bogaţi şi săraci, stăpânitori şi stăpâniţi, şi, pe scurt, tot neamul şi toată vârsta şi vrednicia, meşteşugul şi ştiinţa! Nimeni dintre voi să nu fie cu sufletul sterp şi neroditor, nimeni să nu fie neiubitor şi neprimitor de sămânţa cea duhovnicească, ci să primească cu sârguinţă sămânţa cea cerească, cuvântul cel mântuitor[19] şi, cu propria putere, să îl pună în lucrare, [ca să devină] rod ceresc şi plăcut lui Dumnezeu[20]. Nimeni să nu lase neterminat începutul lucrării binelui, nimeni să nu îşi arate credinţa în Hristos numai cu limba. *Căci nu tot cel care îmi spune: Doamne, Doamne, va intra în Împărăţia cerurilor, ci cel care face voia Tatălui Meu cel din ceruri*[21], şi *cel care pune mâna pe plug şi se uită îndărăt nu este potrivit pentru Împărăţia cerurilor.*[22]

7. Fecioarelor care aţi făgăduit [să duceţi] viaţă monahală şi cele care v-aţi întors, bine făcând, de la viaţa conjugală la împreună vieţuirea cea feciorelnică, şi, pe scurt, câte aţi ales din dorinţa de pocăinţă să vieţuiţi împreună cu acestea [cu

[19] *Cf.* Lc. 8, 11.
[20] *Cf.* Lc. 8, 14.
[21] Mt. 7, 21.
[22] Lc. 9, 62.

fecioarele], vieţuiţi în toate după Dumnezeu, de dragul Fecioarei care pentru noi s-a născut acum şi care a născut întru feciorie, sub timp, după trup, pe Cel Născut mai înainte de veci din Tată feciorelnic, trăind numai pentru ea şi pentru Dumnezeu [-Fiul], Cel care S-a întrupat din ea, privind numai la El, făcându-L doar pe El desfătarea voastră, bucurându-vă întru nădejde, răbdând în necaz[23], supunându-vă întâi-stătătoarelor voastre[24], slujind unele altora, sârguindu-vă pentru pacea dintre voi[25], dedicându-vă fără încetare cu atenţie, rugăciune şi străpungerea sufletului psalmilor, imnelor şi cântărilor duhovniceşti[26], fiind curate şi fecioare, şi cu trupul, şi cu sufletul, şi cu toate simţurile şi înţelegerea, şi arătând prin toate o cugetare şi o petrecere duhovnicească şi feciorelnică. Astfel, după [cuvântul] psalmului, urmând Maicii lui Dumnezeu, veţi ajunge aproape de Ea[27] şi veţi intra în templul cel nefăcut de mână al Împăratului cerurilor, în cămara de nuntă cea mai presus de lume şi veşnică a nestricăciunii.

8. Cei care trăiţi în căsătorie, nu vă daţi cu totul lumii acesteia. Căci pentru voi, lumea aceasta nou zidită şi cu adevărat mai presus de lume, adică Maica lui Dumnezeu, s-a arătat astăzi drept rod al căsătoriei! Cei din vârsta bătrâneţii, arătaţi gândire de bătrân şi nu fiţi tineri prin cugetele, cuvintele şi faptele voastre, cugetând trupeşte şi purtându-vă potrivit trupului. Cei tineri, admiraţi-i pe astfel de bătrâni, cinstiţi-i şi ascultaţi-i, şi nu fiţi neştiutori ce este bătrâneţea cinstită şi cum tinereţea nu e lipsită de cinstea bătrâneţii. Iar dacă nu ştiţi, întrebaţi-l pe Solomon cel înţelept, căci Îl veţi auzi spunând că *chibzuinţa, la oameni, [ţine loc] de căruntețe, şi vârsta bătrâneţii este viaţa fără pată*[28]. Câţi aveţi ceva de prisos din aceste lucruri pământeşti,

[23] *Cf.* Rom, 12, 12.
[24] *Cf.* Evr. 13, 17.
[25] *Cf.* Rom. 12, 18.
[26] *Cf.* Ef. 5, 19; Col. 3, 16;
[27] *Cf.* Ps. 44, 14-16.
[28] Înț. Sol. 4, 9 (LXX).

curgătoare şi nestatornice şi care adesea trec de la unii la alţii, neguţătoriţi-vă prin împărţirea lor viaţa veşnică, căci de altfel pentru nimeni *viaţa nu stă în prisosul avuţiilor sale*[29]. Câţi sunteţi lipsiţi de cele necesare, îmbogăţiţi-vă în răbdare şi în mulţumirea cea către Dumnezeu, ca să fiţi număraţi împreună cu săracii fericiţi de Acela şi să moşteniţi Împărăţia cerurilor[30]. Cei care stăpâniţi, *judecaţi judecată dreaptă*[31] şi nu vă folosiţi de putere împotriva celor de sub mâna voastră – căci nu e drept –, ci arătaţi spre aceştia o dispoziţie părintească, având în minte că sunteţi de acelaşi neam şi de aceeaşi robie cu ei. Şi nici să nu vă pară lucru nedemn supunerea faţă de Biserică şi de învăţătura [Ei]. Căci acestea sunt întărirea celor care în chip bun voiesc să stăpânească. Cei stăpâniţi, să datoraţi supunere stăpânitorilor numai în cele care nu ne taie de nădejdea Împărăţiei cerurilor, cea făgăduită nouă[32].

9. Toţi, de obşte, să aducem acum Fecioarei prăznuite astăzi darul cel mai iubit şi mai propriu, şi anume sfinţirea voastră şi curăţia trupului prin stăpânire de sine şi rugăciune. Vedeţi toţi cum înfrânarea, postirea şi rugăciune, unite cu străpungerea, i-au arătat pe Ioachim şi Ana născători ai unui vas dumnezeiesc; vas într-atât de ales, încât nu numai că poartă numele cel dumnezeiesc – aşa precum Pavel[33], cel care s-a arătat mai târziu –, ci pe Însuşi Acela al Cărui nume *este minunat*[34]. Aşadar şi noi, dacă pe lângă celelalte virtuţi, vom stărui şi în rugăciuni, rămânând cu înţelegere în templul lui Dumnezeu, vom găsi ca o comoară ascunsă în noi curăţia inimii care-L cuprinde şi ni-L arată pe Dumnezeu. Pentru că pe aceasta şi dispoziţia din suflet către Dumnezeu care se naşte din aceasta Isaia le numeşte *duh mântuitor [purtat] în pântec*, atunci când

---

[29] Lc. 12, 15.
[30] *Cf.* Mt. 5, 3; Lc. 6, 20; *cf.* Iac. 1, 9.
[31] Zah. 7, 9 (LXX).
[32] *Cf.* Mt. 22, 21.
[33] *Cf.* Fapte 9, 15.
[34] *Cf.* Ps. 8, 1.

zice către Domnul: *De frica Ta, Doamne, am luat în pântece şi am avut dureri de naştere şi am născut duh al mântuirii Tale, pe care l-am purtat în pântec pe pământ*[35]. Vedeţi cum sufletele cele sterpe şi care nu au copii ajung să aibă copii buni? Dar la cele spuse, profetul adaugă zicând nu că *vom cădea,* ci că *vor cădea cei care locuiesc pe pământ,* adică cei care se bălăcesc în cugete şi patimi pământeşti.

10. Aşadar, dacă şi noi voim, fraţilor, ca nu pământul, ci cerul să îl locuim, şi să nu cădem pe pământ şi în păcatul care se târăşte pe jos, ci să tindem neîncetat către înălţimea cea dumnezeiască, atunci să ne temem de Dumnezeu, să stăm departe de cele rele, să ne întoarcem spre El prin fapte bune, să ne sârguim, prin stăpânire de sine şi rugăciune, să ştergem adăugirile cele rele, să preschimbăm spre mai bine cugetările noastre cele dinlăuntru şi, după profet, să avem dureri de naştere şi să naştem *duhul mântuirii noastre,* având ajutor prin rugăciune pe cea dăruită astăzi părinţilor ei în urma rugăciunii şi a petrecerii plăcute lui Dumnezeu, pe cea care a prefăcut întristarea părinţilor, care a dezlegat blestemul strămoşesc şi a făcut să înceteze durerile de naştere ale strămoaşei maici, născându-L întru feciorie, fără durere, pe Hristos.

11. Căruia I se cuvine toată slava, cinstea şi închinarea, dimpreună cu Cel fără de început al Său Părinte şi cu Preasfântul şi Bunul şi de viaţă Făcătorul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin!

[35] Is. 26, 17-18.

Omilia a XLIII-a

La Evanghelia după Matei a celei de-a şaptesprezecea duminici de peste an, cea despre femeia canaaneancă[1]; întru care [se spune] şi despre nimicnicia omului şi despre cea vrednică de laudă smerenie

1. Că *Domnul celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har*[2], a vestit-o de mai înainte Solomon, fiul lui David, întru înțelepciune, iar Înțelepciunea cea mai înainte de veci a Tatălui celui Preaînalt[3] a arătat-o direct prin fapte atunci când a trăit în trup în această viață. Căci Domnul, stând împotrivă fariseilor şi cărturarilor care se ridicau contra ucenicilor Săi şi care se semețeau împotriva legilor lui Dumnezeu, le-a zis: *De ce călcați porunca lui Dumnezeu pentru datina voastră?*[4], în vreme ce canaaneencei care a venit şi s-a rugat în chip smerit i-a dat harul. Căci aceasta, ca una care făcea parte dintre neamuri, auzind de la Domnul [că o numeşte] *câine* sau mai degrabă *cea din urmă dintre câini*, căci [i-a spus] javră[5], cu râvnitoare osândire de sine şi cu smerenie, a zis *Da, Doamne*[6], în vreme ce

[1] *Cf.* Mt. 15, 21-28.
[2] *Cf.* Pilde 3, 34.
[3] *Cf.* Înț. Sol. 1, 4 ş.u.; *cf.* I Cor. 1, 24, 30; *cf.* Iac. 4, 6.
[4] Mt. 15, 3.
[5] Cu sensul de *câine pricăjit, javră, cățea.*
[6] Mt. 15, 27.

învăţătorii lui Israel, ca unii care L-au lepădat pe Dumnezeu prin făţăria evlaviei, auzind de la Domnul [că îi numeşte] făţarnici, *s-au scandalizat*[7]. Drept pentru care, pe bună dreptate, Domnul nu numai că a grăit împotriva lor, ci i-a şi lepădat pe ei, drept pildă a lepădării care avea să urmeze mai apoi pentru tot neamul lor; [căci,] după glasul Evangheliei citite astăzi, *a plecat* în ţinutul neamurilor, *în părţile Tirului şi ale Sidonului. Şi iată, o femeie canaaneancă, ieşind din acele ţinuturi, striga după El, zicând: Miluieşte-mă, Doamne, Fiul lui David, fiica mea este rău chinuită de demon*[8].

2. Cu adevărat, canaaneanca nu numai că a ieşit din ţinuturile acelea ale neamurilor, ci s-a ridicat ca un crin sfânt din vâlcea, răspândind din gura ei, prin cuvinte, buna mireasmă a Dumnezeiescului Duh. Fiindcă dacă *nimeni nu poate spune [că] Domn este Iisus decât numai în Duhul Sfânt*[9], cine se mai îndoieşte că limba canaaneencii a fost mişcată de Dumnezeiescul Duh, [limbă] care Îl numeşte Fiu al lui David şi Domn[10], şi cere milă de la El, ca de la Cel care are putere împotriva demonilor? Căci dacă, după Pavel, *credinţa este din auzire*[11], iar [dacă] după Luca, *vestea despre Hristos a ieşit în tot locul din împrejurimea aceea*[12], când [vestea-glasul despre Iisus] a găsit-o pe canaaneancă vas bine-răsunător, a răsunat prin ea şi mai puternic. Pentru că fiind convinsă şi crezând şi alergând cu căldură devine deodată şi rugătoare, şi propovăduitoare, şi este auzită [de toţi], strigând de departe: *Miluieşte-mă, Doamne, Fiul lui David, fiica mea este rău chinuită de demon*[13]. *Căci aceea în chip lipsit de simţire are nenorocirea, în vreme ce eu ard din rărunchi,*

---

[7] *Cf.* Mt. 15, 7-12.
[8] *Cf.* Mt. 15, 21-22.
[9] I Cor. 12, 3.
[10] *Cf.* Mt. 22, 43-45.
[11] Rom. 10, 17.
[12] Lc. 4, 37.
[13] Mt. 15, 22.

având simțirea pătimirii, și către mila Ta strig – Cel care ești Fiu al lui David, fiind din sămânța lui după [firea] omenească, însă Domn al tuturor, ca Dumnezeu mai înainte de veci –, cu a Cărui îngăduință demonul o chinuie pe fătuca mea. Dacă milostivindu-Te, Te vei întoarce către noi, atunci acel servitor al mâniei Tale pe dată se va depărta.

Domnul însă nu i-a răspuns ei [vreun] cuvânt[14], vrând să facă și mai evidentă credința și virtutea ei, astfel încât să se arate că pe drept s-a înclinat către neamuri, nu numai din pricina necredincioșilor iudei, ci și din pricina neamurilor care L-au atras prin credință. De aceea, atunci când ucenicii au spus *slobozește-o, că strigă în urma noastră*[15], Domnul le-a răspuns: *Nu sunt trimis decât numai la oile cele pierdute ale casei lui Israel*[16]. Căci văzându-i pe aceștia căzuți din părinteasca evlavie și virtute, nu a suferit, în ceea ce-L privea, să-i treacă cu vederea, din pricina evlavioșilor lor părinți. Pentru care pricină a și venit prima dată la aceștia atunci când a fost trimis de Tatăl cel Preaînalt.

3. *Și venind femeia, I S-a închinat, zicând: Doamne, ajută-mă*[17]. Când era departe căuta să și-L facă milostiv pe Domnul prin strigare, dar fiindcă nu a obținut nimic și nici măcar nu S-a întors [Domnul] către ea, apropiindu-se, cade înaintea Lui și îi cere din nou ajutorul. Dar și în această situație a fost respinsă cu insulte. Însă nici astfel nu a renunțat [femeia] cea vitează și cu suflet cu adevărat bărbătesc, ci fiind disprețuită și auzind [că este numită] nu doar animal lipsit de rațiune, ci și [animal] spurcat și sălbatic, ca și cum vocea ei ar fi fost un lătrat, mai degrabă decât o grăire vrednică de auzit, cade și ea de acord [cu această denumire], și se disprețuiește și ea pe sine, dar nu renunță la rugăciunea către Hristos.

[14] Mt. 15, 23.
[15] Mt. 15, 23.
[16] Mt. 15, 24.
[17] Mt. 15, 25.

4. Să învățăm de la această învățătoare cum trebuie să stăruim în rugăciuni, cu câtă răbdare, cu câtă smerenie, cu câtă străpungere de inimă! Să învățăm, chiar şi dacă suntem nevrednici, chiar şi dacă suntem respinşi – ca unii care suntem mânjiți cu păcatele –, să nu dăm bir cu fugiții, ci să stăruim din suflet, cerând cu smerenie. Vom lua de la Dumnezeu [împlinirea] cererilor! Căci atunci când a grăit Domnul către dânsa că: *Tu eşti o femeiuşcă dintre neamuri,* sau mai degrabă *javră neruşinată, spurcată şi necurată,* [căci a zis] *nu este bine să iei pâinea copiilor şi să o dai javrelor*[18], femeia zice: *Da,* smerindu-se şi ea pe sine, mărturisind împotriva ei înşişi propria nimicnicie şi necurăție, judecându-se că e nevrednică de împărtăşirea şi de primirea Pâinii care S-a pogorât din cer pentru noi, dar cerând ca prin milă să aibă parte de firimiturile care cad de la masa celor care se bucură. *Căci şi javrele mănâncă din firimiturile care cad de la masa stăpânilor lor*[19]. Şi acest cuvânt al femeii este cu adevărat înțelept şi foarte iscusit şi împletit cu smerenie. *Căci chiar dacă sunt dintre neamuri, şi mărturisesc că sunt păcătoasă, însă şi neamurile au parte de purtare de grijă din partea lui Dumnezeu datorită nemăsuratei Sale iubiri de oameni şi bunătăți, ca şi toți cei care păcătuiesc împotriva Lui în alt chip.*

5. Aşadar, ce a făcut Cel care iartă păcatele şi impietatea inimilor celor care şi le mărturisesc, după cum ne-a învățat şi pe noi mai înainte profetul psalmist [a le mărturisi][20]? O primeşte pe cea izgonită, o curățeşte pe cea mânjită, vindecă şi sfințeşte şi sufletul aceleia dimpreună cu fiica ei, şi toate acestea cu laude, zicând către ea: *O, femeie, mare este credința ta. Fie ție după cum voieşti!*[21]. Îi acordă privilegiul de a nu fi vreun interval între cuvânt şi vindecare: *S-a tămăduit fiica ei din acel ceas*[22]. Iar Marcu spune că Domnul a zis către ea că *pentru acest*

[18] Mt. 15, 26.
[19] Mt. 15, 27.
[20] *Cf.* Ps. 31, 5.
[21] Mt. 15, 28.
[22] Mt. 15, 28.

cuvânt al tău a ieşit demonul din fiica ta[23]. *Adică pentru că te-ai disprețuit pe tine şi pentru că într-atât te-ai smerit şi pentru că, fiind foarte tare respinsă, nu ai deznădăjduit, nici nu ai fost furată de cuvântul [Meu] [spus] din iconomie, ci ai înțeles mărimea iubirii Mele de oameni şi ai stăruit până la sfârşit, rugându-te cu nădejde întru smerenie.* Căci, după cum am spus la început, *celor smeriți, Dumnezeu le dă har*[24], şi *cel care se smereşte pe sine va fi înălțat*[25], şi *smereşte-te pe tine şi vei afla har înaintea Domnului*[26]. De asemenea, *tot cel care cere va lua şi cel care caută va găsi şi celui care bate i se va deschide*[27].

6. Fără îndoială că o astfel de stăruință nu este cu putință fără o mare credință. Iar dacă cineva ar cerceta, ar vedea că întotdeauna smerenia este unită şi creşte împreună cu credința față de Hristos. Căci şi Petru, când, la început, la cuvântul Domnului, a prins în năvoadele sale mulțime multă de peşti şi a crezut desăvârşit, a zis către El: *Ieşi de la mine, că sunt bărbat păcătos, Doamne!*[28]. Şi iarăşi, când sutaşul a zis către El cu smerenie: *Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperişul meu,* Domnul a spus despre acesta celor care [îi] urmau: *Amin, zic vouă, că nici în Israel nu am găsit atâta credință!*[29]. Astfel că smerenia este doar a celor care cred, iar credința, a celor smeriți.

7. Să ne smerim aşadar, fraților, de bunăvoia noastră, ca să ne arătăm credința noastră față de Hristos şi să fim înălțați de El. Sau, mai degrabă, să recunoaştem micimea cea aflată în noi înşine şi nebunia gândurilor care uneori vin în noi fiind născute de demoni, ca să strigăm asemenea canaaneencei către Hristos, să ne apropiem, să cădem şi să stăruim întru smerenie, rugându-ne, ca să dobândim harul cel dat de El celor cu cugetul smerit şi să ne înălțăm către dumnezeiasca înălțime.

---

[23] Mc. 7, 29.
[24] *Cf.* Pilde. 3, 34; *cf.* Iac. 4, 6; *cf.* I Pt. 5, 5-6.
[25] Mt. 23, 12.
[26] *Cf.* Iac. 4, 6, 10.
[27] Mt. 7, 8.
[28] Lc. 5, 8.
[29] *Cf.* Mt. 8, 8-10.

8. Căci care este începutul facerii pentru fiecare din noi? Oare nu e asemenea cu cel al animalelor lipsite de raţiune? Ba, mai degrabă, este şi mai rău! Căci acela [în cazul animalelor] nu din păcat îşi are intrarea, în vreme ce în cazul neamului nostru călcarea poruncii a introdus nunta. De aceea şi primim naşterea din nou cea din dumnezeiescul Botez, care taie împrejur vălul de la naştere. Căci, deşi nunta, prin îngăduinţa lui Dumnezeu, este fără de reproş, firea încă poartă semnele faptelor vinovate. Pentru această pricină, unul din sfinţii teologi de la noi numesc această facere a noastră *noptatică, roabă şi împătimită*[30], iar David, înainte de el zice: *întru fărădelegi m-am zămislit şi întru păcate m-a născut maica mea*[31].

9. Aşadar, o astfel de facere avem. Dar naşterea? Nu e cu mult mai rea decât naşterea animalelor celor lipsite de raţiune? Eu socotesc că Dumnezeu i-a zis Evei: *În dureri vei naşte copii*[32] nu numai din pricina chinurilor mamelor în timpul naşterii, ci şi din pricina supărărilor celor născuţi, atât cele din timpul întregii vieţi de după [naştere], cât şi cele de îndată după începutul [vieţii], în urma cărora vin plânsetele cele neîncetate ale pruncilor care nu se întâmplă la niciunul din animalele cele lipsite de raţiune. Căci numai pentru noi viaţa e mizerabilă şi pricinuitoare de multe bocete şi vrednică, pare-se, de multe plânsete de îndată ce ieşim din pântece. Care dintre celelalte animale este încins cu legături, ca noi, imediat după naştere, şi înfăşat cu scutece, şi pus într-un leagăn scobit, ca şi cum ar fi pus într-un mormânt, şi este dus şi luat de la sân de altcineva, el neputând să se mişte de la sine? Oare mieii, iezii şi viţeii nu merg de la sine după ce au fost născuţi, nu zburdă în jurul celei care i-a născut şi, apropiindu-se [de uger], nu îşi fac saţul de lapte mişcându-se ei înşişi? Noi însă, şi după ce suntem înţărcaţi şi dezlegaţi de legături şi din nemişcare, nu încetăm

---

[30] Sf. Grigorie Teologul, *Or. 40, De sancto baptisma*, 2, *PG* 36, 360 C.
[31] Ps. 50, 6
[32] Fc. 3, 16.

să fim lipsiţi de minte. Şi doar când am scos capul[33] din adâncul lipsei de vorbire, după mulţi ani, atingem [în cele din urmă] vârsta judecăţii. Dar ce? Suntem atunci mai buni? [Suntem mai buni poate] decât [animalele] cele lipsite de raţiune pentru că am ieşit la suprafaţă din acea confuzie şi am fost luminaţi cu lumina raţiunii, având de-acum înţelegere? Nicidecum! Căci cu atât suntem mai răi ca înainte, cu cât pe acelea care sunt conduse de succesiunea naşterii şi de legea firii[34], le pătimim mai degrabă decât le facem[35]. De aceea [nici] nu suntem învinuiţi pentru acestea şi nici nu ne sunt aduse înfricoşate ameninţări cu pedeapsa cea veşnică. Uneori însă, după ce ne-am ridicat din vârtejurile cele de acolo şi am devenit domni ai raţiunii, de bunăvoie ne scufundăm în adâncul cel osândit al patimilor oprite, ducându-ne cu capul în jos către mlaştină, către noroiul adâncului şi înfricoşătorul curent de nămol, adică viaţa aceasta a noastră cea cu multe păcate, în care, răniţi fiind de înţepăturile scorpionilor şi ale şerpilor şi sfâşiaţi de dinţii fiarelor, într-atât ne lipsim de minte încât jubilăm din pricina rănilor şi ne desfătăm cu sfâşierile.

10. Pofta trupurilor vine la noi precum o aspidă, şi noi nu fugim rupând pământul, adunându-ne în noi înşine, şi [nici nu] o alungăm prin înfrânare şi cerere neîntreruptă către Dumnezeu întru smerenie, ci îi deschidem străfundurile cugetării şi, bucurându-ne, facem să se sălăşluiască în noi, vai!, moartea cea veşnică. Ne atacă mânia ca un leu sălbatic, şi noi nu fugim şi nu căutăm pază care să depărteze de la noi un atât

---

[33] Întreg pasajul are referiri la imaginea ieşirii din apă, văzută ca izbăvire de iraţionalitate.

[34] Probabil că Sfântul Grigorie se referă şi la pulsiunile iraţionale ale sexualităţii, care nu pot fi controlate (scurgeri nocturne etc). Suntem mai răi totuşi ca înainte, pentru că ieşirea din adâncul perioadei prunciei marcate de dezvoltarea raţiunii nu rezolvă problematica acestor pulsiuni. Iraţionalul încă domină.

[35] Cu sensul de a prelua controlul asupra acestor mişcări, care de multe ori sunt imprimate de iraţional.

de mare rău – pază care este îndelungă răbdarea şi smerenia –, ci mai cu osârdie alergăm [către ea] şi o îmbrăţişăm bucuroşi şi facem să locuiască în noi pierzătorul, ca şi cum ar fi răzbunătorul şi apărătorul [nostru], nenorociţi ce suntem! Iubirea de arginţi se străduie să ne tragă jos în prăpastie, şi noi nu o răpunem prin mulţumirea cu puţin şi prin puţina posesie – care sunt ca nişte aripi care ne urcă la cer –, ci ne legăm cu greutăţile ei care ne trag în jos – cu pofta sau cu sporirea averilor sau a posesiilor celor de mult preţ, pe cât se poate –, şi ne place să fim aruncaţi şi împinşi către adâncul cel fără fund.

11. Am primit minte conducătoare şi de sine stăpânitoare, şi am arătat-o sclavă patimilor celor lipsite de raţiune. Am fost cinstiţi, faţă de toate celelalte vieţuitoare, cu raţiune, însă noi, arătând-o servitoarea unor astfel de patimi, ne-am făcut mai de necinste decât animalele cele fără de raţiune. Am primit trup, plăsmuire a mâinilor lui Dumnezeu, pentru ca şi acesta să poată să devină duhovnicesc prin înălţarea noastră către Dumnezeu, iar noi, prin aplecarea către cele pământeşti, am făcut trup şi duhul nostru şi am devenit mai prejos decât trupurile cele neînsufleţite, fiind de sine-osândiţi şi singurii osândiţi. Căci acelea rămân astfel cum au fost făcute, în vreme ce noi ne-am stricat respingând [scopul] pentru care am fost creaţi şi am schimbat cinstea întru necinste. Oare cineva care are rolul de a-i îndruma pe alţii, dacă se face părtaş la lucruri necuviincioase împreună cu cei ce sunt sub îndrumarea lui, şi dacă îi ajută şi le este de folos spre ceea ce este necuviincios celor care [trebuiau] să fie înţelepţiţi de el, nu este mai mizerabil şi mai infam decât cei care nu sunt desemnaţi să îi înţelepţească pe alţii, chiar dacă şi aceştia fac cele necuviincioase? Care sofist care se comportă ca un nebun împreună cu cei dăscăliţi de el şi le măreşte nebunia, nu este mai nebun decât cei neînţelepţi? Care arhitect care-şi ştie bine meseria, dacă se joacă cu copiii şi construieşte pe nisip cele pe care copiii le numesc case, nu va fi cu mult mai de râs decât cei lipsiţi de tehnica [construirii]?

12. Astfel este omul care, fiind mai lipsit de raţiune decât cele lipsite de raţiune şi mai de necinste decât toate cele de necinste şi mai nenorocit – pentru că a fost înrobit de trup şi purtat către *ceea ce e mai rău* de patimile acelea pe care trebuia să le robească şi să le transforme în *ceea ce e mai bun* – mai apoi se mândreşte şi foarte se îngâmfă, dacă pe lângă acestea care sunt nefolositoare, firea sa are ceva mai mult decât a altora, putând să-şi risipească viaţa în lux, să fie lacom, să se trufească, să domine, să îi stăpânească pe alţii, de unde şi rezultă, pentru unii dintre cei care se ocupă cu acestea, desfătarea, bogăţia, slava deşartă şi [mania] puterii.

13. Dar sunt unii care şi-au păstrat vrednicia cea noetică sau şi-au restabilit-o după ce s-a abătut, şi, subjugând partea pătimaşă a sufletului lipsit de raţiune, au atribuit fiecărei puteri care se află în acesta ceea ce trebuia, şi mişcările care ieşeau de acolo, pe unele le-au înţelepţit, pe altele le-au înfrânat, iar pe altele le-au îmblânzit, dar, desigur, nu fără ajutorul şi harul cel de la Dumnezeu. Aceasta se dă celor smeriţi cu cugetul, după cum adesea s-a arătat şi după cum am fost azi învăţaţi de minunata canaaneancă. Încât singurii mai de cinste decât animalele cele lipsite de raţiune şi cu adevărat oameni sunt cei smeriţi, iar cei care nu sunt aşa nu sunt oameni, sau sunt mai răi decât [animalele] cele lipsite de raţiune în ceea ce priveşte judecata, chiar dacă sunt oameni după fire. De aceea şi Solomon, după ce a trecut prin toate cele ale vieţii şi le-a dat deoparte, ca pe nimic, adaugă: *Teme-te de Dumnezeu*, adică fii smerit înaintea Lui, *şi păzeşte poruncile Lui, căci aceasta este omul în întregime*[36].

14. Aşadar, fraţilor, când cineva este stârnit spre lăudăroşenie şi părere de sine fie de ceva din cele ce sunt în el din fire, fie de ceva din cele adăugate din afară, aceasta să o aveţi în minte, că pierde credinţa în Dumnezeu, că cade din harul cel de la El, că aproape nimiceşte faptul de a fi om şi devine mai

[36] Eccl. 12, 13 (LXX).

de necinste decât cele de necinste şi mai fără de raţiune decât cele fără de raţiune; şi să se îndrepte repede pe sine, întorcându-se prin pocăinţă către smerenie, ca să fie aflat în veacul ce va să fie împreună cu cei miluiţi de Dumnezeu[37], să fie lăudat ca credincios şi înţelept[38] şi să fie slăvit de Fiul lui Dumnezeu, Care pentru noi S-a smerit pe Sine, cu slava cea adevărată, neschimbată şi veşnică.

15. Pe care fie să o dobândim și noi toți, cu harul și iubirea de oameni a Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, dimpreună cu Care Tatălui se cuvine slavă, împreună şi Sfântului Duh, în veci. Amin!

[37] *Cf.* Mt. 5, 7.
[38] *Cf.* Mt. 24, 45; *cf.* Mt. 7, 24; *cf.* Lc. 12, 42.

Omilia a XLIV-a

La Sfântul Apostol şi Evanghelist şi cel mai iubit al lui Hristos, Ioan Teologul; întru care [se pomeneşte] şi despre iubirea către Dumnezeu şi către aproapele

1. Prăznuim astăzi pe unul dintre prealeşii apostoli ai lui Hristos şi îl cinstim ca pe un părinte al tuturor celor numiţi după Hristos, sau mai degrabă ca patriarh al celor care *nu din sânge, nici din voia trupului, nici din voie de bărbat, ci de la Dumnezeu s-au născut*[1]. Căci după cum din Iacov au ieşit după trup cei doisprezece patriarhi, din care s-au născut cele douăsprezece seminţii ale lui Israel[2], la fel şi din Hristos au ieşit în chip duhovnicesc cei doisprezece iniţiaţi[3]. Căci marele Pavel, spre care Hristos a privit din cer[4], a plinit numărul celui căzut în chip vrednic de plâns[5]. Iar dacă de aici nu au ieşit seminţii care să fie în chip vădit egale în număr [cu apostolii], nu e nimic de mirare. Pentru că cele duhovniceşti se disting în chip nediferenţiat. De aceea, deşi simţurile care se manifestă în trup sunt cinci, în suflet una este simţirea diferenţiată în chip nediferenţiat. Dar şi cele douăsprezece izvoare de apă, lângă care au

---

[1] In 1, 13.
[2] *Cf.* Fc. 35, 22 ş.u.
[3] *Cf.* Mt. 10, 2-4; Mc. 3, 14-19; Lc. 6, 13-16.
[4] *Cf.* Fapte 9, 3-5.
[5] *Cf.* Mt. 27, 5; Fapte 1, 16-20.

poposit israeliţii sub conducerea lui Moise, precum şi [faptul că] au stins setea provocată de preumblarea prin deşert[6], îi preînchipuie pe aceştia doisprezece. Căci aceştia sunt cei care prin izvorârile cele duhovniceşti au izbăvit din arşiţa nebuneştii idolatrii neamul oamenilor care mai înainte mergea prin pustiurile de nestrăbătut ale lipsei de Dumnezeu. Încă şi cele douăsprezece pietre pe care Isus al lui Navi le-a pus ca semn în Ghilgal, după ce a trecut Iordanul cu piciorul în chip minunat[7], îi preînchipuie pe aceştia doisprezece. Căci acestea ne sunt nouă semn veşnic că adevăratul Iisus a zăgăzuit potopul păcatului care a inundat lumea întreagă şi a dat celor care cred în el fără de păcat să străbată drumul vieţii, precum a dăruit şi atunci Israeliţilor să treacă Iordanul fără să se ude.

2. Însă acestea şi toate cele asemenea acestora, precum şi chemarea cea făcută de Însuşi Hristos, Fiul cel Unul-Născut al lui Dumnezeu, sunt comune tuturor apostolilor. Dar cel prăznuit de noi astăzi nu este numai un apostol chemat[8], ci se numără printre cei aleşi, nu fiind ales simplu din întregul neam al celor de sub soare, ci ales dintre cei care au fost aleşi şi corifeu al cetei corifeilor, adică al celorlalţi apostoli, fiind socotit în acelaşi rând cu cei aleşi în chip special, cu Petru şi Iacov. De aceea şi fiind luat împreună cu aceştia dintre ceilalţi de către Mântuitorul, este urcat pe muntele Taborului, aude convorbirea lui Moise şi Ilie cu Hristos, vede în chip dumnezeiesc acea mare şi mai presus de fire vedere – strălucirea luminii dumnezeirii Fiului, care străluceşte mai presus de strălucire în chip de negrăit -, şi aude glasul părintesc care se referă doar la Hristos : *Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit. Pe Acesta să-L ascultaţi!*[9]. Şi astfel, Ioan se face în chip fericit ucenic nu numai al Fiului, ci şi al Tatălui Însuşi.

---

[6] *Cf.* Ieş. 15, 23-27.
[7] *Cf.* Ios. 4, 1 ş.u.
[8] *Cf.* Rom. 1, 1; Mt. 4, 21.
[9] *Cf.* Mt. 17, 1-5.

3. Dar şi aceasta îi este comună lui, şi lui Petru, şi lui Iacov, cei dintâi dintre ucenicii Mântuitorului, în felul în care şi faptul de a fi evanghelist îi este comun cu cei care împreună cu el au scris Sfânta Evanghelie – cuvintele vieţii veşnice –, deşi prin înălţimea graiului şi prin înălţimea teologiei se deosebeşte într-o mare măsură. Dar pe cele ce-i erau caracteristice, ce cuvânt ar fi de ajuns să le exprime? Singur dintre toţi a dobândit [cinstea] să fie numit feciorelnic, şi nu numai dintre apostoli, ci şi dintre toţi cei ce erau vestiţi mai dinainte de el, sau după el, singurul care, după cum se pare, şi-a păstrat de-a lungul întregii vieţi întru feciorie amândouă acestea: şi sufletul, şi trupul, şi mintea, şi simţirea. Pentru că puţini sunt cei care s-au nevoit cu fecioria trupului, dar aproape toţi ştiu de ea, în vreme ce fecioria strictă a sufletului este cugetarea care nu se împerechează cu nici o răutate. Astfel încât, prin această numire se aduce mărturie despre Ioan că este aproape fără de păcat. De aceea s-a şi făcut iubit de Hristos, Cel singur din fire fără de păcat[10], şi doar el, dintre toţi, a dobândit această numire.

4. Oare ar putea găsi cineva [o numire] de laudă mai mare decât aceste numiri? În toate celelalte [numiri] de-ale oamenilor nu numai că nu s-ar găsi ceva mai înalt şi mai mare decât acestea, dar nici măcar toate acestea la un loc. Lui însă i se adaugă şi altele, mai mari decât acestea. Căci nu este doar feciorelnic iubit, ci şi fiu al Feciorei, al Înseşi Maicii Fecioare şi Născătoare de Dumnezeu, Hristos fiindu-i [Fiu] după fire, iar acesta devenindu-i [fiu] după har[11]. Dacă el singur a primit aceeaşi Maică cu Hristos, atunci el singur este mai presus de toţi frate al Lui şi întru toate rudă şi devenit asemenea cu Fiul lui Dumnezeu. Fiu iubit Acela, iar acesta ucenic iubit[12]. În sânul Tatălui Acela, şi acesta pe pieptul lui Iisus[13]. Feciorelnic Acela, iar acesta [feciorelnic] prin harul Aceluia. Fiu al Fecioarei Acela, iar

[10] *Cf.* In 13, 23; 19, 26; 20, 2; 21, 7; 21, 20.
[11] *Cf.* In 19, 26.
[12] *Cf.* Mt. 3, 17; Mt. 17, 5; 19, 26; Mc. 1, 11; 9, 7; Lc. 3, 22; 9, 35; II Pt. 1, 17.
[13] *Cf.* In 1, 18; 13, 23; 21, 20.

acesta [fiu] al aceleiaşi. *A tunat Domnul din cer*[14], tunet şi acesta. De aceea şi este numit, mai mult decât ceilalţi, tunet, fiul tunetului[15] şi tunetul cel mai înalt teologhisitor, care răsună peste toate marginile şi teologhiseşte pe Cuvântul cel din Tatăl – că era la început, şi era la Dumnezeu, şi era Dumnezeu, şi avea viaţă în Sine, şi lumină adevărată, care luminează pe tot omul care vine în lume, şi prin Care au fost făcute toate la început[16].

5. Acest tunet[17] ni l-a descoperit pe cel trimis de Dumnezeu[18] ca martor al venirii adevăratei Lumini[19], ni L-a făcut cunoscut pe Însuşi Cuvântul cel coborât din cer, Care S-a făcut trup pentru noi[20], şi ne-a înfăţişat în chip foarte clar toată petrecerea Aceluia în trup pe pământ, cuvintele, lucrările, pătimirile, Învierea cea după cruce şi suirea la cer de după Înviere, de unde a coborât. Şi toate acestea fiind scrise precum le-a văzut, zice că pentru noi le-a făcut, ca să ne mântuim[21]. Dar şi către toată pliroma care poartă numele lui Hristos a înfăţişat o scrisoare de îndemn, chemându-i pe toţi la împărtăşirea de viaţa cea veşnică, care era mai înainte de veci la Tatăl, iar [acum] ni s-a descoperit şi nouă[22]. Şi pentru că era dintre cei mai aleşi dintre apostoli, şi era şi numit iubit, ne vorbeşte despre capul virtuţilor[23], despre dragoste adică, spunând că Dumnezeu Însuşi este dragoste, astfel încât cel care are dragoste Îl are pe Dumnezeu, iar cel care rămâne în dragoste rămâne în Dumnezeu, şi Dumnezeu rămâne în cel în care rămâne dragostea[24]. Şi ne arată îndoita lucrare a acesteia în noi, împărţind-o

---

[14] Ps. 17, 14.
[15] Mc. 3, 17.
[16] *Cf.* In 1, 1-14.
[17] Ioan Evanghelistul.
[18] Ioan Botezătorul.
[19] *Cf.* In 1, 7.
[20] *Cf.* In 1, 14.
[21] *Cf.* In 20, 31.
[22] *Cf.* I In 1, 1-3.
[23] *Cf.* Gal. 5, 14; Rom. 13, 9.
[24] *Cf.* I In 4, 8-16.

în chip neîmpărţit în [dragoste] către Dumnezeu şi [dragoste] către aproapele, învăţându-ne că acestea se câştigă în chip reciproc şi numind mincinos[25] pe cel care socoteşte că are doar una din ele. Căci zice că semn al dragostei faţă de Dumnezeu este a păzi cuvântul şi poruncile Lui[26], după cum şi Domnul ne-a învăţat, zicând: *Cel care mă iubeşte va păzi poruncile Mele,* şi *aceasta este porunca Mea: Să vă iubiţi unii pe alţii, ca întru aceasta să cunoască toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă aveţi dragoste unii faţă de alţii*[27].

6. Vedeţi cum este nedespărţită dragostea lui Dumnezeu de dragostea unora faţă de alţii? De aceea zice ucenicul cel iubit: *Dacă cineva zice că iubeşte pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăşte, mincinos este. Căci dacă pe fratele tău, pe care îl vezi, nu îl iubeşti, cum iubeşti pe Dumnezeu, pe Care nu Îl vezi?*[28], dar şi *cel care zice că rămâne în Dumnezeu prin iubire dator este, precum Acela a umblat, şi el să umble*[29]. Dar cum a umblat Acela? A ascultat de Tatăl cel Ceresc, a plinit toată dreptatea, a lucrat cele bune asupra firii prin Sine, i-a vindecat pe cei bolnavi, i-a învăţat pe cei gata să asculte, i-a ruşinat pe cei necredincioşi, a răbdat – pentru cei gata să asculte – ocările din partea celor necredincioşi, scuipările din partea celor nerecunoscători, pălmuirile, batjocurile, biciuirile, şi la sfârşit moartea cea ruşinoasă, dându-şi sufletul pentru noi – lucrare a dragostei decât care nimic mai mare nu este[30]. Dar să îl vedem şi pe ucenicul cel iubit, ucenic şi cu faptele! Căci acesta a trecut prin toate cele ale Învăţătorului – învăţături, minuni şi pătimiri –, binefăcând tuturor cu faptele şi cu cuvintele, scoţând din întuneric la lumină şi făcându-i vrednici din cei nevrednici, el însuşi pătimind pentru ei. Nu doar o singură moarte a suferit pentru mărturia

---

[25] *Cf.* I In 4, 20.
[26] *Cf.* In 8, 31; I In 2, 3-5; 4, 11-12; 5, 2-3.
[27] *Cf.* In 13, 35; 14, 21; 15, 21.
[28] I In 4, 20.
[29] I In 2, 6.
[30] *Cf.* In 15, 13.

lui Hristos şi pentru folosul nostru – ceea ce e totuna cu a zice [că a suferit-o] pentru dragostea faţă de Dumnezeu şi faţă de oameni –, ci de-a lungul întregii vieţi s-a dat pe sine morţii. De câte ori a fost batjocorit? De câte ori a fost pălmuit? De câte ori a fost bătut cu pietre? De câte ori a fost înfăţişat înaintea tiranilor şi a dregătorilor, având a da seama, fiind osândit, [el,] răspânditorul bunei cucernicii? Şi a şi fost exilat în Patmos[31] de preacrudul tiran al tiranilor, Dometian, bucurându-se însă [de toate acestea] şi propovăduind în tot locul învăţăturile Bunului Stăpân şi Învăţător.

7. Ascultători fiind şi noi de aceste [învăţături], fraţilor, să vieţuim pe cât putem precum şi Hristos şi ucenicul Său cel iubit au vieţuit, următori făcându-ne Părinţilor noştri. Căci *fiul cel ascultător este spre viaţă, iar cel neascultător spre pierzare*[32]. Şi nu [ascultători] doar [părinţilor] celor după trup, ci cu atât mai mult celor după duh, şi prin ei Însuşi Tatălui Celui Preaînalt, *din Care îşi trage numele orice neam, în cer şi pe pământ*[33]. Căci dragostea, ascultarea şi supunerea faţă de părinţii noştri duhovniceşti trece la Dumnezeu, în vreme ce cel care nu ascultă de ei loveşte împotriva Dumnezeului părinţilor, după cum şi Hristos a arătat zicând: *Cine vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă, şi cine se leapădă de voi de Mine se leapădă; iar cel care se leapădă de Mine se leapădă de Cel Care M-a trimis pe Mine*[34]. *Ascultaţi pe mai-marii voştri şi vă supuneţi lor, ca să nu suspine contra voastră; căci aceasta nu vă este de folos*[35], strigă Pavel, marele propovăduitor, străduindu-vă să pliniţi toată dreptatea şi toată fapta bună; şi chiar de ar lipsi ceva din pricina slăbiciunii firii noastre, Domnul [fi-va] milostiv, plinind cu harul Său lipsurile slăbiciunii noastre şi primind ca şi cum desăvârşită ar fi buna [noastră] lucrare,

---

[31] *Cf.* Apoc. 1, 9.
[32] *Cf.* Pilde 13, 1 (LXX).
[33] Ef. 3, 15.
[34] Lc. 10, 16.
[35] Evr. 13, 17.

mai ales dacă ne va vedea smerindu-ne pentru lipsurile virtuții, iar nu înălțându-ne pentru lucrările acesteia.

8. Fiți fiecare binefăcători în multe chipuri pentru aproapele, cu ceea ce aveți! Nu îi poți vindeca pe cei slabi cu un cuvânt făcător de minuni? Însă poți să îi tratezi printr-un cuvânt de încurajare! Iar dacă te vei pune în slujba nevoilor [lui], Îl vei avea tu însuți drept slujitor – o, minune! – pe Însuşi Hristos în veacul ce va să fie, după cuvântul Aceluia: *Se va încinge şi îi va pune la masă şi, apropiindu-Se, le va sluji lor*[36]. Şi dacă, dând din cele necesare pe care le ai, le vei împărtăşi cu el, vei fi şi tu părtaş dumnezeieştii bogății şi Împărăției lui Hristos, şi, ca şi cum pe Însuşi Acela L-ai îmbrăcat, I-ai potolit setea şi L-ai hrănit[37], te vei hrăni cu ambrozie şi te vei încinge cu mantia împărătească a nemuririi. Nu ai cuvânt de învățătură, îndemn la virtute, putere de a mustra, [care să] întoarcă de la răutate şi să îmboldească la virtute? Fii învățător cu faptele, devenind un bun făptuitor şi pentru tine, şi pentru aproapele! [Iar] acesta este un mod de a-i mustra pe călcătorii de lege. Spună unii ca aceştia şi despre tine: *Greu ne este şi să-l privim, că neobişnuite sunt căile lui față de cărările noastre*[38]. Iar dacă, nesuferindu-te, ți-ar aduce ocări şi ar urzi acuzații, rău clevetindu-te, şi ar meşteşugi împotriva ta toate lucrurile înfricoşătoare, stai nemişcat, nu-ți schimba felul [de a fi] stricându-te sau moleşindu-te, ci fii folositor şi ție, şi acelora, privind spre exemplul lui Hristos Însuşi şi al ucenicului Său iubit. Şi luându-l pe Acesta ca pildă de a umbla pe calea cea dreaptă a Domnului, mergi pe aceasta fără să te întorci înapoi. Pentru că zice Acela: *Dacă pe Mine M-au prigonit, şi pe voi vă vor prigoni*[39]. Dacă astfel vei face şi astfel vei răbda, va fi lămurit tuturor că ai îmbrățişat dragostea cea dumnezeiască.

---

[36] Lc. 12, 37.
[37] *Cf.* Mt. 25, 34-40.
[38] Înț. Sol. 2, 14-15 (LXX).
[39] In 15, 20.

9. Iar dacă ai dor să vezi în tine însuţi semnele acesteia, ţi le voi arăta şi pe acestea, numai umblă fără ezitare spre aflarea lor! Când, ridicându-ţi mintea către Dumnezeu, nu eşti atras de nimic din cele de jos, ci uitând toate, în chip nesilnic, fără gânduri, te desfătezi, bucurându-te, de amintirea lui Dumnezeu şi de rugăciunile cele către El, atunci să cunoşti că te uneşti în chip curat cu dragostea cea către Dumnezeu şi că te împărtăşeşti de ea într-atât pe cât se prelungeşte timpul unei astfel de întâlniri cu Dumnezeu, sau, mai degrabă, al unei [astfel] de uniri. Când, iarăşi, te rogi către Domnul întru străpungerea inimii şi durerea cea dulce a inimii atât pentru tine, cât şi pentru tot omul, cunoscut şi necunoscut, vrăjmaş şi prieten, întristat şi neîntristat, atunci să cunoşti că îţi iubeşti semenul din suflet. Dar dispoziţiile acestea nu vin dacă nu ai faptele vădite ale dragostei! Căci dacă nu te obişnuieşti să laşi voia ta şi să o faci pe cea a aproapelui, cum vei răbda cele ce-ţi vin asupră-ţi din partea lui? Iar dacă nu porţi cu bărbăţie şi cu îndelungă răbdare greutăţile din partea oamenilor, cum vei spori în rugăciunea cea pentru vrăjmaşi? Şi dacă necrezând Celui care spune: *daţi milostenie cele ce sunt înlăuntru, şi toate vă vor fi curate*[40], le vei reţine şi le vei păstra pe acestea lângă tine şi nu te goleşti ca să ajuţi la nevoile aproapelui, cum vei vărsa lacrimi pentru aceştia? *Căci cel care are dragostea,* zice unul din cei iubiţi de Dumnezeu, *şi-a împrăştiat averile. Iar cel care zice că le are pe amândouă, şi averi, şi iubire, se înşală. Ori este gol de averi, ori este gol de dragoste, ceea ce e totuna cu a zice [că e gol] de Dumnezeu*[41]. Căci Dumnezeu este dragoste[42], Cel care ne şi spune că *nu puteţi sluji lui Dumnezeu şi lui mamona*[43], numind *mamona* tot ceea ce avem în exces: aur, argint sau orice altceva. Şi arată că este cu neputinţă să se roage cel care păstrează averi: *Căci*

[40] Lc. 11, 41.
[41] Sf. Vasile cel Mare, *De legendis gentilium libris*, 2, *PG* 31, 585 B.
[42] *Cf.* I In 4, 8; 16.
[43] Mt. 6, 24.

acolo unde este comoara ta, acolo este şi mintea ta[44], nu însă în rugăciune. Încât pentru unii ca aceştia a zis Domnul şi aceasta, că *acest popor Mă cinsteşte cu buzele, dar inima lor este departe de Mine. În zadar mă cinstesc*[45]. De aceea şi tunetul cel iubit de Dumnezeu strigă: *Cel care are bogăţia lumii acesteia şi nu dă cele de trebuinţă fraţilor, dragostea lui Dumnezeu nu este în el*[46]. Căci nu poate dragostea lumii şi dragostea lui Dumnezeu să rămână în unul şi acelaşi [om]; pentru că dragostea lumii este vrăjmaşă lui Dumnezeu[47]. De aceea, iarăşi, acelaşi zice: *Nu iubiţi lumea, nici cele ce sunt în lume*[48].

10. Dar care sunt *cele ce sunt în lume* dacă nu agonisirile averilor, care nu folosesc cu nimic sufletului, poftele trupeşti, gândirea semeaţă, voia plecată spre cele pământeşti? Toate acestea nu sunt de la Dumnezeu, ci îl despart de El pe cel care le are şi omoară sufletul biruit de ele şi îl îngroapă sub lutul de aur şi argint, care este cu atât mai rău decât lutul simplu – cu care acoperim de obicei ţărâna noastră – cu cât acesta, aruncat fiind peste trupurile noastre moarte, astupă duhoarea care vine de la acestea şi o ţine să nu se răspândească peste tot, în vreme ce ţărâna cea de aur şi argint, cu cât mai mult este pusă peste mintea celui care o are, cu atât o face mai duhnitoare, încât duhoarea ajunge până la cer, şi până la îngerii cei cereşti, şi până la Însuşi Dumnezeul cerului, şi întoarce milele lui Dumnezeu cele de acolo şi cercetarea cea de acolo.

11. De aceea şi cel iubit a fost trimis de Cel care l-a iubit, de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, ca să ne înveţe tot adevărul[49], să ne ridice din aceste fapte moarte şi să ne îndemne la faptele luminii, al căror Cap şi Pricinuitor al vieţii veşnice ne-a arătat în chipul cel mai clar că este dragostea faţă de Dumnezeu şi

---

[44] *Cf.* Mt. 6, 21.
[45] *Cf.* Mt. 15, 8; Is. 29, 13; Ps. 77, 37.
[46] I In 3, 17.
[47] *Cf.* Rom. 8, 7; Iac. 4, 4.
[48] I In 2, 15.
[49] *Cf.* In 16, 13.

față de aproapele. Cum, dar, să-l iubim şi să-l cinstim pe acesta [Ioan]? Nu ca pe cel care ne-a descoperit tot adevărul? Aşadar, să nu săvârşim, fraților, cele potrivnice cuvintelor sale, şi nici, arătând [doar] cu înfățişarea şi cu limba dragoste şi credință, să fim necredincioşi lui cu faptele, ceea ce el însuşi ne opreşte: *Să nu iubim, fraților, [numai] cu cuvântul şi cu limba, ci cu fapta şi cu adevărul*[50].

12. Aşadar, dacă şi noi îl iubim şi îl cinstim pe cel iubit de Dumnezeu mai presus de toți, să arătăm dragostea față de el în faptă şi în adevăr, nu făcându-ne doar ascultători ai cuvintelor lui, ci şi făptuitori[51]. Căci astfel va fi [cu putință] să dobândim viața veşnică cea de el binevestită şi Împărăția, întru Însuşi Împăratul veacurilor, Hristos, Căruia se cuvine slavă veşnică în cer şi pe pământ, dimpreună cu Cel fără de început al Său Părinte şi cu Duhul cel împreună veşnic, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin!

---

[50] I In 3, 18.
[51] *Cf.* Iac. 1, 22-23.

Colecția *Viața în Hristos*
(editor pr. dr. Dragoș Bahrim)

Seria „Pagini de Filocalie"

Au apărut:

Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări și nedumeriri*
Sf. Calist Angelicoudes, *Trei tratate isihaste*
Sf. Anastasie Sinaitul, *Povestiri duhovnicești*
Sf. Simeon Stâlpnicul din Muntele Minunat, *Cuvinte ascetice*
Cuviosul Teognost, *Tezaurul*
Sf. Calist I, Patriarhul Constantinopolului, *Omilii la Schimbarea la Față, împotriva lui Gregoras*
Sf. Macarie Egipteanul, *Cuvinte ascetice și epistole,* vol. I
Sf. Macarie Egipteanul, *Cuvinte ascetice și epistole,* vol. II
Sf. Teodor Studitul, *Catehezele mari. Cartea a II-a*
Sf. Teodor Studitul, *Catehezele mici*
Sf. Grigorie Palama, *Omilii,* vol. I, II
Cuviosul Nicolae Kataskepenos, *Sfântului Chiril Fileotul: viața ca filocalie*

În pregătire:

Sf. Grigorie Palama, *Omilii,* vol. III
Sf. Anastasie Sinaitul, *Întrebări și răspunsuri*
Sf. Calist I, Patriarhul Constantinopolului, *Omilii*
Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capete ascetice*
Sf. Dionisie al Alexandriei, Pseudo-Hrisostom, Sf. Maxim Mărturisitorul și alții, *Comentarii la Ecleziast*
Cuviosul Acachie Savaitul, *Tâlcuire la Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul* **Marcu Monahul,** *Scrieri ascetice*

Seria „Hagiographica"
Au apărut:

Viața Sfântului Simeon Stâlpnicul din Muntele Minunat.
Viața fericitei Marta.

Sf. Nicodim Aghioritul, *Noul Martirologhion*
Sfântul Spiridon al Trimitundei: portret hagiografic bizantin

În pregătire:
Sfântul Atanasie Athonitul: dosar hagiografic
Mitropolitul Ștefan Kalaidjishvili, *Sfântul Maxim Mărturisitorul și Georgia*
Monahul Moise Aghioritul, *Sfinții Sfântului Munte*

Seria „Mărgăritare"
Au apărut:
Cuviosul Teognost, *Cuvinte despre pocăință și moarte*
Sf. Nil Ascetul, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*
Sf. Pacian al Barcelonei, *Despre cei ce se pocăiesc*
Simeon Mitropolitul Evhaitelor, Ioan Pustnicul, Vasile Maleinos, *Epistole ascetice*
Sf. Neofit Zăvorâtul, *Omilii la Maica Domnului*
Sf. Grigorie cel Mare, *Despre minunile Părinților italieni*
Fericitul Augustin episcopul Hiponei, *Despre înfrânare*
Sf. Neofit Zăvorâtul, *Viața Sfântului Nicolae, Arhiepiscopul Mirelor Lichiei*
Sf. Atanasie cel Mare, *Viața Sfintei Sinclitichia și alte scrieri ascetice*
Fericitul Augustin episcopul Hiponei, *Despre viața fericită*

În pregătire:
Viața Sfântului Ioanichie cel Mare
Sf. Macarie Egipteanul, *Epistola mare*
Sf. Atanasie cel Mare, *Epistola către Marcelinus, despre folosul citirii psalmilor*

Seria „Imnografie bizantină"

Au apărut:

Sf. Ioan Mavropous Mitropolitul Evhaitelor, *Canoane de mângâiere la Domnul nostru Iisus Hristos și la Preasfânta Născătoare de Dumnezeu*

Matei Kamariotis, *Canoane la dumnezeiasca Schimbare la Față*

Sf. Iosif Imnograful, *Canoane de rugăciune la Sfântul Arhanghel Mihail*

Sf. Fotie Patriarhul Constantinopolului, Sf. Ioan Mavropous Mitropolitul Evhaitelor, *Canoane la Sfântul Ierarh Nicolae Arhiepiscopul Mirelor Lichiei*

Sf. Marcu Evghenicul, Mitropolitul Efesului, *Canoane de mângâiere, împotriva celor opt gânduri ale răutății*

Sf. Nicodim Aghioritul, *Noul Theotokarion* (ediția a II-a revizuită)

Sf. Iosif Imnograful, *Canoane de rugăciune la Sfântul Apostol Toma*

În pregătire:

Sf. Nicodim Aghioritul, *Canoane la Intrarea în Biserică a Maicii Domnului*

Sf. Andrei Criteanul, Sf. Ioan Mavropous Mitropolitul Evhaitelor, *Canoane la Sfântul Ioan Botezătorul*

Seria de autor „Sf. Neofit Zăvorâtul din Cipru"

Au apărut:

Vol. 1: *Zece Cuvinte despre poruncile lui Hristos; Cincizeci de capete*

Vol. 2: *Cateheze*

Vol. 3: *Panegirice*

Vol. 4: *Tâlcuire la Hexaemeron; Tâlcuire la Psaltire și la Ode; Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*

Vol. 5: *Tâlcuire la canoanele celor douăsprezece praznice împărătești; Despre arhieria lui Hristos; Despre Duhul Sfânt și la Sfânta Cincizecime; Cartea minunii dumnezeiești; Epistole*

Colecția „Teologie bizantină"
(editor pr. dr. Dragoș Bahrim)

Au apărut:

Eustratie din Constantinopol, *Despre starea sufletelor după moarte*
Viața Sfântului Vasile cel Nou. Vămile văzduhului și vedeniile despre Înfricoșătoarea Judecată

În pregătire:

Sf. Eustatie, Mitropolitul Tesalonicului, *Despre îndreptarea vieții călugărești*
Viața Sfântului Nifon al Constanțianei
Sf. Anastasie Sinaitul, *Tâlcuire la Hexaemeron. Trei omilii la facerea omului*
Matei Vlastares, *Respingerea erorilor latinilor*
Sf. Fotie Patriarhul Constantinopolului, *Omilii*
Sf. Grigorie Palama, *Tratate demonstrative despre purcederea Duhului Sfânt*